

confidentieel

ex. nr 95
082/W/conf

**MILITAIRE
INLICHTINGENDIENST**

**INLICHTINGEN-EN
VEILIGHEIDSDIENSTEN
VAN DE U.S.S.R.**

SUPINTREP

DATUM VAN UITGIFTE

confidentieel

3 - APR. 1971

CONFIDENTIEEL

I N H O U D

			Bl z
HOOFDSTUK	I	- <u>INLEIDING</u>	1
HOOFDSTUK	II	- <u>ALGEMEEN OVERZICHT SOVJET INLICHTINGEN- EN</u> <u>VEILIGHEIDSDIENSTEN</u>	2-4
		1. Organisaties	2
		2. Activiteiten	2
HOOFDSTUK	III	- <u>HISTORISCH OVERZICHT VAN DE TSARISTISCHE</u> <u>STAATSVEILIGHEIDSDIENST</u>	5-14
		1. Algemeen	5
		2. Ontwikkeling vanaf Ivan III	5
		3. Ontwikkeling tijdens de 19e Eeuw	6
		4. Ontwikkeling tijdens de 20e Eeuw	8
HOOFDSTUK	IV	- <u>HISTORISCH OVERZICHT VAN DE SOVJET</u> <u>STAATSVEILIGHEIDSDIENST</u>	15-27
		1. Periode 1917 - 1922	15
		2. Periode 1922 - 1926	16
		3. Periode 1926 - 1934	17
		4. Periode 1934 - 1939	18
		5. Periode 1939 - 1945	20
		6. Periode 1945 - 1953	22
		7. Periode 1953 - heden	23
		8. Organisatieschema met toelichting	26
HOOFDSTUK	V	- <u>TAAK EN STRUCTUUR VAN DE K.G.B.</u>	28-32
		1. Algemeen	28
		2. Belangrijke onderdelen	28
		3. Schema toporganisatie K.G.B.	30
		4. Foto en tekst betreffende K.G.B.-chef Y.V. Andropov	31
HOOFDSTUK	VI	- <u>AFDELING SPIONAGEBESTRIJDING (K.R.U.) VAN</u> <u>DE K.G.B.</u>	33-35
HOOFDSTUK	VII	- <u>AFDELING BEVEILIGING VAN HET DIPLOMATIEKE</u> <u>KORPS VAN DE K.G.B.</u>	36-37
HOOFDSTUK	VIII	- <u>AFDELING BINNENLANDSE VEILIGHEID (S.P.U.)</u> <u>VAN DE K.G.B.</u>	38-40
HOOFDSTUK	IX	- <u>AFDELING BEVEILIGING ECONOMIE (E.K.U.) VAN</u> <u>DE K.G.B.</u> <u>EN</u> <u>SECTIE BEVEILIGING ATOOMONDERZOEK</u>	41-42
HOOFDSTUK	X	- <u>AFDELING BEVEILIGING TRANSPORTWEZEN (D.T.U.)</u> <u>VAN DE K.G.B.</u>	43

CONFIDENTIEEL

I N H O U D (vervolg)

Blz

HOOFDSTUK	XI	-	<u>AFDELING SURVEILLANCES VAN DE K.G.B.</u>	44-46
			1. Taak	44
			2. Schema betr. controle-activiteiten gericht tegen buitenlanders in de Sovjet Unie	46
HOOFDSTUK	XII	-	<u>AFDELING CENSUUR VAN DE K.G.B.</u> en bijlagen betreffende praktijkvoorbeeld	47-50
HOOFDSTUK	XIII	-	<u>HOOFDAFDELING BEVEILIGING STRIJDKRACHTEN VAN DE K.G.B.</u>	51-60
			1. Algemeen	51
			2. Periode Tweede Wereldoorlog	51
			3. Huidige situatie	52
			a. Organisatie, subordinatie en bevoegdheden	52
			b. Coöperatie tussen O.O.-officier, Zampolit en onderdeelscommandant	55
			c. Informantennetwerk binnen het onderdeel	56
			d. Schema betreffende organisatie van het K.G.B.-apparaat in de Sovjet strijdkrachten	59
			e. Schema betreffende politieke en staatsveilig- heidscontrole in de Sovjet strijdkrachten	60
HOOFDSTUK	XIV	-	<u>HOOFDAFDELING BUITENLANDSE INLICHTINGENDIENST (I.N.U.) VAN DE K.G.B.</u>	61-64
			1. Algemeen overzicht	61
			2. Schema toporganisatie Buitenlandse Inlichtingen- dienst	64
HOOFDSTUK	XV	-	<u>LEGALE EN ILLEGALE RESIDENTUREN VAN DE I.N.U. - K.G.B.</u>	65-69
			1. Algemeen overzicht	65
			2. Schema en toelichting betreffende organisatie van een diplomatieke vertegenwoordiging van de Sovjet Unie	67
			3. Schema betreffende organisatie van het K.G.B.- apparaat binnen een Sovjet diplomatieke verte- genwoordiging	69
HOOFDSTUK	XVI	-	<u>AFDELING TECHNIEK EN WETENSCHAPPEN VAN DE I.N.U.-K.G.B.</u>	70-73
			1. Algemeen	70
			2. Staatscomité voor Wetenschap en Techniek	70
			3. Vertegenwoordigingen bij de Legale en Illegale Residenties	71
			4. Verzamelactiviteiten	71
			5. Schema betreffende verwerving van wetenschappe- lijke en technische inlichtingen in het buiten- land (K.G.B. en G.R.U.)	73

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

I N H O U D (vervolg)

Blz

HOOFDSTUK XVII	-	<u>AFDELING CONTRA-INLICHTINGENDIENST IN HET BUITENLAND</u>	74-76
		1. Algemeen	74
		2. Activiteiten tegen enigrantenorganisaties	74
HOOFDSTUK XVIII	-	<u>AFDELING SPECIALE OPERATIES EN SABOTAGEVOORBEREIDING VAN DE I.N.U.-K.G.B.</u>	77-83
		1. Algemeen	77
		2. Ontwikkelingsgeschiedenis	77
		3. Toegepaste liquidatiemethodes	78
		4. Praktijkvoorbeelden	79
HOOFDSTUK XIX	-	<u>AFDELING DESINFORMATIE VAN DE I.N.U.-K.G.B.</u>	84-87
		(tevens behandeld Desinformatie-Afdeling van de G.R.U.)	
		1. Taak en doelstelling	84
		2. Activiteiten tijdens Tweede Wereldoorlog	84
		3. Activiteiten na Tweede Wereldoorlog	85
HOOFDSTUK XX	-	<u>AFDELING X VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN VAN DE SOVJET UNIE</u>	88
HOOFDSTUK XXI	-	<u>OPLEIDINGSINSTITUTEN VAN DE K.G.B.</u>	89-70
		(M.u.v. die van de Grens- en Veiligheidstroepen)	
		1. Algemeen	89
		2. Opleidingsinstituten	89
HOOFDSTUK XXII	-	<u>K.G.B.-VERTEGENWOORDIGING IN OOST-DUISSLAND</u>	91-93
		1. Algemeen overzicht	91
		2. Schema betreffende de toporganisatie van de K.G.B.-Vertegenwoordiging	94
HOOFDSTUK XXIII	-	<u>HISTORISCH OVERZICHT SOVJET MILITAIRE INLICHTINGENDIENST (G.R.U.)</u>	95-96
HOOFDSTUK XXIV	-	<u>TAAK EN STRUCTUUR VAN DE G.R.U.</u>	97-105
		1. Algemeen	97
		2. Geografische G.R.U.-Directoraten	97
		3. Legale en Illegale Residenties van de G.R.U.	98
		4. Directoraat Techniek en Wetenschappen van de G.R.U.	100
		5. Opleidingsinstituten van de G.R.U.	100
		6. Directoraat Operationele Inlichtingendienst van de G.R.U.	101
		7. Schema toporganisatie van de G.R.U.	103
		8. R.U. - G.S.V.G. (Sovjet Legergroep in Oost-Duitsland)	104
		9. Schema toporganisatie R.U. in Oost-Duitsland)	105

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

I N H O U D (vervolg)

Blz

HOOFDSTUK	XXV -	<u>SOVJET LUCHT- EN ZEESPIONAGE</u>	106-108
		1. Luchtspionage-activiteiten	106
		2. Zeespionage-activiteiten	107
HOOFDSTUK	XXVI -	<u>VERBINDINGSSYSTEEM IN HET KADER VAN SOVJET AGENTENACTIVITEITEN IN HET WESTEN</u>	109-121
		1. Algemeen	109
		2. Radioverbindingen	109
		3. Koerierverbindingen	110
		4. Postverbindingen	111
		5. Schema betreffende toegepaste verbindingsmo- gelijkheden van een Illegaal Resident (K.G.B. en G.R.U.) in het Westen met een inlichtingen- centrale in de Sovjet Unie	113
		6. Schema (voorbeeld) betreffende opbouw en ver- bindingen van een Sovjet inlichtingennet o.l.v. een Illegaal Resident (I.N.U.-K.G.B.) en verklaring van de gebruikte tekens	114
		7. Schema en toelichting betreffende een prak- tijkvoorbeeld van het op conspiratieve wijze deponeren in en lichten van een Dode Brieven- bus (D.B.B.)	116
		8. Persoonlijke ontmoetingen in het kader van conspiratieve activiteiten	118
HOOFDSTUK	XXVII -	<u>WERVINGSMETHODES</u>	122-126
		1. Algemeen	122
		2. Binnenlands gebruik	122
		3. Buitenlands gebruik	122
HOOFDSTUK	XXVIII -	<u>COMINTERN EN COMINFORM</u>	127-129
		(als back-ground)	
		1. Algemeen	127
		2. Comintern	127
		3. Cominform	128
HOOFDSTUK	XXIX -	<u>INTERNATIONALE MANTELORGANISATIES</u>	130-132
		(FRONTORGANISATIES)	
		1. Aard en doelstelling	130
		2. Belangrijkste organisaties	131
HOOFDSTUK	XXX -	<u>HET SOVJET TELEGRAAFAGENTSCHAP TASS</u>	133-137
		1. Algemeen	133
		2. Organisatie	133
		3. Inlichtingenactiviteiten	134
		4. Schema TASS in dienst van de Sovjet inlich- tingendiensten	137
HOOFDSTUK	XXXI -	<u>HET SOVJET PERSAGENTSCHAP NOVOSTI (APN)</u>	138-139
		1. Algemeen	138
		2. Inlichtingenactiviteiten	139

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

I N H O U D (vervolg)

Blz

HOOFDSTUK XXXII	-	<u>OVERZICHT BENAMINGEN EN SUBORDINATIE VAN IN- LICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN VAN HET OOSTBLOK</u>	140
HOOFDSTUK XXXIII	-	<u>ALGEMEEN ORIENTERENDE GEGEVENS BETREFFENDE GE- OGRAFIE, POPULATIE, STAATSINDELING, PARTIJ EN REGERING VAN DE SOVJET UNIE</u>	141-144
		1. Algemeen	141
		2. Geografische gegevens en populatie	141
		3. Staatkundige indeling	141
		4. Communistische partij	142
		5. Regering	143
		6. Schema betreffende partij en regering in de Sovjet Unie	144
HOOFDSTUK XXXIV	-	<u>LIJST VAN RUSSISCHE AFKORTINGEN OP HET GEBIED VAN INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN</u>	145-147
HOOFDSTUK XXXV	-	<u>ENIGE DOOR DE SOVJET INLICHTINGENDIENSTEN TOE- GEPASTE CONSPIRATIEVE HULPMIDDELEN</u>	148-172
		(Aanvulling op vroegere publicaties dezerzijds)	
		1. Radioverbindingsapparatuur	148
		2. Chiffre-materiaal.....	152
		3. Conspiratieve hulpmiddelen vnl. met betrekking tot PTT-verkeer	156
		4. Fotografische apparatuur met containers	157
		5. Containers in de vorm van tassen en koffers	161
		6. Containers in de vorm van gereedschappen en gebruiksvoorwerpen	163
		7. Mini-spionage-apparatuur voor verplaatsings- controle	167
		8. Liquidatiewapens	168
		9. Spionageschepen (Inlichtingschepen)	172

HOOFDSTUK I

INLEIDING

HOOFDSTUK I

INLEIDING

Dit Supintrep betreffende de organisatie, werkwijze en hulpmiddelen van de Sovjet inlichtingen- en veiligheidsdiensten vormt het resultaat van een studie, welke is gemaakt aan de hand van een groot aantal betrouwbare gegevens, afkomstig uit zowel officiële als niet-officiële bronnen.

In het eveneens dezerzijds uitgegeven Supintrep betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de D.D.R. (Oost-Duitsland) dd. 19-1-1968 (G 2 - 33174/45) is reeds gewezen op de talrijke overeenkomsten in structuur en werkwijze van deze diensten met de overeenkomstige Sovjet organisaties. Bestudering van het hierbij gepresenteerde Supintrep en vergelijking met het gestelde in de hiervoor aangehaalde publicatie, zal tot een overeenkomstige conclusie leiden.

Gesteld kan worden, dat de Sovjet inlichtingen- en veiligheidsdiensten in bijna elk opzicht model hebben gestaan voor die van de Oosteuropese satellietlanden.

Het boekwerk is in eerste instantie bestemd ter instructie van die categorieën personeel van de Militaire Inlichtingendienst, welke in verband met de aard van hun taak met de organisatie en de activiteiten van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het Oostblok op de hoogte dienen te zijn, doch het dient tevens ter informatie van de in de verzendlijst vermelde autoriteiten.

HOOFDSTUK II

ALGEMEEN OVERZICHT SOVJET INLICHTINGEN- EN
VEILIGHEIDSDIENSTEN

Algemeen overzicht Sovjet inlichtingen- en veiligheidsdiensten1. Organisaties

De diensten welke in de Sovjet Unie zijn belast met inlichtingen- en veiligheidsaangelegenheden kunnen worden verdeeld in een politieke en een militaire categorie. De politieke categorie is belast met inlichtingen- en veiligheidsactiviteiten in en buiten de Sovjet Unie. De militaire categorie heeft uitsluitend inlichtingentaken. Een militaire veiligheidsdienst (contra-inlichtingendienst) zoals Westelijke landen die kennen bestaat dus niet. De veiligheidsdienst in de Sovjet strijdkrachten wordt verzorgd door de politieke inlichtingen- en veiligheidsdienst, die tot dat doel beschikt over vertegenwoordigers binnen de strijdkrachten.

De politieke inlichtingen- en veiligheidsdienst wordt officieel aangeduid als Comité voor Staatsveiligheid (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti)

bij de Ministerraad van de U.S.S.R., kortweg K.G.B.

Aan dit comité zijn ondergeschikt de K.G.B.'s in de verschillende uniërepublieken, autonome republieken en lagere bestuursniveau's van Sovjet Unie en de K.G.B.-vertegenwoordigingen (Legale en Illegale K.G.B. Residenties) in het buitenland.

Bovendien ressorteren nog onder de K.G.B. veiligheidstroepen welke belast zijn met diverse veiligheidstaken en grenstroepen welke zijn belast met de beveiliging van de grenzen van de Sovjet Unie. De K.G.B. is niet de enige instantie in de Sovjet Unie die de beschikking heeft over veiligheidstroepen. Ook de M.V.D., het ministerie van binnenlandse zaken, kan beschikken over eigen veiligheidstroepen.

De militaire inlichtingendienst bestaat uit het Hoofddirectoraat Inlichtingen (Glavnoye Razvedyvatelnoye Upravleniye) van de Generale Staf van de Sovjet strijdkrachten, kortweg aangeduid als G.R.U., met de daaraan ondergeschikte diensten op de verschillende niveau's van de strijdkrachten, zoals R.U.'s (Inlichtingendirectoraten) van legergroepen, legers militaire districten, vloten en luchtvloten. Daarnaast bestaan G.R.U.-vertegenwoordigingen in het buitenland (Legale en Illegale G.R.U. Residenties).

Het K.G.B.-apparaat is omvangrijker en wordt algemeen belangrijker geacht dan dat van de G.R.U.

2. Activiteiten

De K.G.B. verzamelt op legale en illegale wijze, via de Hoofdafdeling

CONFIDENTIEEL

Buitenland, meestal aangeduid als I.N.U., militaire, politieke, economische en wetenschappelijke inlichtingen in het buitenland en houdt zich verder bezig met diverse andere illegale activiteiten. In eerste instantie echter is de K.G.B. belast met de binnenlandse veiligheid in de Sovjet Unie.

Bij het vervullen van die taak wordt de K.G.B. gesteund door het sedert november 1968 weer als M.V.D. aangeduide Ministerie van Binnenlandse Zaken. Onder dit ministerie ressorteren onder andere de Militia (Algemene Politie) de Criminele Politie, de Motorvoertuigen-Inspectie, Detentie-inrichtingen, Binnenlandse Veiligheidstroepen en Brandweerwezen. Als binnenlandse veiligheidsdienst is de K.G.B. de opvolger van beruchte organisaties als Tsjeka, G.P.U., N.K.V.D., N.K.G.B., M.V.D. en M.G.B.

De militaire inlichtingendienst G.R.U. houdt zich voornamelijk bezig met het verzamelen van inlichtingen van militair belang in de ruimste zin; dus ook van inlichtingen op het gebied van marine en luchtmacht en op wetenschappelijk gebied voor zover deze van belang zijn voor de Sovjet strijdkrachten.

Bijna elk aspect van de Westelijke maatschappij schijnt de Sovjet inlichtingendiensten te interesseren. Zowel de K.G.B. als de G.R.U. werken in het buitenland voornamelijk door middel van zogenaamde Legale en Illegale Residenties. Eerstgenoemde zijn inlichtingenvertegenwoordigingen bij officiële Sovjet instanties in het buitenland en laatstgenoemde zijn inlichtingenvertegenwoordigingen welke, zonder zichtbare officiële bindingen, onder een dekmantel spionage bedrijven.

Door werving van binnen de spionage-objecten werkzaam personeel op elk niveau, meestal door middel van chantage, door penetratie met behulp van geschoolde agenten en door observatie wordt getracht het beoogde doel te bereiken. De Sovjet inlichtingendiensten blijken in dit opzicht bijzonder succesvol te zijn.

Buiten de hiervoor genoemde inlichtingenactiviteiten houden de Sovjet inlichtingendiensten zich ook bezig met sabotagevoorbereidingen in West-Europa en daarbuiten. Momenteel zullen deze voorbereidingen in hoofdzaak bestaan uit het opsporen, regelmatig observeren en registreren van sabotage-doelen.

Voor verbinding tussen de inlichtingencentrales en de met het verzamelen van inlichtingen belaste Illegale Residenten en agenten wordt veelvuldig gebruik gemaakt van éénzijdige radio-verbindingen welke uitgaan van de centrale. In uitzonderingsgevallen beschikken agenten over eigen zendap-

CONFIDENTIEEL

paratuur (tweezijdige radioverbinding) waarmee een grote zendsnelheid kan worden bereikt door gebruik te maken van speciale apparatuur (high-speed transmitters). Er is geen enkel spionage-geval bekend waaruit blijkt, dat peiling van uitzendingen met deze apparatuur mogelijk is geweest.

Daarnaast bestaan talrijke verbindingsmethodes door middel van persoonlijke ontmoetingen, koeriers, dekadressen, dode brievenbussen en dergelijke.

In het buitenland wordt een groot aantal zogenaamde mantel- of frontorganisaties, waartoe bijvoorbeeld het Wereldvakverbond (W.F.T.U.) behoort, gebruikt als dekmantel voor illegale Sovjet activiteiten. Ook diverse Sovjet organisaties, zoals onder andere de persagentschappen TASS en NOVOSTI, staan in dienst van de Sovjet inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Naast genoemde Sovjet diensten werken in de Westelijke landen de overeenkomstige diensten van de satellieten. Door middel van Sovjet adviseurstaven komen de resultaten van de inlichtingenactiviteiten van deze diensten in handen van de K.G.B. en de G.R.U.

Gebleken is dat ondanks bestaande ideologische en andere geschillen tussen de Sovjet Unie en de satellietlanden, de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van deze landen perfect samenwerken.

HOOFDSTUK III

HISTORISCH OVERZICHT VAN DE TSARISTISCHE
STAATSVEILIGHEIDSDIENST

Historisch overzicht van de Tsaristische Staatsveiligheidsdienst1. Algemeen

De politieke geheime diensten, zoals die momenteel in de Sovjet Unie bestaan, zijn qua structuur en toegepaste conspiratieve techniek geen communistische inventies. Ze zijn ontwikkeld, afgezien van de ervaringen opgedaan sedert 1917, aan de hand van bijna eeuwenlange ondervindingen door tsaristische politieke politiediensten bij de bestrijding van voor de diverse Russische machthebbers staatsgevaarlijk geachte stromingen en organisaties. Zelfs de door deze organisaties bij hun afweer tegen de politieke politie toegepaste techniek heeft die van de huidige Sovjet veiligheidsdiensten in belangrijke mate beïnvloed. Talrijke bij de Sovjet veiligheidsdiensten gebezigde vaktermen zijn overgenomen van de tsaristische politieke politie de Okhrana.

De Sovjet veiligheidsdiensten zijn echter gigantischer van opzet dan die van het tsarenrijk. De controle op de strijdkrachten en op het personeel van het productie-apparaat is belangrijk versterkt. De instellientia werd in de tsarentijd ook al behoorlijk in de gaten gehouden.

De Okhrana was echter menselijker in zijn optreden dan de Sovjet opvolgers daarvan. Familieleiden van staatsgevaarlijk geachte personen werden, in tegenstelling tot hetgeen gebruikelijk was en is bij de Sovjet veiligheidsdiensten, niet voor elkaar aansprakelijk gesteld.

2. Ontwikkeling vanaf Ivan III, de Grote (1462-1505)

De eerste Russische tsaar die bijna alle Russische deelvorstendommen met elkaar verenigde, Ivan de Grote, was de eerste Russische vorst die een binnenlandse agentenorganisatie vormde teneinde tijdig op de hoogte te zijn van eventueel tegen hem gerichte activiteiten.

Onder zijn kleinzoon Ivan IV, de Verschrikkelijke (1533-1584) werd een speciale gewapende macht, de Oprichniki (=Speciale Mannen) gevormd, welke tot taak had het opsporen en opruimen van allen die het waagden tegen zijn regime in opstand te komen. De Oprichniki die bekend stonden om hun wreedheden hadden een sterkte van slechts 6000 man.

Uiteraard waren ze alom gevreesd en gehaat. De door de Oprichniki uitgeoefende terreur werkte ook bijzonder preventief. De Oprichniki maakten evenals hun opvolgers in de 20e eeuw gebruik van provocateurs.

Ook onder opvolgers van Ivan IV als Boris Godunov en Peter de Grote (1682-1725) bestond er een geheime politieke politie. Ontvoeringen en het

door valse beloften overhalen tot terugkeer naar Rusland van tegenstanders van het regime, welke in het buitenland asyl hadden gezocht, zijn geen uitvindingen van de huidige Sovjet staatsveiligheidsdiensten. Peter de Grote die in onmin met zijn zoon Alexej leefde, was bevreesd dat vreemde mogendheden deze zouden gebruiken om de binnenlandse situatie in Rusland te verstoren. Peter liet daarom zijn zoon door agenten uit het buitenland, waar deze verbleef, overbrengen om hem vervolgens na foltering ter dood te laten brengen.

De Russische kanselier Ernst von Biron, uit Koerland afkomstig edelman en gunsteling van keizerin Anna Ivanovna (1730-1740), vormde een Geheime Politieke Kanselarij ter ontdekking van misdaden tegen de staat. De aan deze kanselarij opgedragen taken kwamen in meerdere opzichten overeen met die van de latere Okhrana.

In de 19e eeuw ontstond pas de beruchte 3e Afdeling waaruit het Speciale Gendarmeriekorps, een politieke politie, en de Okhrana ontstaan zijn. Beide organisaties zullen later in dit overzicht uitvoeriger behandeld worden.

Ook onder de regering van Catharina II, de Grote (1762-1796), tijdens welke de Franse revolutie plaatsvond, was de Russische geheime politie uitermate actief teneinde een eventueel de kop opstekende opstand terstond te kunnen onderdrukken.

3. Ontwikkeling tijdens de 19e eeuw

Tijdens de regering van tsaar Alexander I, (1801-1825), werd een Politiek Ministerie en een censuurdienst ingesteld. Deze behoefte ontstond onder meer in verband met de vorming in 1816 van een geheim genootschap van revolutionaire officieren en het ontstaan van nog andere geheime genootschappen in de daaropvolgende jaren. In 1822 werden de Vrijmetselaarslogen en andere geheime genootschappen verboden. Ook toen bestond het probleem van de met het Westen in aanraking gekomen militairen (oorlog tegen Napoleon I), die opstandig en dus niet meer betrouwbaar bleken.

Onder de regering van Nicolaas I (1825-1855), werden acties gevoerd tegen de opstandelingen van December 1825 (Decembristen). Teneinde de zaken beter in de hand te kunnen houden werd de politieke politie gereorganiseerd en versterkt. Op 3 Juni 1826 gaf Nicolaas I opdracht tot oprichting van de 3e Afdeling Zijner Majesteits Hoogsteigen Kanselarij, lees: geheime politie. Enkele weken later, op 25 Juni 1826, werd het Speciale Gendarmeriekorps opgericht.

CONFIDENTIEEL

In hetzelfde jaar werd het zogenaamde Ijzeren Censuurstatuut van kracht. Er werden acties tegen de progressieve intelligentia gevoerd en het politieke toezicht op de universiteiten werd geïntensiveerd. Het Speciale Gendarmeriekorps had uitsluitend tot taak het bestrijden van de uit het Westen, voornamelijk via het Napoleon bestrijdende Russische leger, binnengedrongen opstandige geest. Het korps was dus in tegenstelling tot de gendarmerie in andere landen uitsluitend politieke politie en kan als voorloper van de latere Sovjet veiligheidstroepen gezien worden.

Het hoofd van deze politieke politietroepen graaf Benckendorff was rechtstreeks verantwoordelijk aan de tsaar. Toen de nieuwe functionaris aan de tsaar vroeg of deze nog bijzondere instructies voor zijn dienst had, zou deze hem zijn witte zakdoek getoond hebben zeggende: "Droog de tranen van de verdrukten. Moge Uw geweten even vlekkeloos blijven als dit linnen." Het is echter onwaarschijnlijk dat de tsaar de taak van de politieke politie en de bij de uitvoering daarvan toegepaste methodes niet kende. Ook de huidige Sovjet machthebbers legden bij de vijftigjarige herdenking van de oprichting van de Sovjet staatsveiligheidsdienst in 1967, destijds Tsjeka genoemd, de nadruk op de beschermende en menslievende taak van deze organisatie; over de miljoenen door haar gemaakte onschuldige slachtoffers werd met geen woord gerept.

De hiervoor genoemde Speciale Gendarmerie moest de meer belangrijke zaken overdragen aan de genoemde 3e Afdeling. Dat de activiteiten van de Russische politieke politie zich ook destijds buiten Rusland uitstrekten blijkt onder andere uit de aanwezigheid in Parijs van Russische agenten tijdens Juli-Revolutie van 1848. De verbindingen van de aldaar verblijvende russen werden door deze grondig gecontroleerd. Men herkent hier de latere K.G.B.-E.M.-activiteiten.

Tengevolge van de door tsaar Alexander II, de Bevrijder (1855-1881) goedgekeurde wet van 1871 kregen de officieren van de Gendarmerie naast bevoegdheden welke vergelijkbaar waren met die van een officier van justitie, ook nog die van een politierechter.

Dat de agenten van de 3e Afdeling ook in Engeland actief waren, blijkt uit het feit dat deze aldaar op het spoor trachtten te komen van de informatiebronnen van de Russische emigrant Herzen, die sedert 1857 uitgever was van het blad "Kolokol" (De Klok). Zelfs de tsaar las het blad geregeld. De herhaalde ernstige beschuldigingen aan het adres van functionarissen van de Russische geheime politie waren er de oorzaak van dat

deze, teneinde de beschuldigingen voor de tsaar te verbergen, zelf het blad in Rusland nadrukten, uiteraard zonder het belastende artikel.

In 1965 verscheen "Kolokol", wederom illegaal, in Leningrad.

Er werden zelfs agenten van de 3e Afdeling naar Londen gestuurd om te trachten Herzen te vermoorden. Men kan deze lieden beschouwen als voorlopers van de latere liquidatie-specialisten van de K.G.B. zoals Khokhlov, Stashinsky en hun voorgangers bij de Sovjet staatsveiligheidsdienst. De 3e Afdeling werd door tsaar Alexander II in 1881 als onderdeel van zijn politieke hervormingen opgeheven.

Toen deze opheffing geen succesvolle zet in het kader van zijn binnenlandse politiek bleek te zijn, gaf hij opdracht tot de vorming van een Politiedepartement, waaronder de politieke politie zou ressorteren. Ondanks alle veiligheidsmaatregelen werd Alexander II, na een reeks van mislukte aanslagen, op 1 Maart 1882 vermoord door een vertegenwoordiger van de nihilistische groep "Narodnaja Volja" (De Volkswil).

In 1878 was reeds zijn chef van de 3e Afdeling, de gevreesde Mesenzov door een nihilist vermoord.

Na de dood van de tsaar werden de politieke politie-organisaties belangrijk uitgebreid, dat wil zeggen verdubbeld. Op 14 Augustus 1882 kreeg de vernieuwde geheime politie - het niet geüniformeerde element - de naam die ze tot aan de revolutie van 1917 zou behouden: Okhrana (Wacht).

Daar de aanslagen op hooggeplaatste Russische functionarissen en vorsten voornamelijk in emigrantenkringen in het buitenland werden georganiseerd, werd ook een buitenlandse afdeling van de Okhrana opgericht, welke in Parijs werd gevestigd. De I.N.U, van de K.G.B. zou als haar opvolgster beschouwd kunnen worden. Dat de Okhrana, evenals haar Sovjet opvolgers, in bepaalde gevallen gebruik maakte van niet-Russische organisaties teneinde haar doel te bereiken blijkt uit het feit dat zij voor penetratiedoeleinden in emigrantenkringen de hulp verwierf van een zogenaamde Internationale Inlichtingendienst die te Brussel was gevestigd, en die werkte voor ieder die betalen wilde.

4. Ontwikkeling tijdens de 20e eeuw

Vanaf het begin van deze eeuw voerde de Okhrana een verbeterde strijd tegen de opvolgers van de Nihilisten, de Sociaal-Revolutionairen, welke in tegenstelling tot de Sociaal-Democraten, die verwachtten dat de revolutie in Rusland zou worden verwezenlijkt door de arbeidersmassa's, een omwenteling van het bestaande staatsbestel wilden bereiken door het uitvoeren

CONFIDENTIEEL

van onafgebroken moordaanslagen op vooraanstaande Russische politieke figuren.

Daarnaast hield de Okhrana zich vooral bezig met de in 1903 ontstane radicale vleugel van de Russische Sociaal-democratische partij, de Bolsheviki.

Toen in 1913 afzonderlijke fracties in het Russische parlement (Doema) ontstonden (Bolsheviki en Mensheviki), was zelfs de uit zes man bestaande fractie van de Bolsheviki door de Okhrana geïnfilteerd.

De taken van de geheime politieke politie lagen dus ook toen op het terrein van de staatsveiligheid, dat wil zeggen in het opsporen en onschadelijk maken van alle tegen de staat gerichte Russische bewegingen en in de bestrijding van spionage.

De Okhrana was bevoegd, zonder inschakeling van de justitie, personen administratief te verbannen voor een periode tot vijf jaar.

Zowel de Okhrana als de Speciale Gendarmerie stonden als politieke politie onder het Politiedepartement van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Petersburg (het latere Leningrad). De leiding van het Politie-departement was in handen van een Politiedirecteur, tevens Chef van de Speciale Gendarmerie.

Elk gouvernement had een eigen Gendarmeriebestuur. De Gendarmerie hield toezicht op alles en iedereen; ook op de gouverneur zelf. Tot haar ressort behoorden ook de spoor- en verkeerswegen. Langs alle spoorwegtrajecten en op de kleinste stations was Gendarmerie gestationeerd, want de spoorwegarbeiders vormden een van de revolutionaire haarden. De discipline bij de Gendarmerie was zeer streng. De gevangenen werden echter goed behandeld. Men zei van de Gendarmerie dat ze "fluwelen handschoenen" had. Men bracht de slachtoffers met de grootste beleefdheid aan de galg of zond ze naar Siberië. Daarom was ze gevreesder dan de uiterlijk ruwe Okhrana. Tot de talrijke afdelingen van het Politiedepartement behoorde onder andere de Centrale Registratie-Afdeling, waar nauwkeurige gegevens betreffende alle personen die ooit onder politieke of criminele verdenking hadden gestaan, veroordeeld waren of om andere redenen van interesse waren, compleet met foto, dactyloscopische en anthropometrische gegevens, schuilnamen, pseudonymen enzovoorts waren vastgelegd. Men moet hier onwillekeurig denken aan de Centrale Index van de Sovjet K.G.B. welke in een van de volgende hoofdstukken wordt behandeld.

De politieke politie had een uitgebreid net van Okhrana- en Gendarmerie-afdelingen over heel Rusland gespannen. De Okhrana was voornamelijk in de

grotere steden gevestigd. Ze beschikte over talrijke specialisten zoals schrijftkundigen, pyrotechnici en deskundigen op het gebied van de Joodse godsdienst. De staatsvijand werd door een aantal belangrijke diensten gecontroleerd. De zogenaamde Externe Agentuur beschikte over een leger van Geheime Informanten, die door speciaal geschoolde ambtenaren (de binnenlandse Kaderwerkers bij de Sovjet K.G.B.!) van de Okhrana werden gedirigeerd. De informanten hielden zich bezig met het schaduw van en rapporteren over alle politiek verdachte personen.

Ook bij het opsporen van geheime drukkerijen en werkplaatsen voor het fabriceren van voor het plegen van aanslagen bestemde bommen, speelden zij een belangrijke rol. De informanten traden op in allerlei vermommingen, onder andere als krantenverkoper, koetsier, officier, hotelportier, postbode of spoorwegbeambte. De Okhrana beschikte in verband hiermee over uitgebreide kledingmagazijnen.

De Interne Agentuur was voor de staatsvijanden veel gevaarlijker dan de externe. Zij beschikte over Geheime Medewerkers binnen de revolutionaire organisaties en partijen. Ook de Buitenlandse Agentuur van de Okhrana, die agenten naar vergaderingen en dergelijke van Russische emigrantenorganisaties, zoals de verschillende socialistische fracties, in het buitenland stuurde, probeerde zoveel mogelijk eigen mensen binnen deze organisaties te plaatsen.

Deze methode wordt ook door de huidige Sovjet K.G.B. op grote schaal toegepast.

Een Centrale Agentuur hield zich bezig met het werven en dirigeren van leiders en leidinggevende figuren van genoemde organisaties. De Okhrana had onder haar Geheime Medewerkers zowel ambtenaren als proletariërs, prostituees, studenten, kelners, partijleiders en zoals reeds hiervoor vermeld, zelfs Doema-leden.

Op alle spoorwegstations waren bij de stationscommando's van de Okhrana steeds fondsen aanwezig welke agenten bij plotseling noodzakelijk geworden vervolging van verdachten konden aanspreken. De verkregen inlichtingen werden door de informanten, die over zeer weinig eigen tijd beschikten, meestal gedurende de nacht ingeleverd.

De Bijzondere Afdeling van de Okhrana was belast met speciale opdrachten. De leden ervan waren bijna constant op reis; vooral in het buitenland. Daar traden zij op als versterking van de aldaar gevestigde Okhrana-vertegenwoordigingen.

CONFIDENTIEEL

Alle voor de Okhrana werkende figuren traden op onder schuilnamen, die in veel gevallen slechts aan de hogere Okhrana-leiding bekend waren.

De agenten van de Externe Agentuur die een bepaalde organisatie in de gaten hielden, werden onkundig gehouden van de aanwezigheid van Geheime Medewerkers van de Interne Agentuur binnen deze organisatie.

De telegrafische berichten van de Okhrana waren steeds gecodeerd. Er werd vooral gewerkt op need-to-know basis. Samenkomsten tussen Okhrana vertegenwoordigers en agenten werkzaam binnen de staatsgevaarlijke organisaties vonden plaats in zogenaamde conspiratieve woningen, een vakterm die ook door de Sovjet staatsveiligheidsdiensten werd overgenomen. Het streven was steeds meer dan één Geheime Medewerker in een staatsgevaarlijke organisatie te hebben, zodat steeds controle mogelijk was. Ook de revolutionaire organisaties waren dikwijls qua structuur even gecompliceerd als de Okhrana zelf. Bij deze organisaties werd eveneens gebruik gemaakt van schuilnamen, conspiratieve woningen, dekadresses, geheimschrift en onzichtbaarschrift, geheime tekens en dode brievenbussen.

Soms maakten de Okhrana of de Speciale Gendarmerie gebruik van provocateurs. Duistere figuren als de priester Gapon en de sociaal-revolutionair Asev, die tijdens de regeringsperiode van de laatste tsaar Nicolaas II optraden, worden als zodanig beschouwd.

Een van de slachtoffers van de sociaal-revolutionairen was de in 1902 vermoorde minister van binnenlandse zaken en Okhrana-chef Sipyagin.

De nieuwe minister von Plehve, die hem opvolgde vond eveneens de dood na een bomaanslag in 1904. Het is overigens niet uitgesloten dat Plehve het slachtoffer werd van intriges binnen de Okhrana. De Okhrana kon niet voorkomen dat tussen 1903 en 1909:

- 8 ministers
- 1 aartsbisschop
- 1 grootvorst
- 12 generaals en hogere stafofficieren
- 14 gouverneurs en generaal-gouverneurs en
- meer dan 50 politie-directeurs en leiders van strafexpedities werden omgebracht.

De Russische regering stelde tegenover de revolutionaire massabewegingen een soort staatssocialisme. Onder leiding van een hogere functionaris van de politieke politie, de Gendarmerie-kolonel Subatov werd een arbeidersorganisatie opgericht die onder protectie van de Okhrana zou staan. Ze streefde niet naar een socialistische toekomststaat, doch ze moest "de monarchistisch-christelijke gerechtigheid in het Russische Rijk" verdedigen. Het is niet geheel duidelijk geworden of het inderdaad uitsluitend de bedoeling was op deze wijze de arbeidersmassa's onder haar invloed te

CONFIDENTIEEL

brengen. Deze poging om de arbeidersbeweging een halt toe te roepen wordt aangeduid als "politie-socialisme" of "Subatovshina".

In dit verband is het interessant op te merken dat momenteel (1970) de vroegere K.G.B.-chef Alexander Shelepin voorzitter is van de Centrale Vakbondsraad (V.Ts.S.P.S.), dus centrale vakbondsleider van de Sovjet Unie. Dat de censuur in Rusland ook tijdens de regeringsperiode van de laatste tsaar Nicolaas II bijzonder streng was, blijkt onder meer uit een door de grote Russische schrijver Graaf Leo Tolstoj in 1902 aan de vorst gericht schrijven, waarin deze zegt: "De censuur verbiedt alles met een willekeur die zelfs in de slechte tijden van veertig jaar terug nooit geheerst heeft". Ook de Tsaar zelf stond onder een beveiligende controle. In dagen van politieke onrust controleerde de Okhrana zelfs diens telefoonsprekken.

De Russische premier Witte (1903-1906), die wist dat de geheime politie doordrong in elk regeringsbureau, bewaarde daarom stukken en aantekeningen voor zijn memoires in een bankkluis in Frankrijk!

De Baedeker-reisgids van 1904 maakte reizigers naar Rusland er ook al op attent, dat grotere aantallen meegenomen boeken door de Russische douane naar de censuurdienst werden doorgezonden. De gids waarschuwde verder tegen het meenemen van werken van politiek - sociale en historische aard. ^{x)}

De Okhrana blijkt zich echter ook met politieke spionage tegen vreemde mogendheden te hebben beziggehouden. De beveiliging van chiffrés bij de in Petersburg gevestigde buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen bleek buitengewoon moeilijk, daar elk gezantschap Russisch bedienend personeel moest gebruiken, dat in veel gevallen in dienst van de Okhrana stond; geheel overeenkomstig de momenteel nog in het Oostblok geldende regels.

Kort voor het begin van de Russisch-Japanse oorlog in 1904 lukte het de Okhrana-agent Manasievich-Manuilov in het bezit te komen van de chiffré van het Japanse gezantschap in Den Haag, waardoor een tijdlang de diplomatieke correspondentie met Japan gecontroleerd kon worden.

x) Meer dan 60 jaar later verklaarde de commandant van de Sovjet grenstroepen van de K.G.B., Zyryanov, dat de westelijke spionagediensten diverse anti-Sovjet fabrikaten zoals boeken, grammofoonplaten en geluidsbanden op illegale wijze naar de Sovjet Unie trachten te brengen, aan de grens van de Sovjet Unie, zo verklaarde hij, was hiertegen echter een veilige dam opgericht.

CONFIDENTIEEL

Op het strijdtoneel in Mantsjoerije werd bij het oppercommando van het Russische leger een contra-spionage afdeling onder leiding van generaal Hartung, de chef van de Buitenlandse Afdeling van de Okhrana, opgericht. Ze was onder meer belast met het toezicht op de Russische officieren van dit leger. Men zou ze dus kunnen beschouwen als voorganger van de Afdeling Speciale Secties (O.O.) van de K.G.B., belast met het toezicht op de Sovjet strijdkrachten. Voor deze extra taak ontving Hartung een hoge premie. In die tijd hielden zich in de havens van Antwerpen en in Zweedse en Deense havensteden als arbeiders of wafelverkopers gecamoufleerde Russische agenten op die naar Azië vertrekkende schepen in het oog hielden. De contra-inlichtingendienst van de Okhrana zag ook kans de Duitse inlichtingendienst te penetreren onder andere het bureau van de Duitse militair-attaché in Zwitserland in 1915-1916.

De tsaristische militaire inlichtingendienst (7e Afdeling van de Keizerlijke Generale Staf) maakte, in tegenstelling tot hetgeen in andere landen gebruikelijk was en is, gebruik van de diensten van de Buitenlandse Afdeling van de Okhrana ter verkrijging van bepaalde inlichtingen en bij de agentenwerving. De door de Okhrana geworven agenten werden aan de Russische militaire attaché's overgedragen.

De tsaristische militaire inlichtingendienst beschikte in de periode vóór de Eerste Wereldoorlog over gigantische geldmiddelen. In de eerste helft van 1914 werden door deze dienst 26 miljoen roebel uitgegeven. De Russische militaire attaché's legden als vertegenwoordigers van de militaire inlichtingendienst een grote activiteit aan de dag bij het verwerven van inlichtingen. Ook destijds trachtte de Russische militaire inlichtingendienst niet zozeer door verkenning van buiten of door penetratie van vreemde strijdkrachten zijn doel te bereiken, doch evenals heden ten dage door middel van werving van op sleutelposities geplaatste burgers en militairen. Een voorbeeld hiervan is de chef van de staf van het 8. (Praagse) Legerkorps kolonel Redl, die na gechanteerd te zijn in verband met zijn homoseksuele praktijken, het operatieplan van genoemd legerkorps en andere inlichtingen aan de Russen uitleverde. Bovendien liet hij zich door de Russische militaire inlichtingendienst gebruiken als desinformatie-agent. De desinformatiedienst speelt ook heden ten dage weer een belangrijke rol bij de K.G.B.-activiteiten.

Tussen de 30.000 seizoenarbeiders die vóór de Eerste Wereldoorlog vanuit Rusland in Oost-Pruisen werkten bevonden zich steeds Russische inlichtingsofficieren die terreinverkenningen verrichtten. Ook als scharenslijpers

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

traden Russische officieren op in Hongarije, Galicie en de Boekowina.

Onder de 7e Afdeling van de Russische Generale Staf, de militaire inlichtingendienst ressorteerden inlichtingenstations, elk 6-10 officieren sterk, welke gevestigd waren bij de staven van de Militaire Districten in de grensgebieden.

Momenteel (1970) is die organisatorische situatie nog precies zo. De inlichtingenstations in Petersburg, Wilna en Warschau werkten tegen Duitsland. Die in Warschau en Kiev tegen Oostenrijk-Hongarije. De Gendarmerie aan de grenzen (de voorgangers van de huidige Grensveiligheidstroepen van de K.G.B. die evenals deze over een inlichtingenorganisatie beschikken), de agenten van de Okhrana in het buitenland en de militaire attachés leverden daarbij waardevolle ondersteuning.

De Russische militaire inlichtingendienst werkte tijdens de Eerste Wereldoorlog ook in het westelijke operatiegebied van het Duitse leger.

Ook in dit geval kan weer een parallel getrokken worden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gebeurde dit weer. Toen werd de R.A.F. zelfs belast met het droppen van Sovjetagenten boven West-Europa (o.a. Nederland).

HOOFDSTUK IV

HISTORISCH OVERZICHT VAN DE SOVJET
STAATSVEILIGHEIDSDIENST

Historisch overzicht van de Sovjet Staatsveiligheidsdienst1. Periode 1917 - 1922

Bij decreet van de Raad van Volkscommissarissen werd op 20 December 1917 een Alrussische Buitengewone Commissie ter Bestrijding van Contra-revolutie en Sabotage ingesteld. De commissie werd kortweg aangeduid als Vetsjeka. Reeds voordien bestond bij het Militair Revolutionair Comité een afdeling welke zich bezig hield met contra-revolutionaire aangelegenheden. Tot hoofd van de nieuw ingestelde Vetsjeka, later kortweg aangeduid als Tsjeka, werd de chef van laatstgenoemde afdeling, Felix E. Dzerzhinski, benoemd.

K. Vorosjilov, de latere Sovjet maarschalk, werd einde 1917 uit de Oekraïne naar Petrograd (het latere Leningrad) geroepen om samen met Dzerzhinski en M. Uritski de Tsjeka op te bouwen. Uritski werd Tsjeka-chef van Petrograd. Vorosjilov kreeg echter nimmer een functie bij de Sovjet Staatsveiligheidsdienst.

De Tsjeka arresteerde en onderzocht niet alleen, doch strafte ook. De organisatie was uitsluitend verantwoording verschuldigd aan de topleiding van partij en regering.

Het Commissariaat van Justitie noemde in een decreet van December 1917 de Tsjeka als een van de vele speciale commissies welke het recht hadden onderzoeken te doen en arrestaties te verrichten. De Tsjeka beschikte over zogenaamde Vliegende Tribunalen, welke onder meer belast waren met het bestraffen van contra-revolutionairen in de op de Witte troepen veroverde gebieden. Ofschoon niet gesteund door de bestaande wetten ging de Tsjeka ook over tot het uitvoeren van executies; zij deed dit op zeer grote schaal.

Intussen bestond naast de Tsjeka in Moskou een bijna autonome Tsjeka in Petrograd. In Februari 1918 riep de centrale Tsjeka (Vetsjeka) in Moskou de plaatselijke Sovjets op vijandelijke agenten, contra-revolutionaire agitators, speculanten, organisatoren van opstanden en andere tegenstanders van het regime uit de weg te ruimen en plaatselijke Tsjeka's op te richten.

Nadat in Juni een vooraanstaand Bolsjewist was vermoord, vervolgens op 30 Augustus 1918 een aanslag op Lenin was gedaan en kort daarna nog het hoofd van de Tsjeka van Petrograd, Uritski, werd vermoord, begon de terreur van de Tsjeka ongekende vormen aan te nemen. Ook gijzelaars uit de

bourgeoisiekringen werden massaal vermoord. Provocaties en martelingen ter verkrijging van inlichtingen en bekentenissen waren aan de orde van de dag. Al deze activiteiten droegen de goedkeuring van de partijleiding. Protesten van de zijde van het Commissariaat van Justitie tegen het autonome optreden van de Tsjeka hadden tot gevolg dat bij decreet van de Raad van Volkscommissarissen van 2 December 1918 vertegenwoordigers van de Commissariaten van Justitie en van Binnenlandse Zaken werden benoemd bij het Tsjeka-College. Deze werden in dit college dermate onbehoorlijk behandeld dat de vertegenwoordigers van het Commissariaat van Justitie het college uit protest verlieten. De protesten gingen door en zij boekten kleine tijdelijke successen doordat begin 1919 door de Tsjeka behandelde zaken werden overgedragen aan de Revolutionaire Tribunalen. Hierdoor werden de processen in het openbaar gehouden en in aanwezigheid van de beklaagden. In Oktober 1919 werd echter wettelijk bepaald, dat een uit drie man bestaand Speciaal Revolutionair Tribunaal dat aan de Tsjeka ondergeschikt werd, de belangrijke zaken betreffende speculatie en economische malversatie zou behandelen.

In 1921 was de Tsjeka zo machtig geworden, dat zij over eigen strijdkrachten beschikte, inclusief grensbewakingstroepen. Binnen het normale leger vormde de Tsjeka zogenaamde Speciale Secties (O.O.) om te waken over de betrouwbaarheid hiervan; ze zijn nimmer opgeheven en bestaan tot op heden.

Tijdens de burgeroorlog in Rusland ontstond binnen de Tsjeka-organisatie een buitenlandse inlichtingendienst, die uiteindelijk tot de grootste ter wereld zou uitgroeien.

2. Periode 1922 - 1926

De Tsjeka had een dermate slechte reputatie in zowel binnen- als buitenland verworven, dat men het nodig oordeelde deze organisatie bij decreet van 6 Februari 1922 een andere naam te geven. De organisatie, voortaan aangeduid als G.P.U. (Staats Politiek Bestuur) werd ondergebracht bij het Volkscommissariaat van Binnenlandse Zaken (N.K.V.D.). Voorzitter van het nieuwe bestuur werd wederom F. Dzerzhinski. Daar hij reeds in Maart 1919 Volkscommissaris van Binnenlandse Zaken was geworden, werd hij dus tevens ondergeschikt aan zichzelf. De G.P.U. met zijn vertegenwoordigingen op alle bestuursniveaus werd bij genoemd decreet opgedragen de bestrijding van contra-revolutionaire daden en spionage, de bescherming van spoor- en waterwegen alsmede van de staatsgrenzen, waartoe behoorden smokkelbestrijding en voorkoming van illegale grensoverschrijdingen.

Verder kreeg de G.P.U. de vage opdracht "speciale orders" gegeven door het Al-Russisch Centraal Uitvoerend Comité, ter bescherming van de revolutionaire orde, uit te voeren. De bevoegdheden van de G.P.U. tot arrestatie bleken in de praktijk onbeperkt te zijn.

Toen in 1923 ^{x)} de U.S.S.R. werd gevormd, werd de G.P.U. uit het kader van de N.K.V.D. gelicht en als Verenigd Staats Politiek Bestuur (O.G.P.U.) onder leiding van Dzerzhinski direct onder de Raad van Volkscommissarissen geplaatst.

Bij decreet van 15 November 1923 werd de O.G.P.U. onder meer opgedragen de bestrijding van de politieke en economische contra-revolutie, spionage en banditisme. Verder werd nog eens gezegd dat de organisatie het recht had vertegenwoordigers bij de strijdkrachten te plaatsen, belast was met de grensbewaking en met de leiding van speciale strijdkrachten.

Dzerzhinski kreeg een zetel in de Raad van Volkscommissarissen. De O.G.P.U.-vertegenwoordigers bij de republieken van de unie waren toegevoegd aan de Raden van Volkscommissarissen van deze republiek, doch ondergeschikt aan de O.G.P.U. in Moskou. De O.G.P.U. zelf was feitelijk alleen verantwoordelijk aan de partijleiding. Toen Dzerzhinski naast de functie van O.G.P.U.-voorzitter in 1922 en later - ook nog andere belangrijke functies kreeg te vervullen, liet hij zijn O.G.P.U.-taken voornamelijk over aan zijn plaatsvervanger Yagoda.

3. Periode 1926 - 1934

Dzerzhinski stief in 1926 aan de gevolgen van een hartaanval, welke volgde op een ernstige aanval op diens beleid door Stalin. Er bestaan echter andere versies van diens dood. Als opvolger van Dzerzhinski werd aangewezen V.R. Menzhinski. Evenals zijn voorganger was deze van Poolse adellijke afkomst. Hij stond vóór zijn benoeming aan het hoofd van de afdeling Speciale Secties (O.O.) van de O.G.P.U., belast met controle op de betrouwbaarheid van de strijdkrachten van de U.S.S.R.

Onder het voorwendsel ziekelijk te zijn liet Menzhinski het eigenlijke werk van de geheime politie over aan zijn plaatsvervanger, de reeds genoemde G.G. Yagoda.

De O.G.P.U.-strijdkrachten werden tijdens deze periode verder versterkt in personeel en materieel opzicht. Zij speelden onder andere in de land-

x) Stichtingsbesluit 30.12.1922
Grondwet van 6.7.1923

bouwcollectivisatie-periode, welke in 1928 begon en welke naar schatting tien miljoen slachtoffers kostte, een belangrijke rol.

De behoefte aan meer concentratiekampen voor de talrijke gevangenen die vooral tijdens de collectivisatie-periode sterk in aantal stegen, vorderde uitbreiding van de O.G.P.U.-troepen. Mede in verband daarmee richtte Yagoda in 1930 het Hoofdbestuur voor Collectieve Werkkampen (G.U.L.A.G.) op. Met behulp van de massa's gevangenen werd met de bouw van geweldige projecten een begin gemaakt. In 1932 werd een betere controle op de bevolking verkregen door de invoering van de binnenlandse paspoorten. De Militia (Algemene Politie) werd onder O.G.P.U.-toezicht belast met de uitgifte en administratie van deze persoonsbewijzen.

4. Periode 1934 - 1939

In Juli 1934 werd de O.G.P.U. omgevormd tot Hoofdbestuur (of: Hoofddirectoraat) voor Staatsveiligheid (G.U.G.B.) en ondergebracht bij de Al-Unie N.K.V.D. (Volkscommissariaat van Binnenlandse Zaken). Kort daarvoor, in Mei 1934, was Menzhinski gestorven. Waarschijnlijk werd hij vergiftigd door zijn plaatsvervanger Yagoda. Deze kwam aan het hoofd van de nieuwe N.K.V.D. te staan. Onder de N.K.V.D. ressorteerden voortaan de Militia (Algemene Politie), de Grenstroepen, de Binnenlandse Troepen, Brandweerwezen, dwangarbeiderskampen en Geheime Politie.

Volgens decreet van 10 Juli 1934 werd de O.G.P.U. dus als G.U.G.B. opgenomen bij de nieuw gecreëerde N.K.V.D. Bij dit decreet werden als N.K.V.D.-taken genoemd:

- a. Verzekering van de revolutionaire orde en veiligheid van de staat.
- b. Beveiliging van het openbaar bezit.
- c. Burgerlijke stand (registratie van geboorte, dood, huwelijk en echtscheiding).
- d. Bewaking van de staatsgrenzen.

N.K.V.D.-vertegenwoordigingen werden gevormd tot op de laagste bestuursniveau's en nog lager, zoals in de staatsbedrijven.

De vermoordding op 1 december 1934 van de partijsecretaris van Leningrad Sergei M. Kirov leek het sein voor een algemene zuivering van zowel partijleden als niet-partijleden.

In september 1936 werd Yagoda afgezet als hoofd van de N.K.V.D. en vervangen door Yezhov. In April 1937 werd hij wegens misdadige handelingen gearresteerd. Met Yagoda vielen alle belangrijke figuren van het N.K.V.D.-apparaat; Yezhov verving ze door zijn eigen vertrouwelingen. In Maart 1938

CONFIDENTIEEL

werd Yagoda met enkele anderen in een show-proces ter dood veroordeeld en onderging hij het lot dat hij zelf duizenden anderen had laten ondergaan.

Nog tijdens het bestuur van Ygoda was door Stalin in het Kremlin een Geheime Operatieve Raad (T.O.S.) gevormd en boven de N.K.V.D. gesteld. Yagoda was onkundig gehouden van de vorming hiervan. Met behulp van deze raad kon Stalin, met passering van partij en regering, persoonlijk de macht uitoefenen en terreurdaden doen uitvoeren.

De periode 1936-1938 gedurende welke Yezhov aan het hoofd van de N.K.V.D. stond vormt tevens het hoogtepunt van de terreur van de Sovjet geheime politie.

Ongehoorde aantallen mensen werden als het ware aan de lopende band geliquideerd. Deze periode waarin onder andere het officierskorps van het Rode Leger voor een groot deel werd uitgeroeid wordt aangeduid als de Yezhovshina.

Negentig procent van alle generaals en tachtig procent van alle kolonels werd geliquideerd. In totaal werden 35.000 officieren wegens politieke onbetrouwbaarheid vermoord, onder andere de volgende categorieën:

- 3 van de 5 maarschalken;
- 13 van de 15 legercommandanten;
- 57 van de 85 corpscommandanten;
- 110 van de 195 divisiecommandanten;
- 220 van de 406 brigadecommandanten;
- 11 plaatsvervangende oorlogscommissarissen;
- alle bevelhebbers van de militaire districten die in 1937 in dienst waren;
- 71 van de 80 leden van de Opperste Oorlogsraad.

De leden van de speciale gerechtshoven werden op hun beurt weer geliquideerd. Van de acht rechters die maarschalk Tukhachevski - enige tijd geleden gerehabiliteerd! - berechtten, stierven er vijf voor het vuurpeloton.

Door de N.K.V.D. werden alleen al in de jaren 1937-1938 niet minder dan 1.600.000 politieke tegenstanders of personen die werden geacht dit te zijn, neergeschoten.

Nadat Yezhov voor Stalin deze ongehoorde misdaden had gepleegd, kwam hij uiteraard zelf aan de beurt. Hij werd bij de N.K.V.D. verwijderd, en kwam vervolgens in een krankzinnigengesticht terecht. Daarna verdween hij spoorloos.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

De buitenlandse inlichtingendienst van de N.K.V.D. was in de dertiger jaren reeds bijzonder actief in het buitenland. Hij vormde de IIe Hoofdafdeling van de G.U.G.B. van de N.K.V.D. en was verdeeld in vijf afdelingen te weten:

Afdeling I

Spionage in het buitenland op politiek, militair, economisch, technisch en wetenschappelijk gebied. In Moskou werden, met inschakeling van de Cominternsecties van de diverse landen, deze inlichtingen verwerkt en na studie door de Cominternleiding omgezet in directieven welke moesten leiden tot penetratie en bewerking van het betreffende land.

Afdeling II

Geforceerde inlichtingenverwerving, zoals diefstal van documenten en dergelijke voor welke zich het Volkscommissariaat van Buitenlandse Zaken of de Comintern interesseerde. De diverse landensecties van deze afdeling werkten nauw samen met de Militaire Inlichtingendienst van de U.S.S.R.

Afdeling III

Vorming en handhaving van mantelorganisaties, welke schijnbaar geen bindingen met Moskou hadden, met het doel ondergraving van de kapitalistische staten. Er bestond uiteraard nauwe samenwerking met de Comintern.

Afdeling IV

Spionage gericht tegen en penetratie en vernietiging van de Russische emigrantenbewegingen. Deze activiteiten gingen ook destijds al gepaard met ontvoerings- en moordacties (Generaals Kutiepov en Miller o.a.).

Afdeling V

Bewaking van Sovjetburgers, onder meer deel uitmakende van officiële vertegenwoordigingen in het buitenland. Deze afdeling werd later bekend als SK (Sovjetkolonie). Ze heeft tot op heden vertakkingen bij alle diplomatieke vertegenwoordigingen van de U.S.S.R. in het buitenland.

5. Periode 1939 - 1945

De nieuwe man aan de top van het terreurapparaat werd de Georgiër Lavrenti P. Beria. Toen hij Yezhov in December 1938 opvolgde was hij al in Juli van dat jaar benoemd als diens plaatsvervanger. Hij begon zijn nieuwe functie met het laten executeren van vijf belangrijke N.K.V.D.-functionarissen in de Oekraïne wegens machtsmisbruik bij de zuiveringen. Aldus begon de zuivering van de zuiveraars. Onder Beria werden de concen-

CONFIDENTIEEL

tratiekampen verder uitgebreid. Als gevolg van de bezetting van het Oostelijk deel van Polen in 1939 en van de Baltische Staten in 1940 groeide het aantal gedeporteerden snel. De deportaties werden meestal op zeer onmenselijke wijze uitgevoerd. Vooral de in Juni 1941 kort voor de Duitse aanval op de Sovjet-Unie uitgevoerde deportaties van bevolkingsgroepen uit de Baltische Staten, onder leiding van de beruchte toenmalige plaatsvervangende Commissaris voor Staatsveiligheid I. Serov, waren zeer omvangrijk. Alleen al uit Litauwen werden 300.000 mensen weggevoerd naar afgelegen gebieden in de Sovjet Unie of ter plaatse geliquideerd. De bedoeling was in eerste instantie alle potentiële verzetsmensen onschadelijk te maken. Zij werden tot uiterst goedkope slavenarbeiders gemaakt en tewerkgesteld in onder andere de mijnbouw, de industrie en bij de aanleg van wegen en kanalen.

De verschillende projecten werden uitgevoerd onder leiding van technici en ingenieurs die zelf gevangenen waren. Aldus werd de Sovjet geheime politie tot een van de grootste ondernemers ter wereld.

De N.K.V.D. beging in opdracht van Stalin na de bezetting van Polen in 1939 een van de grootste misdaden uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Van de bij de bezetting van Oost-Polen in Sovjet handen gevallen Poolse officieren, circa 15.000, werden enige duizenden in Katyn op beestachtige wijze afgemaakt. Ofschoon dit feit volledig is bewezen, zwijgen Moskou en Warschau hierover in alle talen.

Waar de overige tot op heden niet teruggevonden Poolse officieren zijn gebleven is niet moeilijk te raden.

In Februari 1941 werd uit de G.U.G.B. van de N.K.V.D. een afzonderlijk Volkscommissariaat voor Staatsveiligheid (N.K.G.B.) gevormd. Tot Volkscommissaris werd benoemd de plaatsvervanger van Beria, V.N. Merkulov. Gelijktijdig echter werd Beria benoemd tot Commissaris-Generaal voor de Staatsveiligheid, waardoor beide Volkscommissariaten onder zijn leiding kwamen. Toen de Duitsers in Juni 1941 de Sovjet-Unie binnenvielen werd echter de oude situatie hersteld. Merkulov bleef Beria's plaatsvervanger. De vermelde situatie bleef bestaan tot April 1943 toen de in Februari 1941 doorgevoerde reorganisatie opnieuw van kracht werd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden ook de partisanenorganisaties evenals de strafeenheden van de strijdkrachten en krijgsgevangenenkampen ondergeschikt aan de N.K.V.D.

De Partisaneneenheden stonden onder de 4e Afdeling van de N.K.V.D.

CONFIDENTIEEL

De Speciale Secties belast met de controle op de strijdkrachten werden gereorganiseerd en aangeduid als Smersch (afkorting voor: Dood aan de spionnen). De Smersch werden echter buiten de militaire CI-taken nog een groot aantal functies opgedragen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd een nieuwe afdeling van de N.K.V.D. belast met de beveiliging van het achterwaartse gebied met behulp van speciale N.K.V.D.-troepen. Aan elk front waren dergelijke speciale formaties toegevoegd. Uiterst zelden werden tijdens de Tweede Wereldoorlog N.K.V.D.-formaties tegen de vijand ingezet. Een N.K.V.D.-leger nam in 1943 in de Koeban en op het Taman-schiereiland aan militaire operaties deel.

Ook tijdens de oorlog vonden deportaties op grote schaal plaats. Zo werd in 1941 de Wolga-Duitse Autonome Republiek opgeheven en de bevolking daarvan naar Siberië overgebracht.

Na de oorlog werden veel minderheden, onder andere uit de Kaukasus en de Krim (onder meer Krim-Tartaren) naar het Oosten van de Sovjet-Unie gedeporteerd. Hierbij speelden zich volgens ooggetuigen bijna onbeschrijflijke taferelen af. De voorbereidingen tot deze deportaties werden streng geheim gehouden. De uitvoering der deportaties en de namen van de daarbij betrokken volkeren zijn echter na de oorlog door de Sovjets officieel toegegeven.

6. Periode 1945 - 1953

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg de Sovjet geheime politie (N.K.G.B.) handen vol werk in de vroeger door de Duitser bezette Russische gebieden en het door de Sovjettroepen bezette gebied van Oost-Europa. Door uitschakeling van de leiding van de niet-communistische partijen in de Oosteuropese landen bracht zij de communisten aan de macht.

De uit het Westen terugkerende voormalige Russische krijgsgevangenen en door de Duitsers gedeporteerde burgers werden door de N.K.G.B. opgevangen en ondervraagd om vervolgens als potentiële vijanden van het regime bij duizenden tot gevangenisstraffen en plaatsing in dwangarbeiderskampen te worden veroordeeld. Ook de strijdkrachten welke met het Westen hadden kennis gemaakt werden door de N.K.G.B. gezuiverd. Vanuit het Oostelijk deel van Duitsland werden door de N.K.G.B. technische specialisten, wetenschapsmensen en industriële uitrusting naar de Sovjet Unie overgebracht teneinde de eigen industrie weer op te bouwen. Na 1945 kwam ook

het atoomonderzoek en de daarmee samenhangende industrie onder leiding van de Sovjet staatsveiligheidsdienst.

In Maart 1946 werden de Sovjet Volkscommissariaten veranderd in Ministeries. Als gevolg hiervan werden de N.K.G.B. en N.K.V.D. voortaan aangeduid als respectievelijk M.G.B en M.V.D.

In Oktober 1946 werd M.G.B.-chef Merkulov vervangen door V.S. Abakumov. Tijdens de jaren 1947 en 1948 werden de buitenlandse inlichtingenactiviteiten van de M.G.B. en de militaire inlichtingendienst G.R.U. bij wijze van experiment gebundeld. In verband daarmee werden de G.R.U. en de buitenlandse hoofdafdeling van de K.G.B. (I.N.U.) samengevoegd en aangeduid als Inlichtingencomité (K.I.). De nieuwe organisatie werd achtereenvolgens geleid door Molotov, Vyshinski, Malik en Zorin. Het experiment bleek echter geen succes. Als gevolg daarvan werd het G.R.U.-element wederom onder het Ministerie van Defensie gebracht. Tenslotte werd in 1951 het K.I. ontbonden.

In December 1951 werd Abakumov als M.G.B.-chef vervangen door S.D. Ignatiev. Begin 1953 werd door de M.G.B. een zogenaamd artsenkomplot ontdekt. De voornamelijk Joodse artsen zouden het plan gehad hebben hogere partij- en legerfunctionarissen uit de weg te ruimen. De staatsveiligheidsorganen werden beschuldigd van een gebrek aan waakzaamheid. Kort daarna, op 6 Maart 1953, stierf J.W. Stalin.

7. Periode 1953 - heden

Na de dood van Stalin werden een groot aantal overheidsorganen gereorganiseerd. De M.V.D. (Ministerie van Binnenlandse Zaken) en de M.G.B. (Ministerie voor Staatsveiligheid) werden samengevoegd. Beria werd hoofd van de nieuwe M.V.D. Ignatiev werd van zijn functie ontheven en kreeg een plaats bij het Centraal Comité van de Communistische Partij.

In Juni 1953 werd Beria gearresteerd. Hij werd beschuldigd van pogingen de M.V.D. boven partij en regering te stellen. Later werd officieel bekendgemaakt dat Beria en zes van zijn naaste medewerkers in December van dat jaar werden geëxecuteerd. Na de val van Beria werd een van diens naaste medewerkers, S.N. Kruglov, met de leiding van de M.V.D. belast. Tot diens plaatsvervanger voor staatsveiligheidszaken werd de beruchte I.A. Serov benoemd.

In Maart 1954 werd de staatsveiligheidsdienst weer zelfstandig. De nieuwe aanduiding hiervan luidde Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.) De voorzitter van dit comité Serov werd wettelijk lid van de ministerraad van de

CONFIDENTIEEL

U.S.S.R. Kruglov die minister van binnenlandse zaken (M.V.D.) was gebleven, werd in Februari 1956 als zodanig vervangen door N.P. Dudorov.

Vanaf de liquidatie van Beria in 1953 tot het jaar 1956 gingen ook een groot aantal vroegere hoge functionarissen van de Sovjet geheime politie, onder andere Abakumov (December 1954), naar de executieplaats als beloning voor hun misdaden in dienst van de Sovjet staat.

Begin December 1958 werd Serov ontheven van zijn functie als voorzitter van de K.G.B. en benoemd tot hoofd van de militaire inlichtingendienst (G.R.U.). Hij werd in 1963 weer als zodanig vervangen. In Mei 1963 werd bekend dat hij in ongenade was gevallen en hem een aantal eretekens van de Leninorde waren ontnomen. Verder werd hij van legergeneraal tot generaal-majoor gedegradeerd en kreeg hij vervolgens een functie in het Militaire District Wolga.

Serov werd in 1958 als K.G.B.-chef opgevolgd door de vroegere Eerste Secretaris van de Komsomol Alexander N. Shelepin. Deze werd op 13 November 1961 wederom vervangen door V. Semichastni, die vóór zijn benoeming evenals zijn voorganger Eerste Secretaris van de Komsomol was.

Op 19 Mei 1967 werd door het persbureau Tass de vervanging van Semichastni, door Yuri Andropov, een van de secretarissen van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de U.S.S.R., bekendgemaakt.

Andropov die op dat tijdstip 52 jaar oud was, was vóór zijn benoeming belast met de betrekkingen tot de andere communistische partijen.

Semichastni, werd benoemd tot vice-premier van de Oekraïne. Op diezelfde 19 Mei werd eveneens de "tragische dood" bij het vervullen van zijn dienst" gemeld van de generaal-majoor van de K.G.B. Vasili A. Lukshin. Of laatstgenoemd feit in verband stond met de vervanging van Semichastni kan niet beoordeeld worden. Deze vervanging was echter mogelijk een gevolg van het uitwijken van de dochter van Stalin, Svetlana, naar de Verenigde Staten.

Toestemming tot het maken van buitenlandse reizen wordt namelijk uitsluitend verleend door de K.G.B. Naast genoemd feit kan het oprollen van een groot aantal vestigingen van de K.G.B. in het buitenland, te beginnen bij de groep Rinaldi in Italië, een belangrijke rol gespeeld hebben. Andropov speelde in 1956 als Sovjet ambassadeur in Boedapest een belangrijke rol bij het neerslaan van de Hongaarse opstand.

Intussen werden ook bij de M.V.D. reorganisaties doorgevoerd. In Januari 1960 werd de M.V.D. van de U.S.S.R. opgeheven en de functies daarvan overgedragen aan de M.V.D.'s van de 15 Unie-republieken. Er bestond dus

CONFIDENTIEEL

officieel geen overkoepelend gezagsorgaan meer. De Unie - M.V.D.'s werden belast met:

- handhaving van wet en orde;
- registratie van burgers;
- uitgifte van persoonsbewijzen;
- beheer en bewaking van gevangenen en detentiekampen.

Op 3 September 1962 werd de M.V.D. van de grootste Unierepubliek R.S.F.S.R. veranderd in een Ministerie voor de Handhaving van de Openbare Orde (M.O.O.P.).

Overeenkomstige reorganisaties zouden bij de overige M.V.D.'s plaatsvinden. De nieuwe M.O.O.P.'s waren, aldus de officiële bekendmaking, belast met controle op de geüniformeerde politie (Militia) en binnenlands paspoortwezen. Zij zouden geplaatst zijn boven de openbare aanklagers.

Medio 1966 werd een M.O.O.P.-U.S.S.R. ingesteld ter controle van de M.O.O.P.'s der Unierepublieken. De M.O.O.P. van de U.S.S.R. werd gevormd uit de M.O.O.P.-R.S.F.S.R. en zou ook als M.O.O.P. voor deze Unierepubliek blijven functioneren. De M.O.O.P. werd echter in Nov 1968 weer omgevormd tot Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.V.D.), waaronder de M.V.D.'s van de Unierepublieken ressorteren.

Op 20 December 1967 werd in de Sovjet Unie het feit herdacht dat het vijftig jaar geleden was dat V.I. Lenin de voorloper van de huidige K.G.B., de Tsjeka, instelde. Vooral de verzorging van de massa's verwaarloosde kinderen (Besprizorni) door de Tsjeka werd bij die gelegenheid bijzonder geroemd. Dat de ouders van deze kinderen door dezelfde Tsjeka massaal werden vermoord werd uiteraard verzwegen.

8. Staatsveiligheidsdienst U.S.S.R.-organisatorische ontwikkeling van 1917 tot heden.

Toelichting organisatie schema

- In de organisatieblokjes geeft de arcering ████████ de Staatsveiligheidsdienst aan. De naam van het hoofd van deze dienst is eveneens aldus gemerkt.
- Wanneer de Staatsveiligheidsdienst een onderdeel vormt van BINNENLANDSE ZAKEN, is in de organisatieblokjes de combinatie ████████ aangebracht. De naam van het hoofd van de gecombineerde organisatie (BINNENLANDSE ZAKEN en STAATSVEILIGHEID) is dan ████████ gemerkt.
- F.E. Dzerzhinski was reeds N.K.V.D.-hoofd vóór de combinatie (BINNENLANDSE ZAKEN en STAATSVEILIGHEID) in 1922.

CONFIDENTIEEL

STAATSVEILIGHEIDSDIENST U.S.S.R. - ORGANISATORISCHE ONTWIKKELING VAN 1917 TOT HEDEN

Chef	Benoe- ming	Instel- ling	Organisatie	Vertaling Russische benaming
F.E.DZERZHINSKI	20.12.17	20.12.17	(VE-)TSJEKA	Al-Russische Buiten- gewone Commissie
F.E.DZERZHINSKI	-3.19 6.2.22	6.2.22	N.K.V.D. G.P.U.	Volkscommissariaat van Binnenlandse Zaken Staats Politiek Bestuur
F.E.DZERZHINSKI (G.G.YAGODA, plv)	30.12.22	30.12.22	O.G.P.U. N.K.V.D.	Verenigd Staats Politiek Bestuur
V.R.MENZHINSKI (G.G.YAGODA, plv)	--- 26			
G.G. YAGODA N.I. YEZHOF (L.P.BERIA, plv)	---34 -9.36 -7.38	10.7.34	N.K.V.D. T.O.S. G.U.G.B.	Geheime Operatieve Kaad Hoofdbestuur voor Staatsveiligheid
L.P.BERIA V.N.MERKULOV (I.A.SEROV, plv) (+ Commissaris-generaal voor Staatsveiligheid: L.P.BERIA)	---12.38 3.2.41 ---41	(tot -12.38)	YEZHOFSHINA N.K.G.B. N.K.V.D.	Volkscommissariaat voor Staatsveiligheid
L.P.BERIA (V.N.MERKULOV, plv)	-6.41 (vóór D. inval) -6.41 (na D. inval)	-2.41	N.K.V.D. G.U.G.B.	
V.N.MERKULOV (+ L.P.BERIA coördinator)	-4.43	-4.43	N.K.G.B. N.K.V.D.	
V.N.MERKULOV V.S.ABAKUMOV S.D.IGNATIEV	-3.46 -10.46 -12.51	-3.46	M.G.B. M.V.D.	Ministerie voor Staatsveiligheid Ministerie van Binnenlandse Zaken
L.P.BERIA S.N.KRUGLOV (I.A.SEROV, plv)	-3.53 -6.53 -6.53	-4.47 (tot -5.51)	K.I. M.V.D. G.U.G.B.	Inlichtingencomité
I.A. SEROV (++ N.P.DUDOROV i.p.v. S.N.KRUGLOV)	-3.54 -2.56	14.3.54	K.G.B. M.V.D.	Comité voor Staats- veiligheid
A.N.SHELEPIN	-12.58	-1.60	K.G.B. M.V.D.'s Unierepublieken (15)	Decentralisatie
V.SEMICHASTWI	13.11.61			
		3.9.62	M.O.O.P. R.S.F.S.R.	Ministerie voor Hand- having van de Openbare Orde van unierepubliek R.S.F.S.R. Gevormd uit de M.V.D.-R.S.F.S.R.
			M.O.O.P.'s overige replr	
		-5.66	K.G.B. M.O.O.P. U.S.S.R.	Als voren, doch van de U.S.S.R.
Y.V.ANDROPOV	19.5.67			Einde decentralisatie M.O.O.P.-U.S.S.R. en M.O.O.P.-R.S.F.S.R. samengesmolten.
(+++ N.A.SHCHELOKOV Kol.-Gen.)		-11-68	K.G.B. M.V.D.	

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK V

TAAK EN STRUCTUUR VAN DE K.G.B.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK V

Taak en structuur van de K.G.B.

1. Algemeen

Het Comité voor Staatsveiligheid bij de Ministerraad van de U.S.S.R. is, zoals in een voorgaand hoofdstuk reeds is opgemerkt, de opvolger van een aantal beruchte Sovjet "veiligheidsdiensten", die evenals de K.G.B. belast waren met uitbreiding van de macht van de Sovjet staat en de handhaving van die macht in de Sovjet Unie en de door deze gecontroleerde gebieden.

De taken van de K.G.B. liggen dus zowel binnen als buiten de Sovjet Unie. In het binnenland treedt de K.G.B. vooral op als geheime politie, belast met veiligheidsaangelegenheden van de meest uiteenlopende aard; in het buitenland voornamelijk als spionage- en ontwrichtingsdienst gericht tegen alle Westelijke landen, doch in het bijzonder tegen de Verenigde Staten. Een beschouwing van de diverse schema's betreffende de toporganisatie van de K.G.B. en de daaraan ondergeschikte Buitenlandse Hoofdafdeling (I.N.U.) verschaft een duidelijk beeld van de structuur van de K.G.B. en van de aan deze opgedragen taken.

De leiding van de K.G.B. ligt sedert 1967 in handen van Yuri Anropov (1970- 55 j.). Hij heeft enkele Eerste Plaatsvervangers en Plaatsvervangers, die ieder een bepaalde branche van de K.G.B. leiden. Richtlijnen voor het te voeren beleid worden gegeven door het Centraal Comité van de Communistische Partij van de U.S.S.R. via de aan dit comité verbonden Afdeling Administratieve Organen.

De wijze van uitvoering van de ontvangen instructies geschiedt voor wat betreft belangrijke zaken na overleg in het K.G.B.-College, dat onder andere bestaat uit Voorzitter Andropov, diens plaatsvervangers, enkele belangrijke afdelingschefs en de Eerste Secretaris van het Partijsecretariaat van de K.G.B.

2. Belangrijke onderdelen

De belangrijkste onderdelen van de K.G.B.-top zijn:

- (1) Hoofdafdeling Contra-inlichtingendienst.
- (2) Hoofdafdeling Buitenlandse Inlichtingendienst.
Hoofdafdeling Beveiliging Strijdkrachten.
Hoofdafdeling Grenstroepen en een groot aantal
Zelfstandige Afdelingen.

CONFIDENTIEEL

Onder de K.G.B.-top ressorteren de K.G.B.'s van de Unierepublieken van de Sovjet Unie, van de Autonome Sovjetrepublieken en van de lagere bestuursniveau's van de Sovjet Unie.

Omvangrijke formaties (naar schatting ruim 200.000 man) Grenstroepen en Veiligheidstroepen zijn eveneens aan de K.G.B. ondergeschikt.

Onder de Hoofdafdeling Contra-inlichtingendienst ressorteren afdelingen welke dikwijls nog met de afkortingen van hun oorspronkelijke doch verouderde benamingen worden aangeduid.

Deze afdelingen zijn :

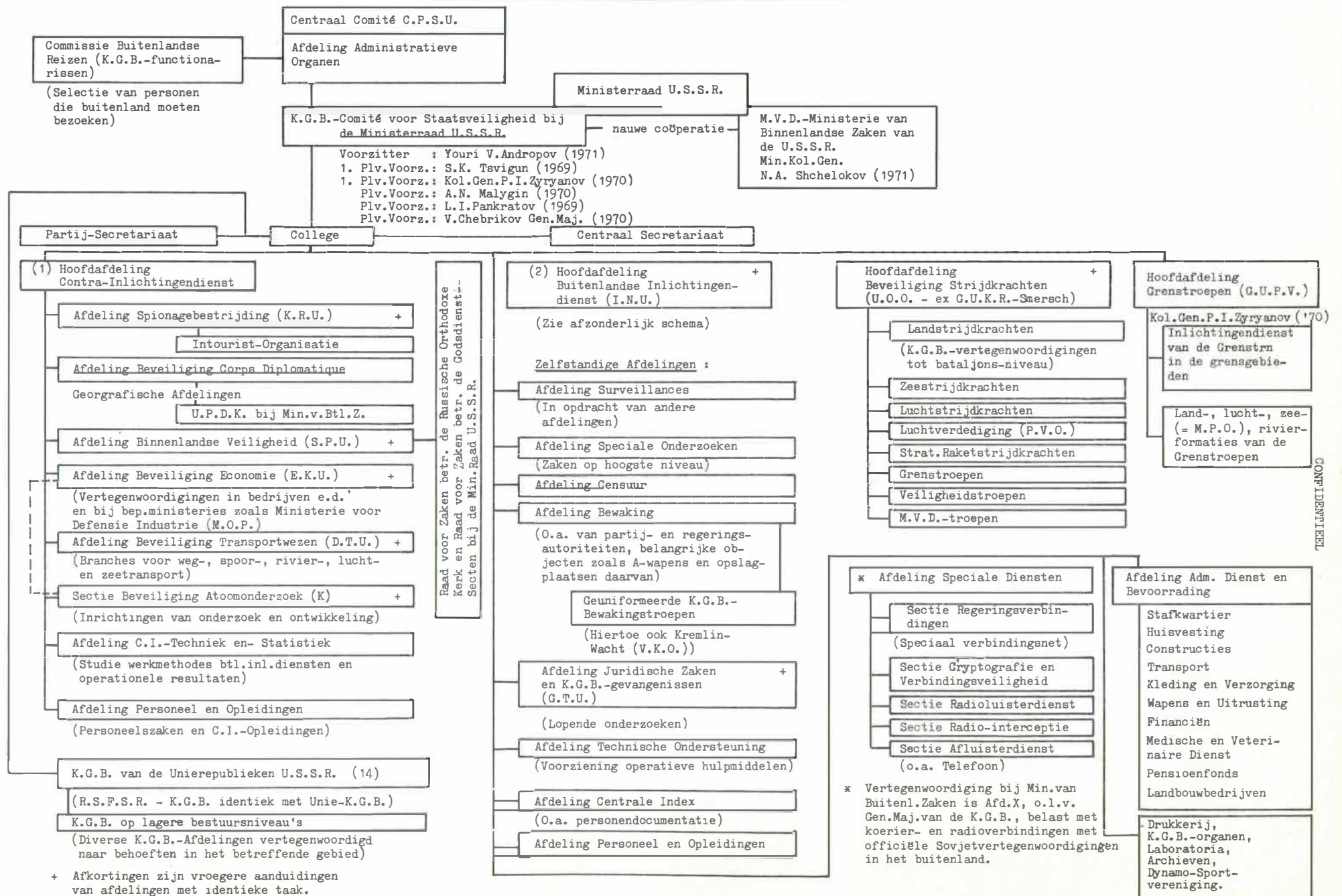
- Afdeling Spionagebestrijding (K.R.U.).
- Afdeling Beveiliging Corps Diplomatique.
- Afdeling Binnenlandse Veiligheid (S.P.U.).
- Afdeling Beveiliging Economie (E.K.U.) met mogelijk daaraan ondergeschikt.

Sectie Beveiliging Atoomonderzoek (K)

- Afdeling Beveiliging Transportwezen (D.T.U.).
- Afdeling C.I.-Techniek en - Statistiek.
- Afdeling Personeel en Opleiding.

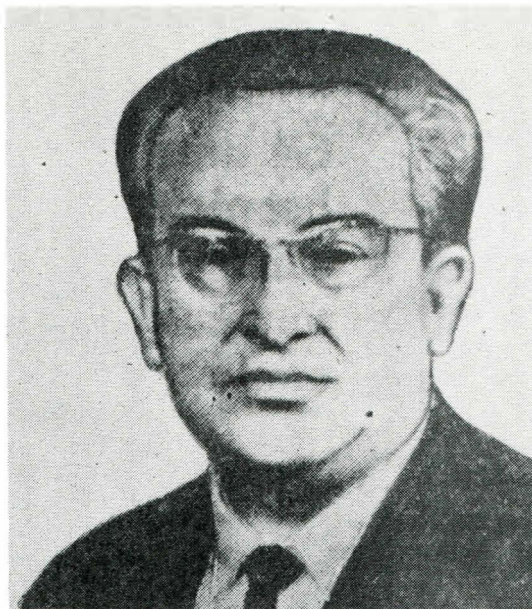
De overige Hoofdafdelingen en de belangrijkste Afdelingen van de K.G.B. zijn in hierna volgende hoofdstukken uitvoerig behandeld.

3. TOPORGANISATIE SOVJET COMITÉ VOOR STAATSVEILIGHEID (K.G.B.)

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

4. Yuri Vladimirovich ANDROPOV

Andropov werd op 19 Mei 1967 benoemd tot Voorzitter van het Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.) van de U.S.S.R. Als zodanig volgde hij Vladimir Semitsjastni op. Voor zijn benoeming tot K.G.B.-chef was Andropov een van de secretarissen van het Secretariaat van het Centraal Comité van de C.P.S.U. en belast met "de betrekkingen tot de communistische partijen van de socialistische staten". Hij is Candidaat-lid van het Politbureau. Andropov werd in 1914 geboren in de Kraj Stavropol. In 1936 werd hij Komsomol-functionaris in het district Yaroslav.

Bij het uitbreken van de vijandelijkheden tussen Duitsland en de Sovjet Unie, in 1941, was Andropov 1e Secretaris van het Centraal Comité van de Komsomol-organisatie in Karelië.

Van 1941 tot 1944 maakte hij deel uit van partisanenorganisaties. Hij zou hierbij als organisator zijn opgetreden.

In verband met zijn partisanenactiviteiten werd Andropov onderscheiden met de medaille "Voor de Partisaan van de Vaderlandse Oorlog" (1e Klasse), welke wordt toegekend, in twee klassen, aan commandanten en leden van partisanenformaties, welke zich achter de vijandelijke linies hebben onderscheiden door vastberadenheid en moed in de strijd.

Na de oorlog werd Andropov met partijwerk belast; aanvankelijk in Karelië en later bij het Centraal Comité van de C.P.S.U.

In de in Juli 1956 ontbonden Karelo-Finse Socialistische Sovjet Republiek

CONFIDENTIEEL

was hij tot 1953 als secretaris van het Centraal Comité actief.

Na gedurende een korte periode raadsman bij de Sovjet ambassade in Boedapest te zijn geweest, werd hij in 1954 tot ambassadeur aldaar bevorderd. Gedurende zijn ambtsperiode in Boedapest had in 1956 de Hongaarse opstand plaats. Bij het neerslaan hiervan zou Andropov een belangrijke rol hebben gespeeld.

In 1957 keerde Andropov terug naar de Sovjet Unie en werd hij benoemd tot hoofd van een van de afdelingen van het Secretariaat van het Centraal Comité van de C.P.S.U., welke afdeling was belast met "de betrekkingen tot de communistische partijen van de socialistische staten". In November 1962 werd hij gekozen tot een van de secretarissen van het C.C.-C.P.S.U. met behoud van zijn functie als afdelingshoofd.

In April 1967 nam hij met Leonid Breshnev deel aan de Inter-Europese Conferentie van Communistische en Arbeiderspartijen in Karlovy-Vary in Tsjecho-Slowakije. Een maand later werd hij benoemd tot hoogste K.G.B. chef.

Andropov studeerde aan de universiteit van Petrozavodsk. Zijn hogere politieke vorming kreeg hij op de Partij Hogeschool van het Centraal Comité van de C.P.S.U.

HOOFDSTUK VI

AFDELING SPIONAGEBESTRIJDING (K.R.U.) VAN DE K.G.B.

HOOFDSTUK VI

Afdeling Spionagebestrijding (K.R.U.) van de K.G.B.

In de twintiger jaren was de met spionage- en sabotagebestrijding belaste Sovjet dienst een sectie van de staatsveiligheidsorganisatie O.G.P.U. Ze werd officieel aangeduid als K.R.O. (Sectie Contra-Inlichtingen). Evenals in die tijd is zij momenteel belast met spionage- en sabotagebestrijding in de Sovjet Unie. Zij werkt echter ook in het buitenland vooral in verband met offensieve contra-inlichtingenoperaties.

Aangezien spionage- en sabotage activiteiten in de eerste plaats van de zijde van de in de Sovjet Unie tijdelijk of permanent verblijvende buitenlanders worden verwacht, worden deze grondig gecontroleerd. Dit geldt zowel voor de officieel uitgezonden buitenlanders als voor vreemde toeristen, zakenlieden, studenten, persmensen, vertegenwoordigers van luchtvaartmaatschappijen en delegaties uitgezonden door Westelijke organisaties. Al deze categorieën buitenlanders staan ook bloot aan wervingsactiviteiten, al dan niet gepaard met chantagepogingen. De wervingsactiviteiten vinden voornamelijk plaats ten behoeve van de I.N.U. van de K.G.B. Ter compromittering van buitenlanders staan groepen prostituées, homoseksuelen of quasi homoseksuelen ter beschikking.

De K.R.U. tracht de vijandelijke inlichtingendiensten te penetreren, teneinde op de hoogte te zijn van de activiteiten van deze gericht tegen de Sovjet Unie. Gegevens betreffende de werkwijze van buitenlandse inlichtingendiensten worden door de Afdeling C.I.-Techniek en Statistiek van de K.G.B. bestudeerd en vastgelegd teneinde deze diensten succesvol te kunnen bestrijden. Er zijn K.R.U.-vertegenwoordigers gestationeerd bij de officiële Sovjet vertegenwoordigingen in het buitenland.

De K.R.U. verzorgt het toezicht op Sovjet onderdanen die naar het buitenland reizen, bijvoorbeeld als leden van een delegatie of culturele groep. Bij elke Sovjet delegatie is een functionaris van de contra-inlichtingendienst ondergebracht, die over tenminste één medewerker in deze delegatie beschikt. In verband hiermede bestaat er bij de K.R.U. een sectie welke bestaat uit vier bureau's. De eerste drie zijn geografische bureau's; bij het vierde worden gegevens bijgehouden betreffende alle Sovjet burgers die ooit het buitenland bezochten.

De bij de I.N.U. ondergebrachte branches met een C.I.-taak vormen een verlengstuk van de Hoofdafdeling Contra-Inlichtingendienst van de K.G.B.

CONFIDENTIEEL

In verband met de bewerking van de diverse categorieën potentiële spionnen is de afdeling verdeeld in een aantal secties die qua functies ook weer bij de K.R.U.-diensten van de unierepublieken en bij lagere K.G.B.-organisaties kunnen worden aangetroffen.

De controle op de niet permanent in Moskou gevestigde vreemdelingen wordt geleid door circa honderd K.G.B.-officieren, die enige honderden Geheime Informanten dirigeren. De Geheime Informanten hebben beroepen die hen in staat stellen geregeld in contact te komen met buitenlanders. Bovendien rapporteren enige honderden Sovjet functionarissen met gelijksoortige werkomstandigheden en contactmogelijkheden als Geheime Medewerkers aan de K.R.U.

Er zijn informanten geplaatst of geworven in ongeveer dertig buitenlandse reisbureau's die in Moskou zijn gevestigd. Daarbij komt de uitgebreide steun welke wordt ontvangen van de Afdeling Surveillances van de K.G.B. (zie het betreffende hoofdstuk).

Een van de secties van de K.R.U. is belast met hotels en restaurants in Moskou. In alle belangrijke hotels is een aantal kamers gereserveerd welke zijn uitgerust met af luister- en filmapparatuur.

Deze staan speciaal ter beschikking van de K.R.U. Ten behoeve van de afdeling gereserveerde restauranttafels zijn eveneens voorzien van af luisterapparatuur. Buitenlandse bezoekers worden door het medewerkende personeel naar deze tafels gedirigeerd. Soms gaat men zo ver, dat Russische gasten bij aankomst van buitenlanders duidelijk van de betreffende tafels worden verwijderd. Een sectie van de K.R.U. is belast met de controle op de auto-toeristen. Zij beschikt over observatieposten op campings, in motels en garages. De bekende Intourist-organisatie is een hulporganisatie van Sovjet contra-inlichtingendienst. De visumaanvragen van bezoekers aan de Sovjet Unie worden door de Intourist-bureau's in het Westen in ontvangst genomen. Via deze heeft reeds een voorlopige personencontrole plaats in de Sovjet Unie o.a. voor wat betreft vroegere reizen en contacten. De Intourist-gidsen in de Sovjet Unie leveren hun C.I.-bijdrage door middel van rapporten over personen die interessant zijn voor de K.R.U. Wanneer een toerist zich van een groep verwijderd, kan de gids een K.G.B.-functionaris inschakelen teneinde diens gangen na te gaan.

Een andere sectie van de K.R.U. houdt zich speciaal bezig met de behandeling van alle contacten die buitenlanders met Sovjet burgers maken. Laatstgenoemen is contact met buitenlanders, anders dan in officiële opdracht, verboden. Voor de controle op de buitenlandse studenten bestaat bij de K.R.U. eveneens een speciale sectie. Een andere sectie controleert de buitenlandse pers-

CONFIDENTIEEL

vertegenwoordigers en de vertegenwoordigers van buitenlandse luchtvaartmaatschappijen in Moskou. Vertakkingen van deze K.R.U.-diensten bestaan ook in de verschillende unierepublieken. Nauwe samenwerking heeft plaats tussen de K.R.U. en de Afdeling Beveiliging van het Diplomatieke Korps (zie het betreffende hoofdstuk). In hoeverre de C.I.-dienst van de Moskouse K.G.B. (hoofdstedelijke) bij het uitvoeren van de diverse K.R.U.-taken aldaar is ingeschakeld is niet geheel duidelijk.

Vereenvoudiging van controle op toeristen en andere buitenlanders in de Sovjet Unie wordt onder meer bereikt door het opdringen van reisroutes en reisprogramma's aan deze, welke eigen initiatieven tot een uiterste beperken, door concentratie van toeristen op bepaalde plaatsen bijvoorbeeld in "dollarbars" en door toevoeging van gidsen en tolken. Zijwegen van de voorgeschreven reisroutes worden door algemene politiediensten, die nauw samenwerken met de K.G.B.-veiligheidsdiensten, gecontroleerd.

De Sovjet contra-inlichtingendienst kon in het verleden dikwijls successen boeken bij de bestrijding van buitenlandse spionageactiviteiten als gevolg van :

1. het ter beschikking hebben van omvangrijke veiligheidsorganisaties, die talrijke vertakkingen in de Sovjet maatschappij hebben;
2. de hoge graad van vakmanschap van het C.I.-personeel, verkregen door uitgebreide scholing op I en V-gebied;
3. de zeer uitgebreide bevoegdheden van de Sovjet veiligheidsorganen, welke de uitvoering van de opgedragen taken in hoge mate bevorderen en
4. het naïeve optreden van bepaalde Westelijke inlichtingendiensten, die meenden met gebrekkige vakkennis en idem hulpmiddelen uitgerust personeel succesvol te kunnen laten opereren in de Sovjet Unie.

In de Sovjet pers wordt wel eens beweerd, dat de aanhouding van verdachte buitenlanders in de Sovjet Unie geschiedt door arbeiders en employé's van bedrijven, die toevallig geconfronteerd worden met ongeoorloofde activiteiten. Aangenomen kan worden, dat men met deze beweringen wil bereiken dat de indruk wordt verkregen, dat het Russische volk waakzaam is en volkomen achter de Sovjet veiligheidsorganen staat. Tevens wordt hierdoor de bijna alomtegenwoordigheid van de K.G.B. gecamoufleerd.

HOOFDSTUK VII

AFDELING BEVEILIGING VAN HET DIPLOMATIEKE KORPS VAN DE K.G.B.

HOOFDSTUK VII

Afdeling Beveiliging van het Diplomatieke Korps

Deze afdeling, die in de eerste plaats beoogt het onmogelijk maken van vreemde inlichtingenactiviteiten in de Sovjet Unie welke uitgaan van de officiële buitenlandse vertegenwoordigingen, heeft diverse functies. Zij is ter uitvoering daarvan verdeeld in de volgende secties en bureau's.

1. Sectie : Verenigde Staten en Latijns-Amerikaanse landen.

1. Bureau: Wervingsactiviteiten gericht tegen personeel van de Amerikaanse ambassade.

Exploitatie van personen die met personeel van de Amerikaanse ambassade in contact komen zoals:

- a. Sovjet ambtenaren, huispersoneel en burgers.
- b. Buitenlanders woonachtig in Moskou, waartoe ook gerekend wordt Westelijk diplomatiek personeel dat als K.G.B.-agent onder gunstige omstandigheden kan opereren.

2. Bureau: C.I.-operaties gericht tegen personeel van de Amerikaanse ambassade. Bijzondere aandacht wordt besteed aan degenen die verdacht worden lid te zijn van een van de Amerikaanse inlichtingen en veiligheidsdiensten (C.I.A., D.I.A., F.B.I. e.a.). K.G.B.-leden doen pogingen in het Westen om door Westelijke inlichtingendiensten geworven te worden. De bedoeling is zich vervolgens te laten overdragen aan Westelijke agentenleiders in de Sovjet Unie, die bij de diplomatieke diensten zijn ondergebracht. Op die manier wordt getracht op de hoogte te komen van inlichtingen ten behoeve van Sovjet C.I.-operaties.

3. Bureau: Onderzoek naar alle Sovjet contacten met de Amerikaanse ambassade in Moskou. Voorbereiding van re-crutering van deze Sovjet burgers.

4. Bureau: Heeft dezelfde taak als het 3. Bureau, doch doet onderzoeken betreffende deze contacten buiten Moskou.

5. Bureau: Heeft tot taak identieke werkzaamheden als de bureau's 1-4 voor wat betreft de Latijns-Amerikaanse landen, doch op beperkter schaal.

2. Sectie : Britse Gemenebestlanden.
Bureau's met taken als 1-4 van Sectie 1.
3. Sectie : Duitse Bondsrepubliek, Oostenrijk en Scandinavische landen.
Bureau's met taken als 1-4 van Sectie 1.
4. Sectie : Ambassades van de overige Westeuropese landen.
Bureau's met taken als 1-4 van Sectie 1.
5. Sectie : Ambassades van Turkije, Iran, Japan en Israël.
Bureau's met taken als 1-4 van Sectie 1.
6. Sectie : Ambassades Afrikaanse staten, en overige landen van Midden- en Verre Oosten.
Bureau's met taken als 1 - 4 van Sectie 1.

Onder de Afdeling Beveiliging van het Diplomatieke Korps valt de dienst Up.D.K. (Afdeling voor dienstverlening aan het Corps Diplomatique), vroeger bekend als Burobin. Pro forma staat deze dienst onder het Sovjet Ministerie van Buitenlandse Zaken, doch in feite is hij een hulporganisatie van de K.G.B. Elke officiële buitenlandse vertegenwoordiging in de Sovjet Unie moet personeel zoals huisbedienden, koks, chauffeurs, conciërges, wasvrouwen en dergelijke betrekken via de Up.D.K. De K.G.B. schakelt voor C.I.-werk geschikte informanten in voor het vervullen van deze functies waardoor selectie, recrutering, opleiding en dergelijke van geschikt personeel wordt bespaard en waardoor de aanwezigheid van ogen en oren van de K.G.B. bij de vreemde diplomatieke diensten is verzekerd. De Sovjet veiligheidsdiensten, evenals hun inlichtingendiensten, streven er steeds naar de objecten welke hun interesse hebben zowel van buiten als van binnen te controleren.

HOOFDSTUK VIII

AFDELING BINNENLANDSE VEILIGHEID (S.P.U.)
VAN DE K.G.B.

HOOFDSTUK VIII

Afdeling Binnenlandse Veiligheid (S.P.U.) van de K.G.B.

De K.G.B.-afdeling belast met de binnenlandse veiligheid in de Sovjet Unie wordt soms nog aangeduid met de inmiddels verouderde initialen S.P.U. (Geheim Politiek Bestuur). Ze heeft tot taak de bestrijding van de diverse categorieën anti-Sovjet elementen in het binnenland en, zo nodig, daarbuiten. De oorspronkelijke taak van deze dienst in de periode na de revolutie bestond uit de bestrijding van contra-revolutionairen en terroristen. De afdeling maakte destijds deel uit van de Tsjeka. Ook in de dertiger jaren oefende zij een ware terreur uit tegen de bevolking van de Sovjet Unie. Iedereen was verdacht en niemand bleef gespaard. Als een afdeling van de beruchte N.K.V.D. werkte zij tegen oppositiebewegingen zoals vroegere Mensjewisten, Trotskisten, vertegenwoordigers van de instellientia en vele andere categorieën van de bevolking, inclusief trouwe partijleden. Na miljoenen mensen geliquideerd te hebben, voornamelijk via de ondergeschikte diensten in de verschillende unierepublieken, kregen de functies van de S.P.U. in de eerste plaats een controlerend in plaats van een direct uitroeiend karakter.

De afdeling heeft vertegenwoordigingen bij de Comité's voor Staatsveiligheid (K.G.B.'s) in de unierepublieken en vandaar tot op de laagste bestuursniveau's. Ze werkt met behulp van Geheime Informanten en Geheime Medewerkers binnen de verschillende bevolkingsgroepen van de Sovjet Unie. Deze informanten zijn meestal tegen hun zin als zodanig ingeschakeld. Doordat zij dikwijls als verdachten in het verleden werden geregistreerd of op andere wijze chanteerbaar zijn, kunnen zij weinig weerstand bieden aan hun opdrachtgevers.

De informanten worden slechts in uitzonderingsgevallen betaald voor hun diensten. Door de noodzaak berichten te verschaffen, zijn deze uiteraard in veel gevallen van weinig waarde. Als informanten treden veelal op huismeesters in de steden, hotelpersoneel zoals portiers, taxi-chauffeurs en personeelchefs. De S.P.U.-diensten leggen uitgebreide dossiers aan betreffende personen en groeperingen. De Sectie Godsdiensten van de Afdeling Binnenlandse Veiligheid (S.P.U.) staat onder leiding van een generaal-majoor van de K.G.B. die onder meer tevens voorzitter is van de "Raad voor Zaken

CONFIDENTIEEL

betreffende de Russische Orthodoxe Kerk". Zijn belangrijkste Geheime Medewerker ^{x)} is de Patriarch van de Russische Orthodoxe Kerk. Het gehele kerkelijke leven in de Sovjet Unie staat onder controle van de K.G.B.

De S.P.U. is ook belast met de controle op het K.G.B.-personeel.

Ze is dus het orgaan voor zelfcontrole. De afdeling verricht verder onderzoeken ten behoeve van de Partij Controlecommissie van het Centraal Comité van de Communistische Partij. Deze heeft tot taak de bestrijding van "vijanden van de partij", corruptieverschijnselen, misbruik van functies, carrièremakers en laster tegen leidende partijfunctionarissen. De P.C.C. laat onderzoeken doen naar alle misstappen van partijleden en kan partijstraffen uitdelen.

De verschillende secties van de Afdeling S.P.U. zijn voornamelijk belast met de volgende taken:

- Controle op de activiteiten van de overeenkomstige afdelingen bij de unierepublieken;
- controle op de massa-organisaties zoals Dosaaf, Komsomol en vakverenigingswezen;
- controle op de kerken;
- controle op universiteiten en andere onderwijsinstellingen;
- opsporing van activiteiten van nationalistische groeperingen zoals bijvoorbeeld de Oekraïense nationalistische beweging en buitenlandse contacten van deze;
- controle op Sovjetburgers met buitenlandse relaties zoals familieleden, toeristen, werkcontacten en dergelijke;
- controle op emigranten die de Sovjet Unie bezoeken (deze staan in het buitenland al onder controle van de E.M.-I.N.U.-K.G.B. -vertegenwoordigingen bij de Sovjet ambassades);
- behandeling van en onderzoek naar anonieme brieven en andere geschriften, bronnen die deze in omloop brengen, illegale drukkerijen en dergelijke;
- toezicht op "misdadigers tegen de staat" (waarschijnlijk reeds eerder gestraften) en opsporing van vermiste personen;
- controle op K.G.B.-personeel;
- controle op de Militia (algemene politie);

x) Opmerking:

De Geheime Medewerker van de S.P.U. werkt i.t.t. de Geheime Informant reeds binnen een staatsgevaarlijk geachte organisatie.

CONFIDENTIEEL

- controle op partijleden;
- controle op staatsfunctionarissen in bestuur en justitie.

Het komt voor, dat een onderzoek tegen een bepaalde persoon gelijktijdig door diverse secties van de Afdeling S.P.U. wordt behandeld, als gevolg van het feit dat deze persoon tot meerdere van de genoemde categorieën blijkt te behoren.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK IX

AFDELING BEVEILIGING ECONOMIE (E.K.U.) VAN DE K.G.B.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK IX

Afdeling Beveiliging Economie (E.K.U.) van de K.G.B.

De Economische Afdeling is belast met de personele en materiële beveiliging van de Sovjet economie. Tot haar taken behoren het voorkomen en bestrijden van spionage, sabotage, stakingen en andere ongeregelde heden in de diverse industrieën, onderzoekcentra, handelsorganisaties, landbouw en andere staatsbedrijven, inclusief de met de leiding daarvan belaste ministeries. Enkele van deze talrijke ministeries zijn het Ministerie voor de Defensie Industrie (M.O.P.) de Ministeries voor de Machinebouw, het Ministerie voor de Vliegtuigindustrie, het Ministerie voor de Scheepsbouw, het Ministerie voor de Binnenlandse en het Ministerie voor de Buitenlandse Handel.

Door de corresponderende E.K.U.-diensten van de diverse unierepublieken en lagere bestuursniveau's worden door middel van de officiële K.G.B.-vertegenwoordigers bij de diverse bedrijven en instanties ook onderzoeken gedaan naar stagnaties en bedrijfsongelukken. De E.K.U.-K.G.B.-vertegenwoordigers in de bedrijven zijn, in tegenstelling tot de door deze geworven Geheime Informanten (waarvan verschillende categorieën bestaan), als zodanig bekend. De E.K.U. vertegenwoordigers in de bedrijven spelen, als tussenpersonen, een rol bij de activiteiten van het met het verwerven van technische en wetenschappelijke inlichtingen in het buitenland belaste Directoraat voor Buitenlandse Betrekkingen van het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek van de U.S.S.R. De door genoemd directoraat verkregen informatie komt de Sovjet industrie weer ten goede.

De K.G.B.-vertegenwoordigingen in de bedrijven worden bij hun veiligheids- en inlichtingenactiviteiten ondersteund door het tot de Militia (Algemene Politie) behorend bewakingspersoneel.

De Economische Afdeling van de K.G.B. is verdeeld in secties welke de verschillende bedrijfstakken qua veiligheid behandelen. De onderverdeling vindt men terug bij de E.K.U.-diensten bij de K.G.B.-vertegenwoordigingen op de lagere bestuursniveau's, voor zover deze bedrijfstakken in het betreffende gebied voorkomen.

De E.K.U. is als orgaan van de staatsveiligheid in de Sovjet economie de drijvende kracht achter de economische staatsplannen.

Inefficiency en mislukkingen worden in veel gevallen als sabotage uitgelegd. Daar de E.K.U. ook verantwoordelijk is voor de beveiliging van het Ministerie voor Buitenlandse Handel van de U.S.S.R. is zij ook belast met de veiligheidscontrole op het personeel van de buitenlandse exposities in de Sovjet

CONFIDENTIEEL

Unie en met dat van Sovjet exposities in het buitenland. Laatstgenoemde controle wordt ook al verondersteld plaats te vinden door de K.R.U. (Afdeling Spionagebestrijding van de K.G.B.).

Sectie Beveiliging Atoomonderzoek (K)

Deze sectie is belast met de veiligheidscontrole op alle bedrijven in de Sovjet Unie welke zich met onderzoek en ontwikkeling op het gebied van de kernenergie bezighouden. Ze doet uitvoerige onderzoeken naar het door deze bedrijven geëmployeerde civiel en militair personeel. Waarschijnlijk oefent deze dienst ook controle uit op onderzoekcentra in de satellietlanden. Het is mogelijk dat deze sectie momenteel deel uitmaakt van de Economische Afdeling (E.K.U.) van de K.G.B.

HOOFDSTUK X

AFDELING BEVEILIGING TRANSPORTWEZEN (D.T.U.)
VAN DE K.G.B.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK X

Afdeling Beveiliging Transportwezen (D.T.U.) van de K.G.B.

De Transportafdeling is belast met de beveiliging van het Sovjet transportwezen in personeel en materieel opzicht. Tot deze taak behoren het voorkomen en bestrijden van spionage, sabotage, stakingen en andere ongeregeldeheden in het transportwezen inclusief de diverse met het transportwezen belaste ministeries van de U.S.S.R. en de unierepublieken.

De dienst is verdeeld in secties, welke zijn belast met respectievelijk weg-, spoorweg-, rivier-, zee- en luchttransport. Er bestaan vertegenwoordigingen bij de K.G.B.'s van de unierepublieken en lagere bestuursniveau's naar behoefte.

De D.T.U. werkt met Geheime Informanten onder het personeel van de verschillende takken van het transportwezen, zoals aan boord van schepen, vliegtuigen en internationale treinen, zowel in binnen- als buitenland. Zowel de Moskouse ondergrondse als de Transsiberische spoorlijn staan onder veiligheidscontrole van de Transportafdeling van de K.G.B. Uiteraard worden ook alle tot het transportwezen behorende installaties beveiligd. Hierbij wordt de dienst ondersteund door de tot de Militia (Algemene Politie) behorende bewakingsdiensten.

De Transportafdeling voert ook C.I.-operaties uit, welke zijn gericht tegen bemanningen van buitenlandse schepen welke Sovjet havens aandoen. Hetzelfde geldt voor alle vreemdelingen die gebruik maken van Sovjet spoorwegen of andere transportmiddelen.

De Buitenlandse Afdeling (I.N.U.) van de K.G.B. kan in veel gevallen van de door de Transportafdeling van de K.G.B. verkregen feitenkennis betreffende buitenlanders profiteren, door hiervan misbruik te maken voor haar agentenwervingsacties.

HOOFDSTUK XI

AFDELING SURVEILLANCES VAN DE K.G.B.

HOOFDSTUK XI

Afdeling Surveillances - K.G.B.

1. Taak

De Afdeling Surveillances van de K.G.B.-staf in Moskou is, samen met de overeenkomstige K.G.B.-diensten in de Unierepublieken, belast met het schaduwen en zo nodig arresteren van staatsgevaarlijk geachte elementen. Zij oefent die taak voornamelijk uit binnen de Sovjet Unie, doch treedt ook op in het buitenland.

Deze dienst is in feite een service-orgaan, voornamelijk ten dienste van de met spionagebestrijding belaste afdelingen. Dit blijkt ook uit de organisatie van deze uit ten minste twaalf secties bestaande afdeling. De functies van deze secties zijn als volgt:

- a. Surveillance gericht tegen personeel en installaties van de ambassades van de Verenigde Staten en de Latijns-Amerikaanse landen in Moskou.
- b. Surveillance gericht tegen personeel en installaties van de ambassades van het Britse Gemenebest in Moskou.
- c. Surveillance gericht tegen personeel en installaties van alle overige Westelijke ambassades in Moskou.
- d. Levering van Sovjet bewakingspersoneel gekleed in uniformen van de Militia (Algemene Politie) ter controle van de toegangen van de te Moskou gevestigde diplomatieke vertegenwoordigingen en van gebouwen waarin buitenlanders zijn gevestigd.
- e. Observatie van tijdelijk in de Sovjet Unie verblijvende vreemdelingen zoals toeristen, studenten, delegaties, journalisten en zakenlieden. De Intourist-organisatie speelt hierbij een belangrijke rol.
- f. Het verrichten van onderzoeken betreffende Sovjet burgers die voor het vervullen van functies bij de K.G.B. in aanmerking komen.
- g. Ontwikkeling en verstrekking van operationele uitrusting ten behoeve van surveillance-teams.
- h. Analyse van toegepaste surveillance en contra-surveillance technieken teneinde de eigen werkwijze te verbeteren.
- i. Controle op en bewaking van verkeerswegen via welke hogere Sovjet functionarissen reizen.
- j. Surveillances in alle openbare gelegenheden in Moskou welke door buitenlanders worden bezocht zoals hotels, parken, sportvelden, boekwinkels, kapperszaken, schoonheidssalons en dergelijke met behulp van part-time krachten.

CONFIDENTIEEL

Onder de controle van deze sectie valt een groot aantal taxi's en Intourist-auto's welke zijn uitgerust met opname-apparatuur.

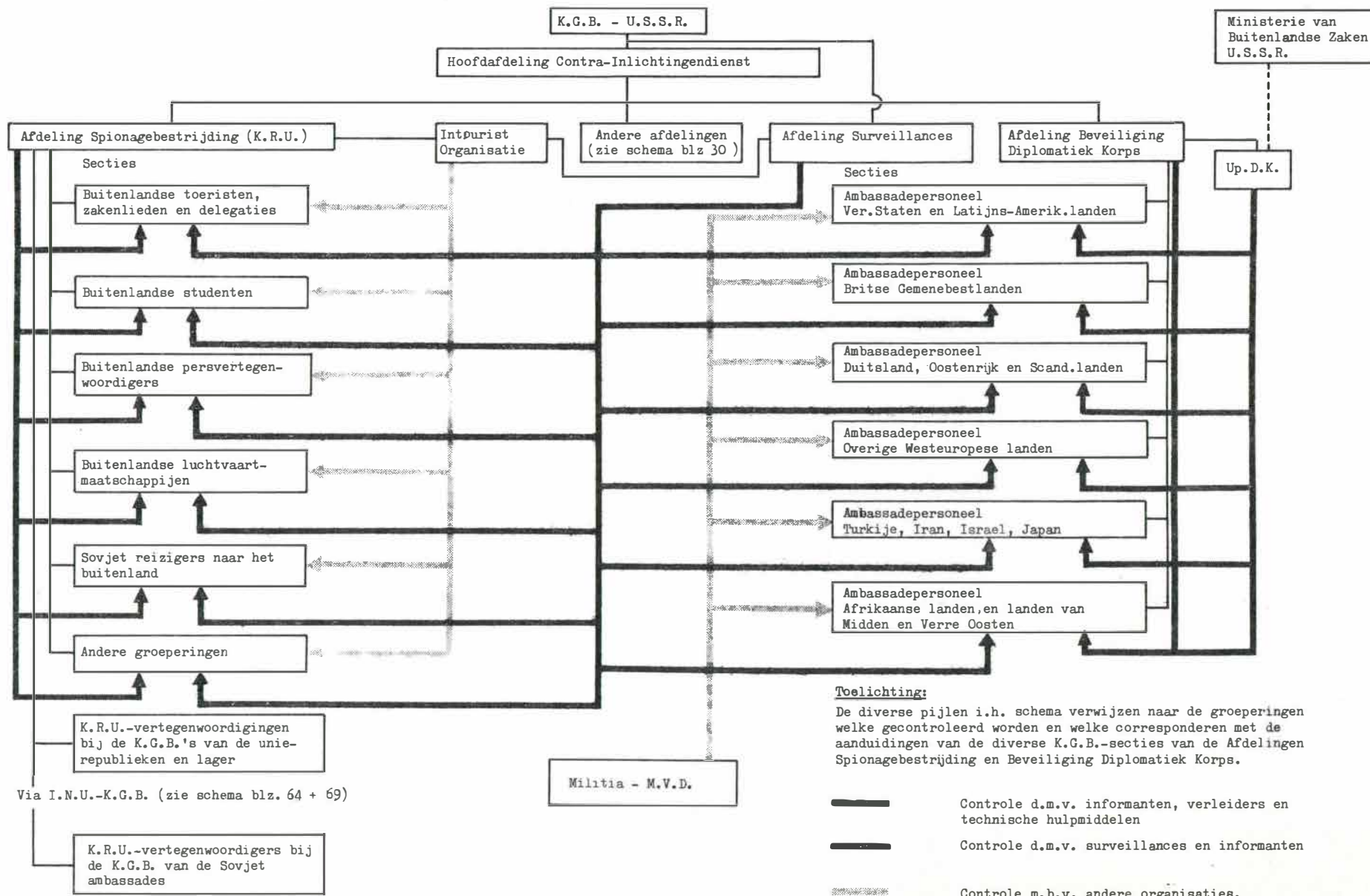
De chauffeurs van deze wagens zijn linguïstisch geschoold. De voermiddelen kunnen naar behoefte via contacten in de Moskouse taxi-centrale en bij het Intourist-motorpark ten behoeve van surveillance-taken worden ingezet.

- k. Levering van kleding en vermommingen ten behoeve van surveillance-operaties aan K.G.B.-onderdelen in de gehele Sovjet Unie.
- l. Mobiele reserve, omvattende ongeveer twaalf compleet uitgeruste surveillance-teams welke direct ter beschikking van het hoofd van de Hoofdafdeling Contra-Inlichtingendienst van de K.G.B. staan, ten-einde in speciale of noodgevallen te worden ingezet.

Verschillende secties van de Afdeling Surveillance maken bij hun activiteiten gebruik van de diensten van Geheime Informanten.

2. Schema betreffende controle-activiteiten gericht tegen buitenlanders in de Sovjet Unie

K.G.B.-controle-activiteiten gericht tegen buitenlanders in de Sovjet Unie

HOOFDSTUK XII

AFDELING CENSUR VAN DE K.G.B.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XII

Afdeling Censuur van de K.G.B.

In 1922 werd bij de Sovjet staatsveiligheidsdienst een censuurafdeling opgericht welke bekend werd als GLAVLIT, een afkorting welke voluit betekent Hoofdbestuur ter beveiliging van staats- en militaire geheimen in de literatuur. De functies van de GLAVLIT vormen momenteel slechts een onderdeel van die waarmee het censuurapparaat van de K.G.B. is belast.

De GLAVLIT-tak ervan controleert alle in de Sovjet Unie verschijnende drukwerken, zelfs de tekst van een lucifersdoosje, hoezen van grammofoonplaten, affiches voor film of toneel, kranten, tijdschriften, romans, schoolboeken en encyclopedieën. Ook landkaarten, stadsgidsen en telefoonboeken worden door de censuurdienst gecontroleerd.

Gewerkt wordt volgens een lijst van geheim te houden aangelegenheden, welke periodiek door de ministerraad van de U.S.S.R. wordt herzien.

Bij de diverse kranten en uitgeverijen zijn censoren van de K.G.B. gestationeerd.

De censuur werkt zowel preventief als repressief. Er worden in publicaties niet alleen passages geschrapt, doch ook buiten medeweten van de betrokken auteurs passages ingelast.

Of een boek of ander geschrift is gecensureerd blijkt uit de colofon daarvan. Naast de gebruikelijke gegevens betreffende de schrijver, uitgever, oplage, datum van uitgave en diverse andere mededelingen is een voor ingewijden bestemd codenummer van de censuurdienst opgenomen, dat als regel bestaat uit een combinatie van twee letters en een aantal cijfers. Dit nummer betreft de screening en goedkeuring tot uitgave van het geschrift. Ook elke krant krijgt telkens een nieuw censuurnummer. Ondergrondse of vanuit het buitenland binnengesmokkelde geschriften werden meer dan eens tengevolge van het niet op de hoogte zijn van het bestaan van de censuurtekens, of door onjuistheid daarvan, ontdekt.

De censuur op publicaties betreffende defensie-aangelegenheden is bijzonder streng. Sovjet militaire tijdschriften en kranten zullen bijvoorbeeld nimmer de juiste aanduiding van een militair onderdeel of de locatie daarvan vermelden. In veel gevallen worden zelfs namen en rangen van officieren in beschouwingen verzwegen en vervangen door aanduidingen als "de officier X".

De Afdeling Censuur van de K.G.B. is eveneens belast met de controle op de brief- en pakketpost met het buitenland. In bepaalde gevallen staat ook de binnenlandse post onder censuur. Onder deze controle vallen ook andere PTT-verbindingen in de Sovjet Unie. Bij de postdiensten bestaan op alle niveau's

CONFIDENTIEEL

censuurafdelingen, die als PTT-afdelingen zijn gecamoufleerd. Het personeel daarvan behoort tot de K.G.B.

Radio - en TV-uitzendingen en officiële verklaringen door Sovjet overheids- personen zijn eveneens aan censuur onderworpen.

Een speciale sectie van de censuurdienst is belast met de controle op de buitenlandse pers en boeken die in de Sovjet Unie worden toegelaten.

Naast de Afdeling Censuur van de K.G.B. werkt nog een Comité voor Perszaken bij de Ministerraad van de U.S.S.R. Dit comité heeft vertakkingen tot in de plattelandsgemeenten van de Sovjet Unie.

Het Comité voor Perszaken is belast met het toezicht op inhoud en strekking van publicaties van welke aard dan ook en zorgt voor een hoog partij- ideologisch gehalte van alle drukwerken.

Richtlijnen voor zijn werkzaamheden worden het comité gegeven door de Sectie AGITPROP (Agitatie en Propaganda) van het Secretariaat van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de U.S.S.R.

Tekst behorende bij foto's A en B op bladzijde 50.

Censuur of Desinformatie ?

De Russische landkaarten welke in Moskou worden uitgegeven vertonen in de laatste jaren opvallende veranderingen voor wat betreft de erop voorkomende details. Talrijke plaatsen die op de oude kaarten Schaal 1:400.000 of 1:500.000 voorkwamen, komen op de nieuwe uitgaven niet meer voor. Ook gegevens met betrekking tot de grootte van de steden verdwenen. De geograafische ligging van plaatsen en meren wijkt soms meer dan 15 km af van die welke op oudere kaarten werd aangegeven. Eveneens werd het net van geografische coördinaten weggelaten.

Aangenomen wordt dat de Sovjet censuur, ondanks de technische vooruitgang op het gebied van de luchtverkenning, gelooft door deze maatregelen aanval-
len van een potentiële vijand op belangrijke doelen in de Sovjet Unie te bemoeilijken.

De juiste reden van de opvallende wijzigingen van de landkaarten staat echter nog niet vast.

Foto A toont het gebied Pskov op een oude en foto B op de nieuwe uitgave.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XIII

HOOFDAFDELING BEVEILIGING STRJDKRACHTEN
VAN DE K.G.B.

HOOFDSTUK XIII

Hoofdafdeling Beveiliging Strijdkrachten
(Vóór 1947 G.U.K.R.-Shmersh, daarna U.O.O.)1. Algemeen

De contra-inlichtingendienst in de strijdkrachten van de Sovjet Unie wordt, evenals in de overige landen van het Oostblok, niet verzorgd door een onder het Ministerie van Defensie ressorterende instantie, doch door een speciale tak van de Staatsveiligheidsdienst (K.G.B.).

Deze K.G.B.-tak, de Hoofdafdeling Beveiliging Strijdkrachten (U.O.O.) heeft vertakkingen bij alle onderdelen van de Sovjet land-, lucht- en zeestrijdkrachten, bij de luchtverdediging (P.V.O.), de strategische raketstrijdkrachten bij de veiligheidstroepen van de K.G.B. en de M.V.D. en bij de grenstroepen van de K.G.B.

2. Periode Tweede Wereldoorlog

De militaire C.I.-tak van de Sovjet Staatsveiligheidsdienst was tijdens de Tweede Wereldoorlog bekend onder de afkortingen G.U.K.R.-Shmersh, hetgeen betekent Hoofdafdeling Contra-Inlichtingendienst - Dood aan de Spionnen. Deze dienst was bijzonder berucht in verband met de door de Afdeling Onderzoeken gepleegde mishandelingen en de door de Speciale Tribunalen, die er eveneens deel van uitmaakten, uitgesproken vonnissen. Destijds omvatte deze contra-inlichtingendienst in de strijdkrachten afdelingen welke functies vervulden die in de vredesorganisatie bij de civiele takken van de Sovjet Staatsveiligheidsdienst thuishoorden en daar ook nu nog deel van uitmaken.

De Shmersh-Afdeling van een Front (bestaande uit enkele Legers) stond tijdens de oorlog onder bevel van een generaal. Ze omvatte de volgende afdelingen:

Afdeling I : Belast met contra-inlichtingendienst en met het waken over de politieke gezindheid en betrouwbaarheid van het leger. Ze beschikte over officiële vertegenwoordigers tot op regimentniveau en over informanten tot in de kleinste onderdelen.

Opmerking: Deze afdeling had dus de functies van de huidige C.I. in de strijdkrachten.

Afdeling II : Afdeling Operaties onder leiding van een kolonel met als taak, onmiddellijk na het bezetten van vijandelijk of heroverd gebied, arrestatie van leiders en leden van anti-

CONFIDENTIEEL

communistische partijen, Russische vluchtelingen en emigranten.

Opmerking: S.P.U. en E.M.-taken.

Afdeling III : Administratieve Afdeling onder leiding van een majoor. Zij vormde de verbindingdienst met het Shmersh-hoofdkwartier in Moskou, met de Shmersh-organisaties van andere fronten en met de Shmersh in de militaire districten in de Sovjet Unie. Alle inlichtingen kwamen hier binnen. Bij de afdeling waren ook tolken ingedeeld welke onder andere met het beluisteren en vertalen van Westelijke radio-nieuwsberichten waren belast.

Opmerking: Functies van de Afdeling Speciale Diensten - K.G.B.

Afdeling IV : Onderzoeken. Belast met de ondervraging van alle gearresteerden. Berucht door de daarbij toegepaste methodes. Opmerking: Functies van de Afdeling Onderzoeken-K.G.B.

Afdeling V : Juridische Dienst. Deze afdeling bestond uit drie groepen van drie man elk (Troika's) welke het doodvonnis, levenslange gevangenisstraf of 15 tot 20 jaar verbanning uitspraken op grond van de door de Afdeling IV verstrekte gegevens.

Opmerking: Functies van de Afdeling Juridische Zaken.

Afdeling Personeel: Deze afdeling stond onder bevel van een kolonel en ze was belast met de controle op het Shmersh-personeel van de betreffende Front-Shmersh-organisatie.

Afdeling Financien: Belast met betalingen aan het Shmersh-personeel en met het beheer van gelden voor andere doeleinden.

De Shmersh was eveneens belast met de ondervraging van krijgsgevangenen en het planten van informanten in de krijgsgevangenenkampen.

De chef van de Shmersh van een onderdeel was ook verantwoordelijk voor de executies van door de Troika's ter dood veroordeelden. Deze executies voerde hij in veel gevallen persoonlijk uit; ze gaven hem telkens recht op 600 gram wodka.

3. Huidige situatie

a. Organisatie, subordinatie en bevoegdheden

Momenteel zijn vertegenwoordigers van de K.G.B.-U.O.O., aangeduid als O.O.-officiëren (Osoby Otdyel = Speciale Sectie) ingedeeld tot op ba-

CONFIDENTIEEL

taljonsniveau en bij organisaties van de Sovjet strijdkrachten welke daarmee overeenkomen.

De O.O.-chef op legergroepsniveau heeft officieel de rang van luitenant-generaal. Bij de staf van een leger kan deze functionaris de rang van generaal-majoor of kolonel hebben.

Het hoofd van een K.G.B.-U.O.O. vertegenwoordiging bij een divisie-staf heeft de rang van luitenant-kolonel of kolonel. Een majoor treedt op als diens plaatsvervanger. De staf van de operationele afdeling, die enkele luitenants als case-officers ter beschikking kan hebben, heeft de rang van kapitein. Verder is op dit niveau nog enig administratief personeel toegevoegd, waartoe in de meeste gevallen een vrouwelijke K.G.B.-luitenant of hogere onderofficier behoort, die onder meer belast is met chiffreren en dechiffreren van berichten in het kader van de O.O.-activiteiten. Enkele lagere militairen zijn toegevoegd als wachten, ordonnansen, telefonisten, chauffeurs enzovoorts. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was aan de Shmersh-afdeling van een divisiestaf een peloton van 15-20 manschappen toegevoegd.

Bij de staf van een regiment of overeenkomstige eenheid is een kapitein van de K.G.B., soms met een luitenant-toegevoegd ingedeeld.

Ook bij de bataljons en overeenkomstige eenheden is een subaltern K.G.B.-officier van de O.O. geplaatst.

De rapporten van de vertegenwoordigers van de K.G.B.-U.O.O. op de verschillende niveau's lopen niet via de onderdeelcommandanten doch worden rechtstreeks, via eigen communicatielijnen, aan de hogere K.G.B.-U.O.O. officier gezonden. De K.G.B. vertegenwoordigers zijn trouwens niet ondergeschikt aan de commandanten van de onderdelen waarbij zij hun dienst verrichten. Zij zijn uitsluitend verantwoordelijk aan hun K.G.B. superieuren. Zij hebben meestal een behoorlijke ervaring op veiligheidsgebied. Hiertoe behoort in veel gevallen dienst als:

- (1) K.G.B.-informant op de zogenaamde tienjarige school,
- (2) twee tot drie jaar informantenwerk tijdens de studie bij een instelling van hoger onderwijs,
- (3) drie jaar opleiding op een K.G.B. kadercursus en
- (4) praktische ervaring als "onderzoeker" bij een regionale K.G.B.-post of bij de grenstroepen van de K.G.B.

De K.G.B.-officieren dragen de uniform van het onderdeel waarbij ze zijn ingedeeld. In een bepaald geval is waargenomen, dat in een garnizoen met een gemengde bezetting een aan de strijdkrachten toegevoegd

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

officier van de staatsveiligheidsdienst afwisselend een legeruniform, een marine-uniform en burgerkleding droeg. In een andere legerplaats droeg de daar in functie zijnde veiligheidsfunctionaris gewoonlijk een trainingspak zonder distinctieven.

De O.O.-officieren hebben hun eigen partij-organisatie. De vergaderingen hiervan zijn geheim in verband met het feit dat hierin ook veiligheidsactiviteiten ter sprake komen.

Er wordt naar gestreefd het personeel van een Speciale Sectie (O.O.) uit personen behorende tot verschillende nationaliteiten samen te stellen.

De K.G.B.-U.O.O. officier, die inzage van alle dienststukken krijgt, onder andere copieën van alle orders van de commandant van het onderdeel, alsmede van alle stukken betreffende de partij-organisatie en de politieke dienst (Zampolit) in een onderdeel van de strijdkrachten, kan al het personeel ongeacht rang een verhoor afnemen. Tot zijn bevoegdheden behoren verder het recht tot arrestatie en huiszoeking. Hij wordt gevreesd door allen.

De O.O.-officier controleert alle activiteiten van staf en troep. Hij houdt toezicht op de gevechtswaardigheid en gevechtstvaardigheid van het onderdeel waarvoor hij verantwoordelijk is. Hij interesseert zich voor oefeningen, inspecties, uitrusting, financiële zaken en voorraden. De O.O.-officier onderzoekt ook ongewone gebeurtenissen, aangeduid als Ch.P. (= Chrezvychnyye Proisshestviye). Hiertoe behoren:

- ongelukken van militairen met dood of verminking als gevolg,
- diefstallen ten nadele van de strijdkrachten,
- brand en andere ongelukken bij het onderdeel,
- verlies of beschadiging van wapens,
- deserties,
- zelfmoord of zelfverminking,
- collectieve dronkenschap of straatschenderij.

Deze onderzoeken vinden plaats ondanks parallel lopende onderzoeken door militaire autoriteiten. Beslist de O.O.-officier dat er sprake is van activiteiten tegen de veiligheid van de staat, dan wordt de betreffende zaak door de K.G.B. behandeld. De hoofdtaak van de O.O.-officier betreft de bestrijding van spionage, sabotage en subversie in de strijdkrachten, doch deze begrippen worden in de Sovjet Unie erg ruim genomen.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

De O.O. zijn niet verantwoordelijk voor het moreel van de troep (Zampolit = politieke officier!) en evenmin voor prestaties op militair gebied (commandant!). Bij deserties in oorlogstijd kon de betreffende onderdeelcommandant als gewoon soldaat bij een strafbataljon geplaatst worden. De Shmersh-officier bleef echter onaangetast.

Bijzondere voorrechten zoals volledige bewegingsvrijheid tijdens de dienst, het recht van toegang tot alle vergaderingen en tot alle objecten en archieven van het betreffende onderdeel, het beschikken over een personenauto, het recht burgerkleding te dragen en het ontvangen van een belangrijk hogere bezoldiging dan militairen van overeenkomstige rang wekken de afgunst van officieren van gelijke en hogere rang. De militaire rang van een O.O.-officier is dikwijls belangrijk hoger dan die welke hij als K.G.B.-functionaris is feite heeft.

b. Coöperatie tussen O.O.-officier, Zampolit en Commandant van een onderdeel

Het contact tussen de commandant en de O.O.-chef van een onderdeel dient zo beperkt mogelijk te blijven. O.O.-officiëren doen als regel geen suggesties aan de militaire commandanten betreffende te voeren beleid. Wel leggen zij aan de betrokken commandanten vragenlijsten voor, welke deze schriftelijk moeten beantwoorden. De O.O.-officier levert niet openlijk critiek doch rapporteert aan zijn superieuren. Hij werkt nauw samen met de politieke officier (Zampolit) van het hem toevertrouwde onderdeel. De O.O.-officier controleert echter ook de Zampolit; niet omgekeerd. Uiteraard bestaat ook een nauwe samenwerking tussen de O.O.-officier en de plaatselijke K.G.B. die dus in de civiele sector ter plaatse werkt.

c. Informantennetwerk binnen het onderdeel

De verschillende K.G.B.-U.O.O. vertegenwoordigers in de strijdkrachten van de Sovjet Unie beschikken over Geheime Medewerkers (Seksoty). Tot de Geheime Medewerkers ^{x)} kunnen zowel officieren als manschappen behoren. Hun activiteiten beperken zich niet tot de troep, doch strekken zich uit tot de staven, magazijnen, hospitalen, militaire scholen,

x) Opmerking: Geheime Medewerker is bij de binnenlandse veiligheidsorganen van de K.G.B. de aanduiding voor een vertrouwensman die behoort tot of werkt bij een verdachte of uit veiligheidsoogpunt interessante groep, categorie of dienst. Hij werkt dus al bij een potentiële vijand van het regime.

CONFIDENTIEEL

burgerwerklieden en echtgenoten van officieren. Bij de toewijzing van recrutencontingenten zijn dikwijls reeds "Seksoty" toegevoegd. Het betreft meestal personen die reeds aan niet-militaire K.G.B.-organisaties diensten hebben verleend. De officieren van de Speciale Secties (O.O.) recruteren "Seksoty" onder het personeel van het hen toegewezen onderdeel. In veel gevallen worden personen benaderd die iets te verbergen hebben. Zij worden zonder meer gechanteerd.

Ook worden wel door de partij-organisatie personen aanbevolen voor het vervullen van informantenfuncties. Gestreefd wordt naar één "Seksot" per peloton of twee per artilleriebatterij of compagnie. Bij onderofficieren en manschappen worden bij voorkeur de militairen met enigszins autonome baantjes gezocht, daar deze zich gemakkelijker kunnen bewegen, wat belangrijk is in verband met waarnemen en rapporteren door deze. Bij de officieren wordt speciaal personeel behorende tot de onderdeelsstaven gezocht.

De inlichtingen die afkomstig zijn van de "Seksoty" worden aangevuld met de meldingen aan de commandant, de Zampolit of de partijsecretaris van het onderdeel welke afkomstig zijn van de gewone verklikkers. Deze inlichtingen komen uiteindelijk weer bij de O.O.-officier terecht.

De "Seksoty" melden aan hun opdrachtgevers:

- militairen welke zij verdenken van spionage- of sabotage-activiteiten,
- politieke meningsuitingen,
- familieschandalen,
- dronkenschap en speelschulden,
- grote financiële uitgaven,
- anti-sovjet lectuur,
- besmet verleden,
- algemene stemming,
- godsdienstige activiteiten,
- veiligheidsvergrijpen,
- contacten met buitenland en buitenlanders,
- beluisteren Westerse radiozenders,
- abnormale sexuele neigingen,
- abnormale nieuwsgierigheid,
- onbevredigende dienstverrichting en
- burgers die contacten met militairen of hun families zoeken.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

De vertegenwoordigers van de Speciale Secties (O.O.) werven ook burgers in de omgeving van de staven, kazernes, legerplaatsen, depots, vliegvelden, raketbases en bij de havens, die als Geheime Informanten optreden en die evenals de militaire Geheime Medewerkers rapporteren omtrent handelingen en uitlatingen van militairen van het ter plaatse gestationeerd onderdeel. Van spionage en andere illegale activiteiten verdachte burgers die zich in de omgeving ophouden moet aan de betreffende contactman van de K.G.B.-U.O.O. of aan deze officier van de Speciale Sectie (O.O.) zelf gemeld worden. De K.G.B.-U.O.O. officier ontmoet zijn "Seksoty" in diverse conspiratieve woningen en ook wel in de legerplaats zelf, doch steeds zodanig, dat de contacten geheim blijven.

Bij voorkeur ontvangst hij deze echter tijdens nachtdiensten, medische controles en verlof.

Bij de werving van de "Seksoty" wordt door de K.G.B.-officier gebruik gemaakt van persoonsdossiers waaruit bepaalde zwakheden en familieomstandigheden blijken, welke een basis kunnen vormen waarop geworven wordt.

Alle rapporten aan de officieren van de Speciale Sectie moeten voor zover deze niet mondeling zijn, met de hand geschreven worden in de derde persoon. Zij moeten met een alias worden ondertekend. De schrijver verwijst in een rapport naar zichzelf als "bron" (=istochnik).

Bij ontdekking van een contact tussen een K.G.B.-officier en zijn informant wordt dit voorgoed verbroken.

Bij overtredingen van civiele aard door een militair kan de K.G.B.-officier een onderzoek instellen of deze overtreding eventueel politieke aspecten heeft. Indien dit het geval is, wordt het betreffende onderzoek geen zaak van het militair-juridische apparaat, doch van de K.G.B.

Van alle militairen worden door de U.O.O.-K.G.B. persoonsdossiers bijgehouden. Deze worden aangeduid als "Kharakteristika". Een persoonsdossier bestaat uit gegevens van vooral de volgende aard:

- maatschappelijke achtergrond,
- politiek verleden,
- politieke loyaliteit,
- persoonlijk karakter,
- eventuele contacten met vijandelijke elementen,

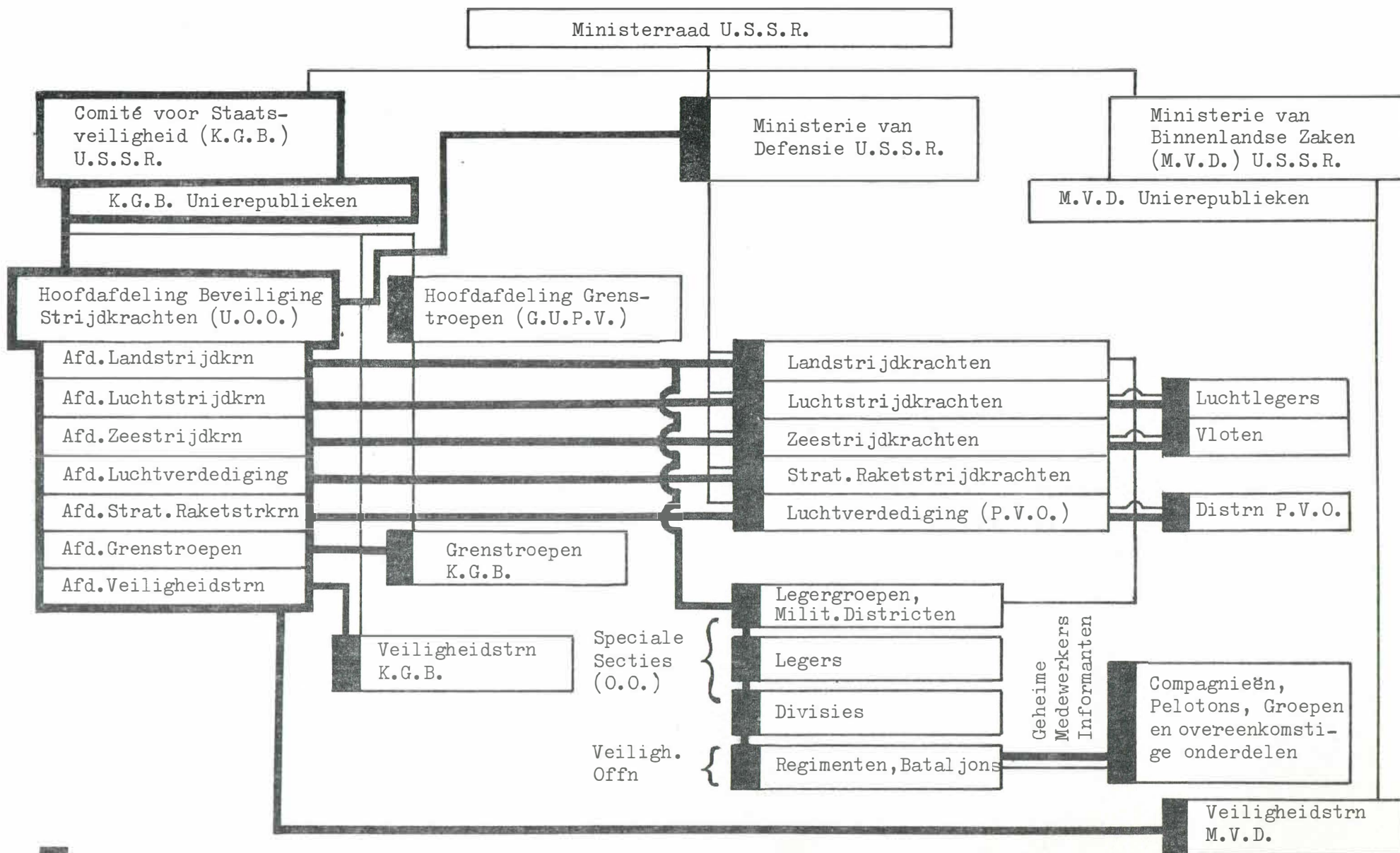
CONFIDENTIEEL

- staat van dienst en
- zwakheden en ondeugden.

De persoonsdossiers van de officieren tot en met de rang van senior-luitenant berusten bij de O.O. officier van het regiment, die van kapitein tot kolonel bij de O.O. van de divisie. De file van de commandant en de Zampolit (politieke officier) van een divisie berusten bij binnen de Sovjet Unie gelegerde troepen bij de O.O. van het Militaire District.

Geconcludeerd kan worden, dat de Communistische Partij van de Sovjet Unie naast het apparaat van de politieke officieren, dat reeds waakt over de politieke gezindheid en de politieke indoctrinatie van de Sovjet strijdkrachten, nog beschikt over een machtig veiligheidsapparaat in deze strijdkrachten, dat samenzweringen van enige betekenis tegen de bestaande politieke orde zo goed als uitsluit.

d. Organisatie van het K.G.B.-apparaat in de Sovjet Strijdkrachten

CONFIDENTIEEL

= K.G.B.-Vertegenwoordigingen.

e. De politieke en staatsveiligheidscontrole in de Sovjet Strijdkrachten

WIE WORDT GECONTROLEERD WIE CONTROLEERT	ONDEROFFICIEREN COMMANDANTEN KOMSOMOL ORGANISATIES STRIJDKN COMM.PARTIJ ORGANISATIES STRIJDKN POLITIE ORGANEN STRIJDKN SPECIALE SECTIES (O.O.) - K.G.B. AFDELING S.P.U.-K.G.B.
MANSCHAPPEN	Control matrix grid (8 rows x 6 columns) showing control status for various units.
ONDEROFFICIEREN	
OFFICIEREN	
GENERAALS	
KOMSOMOL ORGANISATIES STRIJDKN	
COMM.PARTIJ ORGANISATIES STRIJDKN	
POLITIEKE ORGANEN STRIJDKN	
SPECIALE SECTIES (O.O.)-K.G.B.	

Controle op politieke betrouwbaarheid door K.G.B.

Controle op politieke betrouwbaarheid door andere instanties dan K.G.B.

Geen controle.

HOOFDSTUK XIV

HOOFDAFDELING BUITENLANDSE INLICHTINGENDIENST
(I.N.U.) VAN DE K.G.B.

Hoofdafdeling Buitenlandse Inlichtingendienst (I.N.U.) van de K.G.B.1. Algemeen

In het begin van de twintiger jaren (1921) werd bij de destijds als G.P.U. (Staats Politiek Bestuur) bekende staatsveiligheidsdienst een Buitenlandse Afdeling (INO) gevormd. Ze werd oorspronkelijk beschouwd als een verlengstuk van de binnenlandse veiligheidsdienst. De Buitenlandse Afdeling was aanvankelijk voornamelijk gericht tegen in het buitenland verblijvende Russische emigranten.

Deze werden beschouwd als contra-revolutionairen en dus als bedreigers van de binnenlandse orde. De Buitenlandse Afdeling had ook destijds al G.P.U.-medewerkers bij de officiële Russische vertegenwoordigingen in het buitenland gestationeerd.

In de dertiger jaren was de Buitenlandse Afdeling uitgegroeid tot een omvangrijke organisatie. Bekend als INO vormde zij toen de 2. Hoofdafdeling van de G.U.G.B. (staatsveiligheid) van de N.K.V.D. (Volkscommissariaat van Binnenlandse Zaken).

Vanaf 1941 werd de INO aangeduid als I.N.U. Momenteel (1970) is de als I.N.U. bekende inlichtingenorganisatie identiek met de 2. Hoofdafdeling (ook wel vertaald als: 2. Hoofddirectoraat) van het Sovjet Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.).

Evenals tijdens de Tweede Wereldoorlog ontplooidde de I.N.U. succesvolle activiteiten tegen het buitenland op het gebied van militaire, politieke, economische, technische en wetenschappelijke spionage en bedreef zij des-informatie-activiteiten. Bovendien verrichtte zij sabotage en de voorbereiding daartoe, liquidaties en ontvoeringen.

Momenteel (1970) is deze hoofdafdeling nog steeds belast met de uitvoering van hiervoor vermelde operaties. In verband hiermede is zij verdeeld in:

- a. Geografische Afdelingen, waaronder ressorteren de zogenaamde Legale K.G.B.-residenten met hun medewerkers, die bij de officiële Sovjet vertegenwoordigingen in het buitenland, zoals ambassades en handelsmissies zijn ondergebracht. De Geografische Afdelingen (zie het betreffende organisatieschema) zijn belast met het leiden van de verwervingsactiviteiten van de Legale- en Illegale Residenten op militair, politiek en economisch terrein. Zij ondersteunen de Legale Residenten naar behoefte en voorzien deze van questionnaires die door de Afdeling Informatie van de I.N.U. zijn

opgesteld. Bij elke Geografische Afdeling bestaat een sectie, welke is belast met aangelegenheden betreffende verwervingsoperaties door Illegale Residenten en met steun aan Illegale Residenten via Legale Residenties in het buitenland. Laatstgenoemde activiteit gaat uit van de Afdeling Illegale Operaties, welke is belast met selectie, voorbereiding, cover, reisfaciliteiten, conspiratieve vestiging, financiering en morele en operatieve ondersteuning.

Elke Geografische Afdeling is verdeeld in secties welke elk een bepaald land of gebied bewerken. Per sectie werken tien tot twintig case-officers, die ondersteund worden door administratief personeel.

b. Functionele Afdelingen zijn de volgende:

- Afdeling Techniek en Wetenschappen.
- Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding.
- Afdeling Desinformatie.
- Afdeling Illegale Operaties (Illegale Residenten).
- Afdeling Contra-inlichtingendienst
(deze afdeling is feitelijk een verlengstuk van de K.R.U. bij de I.N.U.- zie het betreffende organisatieschema).
- Afdeling Liaison (met satellietinlichtingendiensten).
- Afdeling Inlichtingenverwerving via andere Sovjet organisaties.

Daarnaast bestaat de in landensecties verdeelde Afdeling Informatie, welke is belast met de verwerking van de verkregen inlichtingen tot rapportages welke zijn bestemd ter informatie van het Centraal Comité van de Communistische Partij en regeringsinstanties van de Sovjet Unie.

Onder de Hoofdafdeling Buitenlandse Inlichtingendienst (I.N.U.) staan verder nog Ondersteunende Afdelingen welke zelfstandig functioneren van deze dienst, binnen het K.G.B.-raam, mogelijk maken.

c. Ondersteunende Afdelingen zijn onder andere:

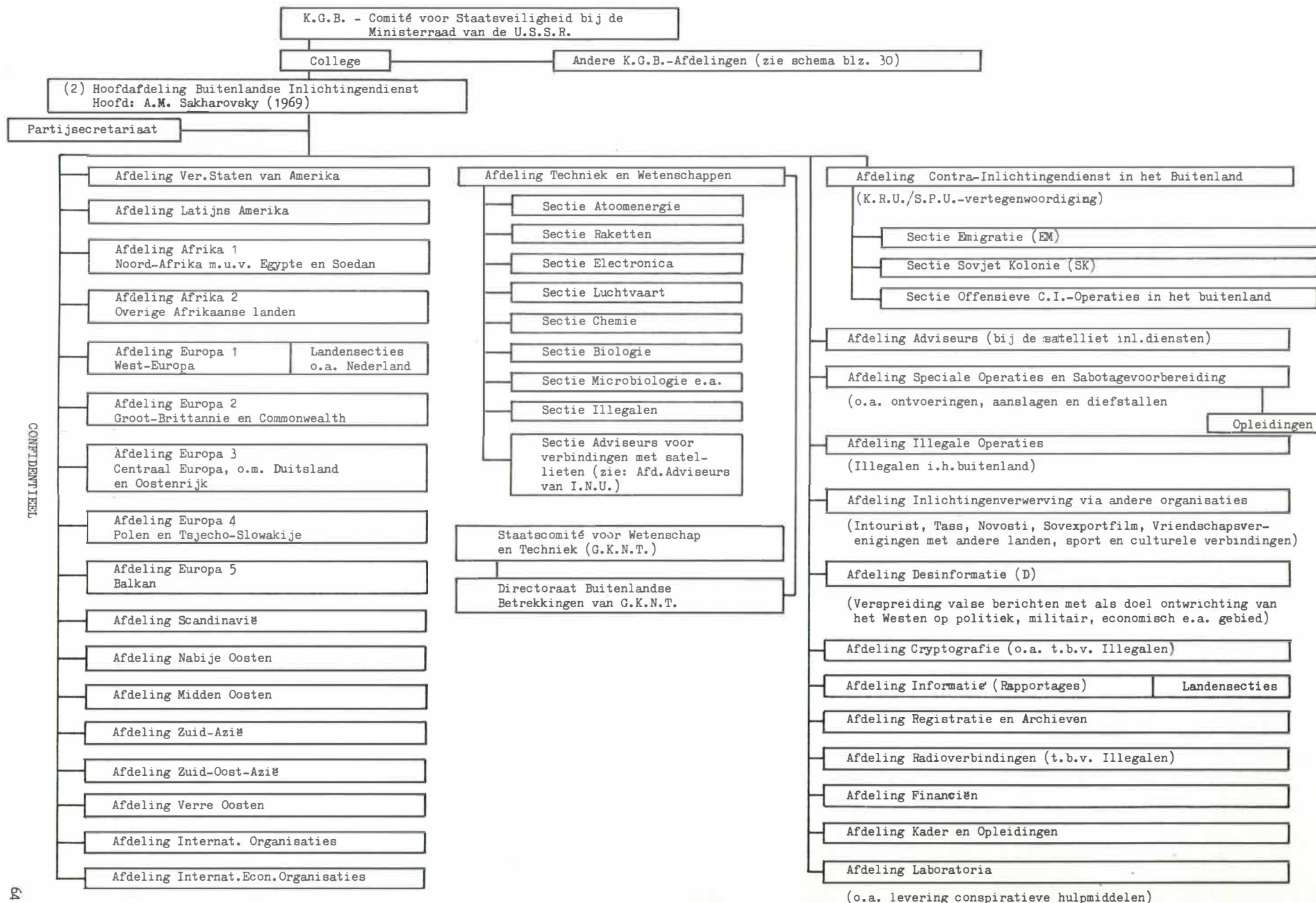
- Afdeling Cryptografie.
- Afdeling Radioverbindingen.
- Afdeling Kader en Opleidingen.
- Afdeling Financien.
- Afdeling Registratie en Archieven.
- Afdeling Laboratoria.

Bovendien kan de I.N.U. gebruik maken van de verschillende rechtstreeks onder de K.G.B. vallende service-organen zoals de Centrale Index (zie het betreffende organisatieschema).

CONFIDENTIEEL

Zo nu en dan vinden er verschuivingen plaats binnen de I.N.U.-organisatie. Dit geldt onder andere voor de indeling van de Geografische Afdelingen. De functies van de I.N.U. blijven echter onveranderd.

2. TOPOORGANISATIE BUITENLANDSE INLICHTINGENDIENST (I.N.U.) VAN HET SOVJET COMITÉ VOOR STAATSVEILIGHEID (K.G.B.)

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XV

LEGALE EN ILLEGALE RESIDENTUREN VAN DE
I.N.U. - K.G.B.

HOOFDSTUK XV

Legale en Illegale Residenturen van de I.N.U.-K.G.B.1. Algemeen overzicht

De chefs van Legale en Illegale Residenturen of Residenties worden door de Sovjet inlichtingendiensten aangeduid als respectievelijk "Legalny Rezident" en "Nelegalny Rezident". De aanduiding legaal heeft niets uitstaande met de legaliteit van de door een Legale Resident ontplooiende activiteiten in het buitenland. Ze wil slechts zeggen, dat de betreffende Resident een officieel cover voor zijn positie in het Westen heeft. De Legale K.G.B.-Residenten zijn hoofdofficieren van de I.N.U.-K.G.B. die, na een grondige inlichtingenopleiding te hebben ontvangen, bij een officiële Sovjet vertegenwoordiging in het buitenland worden gestationeerd. Officieel kunnen zij bijvoorbeeld een functie vervullen als Raadsman, Eerste of Tweede Secretaris bij een Sovjet Ambassade. Deze functie dient dus als dekmantel voor hun werkelijk activiteiten.

De Legale Residenten beschikken over vaste medewerkers (Kaderwerkers) die eveneens K.G.B.-officieren zijn en een dekmantel gebruiken als bijvoorbeeld ambassadesecretaris, handelsattaché, correspondent van TASS, chauffeur of portier. Daarnaast beschikken Legale Residenten over part-time medewerkers (Gecoöpteerden) onder het overige personeel van de betreffende officiële Sovjet vertegenwoordiging.

De K.G.B.-Resident en zijn assistenten leiden de in het betreffende land of daarbuiten opererende agenten voor zover zij voor deze Residentie werken. De al of niet onder druk geworven agenten zijn in de meeste gevallen inwoners van het land waartegen geopereerd wordt.

Illegale Residenten van de I.N.U. zijn als regel hoofdofficieren van de K.G.B. die, na een grondige opleiding op inlichtingengebied, op conspiratieve wijze en voorzien van een valse identiteit, in een niet tot het Oostblok behorend land gestationeerd worden teneinde aldaar een inlichtingennet te leiden of op te bouwen.

Een Illegale Residentie kan bestaan uit de Resident zelf met in veel gevallen een of meer mannelijke of vrouwelijke Kaderwerkers die een officiersrang bij de K.G.B. hebben, doch dikwijls niet van Russische afkomst zijn. Deze medewerkers van de Illegale Resident kunnen optreden als specialisten (zie het gestelde onder Legale Residenties) of, evenals dat bij de Legale Residenties het geval is, als assistent en als tussenpersoon bij de door de Resident geleide agentenoperaties.

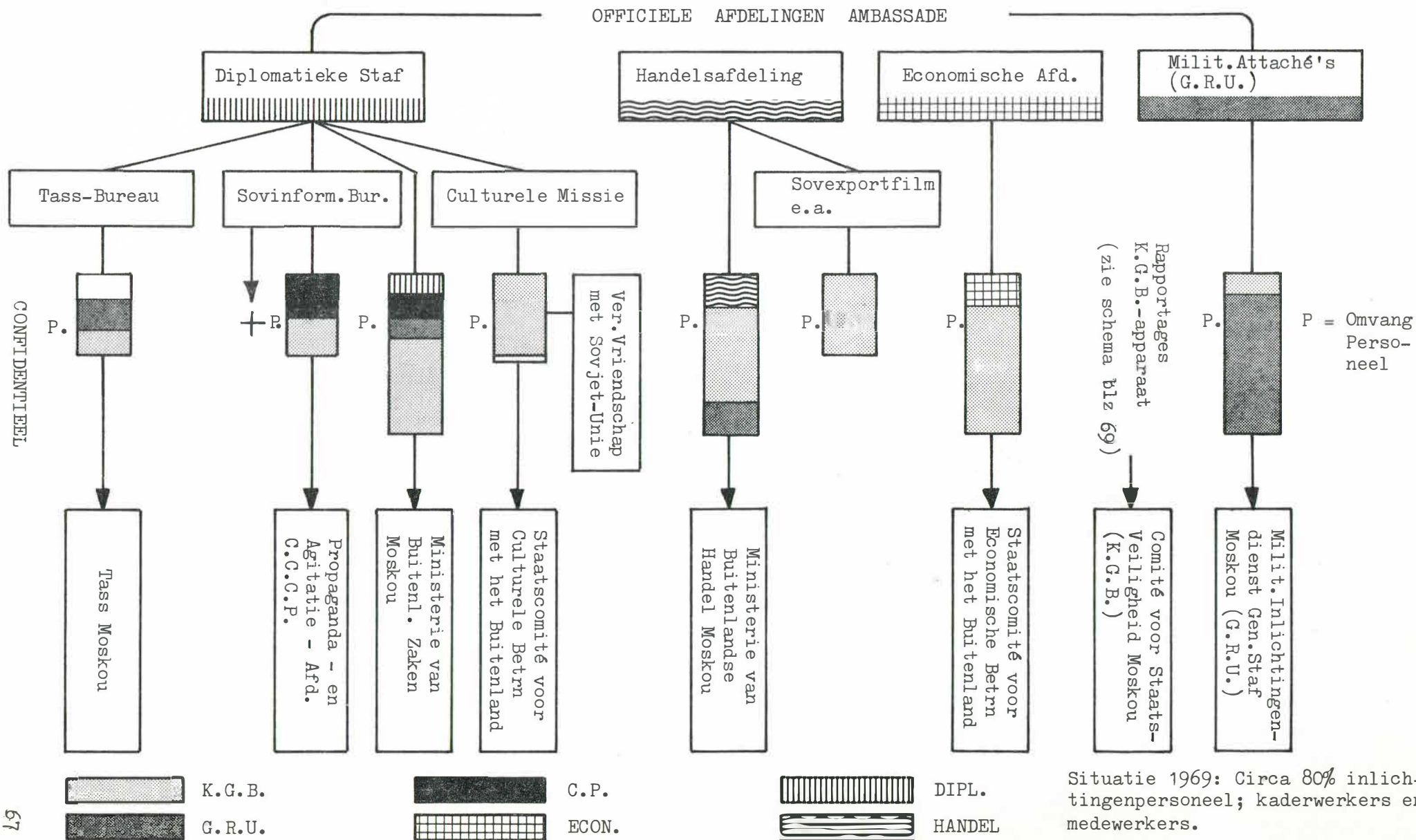
CONFIDENTIEEL

Onder de Illegale Residenties werken de agenten die in de meeste gevallen staatsburgers of inwoners zijn van het land waartegen wordt gewerkt. Ofschoon de Illegale Residenten rapporteren aan de I.N.U.-Afdelingen waarvoor zij werken, wordt hun plaatsing, cover en ondersteuning in het buitenland verzorgd door de Afdeling Illegale Operaties van de Hoofdafdeling Buitenland (I.N.U.) van de K.G.B. De eveneens hieronder ressorterende Afdeling Techniek en Wetenschappen, welke onder andere over eigen Illegale Residenties beschikt heeft een eigen Sectie Illegalen. In hoeverre deze afhankelijk is van de Afdeling Illegale Operaties is niet bekend.

Legale en illegale netwerken opereren naast elkaar en hebben in vredes-tijd geen onderlinge contacten. Wel worden Illegale Residenten door Legale Residenten van dezelfde dienst op conspiratieve wijze ondersteund. De partners worden echter zoveel mogelijk onkundig omtrent elkaar gelaten. Regelingen in deze geschieden uitsluitend via de centrale in Moskou.

(Zie ook hoofdstuk: Legale en Illegale Residenturen van de G.R.U.).

2. VOORBEELD ORGANISATIE DIPLOMATIEKE VERTEGENWOORDIGING (AMBASSADE) VAN DE SOVJET UNIE

Opmerkingen bij het schema

Naast de in het schema vermelde officiële Sovjet vertegenwoordigingen kunnen bij een Sovjet Handelsafdeling (Handelsdelegatie) onder meer vertegenwoordigingen bestaan van de Sovjet internationale boekhandel MEZHDUNARODNAYA KNIGA (onder het Ministerie van Buitenlandse Handel van de U.S.S.R.), welke zich officieel bezig houdt met de export van boeken, albums, reproducties van schilderijen, prentbriefkaarten, landkaarten, muziek, kranten en tijdschriften, grammofoonplaten, postzegels voor verzamelaars en dia's. Soortgelijke artikelen zouden door deze organisatie ook geïmporteerd worden.

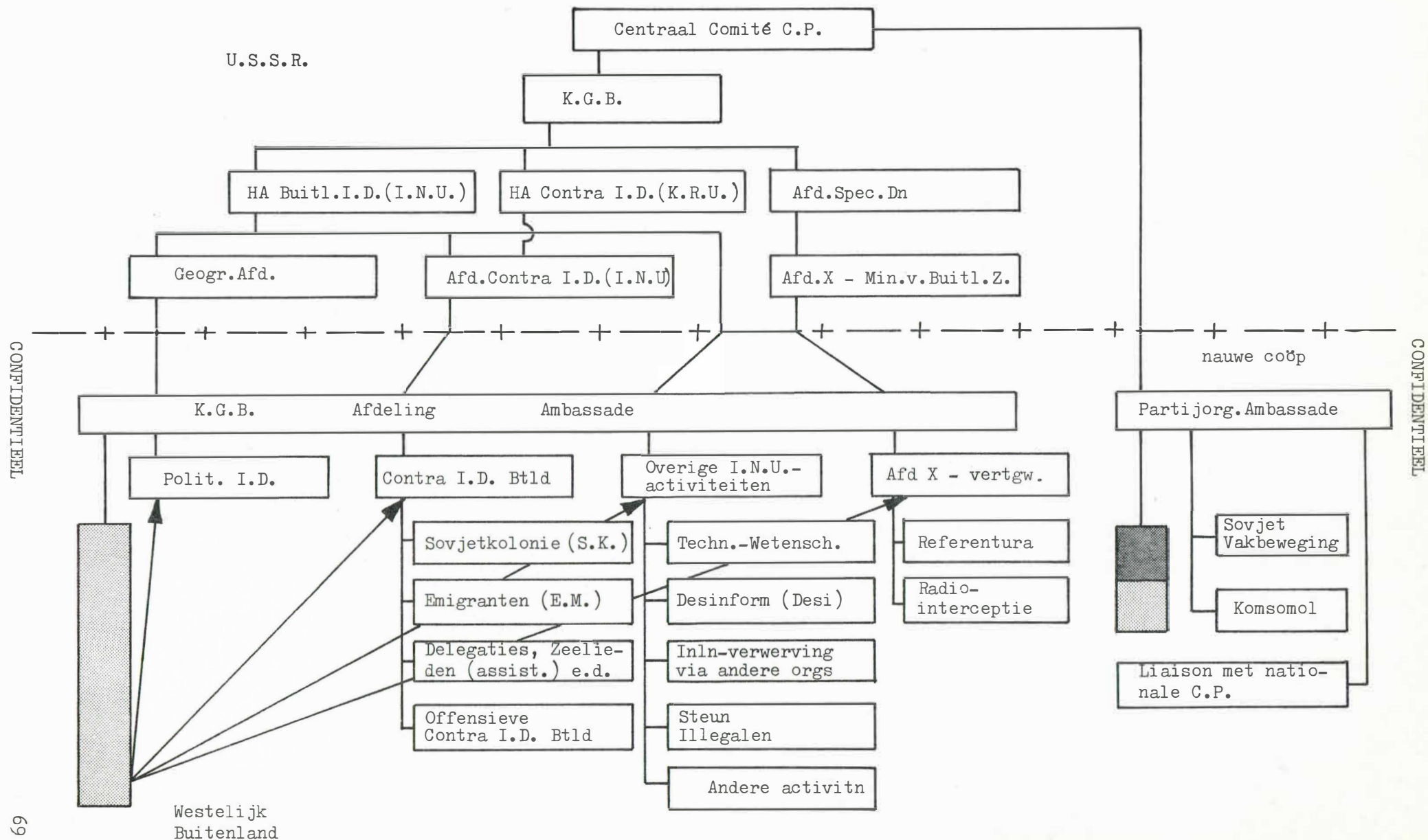
Verder ressorteren onder de Handelsafdeling vertegenwoordigers van SOVINFLLOT, SOVMORFLLOT en SOVFRAKHT, organisaties die respectievelijk onder de Sovjet scheepvaartministeries en het Ministerie van Buitenlandse Handel ressorteren. Ze zijn onder meer belast met het laden en lossen van schepen, douaneformaliteiten, quarantainedienst, paszaken ten behoeve van Sovjet zeelieden en, voor wat SOVFRAKHT betreft, met het charteren van buitenlandse vrachtschepen en transito- zaken.

INTOURIST, de Sovjet toeristendienst, heeft eveneens vertegenwoordigingen in Westelijke landen. Naast de vertegenwoordiging van het Sovjet persbureau TASS bestaat die van de zusterdienst NOVOSTI.

Talrijke Sovjet vertegenwoordigers zijn nog werkzaam in het Westen bij Westelijke handelsorganisaties die zich bezighouden met Oost-West handel (o.a. East-West-Agencies importeurs van Russische camera's en Stemmler-Imex N.V. en haar zusterondernemingen; laatstgenoemde N.V. heeft ook een vertegenwoordiging in Moskou). Ook bij diverse Westelijke scheepswerven die schepen voor de Sovjet Unie zijn er dan nog Sovjet vertegenwoordigers bij de diverse internationale organisaties zoals het Internationale Hof van Justitie en de Fédération Internationale de Documentation.

Al hetgeen hiervoor is gesteld, geldt ook voor Nederland. Zonder meer kan worden aangenomen, dat een zeer belangrijk deel van deze personen diensten verricht ten behoeve van de Sovjet staatsveiligheidsdienst K.G.B. en de militaire inlichtingendienst G.R.U.

3. ORGANISATIE VAN HET K.G.B.-APPARAAT BINNEN EEN SOVJET DIPLOMATIEKE VERTEGENWOORDIGING (AMBASSADE)

HOOFDSTUK XVI

AFDELING TECHNIEK EN WETENSCHAPPEN VAN DE
I.N.U.-K.G.B.

Afdeling Techniek en Wetenschappen van de I.N.U.-K.G.B.1. Algemeen

De Afdeling Techniek en Wetenschappen is belast met het zoeken naar buitenlandse bronnen via welke, op legale of illegale wijze, technische, wetenschappelijke en industriële inlichtingen verkregen kunnen worden, welke van belang zijn voor de Sovjet Unie. In verband met deze taak zijn K.G.B.-officiëren van de Afdeling Techniek en Wetenschappen ondergebracht bij het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek (bij de Ministerraad van de U.S.S.R.), afgekort G.K.N.T. Ook officieren van het Directoraat Techniek en Wetenschappen van de Sovjet militaire inlichtingendienst (G.R.U.) zijn om identieke redenen bij het staatscomité geplaatst. Vooral het Directoraat Buitenlandse Betrekkingen van genoemd Staatscomité speelt bij de tegen het Westen gerichte inlichtingenactiviteiten een belangrijke rol. De leiding van het directoraat is in handen van officieren van de K.G.B. en de G.R.U.

2. Staatscomité voor Wetenschap en Techniek

Tot 1961 werd het comité aangeduid als Staatscomité voor de Coördinatie van het Wetenschappelijk onderzoek (G.K.K.N.R.).

Daarna kreeg het comité zijn huidige naam. Het staatscomité bepaalt de inlichtingendoelen en geeft de opdracht tot verwerving van de gewenste inlichtingen. Het draagt zorg voor de inleidende verwerking van de verworven informatie en leidt de verkregen resultaten naar de Sovjet wetenschappelijke instituten, de Sovjet industrie en andere instanties. Het staatscomité is te beschouwen als een overlaadstation voor de nieuwste wetenschappelijke, technische en industriële inlichtingen.

Onder het staatscomité staat het Directoraat Buitenlandse Betrekkingen dat nauw verbonden is met het Directoraat Wetenschappelijke en Technische Inlichtingen. Eerstgenoemd directoraat, dat tot taak heeft het verzamelen van inlichtingen die uit het Westen afkomstig zijn, is verdeeld in een Afdeling Buitenlandse Contacten en een Afdeling Plannen.

Bij het Directoraat Wetenschappelijke en Technische Inlichtingen werken talrijke specialisten (naar schatting 500) op wetenschappelijk en technisch gebied, die de verkregen inlichtingen bestuderen en deze verwijzen naar de Sovjet instanties die deze moeten exploiteren.

Naast de Sovjet Academie van Wetenschappen worden talrijke technische in-

CONFIDENTIEEL

formatiebureau's en instituten voor wetenschappelijke informatie met deze inlichtingen gevoed.

De Afdeling Buitenlandse Contacten is verdeeld in landensecties.

Ze is onder meer belast met het uitnodigen van Westelijke wetenschapsmensen, technici en zakenmensen naar de Sovjet Unie en met de ontvangst van deze. De Afdeling Plannen organiseert de reizen van Sovjet wetenschapsmensen en technici naar het Westen.

3. Vertegenwoordigingen bij Legale Residenties en Illegale Residenties

K.G.B.-functionarissen van de Afdeling Techniek en Wetenschappen van de I.N.U. werken, al dan niet gecamoufleerd als Technische Ambassaderaad, bij de officiële Sovjet vertegenwoordigingen in het buitenland. Dit geldt ook voor functionarissen van de militaire inlichtingendienst (G.R.U.). Daarnaast werken speciale Illegale T. en W.-Residenties van de K.G.B. (en de G.R.U.) in het Westen.

Zowel de legale als de illegale branches proberen door middel van agentenwerving in Westelijke industriële kringen en onder wetenschapsmensen en technici, de langs open wegen verkrijgbare gegevens met geheime inlichtingen aan te vullen.

Het "spotten" van potentiële agenten kan geschieden door de legale en illegale residenties zelf, via de K.G.B. (en G.R.U.) vertegenwoordigers van het Directoraat Buitenlandse Betrekkingen, in of buiten de Sovjet Unie, of door andere afdelingen van de Sovjet inlichtingendiensten.

4. Verzamelactiviteiten

Normale verzamelactiviteiten op het gebied van technische, wetenschappelijke en industriële inlichtingen kunnen onder meer geschieden door middel van: 1e bezoeken van Sovjet delegaties aan bedrijven en instituten in Westelijke landen, 2e het organiseren van industriële tentoonstellingen in de Sovjet Unie, waar expositiegelegenheid voor Westelijke bedrijven, 3e het organiseren van internationale congressen, waar vooral Westelijke deskundigen het woord krijgen, 4e bezoeken aan Westelijke handelskamers die bepaalde industriële inlichtingen verschaffen, 5e abonnementen op alle mogelijke Westelijke publicaties op technisch en wetenschappelijk gebied, inclusief folders en andere bedrijfspublicaties, 6e aankoop van Westelijke patentbrieven.

De organisatie van internationale exposities in de Sovjet Unie heeft tot doel Westelijke exposanten te verleiden hun nieuwste producten te tonen.

CONFIDENTIEEL

Bezoeken aan tentoonstellingen in het Westen zijn uiteraard voor de Sovjets zeer informatief, doch in de Sovjet Unie zelf kunnen duizenden wetenschapsmensen en technici het tentoongestelde bestuderen. Zakelijke transacties vinden nauwelijks plaats.

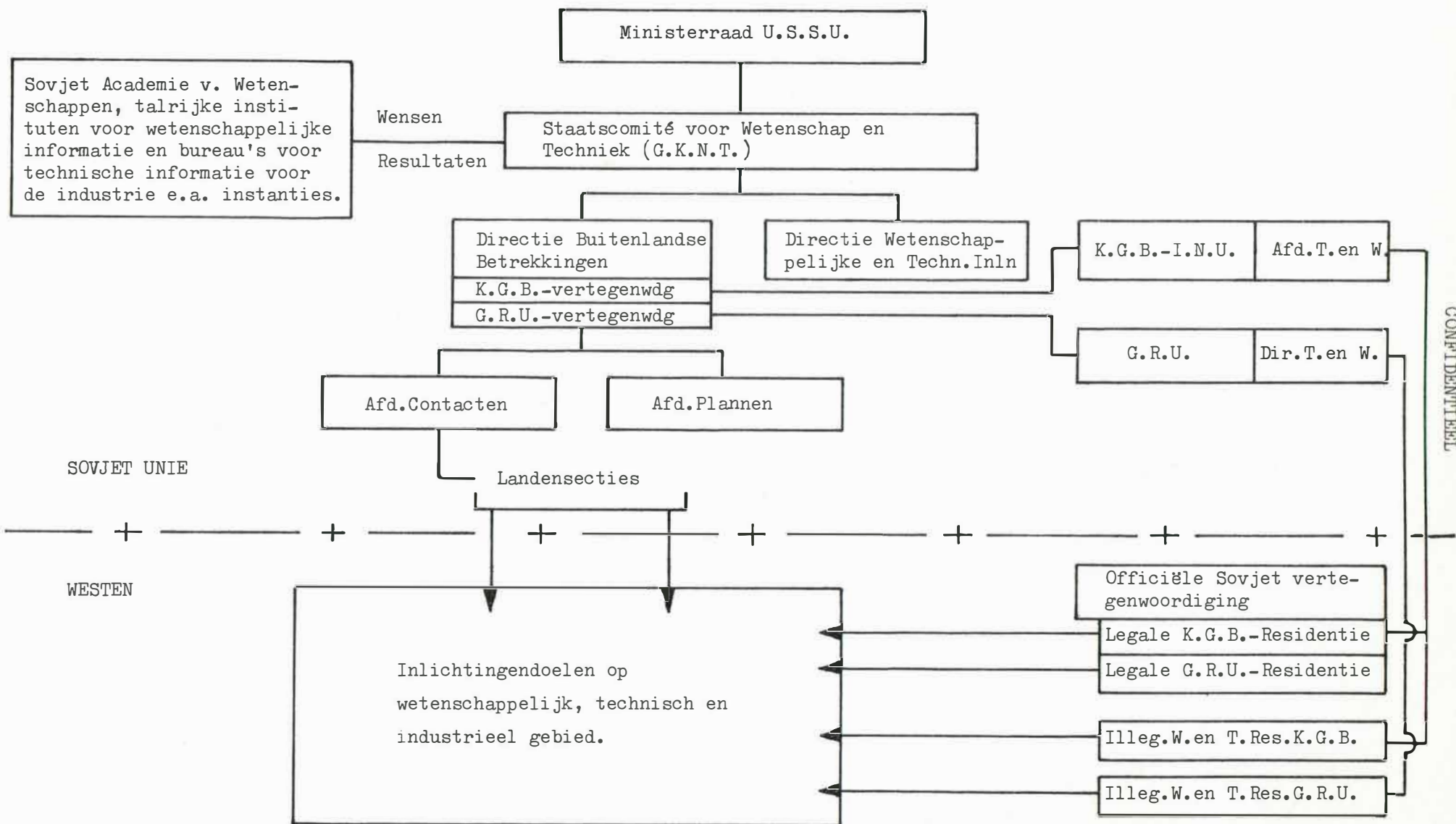
De K.G.B. (en de G.R.U.) moeten wegen zoeken naar inlichtingen die niet open zijn. De illegale verzamelactiviteiten, zoals die plaatsvinden door middel van de wetenschappelijke en technische vertegenwoordigingen bij Legale Residenties en Illegale W. en T.-Residenties (zie hiervoor), vinden aan de hand van de uit Moskou ontvangen instructies plaats of op eigen initiatief. Inlichtingenbronnen die in de Sovjet Unie zijn geworven, tijdens bezoeken en dergelijke, kunnen aan genoemde residenties worden overgedragen teneinde deze in het Westen te dirigeren.

Wanneer het initiatief van een vertegenwoordiger van de K.G.B. (of G.R.U.) uitgaat, wordt bijvoorbeeld contact gezocht met een Westelijk bedrijf of instituut of een vertegenwoordiger daarvan, waarbij wordt voorgewend dat een bepaald niet geclassificeerd industrieel product, bijvoorbeeld een machine, de belangstelling heeft van de opdrachtgever van de bezoeker. Het aldus ontstane contact wordt in het particuliere vlak getrokken door uitnodigingen van verschillende aard. Naast documentatiemateriaal en folders wordt soms betaald advies van de potentiële inlichtingenbron gevraagd.

Ook worden onkostenvergoedingen voor nauwelijks verleende diensten opgedrongen teneinde de bron zoveel mogelijk te binden. Tenslotte wordt getracht de ontstane genegenheid of vriendschap uit te buiten door het vragen van geclassificeerd materiaal of worden er pogingen gedaan misbruik te maken van bij de potentiële bron vastgestelde zwakheden.

Wanneer in de Sovjet Unie geworven Westelijke wetenschapsmensen, technici of ambtenaren in verband met inlichtingenlevering worden overgedragen aan Legale of Illegale W. en T. vertegenwoordigers in het buitenland, zorgen laatstgenoemden voor het conspiratieve wijze geven van instructies, het doen van betalingen en het in ontvangst nemen van de door de bronnen geleverde inlichtingen.

5. Verwerving wetenschappelijke en technische inlichtingen in het buitenland door de K.G.B. en de G.R.U.

HOOFDSTUK XVII

AFDELING CONTRA-INLICHTINGDIENST IN HET
BUITENLAND

Afdeling Contra-inlichtingendienst in het buitenland (K.G.B.)1. Algemeen

De Afdeling Contra-inlichtingendienst in het buitenland houdt zich, voornamelijk via de officiële Sovjet diplomatieke vertegenwoordigingen, bezig met :

- a. Russische emigranten en emigrantenorganisaties (EM-werk);
- b. Sovjet burgers die officieel in het buitenland zijn gestationeerd als leden van Sovjetvertegenwoordigingen (SK-werk) en met
- c. Offensieve contra-inlichtingendienst.

Verder verleent zij medewerking aan de bij Sovjet delegaties, culturele groepen, zeevaart-, luchtvaart- en spoorwegpersoneel ondergebrachte C.I.-medewerkers (K.R.U.).

De offensieve C.I.-taak omvat de observatie- en penetratie-activiteiten gericht tegen de Westelijke inlichtingendiensten.

De met het SK (= Sovjetkolonie)-werk belaste sectie is qua taak te beschouwen als een vertegenwoordiging van de S.P.U. (Binnenlandse Veiligheid) van de K.G.B. en de K.R.U. (Contra-inlichtingendienst) samen. De sectie houdt zich dus bezig met de veiligheidscontrole op het eigen personeel.

2. Activiteiten tegen emigrantenorganisaties

De met EM-werk belaste sectie van de Sovjet staatsveiligheidsdienst begon een rol te spelen na de Russische revolutie toen talrijke Russen naar het buitenland waren gevlucht. Het nieuwe Sovjet regime diende op de hoogte te blijven van in het buitenland bestaande Russische emigrantenorganisaties en de activiteiten van deze, welke waren gericht op omverwerping van het bolsjewistische bewind. De activiteiten van de Emigrantensecties strekten zich langzamerhand uit over de gehele wereld. De overtuiging van de Sovjet machthebbers, dat de het Sovjet bewind ongunstig gezinde Westelijke mogendheden voor hun tegen de Sovjet Unie gerichte activiteiten gebruik zouden maken van Russische emigranten, was er mede de oorzaak van dat de Sovjet contra-inlichtingendienst overging tot het werven van agenten in deze kringen.

In hoeverre Russische emigrantenorganisaties in het buitenland inderdaad hebben samengewerkt met Westelijke inlichtingendiensten is niet duidelijk. Aannemelijk is dat in het verleden materiële steun aan deze organisaties

CONFIDENTIEEL

is verleend in ruil voor informatie. De Sovjets legden, uiteraard ook om binnenlandse en buitenlandse propagandistische redenen, de nadruk op medewerking van gearresteerde agenten uit de Russische emigrantenbewegingen met Westelijke inlichtingendiensten als C.I.A. en M.I. 6.

Het uitzenden van agenten uit de Russische emigratie naar de Sovjet Unie door middel van vliegtuigen (dropping) zou reeds vóór 1960 zijn gestaakt, onder meer als gevolg van de verbeterde Sovjet radaropsporingsmogelijkheden. Daarna zou de verbindingsmogelijkheid uitsluitend over land bestaan. Ook deze verbindingswegen werden in de loop van de tijd geringer in aantal en gevaarlijker.

In dit verband kan de uitstekend georganiseerde Sovjet grensbewaking van de K.G.B. genoemd worden.

Volgens een verklaring van de Oekraïense emigrantenorganisatie O.U.N. verloor deze tot 1960 meer dan 50 agenten bij operaties in de Sovjet Unie. Elk jaar zouden echter nog 10 tot 15 missies naar de Oekraïne worden uitgevoerd. In genoemd jaar waren alleen al in München 21.000 vluchtelingen uit het Oostblok geregistreerd die gegroepeerd waren in circa 110 organisaties.

Voor wat betreft Rusland zijn de belangrijkste emigrantenorganisaties de N.T.S. (Narodno Trudovoj Soyus - Nationaal Verbond van Russische Solidaristen) en de Organisatie van Oekraïense Nationalisten- O.U.N.

De A.B.N. (Anti-bolsjewistisch blok der naties) vormt de dakorganisatie van de Russische emigrantenbonden.

De N.T.S., die ook agenten uitzendt naar de Sovjet Unie, werkt onder andere op Russische universiteiten en in Westelijke havens die door Russische schepen worden bezocht.

Uiteraard kan de Sovjet contra-inlichtingendienst bij het bestrijden van de diverse Russische emigrantenorganisaties voordeel trekken uit de onderlinge verdeeldheid die onder meer een gevolg is van de grote politieke tegenstellingen. Er bestaan namelijk groepen die streven naar het herstel van het tsaristische regime, groepen die een Russische republiek wensen en andere die sterk socialistisch gezind, doch anti-Sovjet zijn. Vast staat dat de Sovjet staatsveiligheidsdienst (K.G.B.) door penetratie van de Russische emigrantenorganisaties grondig op de hoogte is van het doen en laten van deze. Het gevolg hiervan is geweest, dat enige malen agenten afkomstig uit deze organisaties door de Sovjet contra-inlichtingendienst konden worden gearresteed.

CONFIDENTIEEL

De emigrantenorganisaties maken ook bij hun activiteiten gebruik van Westelijke bezoekers aan de Sovjet Unie. Voorbeelden hiervan zijn de Engelse leraar in de Russische taal Gerald Brooke, die in April 1965 in Moskou werd gearresteerd (geruild tegen de Sovjet spionnen Kroger (Cohen) en echtgenote in Juli 1969) en de Duitse student in de Slavische talen Schaffhauser die in 1967 in de Sovjet Unie werd gearresteerd. Beiden werden op het ogenblik dat zij het hun door de N.T.S. verstrekte materiaal (o.a. cliché's voor het drukken van pamfletten, verborgen in reisnecessaires) op "vertrouwde" adressen afleverden, door de K.G.B. gearresteerd. Het is voorgekomen dat een door de K.G.B. in een emigrantenorganisatie geworven agent, die niet meer bevredigend werkte, door een andere Sovjet agent binnen deze organisatie werd "ontmaskerd" als verrader. Het doel was op deze manier het vertrouwen in en de positie van de tweede agent bij de leden van de betreffende emigrantenorganisatie te versterken.

Medewerking van de zijde van de leden van een emigrantenorganisatie wordt door de K.G.B. dikwijls verkregen door dreiging met represailles tegen in de Sovjet Unie wonende familieleden. Herhaaldelijk zijn op leden van de emigrantenorganisaties, speciaal op de leiders daarvan, aanslagen gepleegd (zie hoofdstuk: Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding) en hebben ontvoeringen plaatsgevonden. Ook inbraken in bureau's van de emigrantenorganisaties en diefstal van documenten zijn voorgekomen.

De K.G.B. heeft ook wel Russische emigranten ingeschakeld als agenten tegen vreemde mogendheden. Zo werden in de Verenigde Staten onder andere de Russische directeur van een balletschool, een Russisch bouwkundig ingenieur en het hoofd van een Russische religieuze organisatie gearresteerd als K.G.B.-agenten.

HOOFDSTUK XVIII

AFDELING SPECIALE OPERATIES EN SABOTAGEVOORBEREIDING
VAN DE I.N.U.-K.G.B.

HOOFDSTUK XVIII

Afdeling Speciale Operaties en Sabotage-
voorbereiding van de K.G.B.-I.N.U.1. Algemeen

De Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding is belast met de voorbereiding en uitvoering van moordaanslagen, ontvoeringen en sabotage-acties gericht tegen tegenstanders van de Sovjet Unie. In de loop der jaren werden door medewerkers van deze afdeling, of de voorgangers daarvan, honderden tegenstanders van het Sovjet regime geliquideerd of ontvoerd. De afdeling werkt niet op eigen initiatief, doch ontvangt zijn opdrachten van de hoogste Sovjet instanties. De slachtoffers zijn in veel gevallen in het geheim, of zelfs in het openbaar, bij verstek ter dood veroordeeld. Een uitvoerige planning gaat aan de uitvoering van een operatie vooraf. Hiertoe behoort een grondige verkenning van het doel.

De gewoonten van het potentiële slachtoffer worden nauwkeurig bestudeerd. Foto's van de persoon in kwestie worden verzameld.

Ook worden foto's gemaakt van de straat en zelfs van de woning waarin deze woont. De persoon, en indien nodig diens medewerkers, aan wie de uitvoering van de executie wordt opgedragen moeten worden geslecteerd, uitvoerig geïnstrueerd en psychologisch op de taak worden voorbereid. De executeur krijgt een cover-story, valse of vervalste papieren, een gedetailleerd reisplan en in veel gevallen later pas, via andere kanalen, het moordwapen.

Na de uitvoering van de opdracht door de reizende executeur begint soms de Desinformatiedienst van de K.G.B. (zie het betreffende hoofdstuk) met het lanceren van een leugencampagne welke beoogt een Westelijke instantie, bij voorkeur een inlichtingendienst, de verantwoordelijkheid voor de moord in de schoenen te schuiven.

De taken van de Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding, voor wat betreft sabotagezaken, liggen voornamelijk op het gebied van de voorbereiding en selectie. In overleg met de belanghebbende staatsinstanties worden doelen opgespoord, verkend en vastgelegd.

Strategisch belangrijke objecten in het Westen zijn hoofddoelen.

De mogelijkheid is niet uitgesloten dat in bepaalde gevallen reeds voorzieningen zijn getroffen in het Westen, waardoor de uitvoering van sabotage-acties in tijd van oorlog belangrijk worden vereenvoudigd. Er bestaan sterke verdenkingen, dat zowel personeel als sabotagemiddelen en -techniek naar behoefte respectievelijk getest en beproefd worden in het Westen.

2. Ontwikkelingsgeschiedenis

Uit de verder in dit hoofdstuk besproken praktijkvoorbeelden blijkt, dat de voorgangers van de Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding reeds lang vóór de Tweede Wereldoorlog actief waren. Het lijkt geen toeval dat de moordenaar van Trotsky, Ramon Mercador, werd opgeleid in een tijdens de Spaanse burgeroorlog door de Sovjet staatsveiligheidsdienst gedirigeerde school voor guerilla-oorlogvoering. Tijdens de Tweede Wereldoorlog (1941) was namelijk de 4e Afdeling van de N.K.V.D. ook verantwoordelijk voor de partisanenactiviteiten achter het vijandelijke front. In 1946 werd de afdeling gereorganiseerd en aangeduid als 1e Bureau van de M.G.B. Het bureau had verschillende afdelingen en werd belast met de voorbereiding van sabotage in het buitenland en met moordaanslagen, onder meer op Russische emigranten.

In 1949 bestond een vertegenwoordiging van de dienst in Oostenrijk. In 1951 bestond ook een vooruitgeschoven post in Berlin-Karlshorst, die gebruik maakte van Duitse agenten.

In 1952 zouden vertegenwoordigingen in het Westen worden opgericht, onder andere in Zwitserland. Ze zouden worden belast met het voorbereiden en uitvoeren van aanslagen, ontvoeringen (Dr. Walter Linse 1952) en sabotage-acties in het buitenland. Door de dood van Stalin in 1953 gingen deze plannen niet door. Het 1e Bureau van de M.G.B. werd tengevolge van een reorganisatie (zie het betreffende overzichtsschema) omgedoopt in 9e Afdeling van de 2e Hoofdafdeling van de M.V.D. Generaal P.A. Sudoplatov, die al sedert 1941 alle reorganisaties overleefd had, werd wederom hoofd van de 9e Afdeling. In hetzelfde jaar werd hij echter gearresteerd en verdween hij voorgoed. Vóór de val van Beria was de 9e Afdeling rechtstreeks verantwoording verschuldigd aan deze, in verband met de uitvoeren terreuracties tegen anti-Sovjet organisaties in het buitenland, onder andere door ontvoering van leiders hiervan uit Duitsland.

Na diverse reorganisaties bestaat de dienst als afdeling van de buitenlandse hoofdafdeling (I.N.U.) van de K.G.B. In hoeverre deze afdeling zich naast liquidaties ontvoeringen en sabotagevoorbereiding nog met partisanenzaken bezig houdt is niet bekend. Een liaisongroep van de K.G.B. belast met partisanen (guerilla-) operaties in Zuid- en Midden-Amerika zou in Cuba gestationeerd zijn en ter beschikking staan van het Castro-regime in verband met steunverlening. In dit verband is de naam genoemd van de Sovjet generaal J. Valenkesky.

3. Toegepaste liquidatiemethodes

De door de K.G.B. toegepaste liquidatiemethodes in het buitenland zijn zeer uiteenlopend en van een onveranderlijke modus operandi kan, gelet op de bekende feiten, niet gesproken worden.

Hier volgt een lijst van toegepaste en historisch volkomen vaststaande executiemethodes van de Sovjet staatsveiligheidsdienst :

- Neerschieten met vuurwapen, al dan niet de schijn wekkend van zelfmoord.
- Neerschieten met speciale wapens zoals:
 - a. Een als sigarettenkoker gecamoufleerd en met cyaankalipatronen geladen wapen.
 - b. Een drieloops electrisch pistool, geladen met onder a. genoemde patronen.
 - c. Een-of tweeloops vergifverstuivers (blauwzuur).
- Bespuiting met mosterdgas.
- Toezending van pakje met explosieve lading.
- Autostartinrichting verbinden met explosieve lading.
- Inslaan van de schedel, neersteken met dolk of wurgen.
- Ophangen, na wurging vooraf, teneinde zelfmoord voor te wenden.
- Vergiftigen met voedingsmiddelen (bonbons, drank of "zout" (Atropine) uit zoutvaatje in caf  taria (van Radio Free Europe).
- Overrijden met auto of voor rijdende ondergrondse werpen (stoten).
- Uit het raam werpen teneinde zelfmoord te suggereren.

De lijst is niet compleet. Waarschijnlijk zijn ook executies verricht door electrocuteren.

Ontvoeringen werden meestal op touw gezet met gebruikmaking van verdovende middelen voorziene dranken of levensmiddelen.

Het slachtoffer werd veelal vooraf naar een plaats gelokt welke voor de uitvoering van het ontvoeringsplan het meest geschikt was.

Het is voorgekomen dat een aanslagpleger naast het moordwapen was uitgerust met een "rookbom" om, volgens diens opdrachtgevers, ontsnappen te vergemakkelijken. Toen de executeur uit veiligheidsoverwegingen, alvorens het moordwapen te gebruiken, de "rookbom" in werking stelde bleek deze een ander doel te hebben, namelijk de liquidatie van de aanslagpleger.

4. Praktijkvoorbeelden

Ofschoon de moord op Leo Trotsky door de Sovjet agent Ramon Mercador alias Jacques Monard in 1940 een van de bekendste is, vonden in de

dertiger jaren herhaaldelijk moordaanslagen plaats op tegenstanders van het Sovjet regime die zich buiten de Sovjet Unie bevonden. Vooral de leiders van Russische emigrantenorganisaties en het regime ontrouw geworden functionarissen van de staatsveiligheidsdienst vormden het doelwit. Velen van hen werden vermoord of ontvoerd. Na de ontvoering van de tsaristische generaal Kutjepov in 1930 (toegegeven in "Rode Ster" dd. 22.9.1965 :

"In Januari 1930 arresteerde Pusitsky, commissaris van de staatsveiligheid 2e klasse Kutjepov en andere Witgardisten op schitterende wijze") baarde de ontvoering van de Witrussische generaal Miller in 1937 veel opzien. In hetzelfde jaar vermoordde de Sovjet staatsveiligheidsdienst de gevluchte Sovjet Resident Ignaz Reiss; in 1941 de Sovjet generaal Kri-vitsky, die lange tijd als chef van de Sovjet militaire inlichtingen-dienst voor West-Europa in den Haag was gevestigd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in 1942, werd de mislukte aanslag op de Duitse ambassadeur in Ankara, von Papen, bekend. Genoemde aanslagen en ontvoeringen uit deze periode zijn slechts de meest bekende. Na de oorlog volgde een aantal aanslagen en ontvoeringen die wezen op perfectionering van de door de Sovjet staatsveiligheidsdienst toegepaste techniek.

Nicolai Chochlov, kapitein van de Sovjet staatsveiligheidsdienst, kreeg in October 1953 opdracht de voorzitter van de emigrantenorganisatie N.T.S. (Nationaal Verbond van Russische Solidaristen), Georgi Okolovich, in Frankfurt uit de weg te ruimen. Hij ontving deze opdracht van de chef van de 2e Afdeling van de M.V.D., A. Panjoesjkin, die o.a. van 1947 tot 1952 Sovjet ambassadeur in Washington was. De opdracht was zowel door de M.V.D.-chef Kruglov als door het Centraal Comité van de Communistische Partij goedgekeurd. Gesteund door twee helpers en uitgerust met speciale wapens (zie blz. 170 + 170), die in zuurvrije verpakking in een accu van Oostenrijk naar West-Duitsland werden gesmokkeld, moest Chochlov zijn taak volbrengen.

Doordat Chochlov het hem aangewezen slachtoffer waarschuwde mislukte het Sovjet moordplan.

De Deense diplomaat Bang-Jensen, die tewerkgesteld was bij de N.N., had de beschikking over inlichtingen betreffende illegale communistische activiteiten. In verband hiermede wist hij zich bedreigd door de K.G.B. In November 1959 werd zijn lijk, driedagen na zijn vermissing, gevonden in een park in New-York. Een hem toebehorend pistool hield hij in zijn hand.

V66r zijn dood echter had hij een brief aan zijn vrouw geschreven waarin hij haar waarschuwde nimmer te geloven dat hij zelfmoord had gepleegd, indien haar zulks ooit zou worden bericht. In de loop der jaren zijn diverse Sovjet vertegenwoordigers bij de V.N. ontmaskerd als leden van de K.G.B.

Het wordt de K.G.B. gemakkelijk gemaakt in de Westelijke wereld "een lange arm te hebben".

In October 1962 vond in Karlsruhe een proces plaats tegen de Sovjet staatsburger Bogdan Staschinski die in opdracht van de Sovjet staatsveiligheidsdienst (K.G.B.) in München twee Oekraïense emigrantenleiders (O.U.N.) vermoordde. In 1957 doodde Staschinski Dr. Lev Rebet en in 1959 Stefan Bandera. Staschinski meldde zich later uit eigen beweging bij de Westduitse justitie en legde een uitvoerige bekentenis af. Bij de door hem gepleegde moorden werd gebruik gemaakt van met gifampullen geladen wapens. Het vloeibare gif werd in gasvorm uitgestoten. Door inademing van de gassen door het slachtoffer werden diens bloedvaten vernauwd met uiteindelijk gevolg een harverlamming. Teneinde de schutter te beschermen moest deze kort voor de aanslag een tablet innemen en onmiddellijk na de aanslag een ampul met tegengif in de hand stuk knijpen. Een half uur voor de aanslag moest de dader bovendien een sterke kalmeringstablet innemen. Volgens de instructeur van Staschinski was het wapen reeds enige malen gebruikt met uitstekende resultaten. Staschinski werd door de toenmalige K.G.B.-chef Alexander Shelepin in verband met de succesvolle moord op Bandera onderscheiden met de Orde van de Rode Banier.

Opmerkelijk is, dat er bij de Sovjet staatsveiligheidsdienst reeds in 1938 sprake was van een moordaanslag of de poging daartoe met behulp van ademgif. In het proces tegen Jagoda werd deze ervan beschuldigd zijn latere opvolger als chef van de beruchte N.K.V.D., Yeshov, door middel van verstuiwing van giftige stoffen te hebben willen doden.

De dood van Rebet en Bandera werd door artsen toegeschreven aan hartverlamming. Indien Staschinski niet voor het voetlicht zou zijn getreden zou men dit nu nóg geloven of erger.

Op 14.10.1961 meldde namelijk het Oostduitse blad "Neues Deutschland" dat een vroegere Gehlen-agent Stefan Lippolz tijdens een persconferentie in Oost-Duitsland had verklaard dat hij in opdracht van de Westduitse B.N.D. (Bundesnachrichtendienst) Bandera had moeten vermoorden. Later zou de opdracht zijn overgegeven aan Dimitri Miskiv. In 1959 zou Lippolz in München een ontmoeting hebben gehad met Miskiv. Laatstgenoemde zou een

erbarmelijke indruk hebben gemaakt en aan Lippolz verklaard hebben dat hij Bandera had vermoord. Later zou Lippolz in het buitenland gehoord hebben van de dood van Miskiv. Deze zou uiteraard weer door de B.N.D. vermoord zijn om hem het zwijgen op te leggen. Dat de Sovjets bij hun Desinformatie-acties voor niets terugschrikken is duidelijk.

Een ander voorbeeld van een operatie van de Afdeling Speciale Operaties van de K.G.B. is de aanslag op een Westduitse contra-inlichtingen expert. Deze Duitser, Horst Schwirkmann, werd 6-9-1964 tijdens een bezoek aan het klooster te Sagorsk circa 80 km van Moskou, door de K.G.B. uitgeschakeld door middel van mosterdgas (Geelkruis). Schwirkmann had met enkele collega's van de Duitse ambassade te Moskou de reis (verplicht) gemeld aan de Up.D.K. (Afdeling Beveiliging Diplomatiek Corps - zie het betreffende hoofdstuk en de schema's betreffende de toporganisatie K.G.B.).

Alle reizen die meer dan 40 km van Moskou verwijderd zijn moeten bij deze instantie gemeld worden. Schwirkmann voelde, staande tussen de menigte in de kerk plotsling ter hoogte van zijn linkerdijsbeen een sterke afkoeling. Achter hem had een man ineengedoken gezeten die plotseling verdwenen was. Een geur van mosterd en geraniums werd door Schwirkmann vastgesteld.

's Avonds vertoonde de huid een rode kleur. Op de pantalon bleek een verkleuring ter grootte van een hand te zijn. Een dag later vertoonde de huid blaren en zwellingen.

Een arts van de Amerikaanse ambassade te Moskou constateerde levensgevaarlijke mosterdgasvergiftiging. Toen bij de Up.D.K. verzocht werd ten spoedigste een vlucht naar West-Duitsland te willen boeken werd door deze instantie verklaard dat alle toestellen bezet waren. Later bleek dat op de bewuste dag nog plaatsen in een K.L.M.-toestel ter beschikking waren geweest. Tenslotte werd op 8 September de reis naar Duitsland mogelijk. Schwirkmann was een van de beste technische C.I.-specialisten van Duitsland die door de B.N.D. voor enige tijd ter beschikking van de Duitse ambassade in Moskou was gesteld. Hij was speciaal bestemd voor het opsporen van af luisterapparatuur in de ambassade. De reden van de aanslag is duidelijk.

Ook in de laatste jaren zijn verschillende belangrijke tegenstanders van het Sovjet regime onder verdachte omstandigheden aan hun einde gekomen. Nadat in October 1956 reeds een aanslag was gepleegd op de in de Verenigde Staten onder de schuilnaam Peter Martin levende Russische schrijver Kravchenko, ("I chose freedom") werd deze in Februari 1966 dood in zijn woning aangetroffen. Naast hem lag een pistool. De leider van de Poolse

CONFIDENTIEEL

militaire missie in West-Berlijn Wladislaw Tykocinsky, lid van de Poolse inlichtingendienst zocht in Mei 1965 politiek asyl bij de Amerikanen. Een jaar na zijn vlucht werd hij in Polen bij verstek ter dood veroordeeld. Weer een jaar later, in 1967, werd hij door een C.I.A. -man dood in zijn woning aangetroffen. Officiële doodsoorzaak, evenals bij Rebet en Bandera, hartverlamming.

Dat medewerking tussen de inlichtingendiensten van het Oostblok ook op dit gebied plaatsvindt, blijkt uit een mislukte aanslag op de hiervoor genoemde Rebet, welke in opdracht van de Sovjets werd uitgevoerd door de Speciale Sectie van de Tsjechoslowaakse staatsveiligheidsdienst St.B.

HOOFDSTUK XIX

AFDELING DESINFORMATIE VAN DE I.N.U.-K.G.B.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XIX

Afdeling Desinformatie van de K.G.B.-I.N.U.
(tevens behandeld Desinformatie-Afdeling van de G.R.U.)

1. Taak en doelstelling

De Desinformatiedienst van de K.G.B. is verantwoordelijk voor de gerichte verspreiding van valse, onvolledige of eenzijdige berichten en voor het in omloop brengen van valse of vervalste documenten.

Afhankelijk van het beoogde doel vindt samenwerking plaats met de corresponderende diensten in de satellietlanden.

Het doel van de falsificaties is, naast het verwerken van onrust en verwarring onder de Westelijke volkeren, het in discrediet brengen van Westelijke overheidspersonen en - instanties.

In het kader van deze Desinformatie-activiteiten wordt door middel van brieven, circulaires, boekwerken, foto's, films, radio en televisie getracht het aanzien van bedoelde instanties en personen te schaden en de goede betrekkingen tussen Westelijke naties te verstoren. De "Desinformatia" omvat echter ook alle maatregelen welke tot resultaat kunnen hebben een foutieve beoordeling van onder meer de politieke, militaire en economische situatie in zowel Oost als West. In elk geval moeten deze foutieve beoordelingsresultaten voordelig zijn voor de Sovjets. De Afdeling Desinformatie van de K.G.B. heeft de omvangrijkste taak op dit gebied. Deze ligt in de eerste plaats op politiek en economisch terrein. De Desinformatie activiteiten van de militaire inlichtingendienst G.R.U. liggen meer op strategisch en algemeen militair terrein en betreffen onder meer het verspreiden van valse gegevens betreffende het Sovjet oorlogspotentieel.

2. Activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog

V. Semichastni, destijds voorzitter van de K.G.B., verklaarde in een artikel in de Pravda van Mei 1965, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog de Sovjet staatsveiligheidsdienst, in nauwe samenwerking met de legerhoofdkwartieren, de vijand geregeld van valse berichten voorzag betreffende plannen van het Sovjet opperbevel, troepenverplaatsingen en de situatie in het Sovjet achterland. Deze Desinformatie-activiteiten veroorzaakten belangrijke vijandelijke troepenverplaatsingen naar door de Sovjets gewenste frontsectoren. Het gevolg was dat op de verzwakte plaatsen succesvolle verrassingsaanvallen door het Rode Leger konden worden uitge-

voerd. Het verhaal suggereert dat de Desinformatie-activiteiten destijds ook voor wat betreft de militaire sector werden geleid door de staatsveiligheidsdienst. Andere bronnen beweren echter dat de G.R.U. ook destijds al beschikte over een eigen Desinformatiedienst.

3. Activiteiten na de Tweede Wereldoorlog

In Januari 1954 moest de Rus Ostislav Volonzevich, die in West-Berlijn optrad als zielzorger van de Russische Orthodoxe Kerk, naar het Oosten vluchten in verband met zijn ontmaskering als Desinformatie-agent. V., die in feite geen priester was, doch door de zorg van de Sovjet staatsveiligheidsdienst wel een beperkte opleiding tot geestelijke had ontvangen, had tot taak het verspeiden van valse berichten betreffende de Sovjet Unie en de satellietlanden. Daarnaast verrichtte hij de gebruikelijke spionage-activiteiten in Russische emigrantenkringen.

Het besmeuren van gebouwen en monumenten met hakenkruisen in de Bondsrepubliek bijvoorbeeld blijkt een Desinformatie-activiteit te zijn geweest. Ze moest de indruk geven dat in West-Duitsland de nazi-beweging nog zeer actief is.

Bij het uitvoeren van haar activiteiten, zoals het lanceren van valse en misleidende gegevens, wordt door de afdeling gebruik gemaakt van alle ter beschikking van de inlichtingendiensten staande kanalen en hulpmiddelen. De bewuste of onbewuste beïnvloedingsagent (Agent of Influence) speelt bij de Desinformatie-activiteiten een belangrijke rol.

Als belangrijke beïnvloedingsagent trad enige jaren geleden, de afgevaardigde van de Duitse Bondsdag Alfred Frenzel op.

Een bekende Desinformatie-actie gericht tegen de Duitse generaal Speidel en de Bundeswehr was de "Operation Teutonenschwert" (1957).

Een in 1961 gevoerde actie gericht tegen de generaal Heusinger en de Bundeswehr betrof de lancering van het zogenaamde "Geheimdokument Deco II". In hetzelfde jaar verschenen verschillende tegen de Verenigde Staten gerichte falsificaties.

Uit een document dat was voorzien van valse handtekeningen, onder andere van de Amerikaanse Secretary of State Herter, moest blijken, dat de Amerikaanse inlichtingendiensten Sovjet burgers dwongen tot spionage-activiteiten tegen hun land.

Telkens weer doken nieuwe falsificaties op. In 1965 werden vervalste documenten onder Arabische en Afrikaanse politici en journalisten verspreid, waaruit moest blijken dat de Westduitse ontwikkelingshulp zich

vooral concentreerde op de vroegere Duitse koloniën; uiteraard met Duitse bijbedoelingen. Een andere Desinformatie-actie had tot doel te Amerikanen de indruk te geven dat de Bondsrepubliek contacten onderhield welke voor de Verenigde Staten nadelig waren.

In September 1965 werd in de pers bericht dat de C.I.A. een rapport aan het Amerikaanse congres had gezonden betreffende de oprichting van een Desinformatie-afdeling (Section D.) bij de Sovjet staatsveiligheidsdienst met als doel het in discrediet brengen en zoveel mogelijk neutraliseren van de Amerikaanse inlichtingendiensten. Hierdoor moest de Amerikaanse invloed in de Westelijke wereld schade worden toegebracht. Tot hoofd van de Desinformatie-afdeling zou zijn benoemd de generaal I.I. Agajants. Deze organisatie zou gebruik maken van plaatselijke communistische bewegingen en daarmee sympathiserenden en van de inlichtingendiensten van de satellietlanden.

Volgens het C.I.A.-rapport zouden door de Desinformatiedienst successen zijn geboekt in Afrika, Zuidoost-Azie, het Midden-Oosten en zelfs in de Verenigde Staten zelf. Er werd wederom gebruik gemaakt van valse documenten.

De door de C.I.A. veronderstelde oprichting in 1965 van een Sovjet Desinformatiedienst waarvan de activiteiten onder meer tegen de inlichtingendiensten van de Verenigde Staten zijn gericht, is gezien de ter beschikking staande gegevens niet duidelijk. De Desinformatiedienst werkte reeds vele jaren daarvoor tegen dit land.

In 1967 was een van de Desinformatie-acties de publicatie van de zogenaamde bekentenissen van de C.I.A.-agent John Smith.

Een door de voormalige Sovjet Resident van de G.R.U. in Engeland Lonsdale (Molody) uitgegeven boekwerk is eveneens te beschouwen als een product van de Desinformatiedienst. Onlangs publiceerte het Tsjecho-slowaakse partijblad "Rude Pravo" een zogenaamd van de Britse inlichtingendienst afkomstig document betreffende een "Operatie Lyautey". In het document werd gesteld, dat zwakheden en tegenstellingen in de hogere leiding van de landen van het Sovjet blok moesten worden uitgebuit. Aldus werd getracht de ongeregeldheden in Tsjecho-Slowakije voor te stellen als het werk van Westelijke inlichtingendiensten. Onder meer uit de vertaling van het zogenaamde document bleek echter, dat de originele tekst niet uit het Engels doch uit het Russisch vertaald moest zijn. De herkomst van het document was niet moeilijk te raden.

Een andere activiteit van de Sovjet Desinformatiedienst van nogal recente datum is de volgende. Door de Duitse bladen "Der Spiegel" en "Stern" en door enkele Italiaanse, Franse en Engelse bladen werd in 1969 een brief ontvangen die gesteld was in de Engelse taal en gedateerd Rome, 15 Juni 1969. Volgens de brief was deze verzonden door de beheerder van de nalatenschap van de in October 1968 door zelfmoord om het leven gekomen vice-president van de B.N.D. (Bundesnachrichtendienst) generaal-majoor Horst Wendland. Bijgesloten waren 33 fotocopies van "Top Secret" en "Secret" geclassificeerde Amerikaanse documenten betreffende een "Operatieplan 10-1". De stukken hadden betrekking op een geplande Amerikaanse guerillaoorlog in West-Europa. In de begeleidende brief werd gesuggereerd dat de inhoud van deze stukken, die Wendland aan de schrijver zou toevertrouwd hebben, de oorzaak waren geweest van diens depressies en zelfmoord. De Desinformatiedienst kon in dit geval nog profiteren van het feit dat de inhoud van deze echte, doch verouderde stukken niet aan de Westelijke partners bekend was. De plannen in kwestie waren al in 1965 aan de Sovjet inlichtingendienst verraden door de Amerikaanse beroepssergeant R.I. Johnson. Deze kreeg er destijds 25 jaar tuchthuisstraf voor. Tot de Desinformatie-acties kunnen ook de vooral tegen de Westelijke inlichtingendiensten gerichte publicaties van de Oostduits "historicus" Julius Mader gerekend worden. Een van zijn publicaties is een boekwerk getiteld "Who is who in C.I.A.". De bedoeling is de C.I.A. te ontmaskeren als een de mensheid bedreigende organisatie. Begin 1970 verscheen in de Nederlandse pers een bericht waaruit bleek dat Mader (lees: de Desinformatiedienst) pogingen deed wrijving tussen de Verenigde Staten en Israel te veroorzaken. Tijdens verkiezingscampagnes in het Westen is het de taak van de Desinformatiediensten de min of meer positief ten opzichte van het Oostblok ingestelde politieke partijen door middel van propaganda in pers, radio en televisie te ondersteunen. Daarentegen moeten de politieke partijen welke een harde lijn ten aanzien van de Sovjet Unie voorstaan, als verstoorders van de vrede worden voorgesteld. Teneinde de geloofwaardigheid te bevorderen worden in dit verband valse gegevens verstrekt. Van de K.G.B. is bekend dat zij Desinformatiestations onderhoudt, onder andere in Oost-Berlijn. Verder zijn Desinformatievertegenwoordigingen vastgesteld in Tokio, New-Delhi, Accra en Havanna. De legale K.G.B.-Residenties van de Sovjet diplomatieke vertegenwoordigingen in het Westen spelen een rol bij de Desinformatie-activiteit van de I.N.U.

HOOFDSTUK XX

AFDELING X VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE
ZAKEN VAN DE SOVJET UNIE

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XX

Afdeling X van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Sovjet Unie

De Afdeling X van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, welke in feite een van de vertegenwoordigingen van het Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.) binnen dit ministerie is, heeft tot taak de beveiliging van de werkzaamheden en de daarmee belaste personen, welke zijn verbonden aan de officiële vertegenwoordigingen van de Sovjet Unie in het buitenland.

Ondergeschikt aan de Afdeling X is ook de geheime afdeling (Referentura) waarin onder andere de verticijferers van de diverse diensten binnen een officiële Sovjet vertegenwoordiging in het buitenland hun werkzaamheden verrichten en waarin de codeboeken en telegrammen van en naar Moskou zijn ondergebracht. De Referentura, welke uit een aantal vertrekken bestaat, is afgesloten met stalen deuren. De ramen ervan zijn voorzien van een stalen hekwerk. Hier berusten ook de persoonsgegevens van onder andere de inlichtingenbronnen, de dagboeken van de verschillende diensthoofden en alle andere geclassificeerde documenten.

De verzending van de geclassificeerde poststukken, de koerierdienst, de radioverbindingen met Moskou en de daarmee samenhangende verbindingsveiligheid behoren eveneens tot de taak van deze afdeling.

Ook de beveiliging van de bureaus en woonruimten van het personeel tegen penetratie of onbevoegde waarneming, de installatie en het onderhoud van de interne telefoonverbindingen, af luisterapparatuur en andere elektronische uitrusting vallen onder de bevoegdheden van de Afdeling X. Hieronder vallen ook de radio-interceptiediensten bij de Sovjet ambassades in het buitenland. Het interne toezicht op het personeel van een officiële Sovjet vertegenwoordiging in het buitenland is eveneens aan de afdeling opgedragen. In verband hiermede worden dossiers van het ambassadespersoneel bijgehouden. Het K.G.B.-personeel is hiervan uitgesloten. Op eventuele contacten van het personeel met buitenlanders behoeft de Afdeling X geen toezicht uit te oefenen; dit is aan de contra-inlichtingendienst van de I.N.U. van de K.G.B. voorbehouden. De functies van de Afdeling X zijn meer van technische dan van operationele aard en ze omvatten voornamelijk de aan de verschillende secties van de Afdeling Speciale Diensten van de K.G.B. opgedragen taken.

Opmerking: De Afdeling X wordt ook aangeduid met Arabische cijfers,
dus : Afdeling 10.

HOOFDSTUK XXI

OPLEIDINGSINSTITUTEN VAN DE K.G.B.

Opleidingsinstituten van de K.G.B.
(m.u.v. Grens- en Veiligheidstroepen)

1. Algemeen

Over de opleiding van personeel van de Sovjet inlichtingendiensten K.G.B. en G.R.U. is betrekkelijk weinig bekend.

Uitgebreide verhalen over spionage-opleidingen in de Sovjet Unie, op de markt gebracht door onder anderen een Tsjechische emigrant met het pseudoniem Bernard Hutton (de Gaczyna story) en de Zweedse majoor Per Lindgren (de Winniza story), zijn fantasiegeschiedenissen gebleken. Ook door bepaalde instituten die zich bezighouden met Oostblokzaken gelanceerde studies, waarin gegevens betreffende Sovjet spionagescholen zijn opgenomen, zijn dikwijls mengsels van fictie en werkelijkheid.

De praktijk heeft geleerd, dat Sovjet inlichtingenpersoneel (Kaderwerkers) dat tegen en in het Westen opereert qua vakmanschap op een hoog niveau staat. Na strenge selectie worden door langdurige theoretische en praktische inlichtingenopleiding en grondige ideologische opvoeding "verkenners voor de vrede" gekweekt, die voor hun taak berekend zijn.

2. Opleidingsinstituten

De K.G.B. heeft onder andere de beschikking over de volgende opleidingsinstituten (niet inbegrepen opleidingsscholen van de Grens- en Veiligheidstroepen):

Hogere Inlichtingschool van de I.N.U. (V.R.Sh.-I.N.U.)
(Vysshaya Razvedyvatelnaya Shkola).

Deze school is bestemd voor de opleiding van hogere functionarissen van de buitenlandse inlichtingendienst (I.N.U.-K.G.B.).

De school werd opgericht in 1943. Van 1947 tot 1951 was ze ondergeschikt aan het K.I. (Inlichtingencomité; zie Historisch Overzicht van de Sovjet Staatsveiligheidsdienst). In 1951 kwam de school onder het Buitenlands Directoraat (I.N.U.) van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.G.B.). In 1954 werd de school een onderdeel van de K.G.B. De school is gevestigd in Moskou.

Vreemde Talen Instituut van de K.G.B.

Deze school verzorgt de talenopleidingen voor K.G.B. personeel dat behoort tot de binnenlandse en de buitenlandse diensten van deze organisatie. De school is in Leningrad gevestigd.

Scholen van de I. Hoofdafdeling K.G.B.

Deze scholen leiden op voor functies bij de binnenlandse veiligheidsdiensten van de K.G.B. In het verleden werden ook functionarissen van de staatsveiligheidsdiensten van de satellietlanden bij deze scholen opgeleid. De cursusduur bedraagt ongeveer een jaar. Gemeld werden scholen in Moskou en in Tomilino bij Moskou. Er schijnt echter een groot aantal van deze scholen van de veiligheidsdienst te bestaan. Het lesprogramma omvat studie van het dialectisch materialisme, contra-inlichtingen techniek, methodes om c.i.-inlichtingen te verzamelen en illegale bewegingen te ontdekken. Hierbij worden beoefend surveillances en vervolging van vijandelijke agenten. Verder worden behandeld de postcensuur, het af luisteren van telefoongesprekken en ondervragingstechniek. Tot de praktische oefeningen behoren ook het doen van huiszoekingen en het uitkammen van een bosgebied.

Scholen van de II. Hoofdafdeling K.G.B. (I.N.U.)

Deze scholen leiden op voor functies bij de buitenlandse inlichtingendienst van de K.G.B. De cursusduur bij enkele van deze scholen zou ongeveer anderhalf jaar bedragen. De vorming van Illegale K.G.B.-Residenten vindt op deze scholen plaats. Ook werden in het verleden functionarissen van de niet-militaire inlichtingendiensten van de satellietlanden door deze scholen opgeleid.

Het is duidelijk dat de K.G.B. als gevolg hiervan vertrouwensmannen binnen de overeenkomstige satellietdiensten heeft gekregen, waardoor de bestaande uitstekende samenwerking is mogelijk geworden.

Een van de scholen van de II. Hoofdafdeling werd vastgesteld in Mescherino bij Moskou.

Onder genoemd Hoofddirectoraat ressorteert ook een.

School voor Speciale Operaties van de K.G.B.

De school is nauw verbonden met de Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding van de I.N.U. welke is belast met planning en uitvoering van ontvoeringen, aanslagen en diefstallen en sabotage-activiteiten.

Opmerking:

Medio 1970 werd melding gemaakt van een K.G.B.-school te Leningsrad, welke uitsluitend personeel van de satellietstaatsveiligheidsdiensten opleidde voor functies bij de buitenlandse en binnenlandse inlichtingendiensten.

Cursusduur voor cursisten buitenlandse categorie : 2 jaar.

Cursusduur voor cursisten binnenlandse categorie : 1 jaar.

HOOFDSTUK XXII

K.G.B.-VERTEGENWOORDIGING IN OOST-DUITSLAND

K.G.B.-vertegenwoordiging in Oost-Duitsland1. Algemeen overzicht

De dienst van de K.G.B. gevolmachtigde (Residentie) in de D.D.R. is gevestigd in het vroegere St Antonius-ziekenhuis dat gelegen is in het verboden gebied van Berlin-Karlshorst.

Uit de omvang van deze K.G.B.-Residentie blijkt, dat Oost-Berlijn als spionagebasis van tenminste even grote betekenis wordt geacht als het vroegere West-Bureau van de Konimtern in Berlijn.

Qua personeelssterkte en ter beschikking staande middelen overtreft de Residentie Karlshorst alle bekende K.G.B.-Residenties in het buitenland. Zij is gericht tegen de landen van West-Europa, doch in het bijzonder tegen de Duitse Bondrepubliek.

Onder de K.G.B.-Residentie in Karlshorst ressorteren:

- Afdeling Buitenland (I.N.U.-Vertegenwoordiging), welke beschikt over:
- Sectie Inlichtingen, belast met inlichtingenverwerving op politiek, militair en economisch gebied,
- Sectie Techniek en Wetenschappen, die zich bezig houdt met inlichtingenverwerving op technisch en wetenschappelijk gebied,
- Sectie Illegale Operaties, welke belast is met de directie van illegalen,
- Sectie Desinformatie, welke onder meer ontwrichtingsactiviteiten verricht, welke zijn gericht tegen anti-Sovjet organisaties, partijen en afzonderlijke groepen,
- Sectie Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding, welke is belast met ontvoeringen, aanslagen, diefstallen, ondersteuning van illegale bewegingen in het Westen en met sabotagevoorbereiding,
- Sectie E.M. welke is belast met controle op en activiteiten gericht tegen Russische emigrantenbewegingen en afzonderlijke personen,
- Sectie S.K. die Sovjet burgers en officiële Sovjet vertegenwoordigers in de D.D.R. controleert,
- Radiosectie, die onder meer diensten ten behoeve van illegalen verricht en verder:
- Technisch-operatieve hulpdiensten die onder andere zijn belast met verzorging van illegalen met technische en wetenschappelijke hulpmiddelen.

CONFIDENTIEEL

Rechtstreeks onder de K.G.B.-Residentie Karlshorst staan :

- Sectie Contra-Inlichtingen (K.R.U.-Vertegenwoordiging), welke zich bezig houdt met defensieve en offensieve contra-inlichtingendienst en met penetratie van Westelijke inlichtingendiensten en
- Adviseurssectie, welke onder meer als taak heeft het uitoefenen van toezicht op het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.). Aan de Buitenlandse Inlichtingendienst (H.V.A.) van dit Oostduitse Ministerie (zie het dezerzijds uitgegeven boekwerk betreffende de Oostduitse Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten) zijn in verband hiermede een K.G.B. generaal en vier K.G.B.-kolonels toegevoegd. Ook bij de binnenlandse veiligheidsdiensten van het M.f.S. zijn Sovjet adviseurs actief. De K.G.B.-adviseurs krijgen inzage van alle dienststukken. Hierdoor wordt ook het "overnemen" van bepaalde agentenacties door de K.G.B. mogelijk gemaakt.

De eveneens in de D.D.R. (Potsdam met subsecties in Karlshorst) gevestigde

- Afdeling Beveiliging Sovjet Strijdkrachten (K.G.B.-O.O.), die vooral belast is met contra-inlichtingen activiteiten bij deze Legergroep, is beperkt ondergeschikt aan de K.G.B.-Residentie in Karlshorst. De K.G.B.-O.O. Potsdam, die meer dan tachtig veiligheidsofficieren telt, is in eerste instantie ondergeschikt aan de hogere K.G.B.-O.O. instanties in de U.S.S.R. (zie ook Hoofdstuk Beveiliging strijdkrachten (U.O.O.)). De hiervoor behandelde afdelingen en secties worden alle aangeduid als Operatieve Afdelingen en Secties. Daarnaast staan onder de K.G.B.-Residentie Karlshorst nog Administratieve Secties, welke dienen ter ondersteuning van de Operatieve Afdelingen en Secties. De belangrijkste Administratieve Secties zijn.
- Stafsectie.
- Sectie Financien.
- Sectie Registratie en Archieven.
- Sectie Huishoudelijke Dienst en
- Sectie Kader (Personeelszaken).

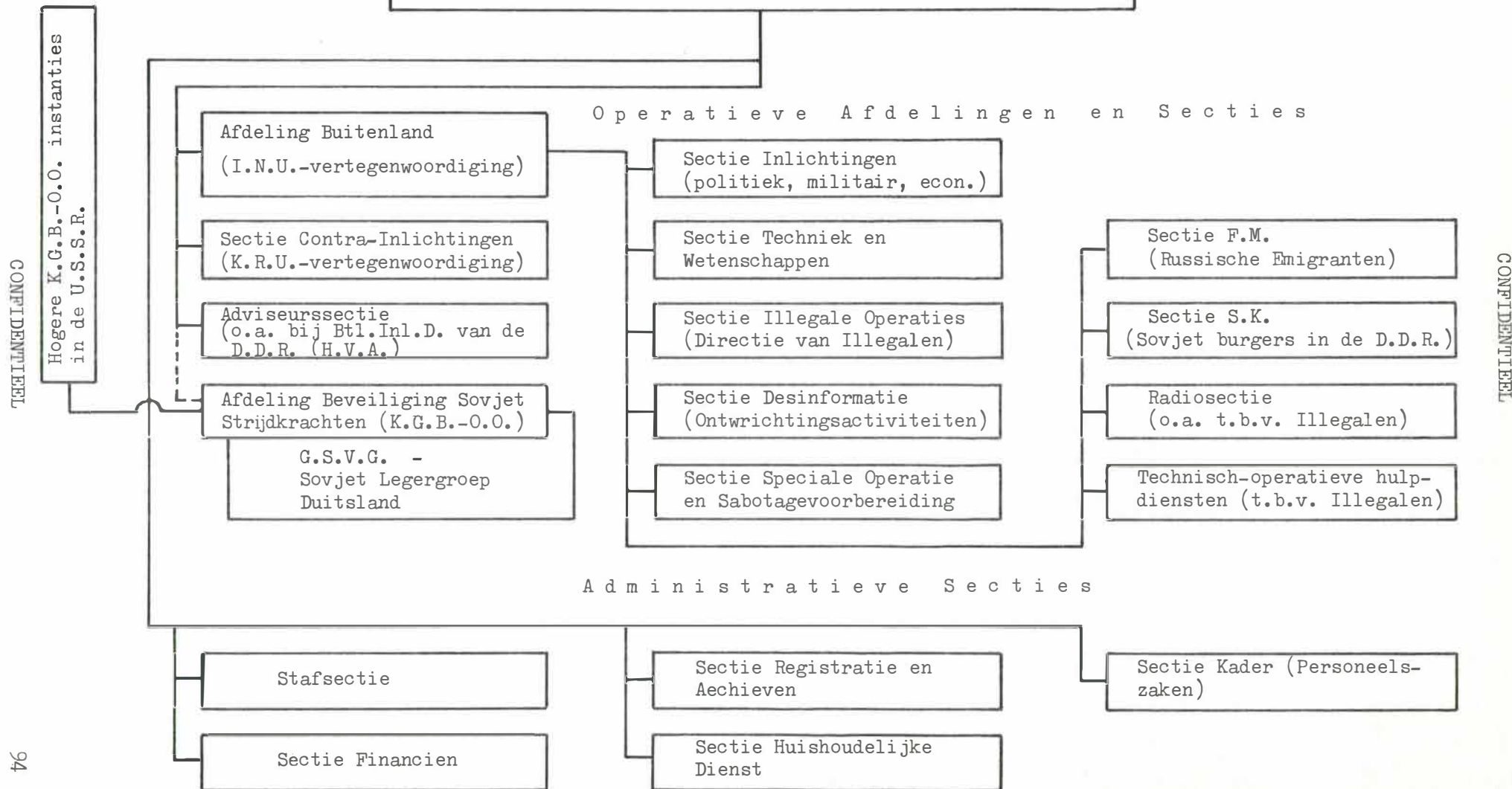
Ten behoeve van de operatieve elementen werken agentennetten en afzonderlijke agenten in Oost-Berlijn, de Duitse Bondsrepubliek en andere landen van West-Europa. Daarnaast wordt echter ook door middel van veiligheidsnetten de binnenlandse politieke situatie in de D.D.R. gecontroleerd.

De K.G.B.-Residentie Karlshorst heeft naar schatting duizend vaste medewerkers waarbij nog een leger van duizenden geheime medewerkers, agenten,

CONFIDENTIEEL

koeriers en dergelijke komt. In het verboden gebied van Karlshorst liggen honderden kantoren en woonhuizen die tot deze K.G.B.-Residentie behoren. Talrijke conspiratieve woningen bestemd voor ontmoetingen met en huisvesting en scholing van agenten die door de verschillende secties worden geleid en die onder andere in West-Berlijn, de Duitse Bondsrepubliek en andere Westeuropese landen worden ingezet, behoren tot deze K.G.B.-Residentie. Deze liggen gedeeltelijk buiten het verboden gebied van Karlshorst.

2. TOPORGANISATIE K.G.B.-VERTEGENWOORDIGING IN OOST-DUITSLAND

HOOFDSTUK XXIII

HISTORISCH OVERZICHT SOVJET MILITAIRE INLICH-
TINGENDIENST (G.R.U.)

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXIII

Historisch overzicht Sovjet Militaire Inlichtingendienst (G.R.U.)

Met de vorming van een militaire inlichtingendienst werd in Rusland na de revolutie een begin gemaakt. Bij het begin van de twintiger jaren werd deze dienst aangeduid als 3e Afdeling van de Staf van het Rode Leger van Arbeiders en Boeren. In 1921 werd ze als R.U. (Inlichtingenafdeling) de 2e Afdeling van de Generale Staf van de strijdkrachten.

Er werd een inlichtingenapparaat opgebouwd door de R.U. dat uitsluitend werd gericht tegen het buitenland. De contra-inlichtingendienst werd en bleef echter een taak van de staatsveiligheidsdienst.

De nummering van de Inlichtingenafdeling wijzigde nogal eens.

In 1923 diende Krivitsky, die tot kort voor de Tweede Wereldoorlog Illegaal Resident van de R.U. in den Haag was, bij de 3e Afdeling van de militaire inlichtingendienst. Deze vormde toen de 4e Afdeling van de generale staf van het Rode Leger. Aan het hoofd ervan stond de later geliquideerde generaal Berzin; plaatsvervangend hoofd was Firin. In het begin van de dertiger jaren, toen de later bekend geworden Illegale Resident R. Sorge al in het Verre Oosten actief was voor de R.U., stond deze nog steeds als 4e afdeling bekend.

In 1934 zou de Russische militaire inlichtingendienst de 7e Afdeling van de generale staf zijn geworden. Vanaf April 1937 stond de R.U. tot November 1938 onder de G.U.G.B. van de N.K.V.D. Deze periode valt samen met het hoogtepunt van de politieke zuiveringen in de Sovjet Unie. De Marinetak van de R.U. bleef gedurende genoemde periode echter onder het Volkscommissariaat van Defensie (N.K.O.) ressorteren.

In 1939 werd de militaire inlichtingendienst de 5e Afdeling van de generale staf. Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in Juni 1942, werd de R.U. verheven tot G.R.U. (Hoofddirectoraat c.q. Hoofdafdeling Inlichtingen). Deze aanduiding bleef ongewijzigd tot heden (1970). De G.R.U. is de 2e Hoofdafdeling van de generale staf van de Sovjet strijdkrachten.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de militaire inlichtingendienst geleid door kolonel-generaal F.F. Kuznetsov. De dienst behaalde in die periode bijzonder grote successen, die echter in belangrijke gevallen niet uitgebuit werden door de hogere leiding, in casu Stalin.

In 1947 had een tijdelijke samenvoeging plaats van de verwervingsorganen van de G.R.U. en de M.G.B. (Ministerie voor Staatsveiligheid).

De coördinatie vond plaats door een Inlichtingencomité (K.I.). De situatie

CONFIDENTIEEL

werd echter weer gewijzigd door het terugtrekken van het G.R.U.-element in September 1948. In October 1951 hield de K.I. op te bestaan. Het initiatief tot de combinatie schijnt te zijn uitgegaan van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (M.I.D.) en schijnt een poging te zijn geweest de inlichtingenverwerving in het buitenland onder controle van de inlichtingenverwerkende organen van laatstgenoemd ministerie te brengen. Belangrijke Illegale Residenten van de G.R.U. waren tijdens de Tweede Wereldoorlog vooral Alexander Rado (Zwitserland), Richard Sorge (Japan) en Leopold Trepper (Frankrijk). In de periode na de oorlog werd vooral de Illegale Resident Gordon Lonsdale/Conon Trofimovich Molody (Engeland) bekend. De Illegaal Resident Kolonel Rudolf Abel/Alexander Ivanovich Belov (arrestatie 1957 in de V.S.), behoorde niet tot de Sovjet militaire inlichtingendienst (G.R.U.) doch tot de K.G.B. Richard Sorge was de eerste Sovjet Spion die posthuum de titel Held van de Sovjet Unie werd toegekend en wiens beeltenis jaren geleden op een Russische postzegel van vier kopeken verscheen, in verband met zijn verdiensten als "verkenner" tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In October 1970 werd door de Sovjets officieel bekendgemaakt, dat Lonsdale/Molody op 47 jarige leeftijd "tijdens het plukken van paddestoelen" aan een hartaanval was overleden.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXIV

TAAK EN STRUCTUUR VAN DE G.R.U.

HOOFDSTUK XXIV

Taak en structuur van de G.R.U.1. Algemeen

De G.R.U., het (2e) Hoofddirectoraat Inlichtingen van de Generale Staf van de Sovjet Strijdkrachten, is in de eerste plaats belast met het verzamelen in het buitenland van inlichtingen op militair (inclusief militaire luchtvaart) en maritiem gebied. Daarnaast houdt de G.R.U. zich echter ook bezig met het verzamelen van inlichtingen op technisch en wetenschappelijk terrein en met desinformatieactiviteiten en sabotagevoorbereiding.

De verwervingsactiviteiten van de militaire inlichtingendienst in het buitenland geschieden via Legale en Illegale Residenten van de G.R.U. (zie het betreffende hoofdstuk).

De G.R.U. is niet alleen verwervings- doch ook verwerkingsorgaan.

De verwerking van de verkregen inlichtingen tot informatie ten behoeve van hogere partij-, regerings- en militaire instanties is een G.R.U.-taak.

Onder de G.R.U. ressorteert ook de operationele inlichtingendienst, die via het Directoraat Operationele Inlichtingendienst verzorgd wordt door de hierna behandelde R.U.'s (Inlichtingendirectoraten).

Het aan de G.R.U. verbonden Directoraat Marine dirigeert de R.U.'s van de Sovjet vloten, welke beschikken over Inlichtingenposten (R.P.'s) van waaruit stafpersoneel onder andere voor fotografische en observatie-opdrachten met Sovjet marine en handelsschepen wordt uitgezonden.

Ook worden agenten, werkzaam in buitenlandse scheepvaartbedrijven en havens, door dit directoraat ingezet. Zij rapporteren aan Marine-Residenties in het buitenland. Een van de overige taken van het Directoraat Marine is radio-interceptie via inlichtingenschepen.

2. Geografische G.R.U.-Directoraten

Evenals bij de Buitenlandse Afdeling van de K.G.B. (I.N.U.) bestaat bij de G.R.U.-top een geografische indeling. Bij de G.R.U. worden de diensten welke een bepaald gebied of werelddeel behandelen aangeduid als Directoraten. De Directoraten zijn verdeeld in landengroepen. Onder deze Directoraten (zie het betreffende schema blz. 103) ressorteren de Legale G.R.U.-Residenten in het buitenland met hun medewerkers en agenten. Ook de Illegale G.R.U.-Residenten rapporteren aan de Geografische Directora-

ten die het gebied waarin zij opereren bewerken. Qua cover en dergelijke worden zij echter door het Directoraat Illegalen van de G.R.U. gedirigeerd.

Via de Geografische Directoraten komt ook een deel van de massa open inlichtingenmateriaal binnen, dat moet bijdragen tot het verkrijgen van de gewenste situatiebeelden.

Wetenschappelijke en technische inlichtingenzaken worden niet door de Geografische Directoraten behandeld. Het Directoraat Techniek en Wetenschappen heeft eigen legale en illegale vertegenwoordigingen in het buitenland. Voor wat betreft de activiteiten van deze wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken van dit boekwerk (Directoraat Techniek en Wetenschappen van de G.R.U. en Afdeling Techniek en Wetenschappen van de I.N.U.-K.G.B.).

Ook activiteiten op het gebied van desinformatie en sabotagevoorbereiding worden niet door de Geografische Directoraten, doch door een afzonderlijk Directoraat van de G.R.U. behandeld (zie ook hoofdstuk : Desinformatie-Afdeling van de K.G.B.-I.N.U.).

Voor wat betreft de niet hierna in een afzonderlijk hoofdstuk behandelde directoraten, afdelingen en dergelijke van de G.R.U., wordt verwezen naar het schema Toporganisatie van de Sovjet M.I.D.-G.R.U.

3. Legale en Illegale Residenturen van de G.R.U. (Residentura)

Legale Residenten van de G.R.U. zijn als regel hoofdofficieren van de Sovjet militaire inlichtingendienst die, na een grondige inlichtingenopleiding te hebben ontvangen, bij een officiële Sovjet vertegenwoordiging in het buitenland worden gestationeerd.

Officieel kunnen zij optreden als militair attaché of een andere functie vervullen zoals 2e Ambassadorsesecretaris. Laatstgenoemde functie dient dan als dekmantel.

De Legale Residenten hebben de beschikking over vaste medewerkers (Kaderwerkers) die ook officieren van de G.R.U. zijn, verder over toegevoegde specialisten zoals code-specialist, telegrafist en fotograaf en tenslotte nog over part-time medewerkers (Gecoöpteerden).

Laatstgenoemde categorie maakt ook deel uit van de officiële Sovjet vertegenwoordiging doch heeft een andere hoofdtaak bij een van de afdelingen daarvan.

G.R.U.-officieren camoufleren hun ware identiteit door onder andere als

CONFIDENTIEEL

handelsattaché, vertegenwoordiger van het Sovjet nieuwsagentschap Tass of van de Sovexportfilm - organisatie op te treden. Evenals de bij de officiële Sovjet vertegenwoordigingen ingedeelde K.G.B.-Residenturen, treden G.R.U.-officiëren soms op als tolk of chauffeur. Ze staan in zo'n geval officieel als zodanig geregistreerd in de personeelslijst. Legale G.R.U.-Residenten en hun assistenten leiden de door deze of hun voorgangers geworven agenten. Soms zijn de agenten overgenomen van een andere inlichtingendienst van het Oostblok. De agenten, die al of niet onder druk zijn geworven, zijn in de meeste gevallen inwoners van het land waartegen opereerd wordt, en die functies vervullen bij instanties welke voor de Sovjet inlichtingendienst van interesse zijn. De Legale Residenten van de G.R.U. werken voornamelijk volgens instructies van de Geografische Directoraten en het Directoraat Techniek en Wetenschappen van de G.R.U. Illegale Residenten van de G.R.U. zijn als regel hoofdofficiëren van de Sovjet militaire inlichtingendienst die, na een grondige opleiding op inlichtingengebied, op conspiratieve wijze en voorzien van een valse identiteit, in een niet tot het Oostblok behorend land gestationeerd worden teneinde aldaar een inlichtingennet te leiden of op te bouwen. Een Illegale Residentie kan bestaan uit een Illegale Resident met dikwijls een of meer Kaderwerkers, dat wil zeggen mannelijke of vrouwelijke medewerkers die een G.R.U.-rang hebben, doch dikwijls niet van Russische afkomst zijn.

De medewerkers kunnen optreden als specialisten (zie het gestelde onder Legale Residenten) of, evenals bij de Legale Residenties, als assistent en tussenpersoon bij de door de Illegale Resident geleide agentenoperaties. Onder de Illegale Residenties werken de agenten die in de meeste gevallen staatsburgers of inwoners zijn van het land waartegen wordt gewerkt. De Illegale Residenten rapporteren meestal aan de Geografische Directoraten doch hun plaatsing, cover en ondersteuning in het buitenland worden verzorgd door het Directoraat Illegalen van de G.R.U.

Naast de actieve Legale en Illegale Residentie bestaan zogenaamde Slapende Netten of Reserve- Netten, die in tijd van oorlog of indien dit om andere redenen gewenst is, in actie komen. In het Russisch worden deze aangeduid als "Zakonservirovannaya Residentura" (letterlijk : Geconserveerde Residentie).

4. Directoraat Techniek en Wetenschappen van de G.R.U.

Voor wat betreft de activiteiten van dit directoraat wordt verwezen naar het hoofdstuk:

Afdeling Techniek en Wetenschappen van de I.N.U.-K.G.B.

Opgemerkt wordt dat de verzamelactiviteiten van het Directoraat Techniek en Wetenschappen van de G.R.U. waarschijnlijk voornamelijk zullen liggen op het terrein van die industrieën en wetenschappelijke inrichtingen welke zich bezighouden met producties en onderzoeken welke van invloed zijn op het Westelijke defensiepotentieel.

5. Opleidingsinstituten van de G.R.U.

Algemeen

Zie: Opleidingsinstituten van de K.G.B. - Algemeen.

G.R.U.-Opleidingsinstituten

De G.R.U. heeft onder andere de beschikking over de volgende opleidingsinstituten:

Militaire Diplomatieke Academie (V.D.A. - G.R.U.)

(Voyenno Diplomaticheskaya Akademiya).

Deze academie, welke is gevestigd in Moskou, heeft een vierjarige cursus. Jaarlijks worden 60 tot 100 geslaagden afgeleverd. De cursisten zijn allen afkomstig van de land-, lucht- en zeestrijdkrachten. Zij hebben al enige jaren als subaltern officier gediend. De cursus omvat een veelzijdige inlichtingen - opleiding, voortgezette politieke scholing en een opleiding die te vergelijken is met een generale staf cursus. Verder omvat de cursus talenstudie en land- en volkenkunde. Specialisatie begint bij het derde semester.

De afgestudeerden kunnen in verband met camouflagedoeleinden de uniform van hun oorspronkelijk wapen of dienstvak blijven dragen. Voor wat betreft hun carrière behoren zij echter tot de G.R.U. Zij kunnen bij elk onderdeel van de militaire inlichtingendienst geplaatst worden. Ongeveer 15% van de afgestudeerden wordt direct overgeheveld naar een school welke is belast met de opleiding van Illegale Residenten. Daarna worden ook deze bij de G.R.U.-diensten geplaatst.

Vermeldenswaard is, dat reeds in 1949 alle Joodse cursisten van de Militaire Diplomatieke Academie werden verwijderd.

Militair Vreemde Talen Instituut van de G.R.U.

Dit instituut was oorspronkelijk een onderdeel van de Militaire Diplomatieke Academie. Het instituut verzorgt talenopleidingen ten behoeve van

alle G.R.U.-functionarissen die zijn ingedeeld bij onderdelen van de Sovjet strijdkrachten in binnen- en buitenland. Het instituut is gevestigd in Moskou.

Instituut van de Verbindingsdienst van de G.R.U.

Het instituut leidt op voor de verbindingsinlichtingendienst (interceptie en dergelijke) en schoolt de telegrafisten van de G.R.U.

School voor Subalterne Officieren van de G.R.U.

Waarschijnlijk leidt deze school op voor functies bij de operationele inlichtingendienst van de G.R.U. Er bestaan echter ook scholen voor de tactische inlichtingendienst op de verschillende niveau's van de Sovjet strijdkrachten. De school zou te Filya zijn gevestigd.

Scholen voor de opleiding van G.R.U.-Illegalen

Deze scholen worden bij de G.R.U. ook wel aangeduid als Tochka (meervoud Tochki) hetgeen letterlijk "punt" betekent. De gebruikelijke aanduiding voor een school voor G.R.U.-Illegalen is echter Shkola Nelegalov. Het zijn kleine scholen die in Moskou of in de buurt daarvan zijn gevestigd.

Na opleiding bij deze scholen worden de adspirant-illegalen via het Directoraat Illegalen van de G.R.U. in het Westen ingezet. Velen van de studenten van deze scholen zijn niet afkomstig van de Militaire Academie.

School voor Sabotage en Subversie van de G.R.U.

Deze school zou speciaal buitenlanders afkomstig uit Westelijke landen opleiden in guerillatactiek, om deze daarna via geheime kanalen naar hun land van herkomst terug te zenden.

6. Directoraat Operationele Inlichtingendienst van de G.R.U.

Onder het Directoraat Operationele Inlichtingendienst (V.O.R.) van de G.R.U. ressorteren de voornamelijk met de tactische inlichtingendienst belaste R.U.'s (Inlichtingendirectoraten) van de Sovjet land-, lucht- en zeestrijdkrachten.

Bij de staven van de verschillende wapens en diensten bestaan eveneens vertegenwoordigingen van de militaire inlichtingendienst.

Onder de R.U. van de Sovjet landstrijdkrachten staan de R.U.'s van de militaire districten en van de legergroepen (zoals de G.S.V.G. in Oost-Duitsland). In tijd van oorlog bestaan R.U.'s bij de Fronten.

Ook bij de legers bestaan R.U.'s. Op lager niveau bestaan R.O.'s (Inlichtingensecties) bij de divisies, terwijl bij regiments- en bataljonsstaven zogenaamde Plaatsvervangers van de Chef Staf voor Inlichtingenaken (Assistent-Chef-2) zijn toegevoegd.

CONFIDENTIEEL

De R.U.'s van de militaire districten van de Sovjet Unie die aan het buitenland grenzen en de R.U.'s van de legergroepen onderhouden Agentensecties (A.O.), welke de beschikking hebben over Inlichtingenposten (R.P.) die zich bezighouden met inlichtingenactiviteiten in het aangrenzende "vijandelijke" gebied. Een Inlichtingenpost (R.P.) bestaat uit:

- Hoofd
- Plv. Hoofd voor Politieke Zaken
- Hoofd- Agentenleiders
- Agentenleiders
- Verzorgingsofficier
- Vertalers
- Stenograaf
- Chauffeurs
- Wachtsoldaten

De operatiediepte vanaf de grenzen bedraagt circa 500 km. Doelen zijn onder andere vijandelijke verdedigingsinstallaties, troepenlocaties, commandoposten, depots, wapens (speciaal nucleaire), uitrusting, wegen, spoorlijnen, bruggen en viaducten.

De R.U.'s van de militaire districten die niet aan het buitenland grenzen beschikken niet over agentensecties (A.O.), doch zijn voornamelijk belast met de opleiding van militair personeel voor het vervullen van inlichtingenfuncties in oorlogstijd.

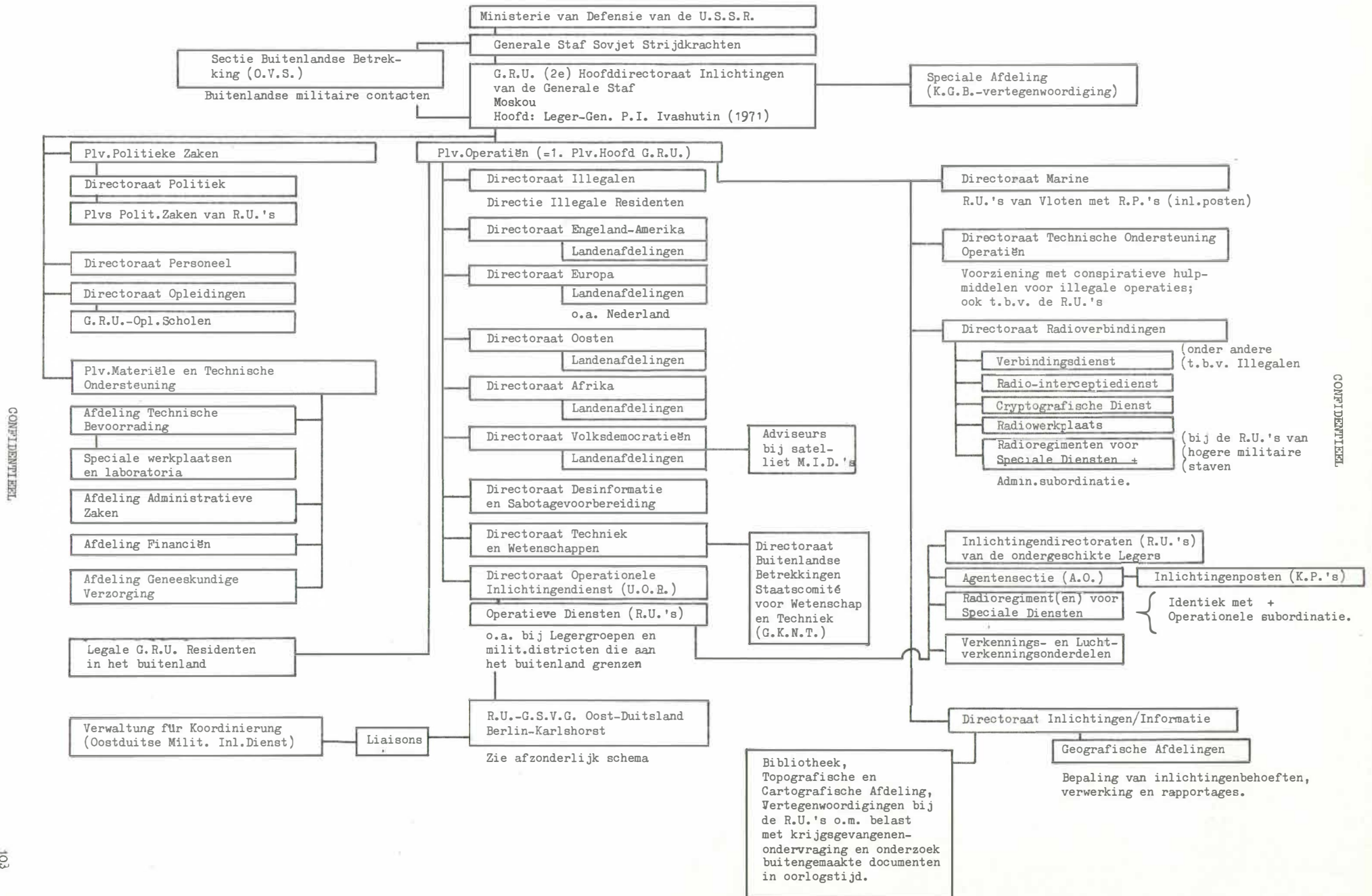
Verder zijn aan de R.U.'s Radioregimenten voor Speciale Diensten ondergeschikt, welke zich bezighouden met radio-interceptie en -luisterdienst en het localiseren van radio- en radarstations.

De resultaten van de verkennings- en luchtverkenningseenheden van de strijdkrachten staan eveneens ten dienste van het Directoraat Operationele Inlichtingendienst van de G.R.U.

De via dit directoraat verkregen inlichtingen zullen in bepaalde gevallen ook van belang zijn voor de G.R.U.-diensten welke zich bezighouden met strategische inlichtingendienst en aan deze worden doorgezonden.

Bij de vloten van de Sovjet marine en bij de luchtvloten van de Sovjet luchtmacht bestaan eveneens Inlichtingendirectoraten (R.U.'s).

7. TOPORGANISATIE SOVJET MILITAIRE INLICHTINGENDIENST (G.R.U.)

8. R.U.-G.S.V.G. (Sovjet Legergroep Duitsland)

Het Directoraat Inlichtingen (R.U.) van de G.S.V.G. (Sovjet Legergroep Duitsland) is onderdeel van de staf van deze Legergroep.

Deze R.U. is gevestigd in Wunsdorf en heeft enkele operationele diensten gevestigd in het verboden gebied van Berlin-Karlshorst.

Deze diensten beschikken over conspiratieve woningen, onder andere in Oost-Berlijn, voor ontmoetingen met R.U.-agenten en andere figuren van de Oost-inlichtingendiensten en over woningen voor een groot aantal medewerkers.

Een tot de R.U.-G.S.V.G. behorende Adviseursstaf controleert de activiteiten van de Oostduitse Militaire Inlichtingendienst (Verwaltung für Koordinierung) en heeft tevens een coördinerende taak.

De R.U.-G.S.V.G. staat onder leiding van een luitenant-generaal die een van de plaatsvervangers van de commandant van de Sovjet Legergroep in Oost-Duitsland is.

Tot de taak van de R.U.-G.S.V.G. behoort in eerste instantie het verzamelen van inlichtingen met betrekking tot de in de Duitse Bondsrepubliek gelegeerde Bundeswehr en de geallieerde strijdkrachten.

De R.U. werkt in verband met deze taak onder andere met agentennetten welke worden geleid door een in Zossen gevestigde Agentensectie (A.O.) die de beschikking heeft over vier Inlichtingenposten (R.P.) in Erfurt, Leipzig, Magdeburg en Schwerin die de spionage-activiteiten direct leiden en die ook belast zijn met de werving van agenten. Naar deze R.P.'s wordt wel verwezen als Opergruppa (Operatieve Groepen), een term die ook voor vergelijkbare K.G.B.-diensten wordt gebruikt.

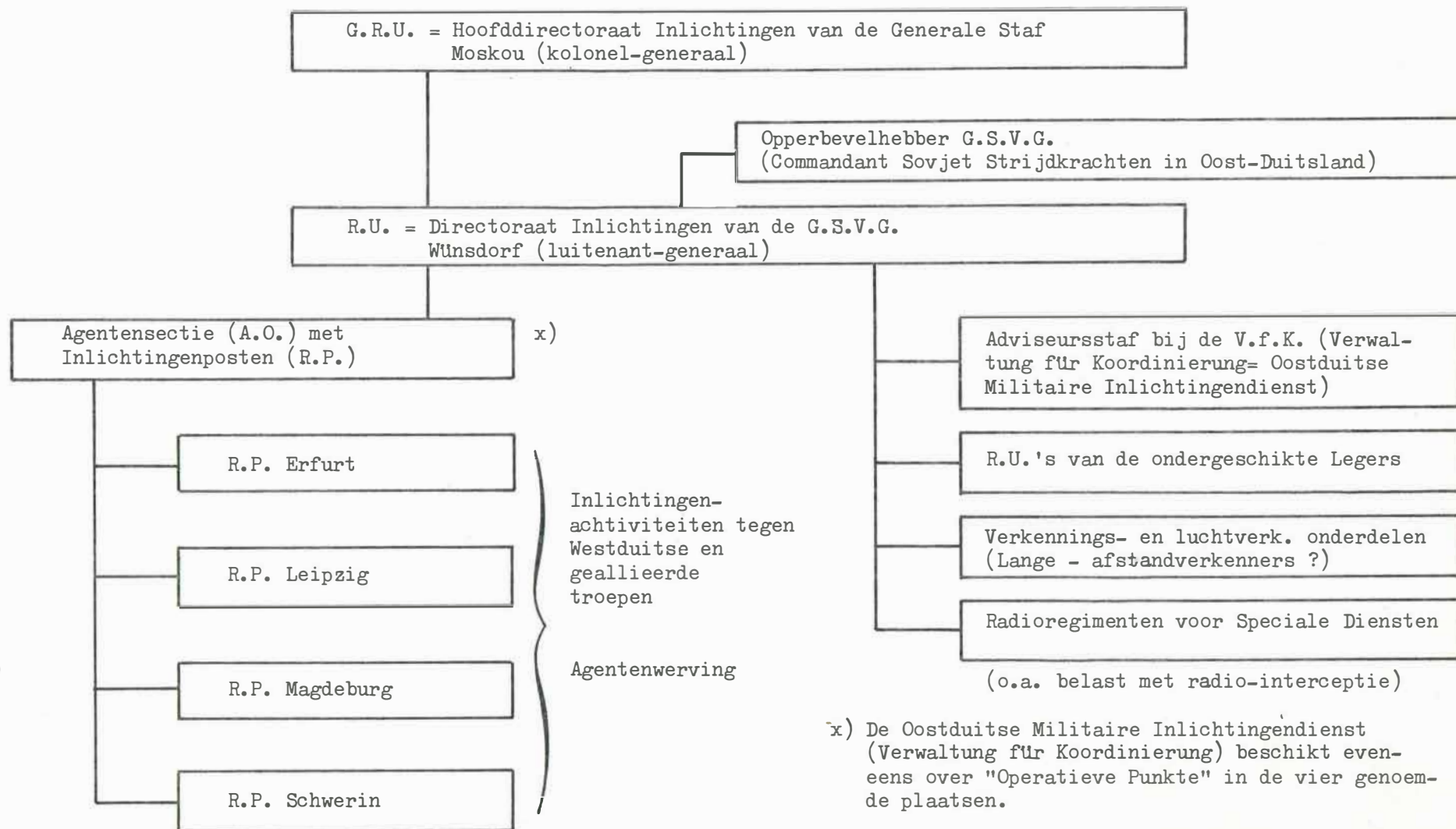
Een indicatie voor de nauwe samenwerking tussen de Oostduitse Militaire Inlichtingendienst (Verwaltung für Koordinierung) en de R.U.-G.S.V.G. blijkt uit het feit dat deze Oostduitse dienst in dezelfde vier plaatsen "Operativ-Punkte" (O.P.) heeft gevestigd, die dezelfde taak hebben als de Sovjet R.P.'s (Razvedyvatelny Punkt).

Aan de R.U.-G.S.V.G. zijn verder ondergeschikt de R.U.'s (of R.U.'s) van de ondergeschikte Legers in Oost-Duitsland en Radioregimenten voor Speciale Diensten, die onder andere zijn belast met radio-interceptie en localisering van radio - en radarstations in West-Duitsland. Verder staan verkenning- en luchtverkenningsonderdelen ter beschikking van de R.U.-G.S.V.G.

Van de beide in Oost-Duitsland gevestigde Sovjet inlichtingendiensten (K.G.B. en G.R.U.-vertegenwoordigingen) wordt, evenals overal elders, die van de K.G.B. als de belangrijkste en omvangrijkste beschouwd.

9. TOPORGANISATIE SOVJET MILITAIRE INLICHTINGENDIENST (G.R.U.) IN OOST-DUITSLAND

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

x) De Oostduitse Militaire Inlichtingendienst (Verwaltung für Koordinierung) beschikt eveneens over "Operatieve Punkte" in de vier genoemde plaatsen.

HOOFDSTUK XXV

SOVJET LUCHT- EN ZEESPIONAGE

Sovjet lucht- en zeespionage1. Luchtspionage-activiteiten

Inlichtingenverwerving ten behoeve van de Sovjet inlichtingendiensten door middel van aardsatellieten en vliegtuigen, zoals bijvoorbeeld de van voorgeschreven vliegroutes boven Westelijke landen afwijkende toestellen van de Sovjet civiele luchtvaartdienst Aeroflot, vindt reeds gedurende een groot aantal jaren plaats.

Reeds kort na het incident met het Amerikaanse spionagevliegtuig U-2 (Powers) in Mei 1960, werd bekend dat de Sovjets vanaf 1956 uitgebreide luchtspionage, onder andere boven de landen van het Midden-Oosten, bedreven. Er werd gebruik gemaakt van speciaal voor dit doel gebouwde, ongewapende en met zeer uitgebreide camera-apparatuur en radar-detectors uitgeruste vliegtuigen. Deze toestellen vlogen destijds reeds tot in de Soedan en Ethiopië. De vliegroutes bestreken alle civiele en militaire vliegvelden, marine-bases, havens en andere strategische installaties in dit gebied.

Reeds in 1959 werden Sovjet verkenningsvluchten langs de kust van Alaska uitgevoerd. Verondersteld wordt, dat gezocht werd en wordt naar zwakke plaatsen in het Amerikaanse luchtverdedigingssysteem in dit gebied.

Ook via andere wegen trachten de Sovjets luchtspionage-resultaten te verkrijgen. In Juli 1960 bijvoorbeeld werd in de Verenigde Staten de 3e Secretaris van de Sovjet Ambassade in Washington P.Y. Ezhov uitgewezen, die een Amerikaanse fotograaf had overgehaald vlieglessen te nemen. Later zouden de Sovjets hem dan een vliegtuig ter beschikking stellen teneinde systematische luchtverkenningen (Luchtspionage) boven de Verenigde Staten - onder ander fotografie van steden- te ondernemen ten behoeve van de Sovjet inlichtingendiensten. Volgens een bericht van augustus 1970 zijn Russische vliegtuigen die via Ysland hulpgoederen voor Peru vervoerden van hun route afgeweken om spionage-opdrachten, gericht tegen U.S.-bases, uit te voeren.

De Sovjets worden bij hun luchtspionage-activiteiten gesteund door de satellietlanden. Het is bijvoorbeeld voorgekomen dat toestellen van de Tsjechoslowaakse civiele luchtvaart, in afwijking van de voorgeschreven vliegroutes, over Amerikaanse bases in Spanje vlogen en door Spaanse straaljagers moesten worden verdreven.

Naast de nog steeds voortdurende inlichtingenverwerving door de Sovjets door middel van luchtsponsage, vinden ook op uitgebreide schaal inlichtingenactiviteiten plaats met behulp van zogenaamde inlichtingen- of spionageschepen.

2. Zeesponsage-activiteiten

Reeds tien jaar geleden (1960) onderhielden de Sovjets, onder andere in het Oostelijk bekken van de Middellandse Zee, een vloot van inlichtingenschepen. Hun spionage-activiteiten ter zee zijn echter van veel oudere datum.

In 1956 werd voor het eerst een speciaal voor inlichtingendoeleinden uitgerust Sovjet schip in de Atlantische Oceaan signaleerd.

Daarna groeide het aantal Sovjet inlichtingenschepen snel. Het betreft voornamelijk omgebouwde vissersschepen die voornamelijk op Russische en op Oostduitse werven worden gebouwd en die zich onder meer bezighouden met elektronische interceptie. In veel gevallen worden periodiek de namen, identificatienummers en de kleuren van de Sovjet inlichtingenschepen gewijzigd.

In de loop der zestiger jaren hielden zich Sovjet verkenningsvloeden, gecamoufleerd als formaties vissersschepen, rijdelijk uitgerust met antennes voor diverse doeleinden, vooral langs de Amerikaanse kusten op. Deze spionageschepen, onder andere behorende tot de Sekstan-, Lentra-, Okean-, Mirny-, Pamir-, Samara- en Zubovklasse zijn van uiteenlopende tonnage en opereren momenteel (1970) in alle belangrijke zeegebieden. In veel gevallen worden zij op zee bevoorraad. Ook werd vastgesteld, dat de bemanningen van deze Sovjet inlichtingenschepen soms veel omvangrijker zijn dan voor de betreffende scheepstypen gebruikelijk is.

Tot de vastgesteld activiteiten van de Sovjet spionage- of inlichtingenschepen behoren :

- Interceptie en storing van radioverkeer (elektronische interceptie),
- relayeren van radio-uitzendingen van Sovjet inlichtingencentrales naar inlichtingenresidenties in het Westen en omgekeerd,
- fotograferen van schepen, radarinstallaties, havens en kustsectoren,
- observeren van Nato-vloottactiek, amphibische oefeningen, Westelijke onderwateropsporingstechniek, scheepsbewegingen (onder andere van Polarisis-onderzeeboten) en vlootbases (onder andere aan de Amerikaanse Oostkust, de Schotse Westkust, Spanje, Oostelijk Middellandse-Zee gebied en in de Stille Oceaan,

CONFIDENTIEEL

- spotten van onderzeebootbases en radarinstallaties,
- waarschijnlijk het verzamelen van gegevens met betrekking tot mogelijkheden voor eventueel in tijd van oorlog uit te voeren medium-range raketaanvallen op Nato-bases of Westelijke steden (speciaal de V.S.) en
- vaststellen van de juiste ligging van telecommunicatiekabels op de zeebodem (sabotagevoorbereidingen, af luistermogelijkheden) door Sovjet schepen die voorwenden zich bezig te houden met hydrografische en oceaano grafische onderzoeken.

Een maal is radioverkeer tussen Sovjet trawlers (inlichtingschepen) en een punt in Engeland vastgesteld. De Sovjet inlichtingschepen doen ook dienst als drijvende olietankstations voor Sovjet onderzeeboten, die ook weer bij de inlichtingenverwerving ter zee zijn ingeschakeld. Aangenomen wordt dat de als drijvende observatieposten dienstdoende Sovjet inlichtingschepen de van de basis Goeam vertrekkende Amerikaanse B-52 bommenwerpers, die bombardementen in Vietnam uitvoeren, uren vóór hun aankomst aldaar aan de Noord-Vietnameen signaleren.

Onder diverse voorwendsels (machineschade, watertanken en dergelijke) lopen de als vissersschepen gecamoufleerde Sovjet spionageschepen Westelijke havens binnen, onder andere Noorse.

De vrees is wel eens uitgesproken, dat een uit honderden Sovjet "vissersschepen" bestaande vloot bij verrassing een enige duizenden man sterke troepenmacht aan land zou kunnen zetten; bijvoorbeeld in Noorwegen. Deze vloot zou gevolgd kunnen worden door Sovjet handelsschepen geladen met zwaardere uitrusting en voorraden van diverse aard.

HOOFDSTUK XXVI

VERBINDINGSSYSTEEM IN HET KADER VAN SOVJET
AGENTENACTIVITEITEN IN HET WESTEN

Verbindingssysteem in het kader van Sovjet
agentenactiviteiten in het Westen

1. Algemeen

De verbindingen tussen de opdrachtgevers van de Sovjet inlichtingendienst G.R.U. en K.G.B. en de met het verzamelen van inlichtingen in het Westen belaste Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide agenten zijn uiteraard conspiratief georganiseerd. Instructies van de G.R.U. en K.G.B. (I.N.U.)-leiding bestemd voor de tot genoemde categorieën behorende personen, worden per radio, schriftelijk in diverse vormen of mondeling gegeven. Persoonlijke contacten kunnen plaatsvinden in het operatiegebied, in de Sovjet Unie of in een derde land, dat zowel een Westelijk als een tot het Oostblok behorend land kan zijn. Koeriers, Dode en Levende Brievenbussen, Dekadressen en andere postverbindingen spelen een belangrijke rol in het communicatiesysteem van de Sovjet inlichtingendiensten met hun agenten en andere medewerkers.

2. Radioverbindingen

Tussen de G.R.U. en K.G.B. (I.N.U.) staven en de in het Westen opererende Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide agenten bestaat tweezijdig of eenzijdig radiocontact; vooral ééNZijdig contact. Dit ééNZijdig contact gaat dan uit van de centrale. De voor de genoemde categorieën bestemde berichten worden gec chiffreerd uitgezonden door middel van speciale radiostations van de inlichtingendiensten. De uitzendingen, die volgens speciale zendtabellen waarop onder meer zendtijden en frequenties voorkomen (zie een afbeelding in dit boekwerk), worden in bepaalde gevallen gerelayeerd met behulp van zenders die zich aan boord van Sovjet inlichtingschepen of op andere plaatsen bevinden.

Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide agenten van de G.R.U. en de K.G.B. zijn voorzien van de voor hen bestemde chifresleutels met cijferreeksen welke bij de vertijfering een rol spelen. De cijferreeksen komen voor op de zeer dunne, door chemische bewerking (kalium permanganaat) zeer gemakkelijk te verbranden blaadjes papier, die zijn gebundeld tot kleine boekjes (one-time pads). Voor het chiffren en dechiffren worden wel chiffré-boekjes gebruikt waarop de cijfergroepen in verschillende kleuren zijn gedrukt; bijvoorbeeld zwart voor chiffren en rood voor dechiffren.

De radio-uitzendingen, welke plaatsvinden op afgesproken tijden en frequenties, worden wel voorafgegaan door een bepaalde melodie, zodat de ontvanger zijn toestel vóór de ontvangst van de berichten vanuit de inlichtingencentrale zuiver kan instellen.

Bepaalde voor normaal gebruik bestemde Westelijke radio-ontvangertypen worden soms in de Sovjet Unie geprepareerd om deze geschikt te maken als ontvanger voor Sovjet inlichtingenresidenties in het Westen. Op beperkte schaal staan radiozenders voorzien van apparatuur voor "high-speed-transmission" ter beschikking van Illegale G.R.U. en K.G.B. Residenties in het Westen. Ook is vastgesteld dat zogenaamde Slapende Netten, die pas in noodgevallen of onder oorlogsomstandigheden in actie komen, zijn uitgerust met radio-zend-apparatuur bestemd voor het onderhouden van verbindingen met Sovjet inlichtingencentrales.

Als gevolg van bijzondere omstandigheden kunnen ook zenders uitvallen, of het volume van het te verzenden inlichtingenmateriaal kan zodanig groeien, dat inschakeling van reservezenders noodzakelijk wordt.

3. Koerierverbindingen

Tussen de diverse centrales en inlichtingenstations en de Illegale Residenten, Legale Residenten en rechtstreeks geleide agenten bestaan in veel gevallen koerierverbindingen. De contacten kunnen persoonlijk zijn of door tussenkomst van DBB's ^{x)} of LBB's ^{xx)} plaatsvinden. Verwittiging van de aankomst van een koerier kan via radio, telefoon (bijvoorbeeld door tussenkomst van een Legaal Resident in het betreffende land), briefkaart met codeboodschap of via een signaalplaats (vastgesteld teken op een vastgestelde plaats) plaatsvinden. Ontmoetingen met koeriers kunnen desgewenst plaatsvinden buiten het land waarin wordt geopereerd (derde-land-ontmoetingen).

De koerierdiensten van de Sovjet inlichtingendiensten zijn grondig georganiseerd. Koeriers kunnen zijn stewards en stewardessen die tewerkgesteld zijn bij scheepvaart- en luchtvaartmaatschappijen in Oost en West, zeelieden, personeel van internationale treinen, handelsvertegenwoordigers, delegatieleden, leden van culturele groepen, leden van voetbalteams, persvertegenwoordigers, "toeristen" en vele andere personen die, meestal in het kader van hun werkzaamheden, tussen Oost en West kunnen reizen. Zij zijn speciaal voor het vervullen van hun koerierstaak geworven, geïnstrueerd en uitgerust. Koeriers kunnen echter ook inlichtingenfiguren zijn die al dan niet een van de genoemde beroepen of bezigheden als ca-

CONFIDENTIEEL

mouflage voor hun inlichtingenactiviteiten benutten.

In de verbindingen tussen een Sovjet Legaal Resident in een Westelijk land en een in het betreffende land opererende Sovjet agent, kan een lid van de officiële Sovjet vertegenwoordiging aldaar als koerier optreden, wanneer bijvoorbeeld DBB's worden gebruikt. Bij ontmoetingen tussen elkaar onbekende leden van Sovjet inlichtingendiensten in het buitenland, in dit geval tussen koeriers en inlichtingenverwerwers, wordt gebruik gemaakt van herkenningstekens, waarschuwingstekens en herkenningszinnen, welke dienen ter herkenning en ter beveiliging van het contact.

Wanneer DBB's worden gebruikt in de verbindingen tussen een inlichtingen-centrale en opererend personeel, bestaat de taak van de koeriers voornamelijk uit het legen van de DBB's, dat wil zeggen het afhalen van daarin door de inlichtingenverwerwers gedeponeerde berichten, films, micropunten en dergelijke en uit het vullen van de DBB's met geld en instructies. Op ongeveer dezelfde wijze gaat men te werk bij LBB's.

De koerier draagt het hem toevertrouwde materiaal meestal verborgen bij zich in gebruiksvoorwerpen, kleding of op en in het lichaam. Ook wordt dit materiaal wel ondergebracht in een al dan niet door de koerier benut vervoermiddel. Legale Residenten kunnen koeriers in veel gevallen ook niet-conspiratief ontmoeten in het kader van hun officiële activiteiten.

4. Postverbindingen

Sovjet Legale Residenten in het Westen kunnen via normale PTT-verbindingen contact onderhouden met hun opdrachtgevers in de Sovjet Unie. Hiertoe behoren onder meer telex-verbindingen. Er bestaan mogelijkheden deze verbindingen voor inlichtingendoeleinden te benutten. Legale Residenten kunnen evenals Illegale Residenten en rechtstreeks geleide agenten door middel van Dekadressen in een derde land contact onderhouden met een inlichtingencentrale. Omgekeerd kan de centrale via een Dekadressen^{xxx}) in een derde land of in het land waarin wordt geopereerd, contact onderhouden met een Illegale Resident. Bij het verzenden van mededelingen en dergelijke afkomstig van de centrale en bestemd voor een inlichtingenverwerwer, kan de Legale Residentie bij een officiële Sovjet vertegenwoordiging worden ingeschakeld. Per diplomatieke post gaat in zo'n geval het bericht naar laatstgenoemde vertegenwoordiging in het Westen van waaruit het, conspiratief ondergebracht in of op een poststuk (bijvoorbeeld micropunt in gespleten briefkaart, onzichtbaar schrift of codezin), voorzien van geldige postzegels, naar het aan de ontvanger bekende Dekadres

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

wordt gezonden. Het betreffende poststuk doet dan dienst als Dode of Onpersoonlijke Koerier.

x) DBB : Dode Brievenbus (Russisch: Dubok = Eikje).

Geheime bergplaats voor het tijdelijk opbergen van berichten, films, geld, hulpmiddelen en dergelijke. Kan bestaan bijvoorbeeld uit holle boom, in de grond geplaatst conservenblik, bank in een park, telefooncel, spoelbak toilet, jas aan kapstok in restaurant, pomp van in een stalling geplaatste fiets of scheur in een kerkhofmuur.

xx) LBB : Levende Brievenbus (Russisch : Javka = Trefpunt).

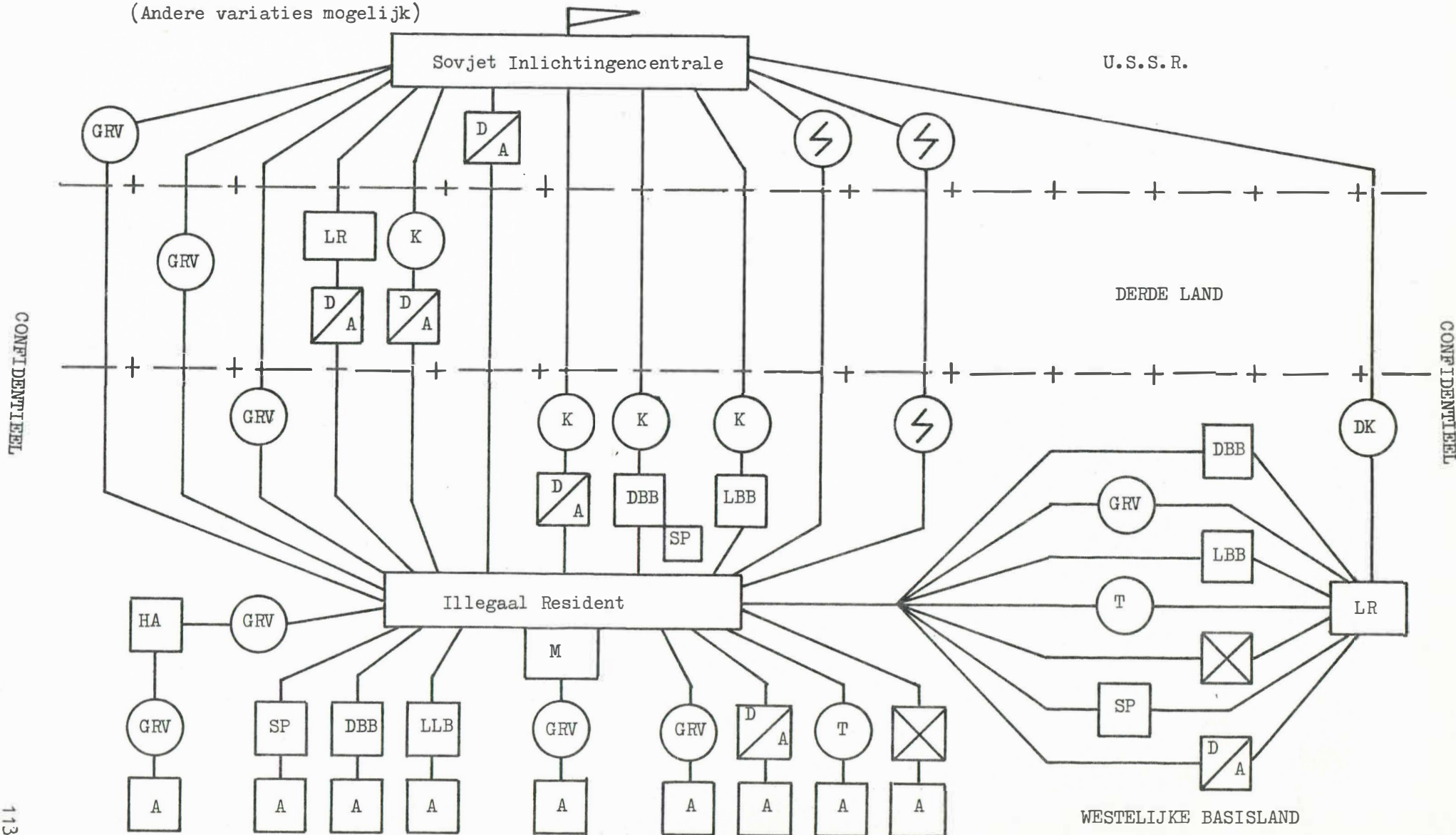
Deponeer en afhaalplaats van geheime berichten en dergelijke. Kan bijvoorbeeld zijn een boekhandel, kapperszaak, bioscooploket, kiosk, openbare lesszaal of sigarenzaak.

xxx) DA : Dekadres.

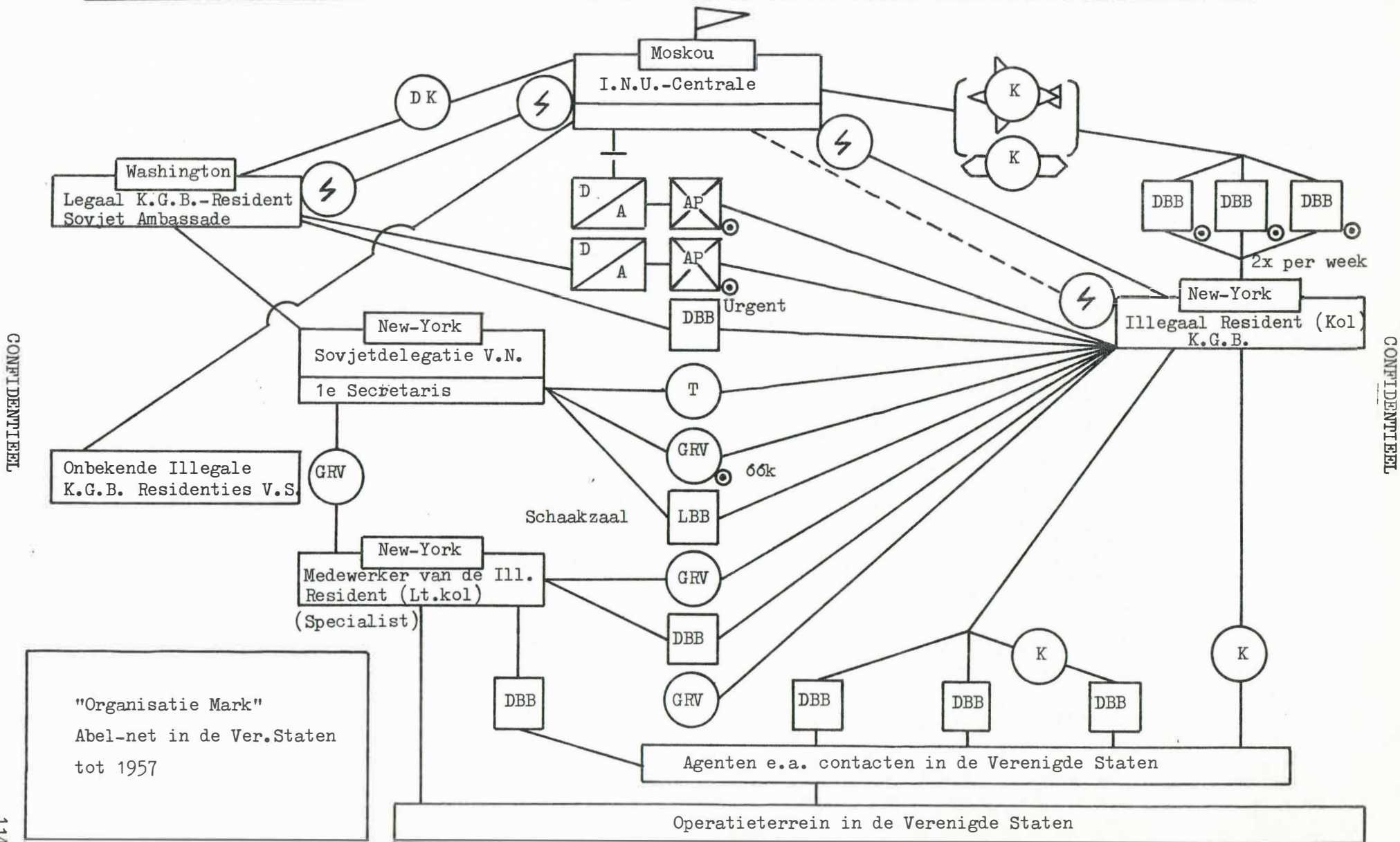
Onschuldig lijkend adres voor onopvallend schriftelijk contact, per normale post, met een inlichtingen- of veiligheidsorganisatie.

5. TOEGEPASTE VERBINDINGSMOGELIJKHEDEN VAN EEN ILLEGAAL RESIDENT VAN DE SOVJET INLICHTINGENDIENST (G.R.U. en K.G.B.)
IN HET WESTEN MET ZIJN INLICHTINGENCENTRALE IN DE U.S.S.R.

(Andere variaties mogelijk)

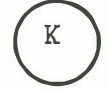
6. VOORBEELD VAN OPBOUW EN VERBINDINGEN VAN EEN SOVJET INLICHTINGENNET O.L.V. EEN ILLEGAAL RESIDENT (I.N.U.-K.G.B.)

CONFIDENTIEEL

Verklaring van de in de schema's gebruikte tekens

(zie bladzijde 113/114)

	Hoogste leidinggevende instantie		Geheim Rendez-Vous
	Legaal Resident		Koerier Inl.Dienst
	Illegaal Resident		Diplomatieke Koerier
	Medewerker		Telefonische verbinding
	Hoofdagent		Eenzijdig radiocontact
	Agent		Tweezijdig radiocontact
	Dode Brievenbus		
	Levende Brievenbus		Verbindingen
			Vorbereide verbinding
			Staatsgrenzen
	Signaalplaats		Door onbekende tussenkomst
	Dekadres		Middels micropunten
	Schriftelijke berichtgeving per PTT (gecamoufleerd)		

7. Toelichting behorende bij het schema "Praktijkvoorbeeld van het op conspiratieve wijze deponeren in, en lichten van een dode brievenbus (BB)"

De in de van stippen voorziene zwarte verbindingsslijnen van het schema voorkomende nummers geven de opeenvolging van de handelingen van de agent (X) aan.

De in de normale zwarte lijnen voorkomende nummers, waaraan telkens de letter "A" is toegevoegd, geven een opeenvolging van handelingen van de kaderwerker (K) van de Sovjet Inlichtingendienst aan. Deze nummers corresponderen qua tijd ongeveer met de in de hierboven genoemde gestipelde verbindingsslijnen geplaatste overeenkomstige nummers.

Uitgaande van de woonplaats van de agent (X) bij Manhattan en van de verblijfplaats van de kaderwerker (K) in Manhattan heeft achtereenvolgens:

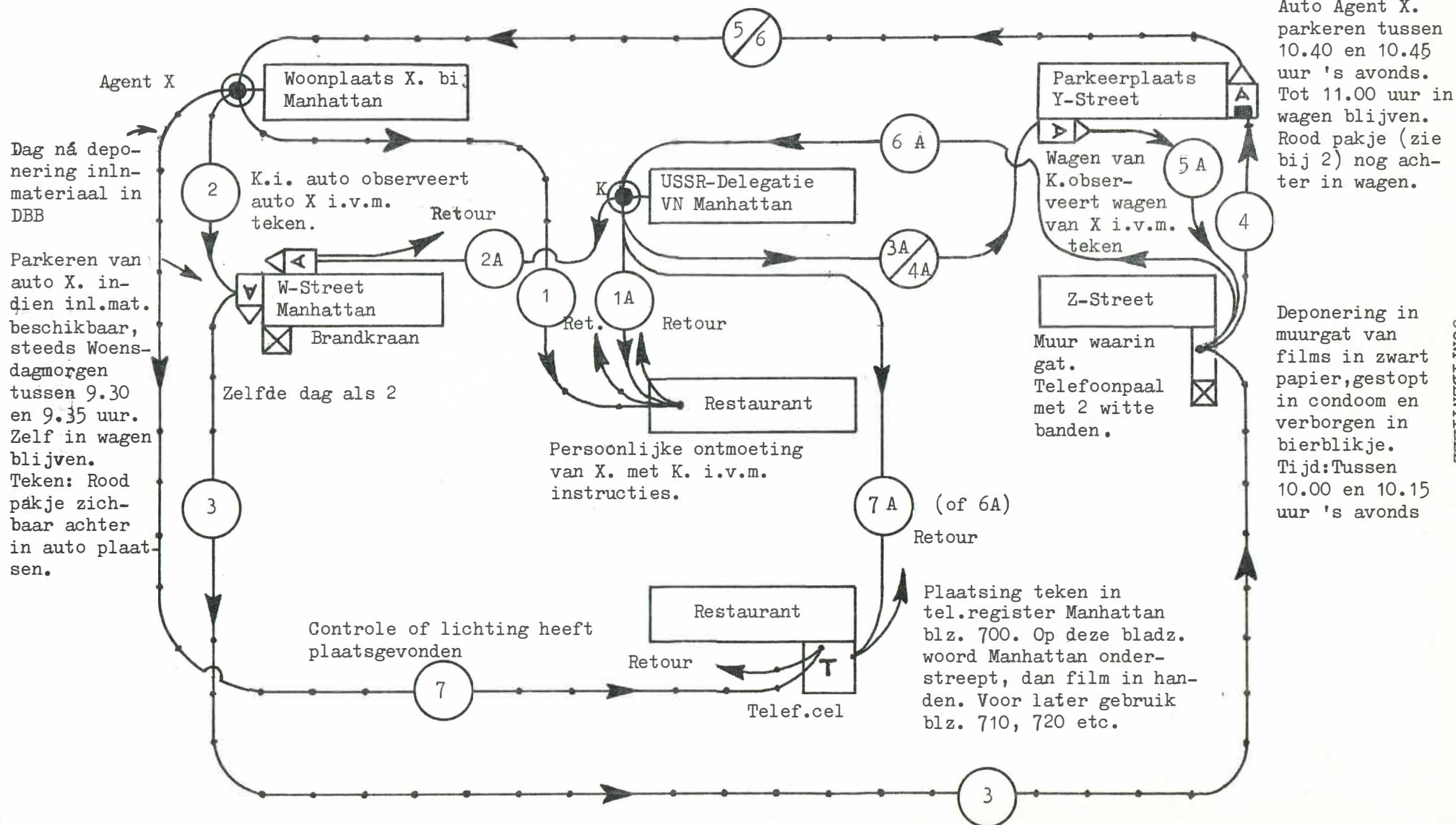
- a. een afgesproken ontmoeting plaats in een restaurant, in verband met ontvangst van instructies door de agent,
- b. een ontmoeting plaats zonder contactopname, ter signalering aan K dat X inlichtingenmateriaal ter beschikking heeft,
- c. de deponering van het materiaal in de dode brievenbus (DBB) plaats,
- d. een ontmoeting zonder contactopname plaats ter signalering dat de DBB door X is gevuld en
- e. het lichten van de DBB door K plaats.

Dit praktijkgeval illustreert de gecompliceerde gang van zaken welke dikwijls bij het overdragen van berichten en dergelijke door de agent aan zijn oontactman, door tussenkomst van bijvoorbeeld een DBB, plaatsvindt. Het beschreven geval is regel noch uitzondering. Er zijn talrijke variaties bekend welke tenminste even ingewikkeld waren, doch rechtstreekse overdracht van het materiaal vindt eveneens plaats.

Ook deponering in een DBB of bij een LBB zonder signalering vooraf en achteraf vindt plaats.

De gevolgde gang van zaken wordt zonder twijfel sterk beïnvloed door de in een bepaalde situatie noodzakelijk geachte veiligheidsmaatregelen. Telkens weer blijkt, dat de Sovjet inlichtingendiensten in de meeste gevallen - de uitzonderingen bevestigen ook hier de regel - soms als overdreven beschouwde veiligheidsmaatregelen in acht nemen bij al hun conspiratieve en niet-conspiratieve verbindingen. Zonder twijfel echter draagt deze van vakmanschap getuigende werkwijze in belangrijke mate bij tot de door deze diensten behaalde successen.

Sovjet Inlichtingendienst

Auto Agent X.
parkeren tussen
10.40 en 10.45
uur 's avonds.
Tot 11.00 uur in
wagen blijven.
Rood pakje (zie
bij 2) nog ach-
ter in wagen.

Deponering in
muurgat van
films in zwart
papier, gestopt
in condoom en
verborgen in
bierblikje.
Tijd: Tussen
10.00 en 10.15
uur 's avonds

CONFIDENTIAL

8. Persoonlijke ontmoetingen in het kader van conspiratieve activiteiten

- a. Alvorens in het kader van conspiratieve activiteiten contact tot stand komt tussen een agent en een lid van een Legale of Illegale Residentie van een van de Sovjet inlichtingendiensten in het Westen, vindt in veel gevallen één of meer uren daarvoor een ontmoeting tussen deze personen plaats zonder contactopname.
Op deze manier kunnen de betrokkenen elkaar vooraf afgesproken tekens, geven, waaruit onder andere blijkt of het eigenlijke contact al dan niet veilig kan plaatsvinden. Ontmoetingsplaatsen en tijdsippen zijn uiteraard ook nauwkeurig afgesproken.
- b. Wanneer de eigenlijke ontmoeting plaatsvindt is, indien inlichtingenmateriaal moet worden overgegeven door de agent, de ontmoetingstijd erg kort. Er worden in verband met de veiligheid als regel slechts enkele minuten voor uitgetrokken.
Wanneer het doel van de ontmoeting het in ontvangst nemen van instructies of het bespreken van eerder geleverd inlichtingenmateriaal betreft, zal de duur van de ontmoeting meestal langer zijn.
Persoonlijke ontmoetingen zullen echter zoveel mogelijk worden vermeden. Een Dode Brievenbus (DBB) of Levende Brievenbus (LBB) zijn bij het overdragen van berichten, instructies en geld nog altijd veel veiliger.
- c. In bepaalde gevallen, bijvoorbeeld wanneer persoonlijke ontmoetingen zelden plaatsvinden tussen agenten en medewerkers van Sovjet inlichtingenresidenties in het Westen, vinden ook controle-ontmoetingen plaats; soms een maal per maand. De aanwezigheid en vrijheid van de agent in het operatiegebied kan op die manier worden gecontroleerd. Bovendien blijft de agent op de hoogte van de aanwezigheid van zijn opdrachtgevers. Hierdoor kan ook weer een zekere morele steun ontstaan. Dag, tijdstip en plaats zijn geregeld.
Contact vindt niet plaats, doch de partners in het spel observeren en zorgen ervoor dat zij elkaar zien.
- d. In verband met de mogelijkheid dat een ontmoeting geen doorgang kan vinden, worden vooraf een of meer reserve-ontmoetingen afgesproken. Plaats en tijd kunnen overeenkomen met de oorspronkelijke, doch kunnen ook hiervan afwijken. Volgende ontmoetingen kunnen worden afgesproken tijdens een ontmoeting waarbij contact heeft plaatsgevonden.

- e. Wanneer de noodzaak ontstaat voor een ontmoeting buiten de afgesproken tijden, kan de agent door zijn opdrachtgevers door middel van een Ansichtkaart met afgesproken tekst of een verborgen boodschap, door plaatsing van een bepaald teken op een bepaalde plaats (bijvoorbeeld kruisje met blauw krijt in een openbaar toilet) of door middel van een opvallende telefonische boodschap, daarvan verwittigd worden. Wanneer de agent een dergelijk contact wenst geschiedt dit op ongeveer dezelfde wijze. Ook kan voor afspraken als de hiervoor bedoelde gebruik worden gemaakt van een Dode Brievenbus (DBB).
- f. Door het onverwachts uitvallen van een agentenleider kan een situatie ontstaan waardoor een de agent onbekende contactman door de Sovjet Residentie wordt ingeschakeld. Wanneer derhalve een dergelijke verbreking van het contact tussen agentenleider en agent ontstaat, moet de agent op een permanente dag, bijvoorbeeld de 2e van elke maand, op een afgesproken tijdstip en plaats, voorzien van een afgesproken kenteken verschijnen. Een kenteken kan bestaan uit een zwart-geel gestreepte stropdas, een groene boodschappentas waaruit een badmintonracket steekt, een broekriem met een sinaasappel in de linkerhand, een bepaald dagblad of tijdschrift dat uit de rechterjaszak steekt of elk ander niet te opvallend voorwerp.
- Meestal wordt bij een aldus plaatsvindend contact nog gebruik gemaakt van een codezin en een antwoord daarop. De nieuwe contactman kan bijvoorbeeld overeenkomstig afspraak vragen naar de halte van een buslijn waarvan het traject in een andere stadswijk ligt dan die waarin de ontmoeting plaatsvindt. De agent kan hierop antwoorden, overeenkomstig afspraak, dat de betreffende halte twee maanden geleden werd opgeheven.
- g. Bij geregelde ontmoetingen worden als regel de ontmoetingsplaatsen, na enkele ontmoetingen op dezelfde plaats, gewijzigd. Het komt echter ook voor, dat jarenlang dezelfde ontmoetingsplaats wordt gebruikt.
- h. Ontmoetingen kunnen zowel in de open lucht, zoals in parken en op straat of vóór bekende gebouwen, als binnen plaatsvinden; zoals in bioscopen, restaurants, musea, was- en toiletruimten of bij diplomatieke recepties. Ook vinden dikwijls ontmoetingen in auto's plaats. Door naar een afgelegen plek te rijden kan onder betrekkelijk veilige omstandigheden een langdurig gesprek plaatsvinden. Uiteraard zijn opstapplaatsen en tijdstippen nauwkeurig afgesproken.

CONFIDENTIEEL

Bij ontmoetingen in auto's is soms een als chauffeur dienstdoende inlichtingenfunctionaris aanwezig. Hierdoor kan de agentenleider zijn gehele aandacht aan de agent wijden en bestaat ook de mogelijkheid beiden op een afgelegen plaats te laten uitstappen, om deze dan later weer op te halen.

- i. Bij uitzondering vinden ontmoetingen in particuliere woningen plaats zoals bijvoorbeeld in de woning van de agent. In zo'n geval wordt dan gebruik gemaakt van veiligheidssignalen. De agent in kwestie plaatst als teken dat de ontmoeting veilig kan plaatsvinden een plant of vaas vóór het raam of laat een bepaald licht in zijn woning branden.
- j. Ontmoetingen in het openbaar kunnen door een assistent van de agentenleider onopvallend worden gadeslagen, teneinde eventuele CI-activiteiten vast te stellen. Door middel van tekens, bijvoorbeeld linkerhand in de broekzak of afnemen van hoed of pet, houdt de assistent de agentenleider zoveel mogelijk onopvallend op de hoogte van de veiligheidssituatie.
- k. De frequentie van de ontmoetingen tussen een agentenleider en een agent is verschillend en is afhankelijk van omstandigheden van verschillende aard. Toch kan gesteld worden dat in veel gevallen ontmoetingen om de veertien dagen of één maal per maand plaatsvinden. De ontmoetingen vinden bij voorkeur plaats in de avonden, doch dit is geen vaste regel. De normale werktijden van een agent zullen zeker een rol hierbij spelen.
- l. De weg van zowel de agentenleider als van de agent naar de ontmoetingsplaats, geschiedt dikwijls via omwegen, waarbij overstappen op bussen en trams en het doorlopen van warenhuizen in veel gevallen wordt toegepast. Ook de terugweg, na de ontmoeting, is soms nogal omslachtig. Op deze manier wordt getracht eventuele achtervolgers af te schudden.
- m. Het overdragen van omvangrijk inlichtingenmateriaal geschiedt bijvoorbeeld in restaurants of treinen door wisseling van identieke tassen of overjassen. Deze wisseling geschiedt ook wel op kleinere schaal wanneer pakjes sigaretten of balpennen via restauranttafeltjes worden geruild.
- n. In sommige gevallen wordt bij ontmoetingen het door de agent meegebrachte materiaal aan een derde persoon overgegeven, die zich daarna verwijdert.

CONFIDENTIEEL

- o. Teneinde eventueel volgend CI-personeel op een dwaalspoor te leiden, spreken zowel de agent als zijn contactman die op weg zijn naar een ontmoetingsplaats soms hen volkomen onbekende personen aan. Vaststelling van het "echte" contact wordt daardoor bemoeilijkt.

- p. Met inachting van de voor conspiratieve ontmoetingen geldende voorschriften, wordt de agentenleider voldoende ruimte gelaten eigen initiatief te ontplooiën, waardoor ontmoetingen met agenten zo veilig en efficiënt mogelijk kunnen geschieden.

- q. Soms worden voor de Sovjet inlichtingendiensten van groot belang zijnde agenten, die in het Westen opereren, onverwachts naar de Sovjet Unie of naar een ander Oostblokland ontboden.
Deze oproepen worden gedaan teneinde de betrouwbaarheid van de betreffende agenten te testen (waarnemen van reactie op de oproep vormt onderdeel daarvan) en om leidinggevende functionarissen van de Sovjet inlichtingendiensten in staat te stellen, een persoonlijke indruk te krijgen van belangrijke inlichtingenbronnen, die de leveranciers zijn van informatie die de bouwstenen vormen van de basis waarop het eigen oordeel betreffende de militaire, politieke, economische, technische en wetenschappelijke situatie van de tegenstander steunt.

HOOFDSTUK XXVII

WERVINGSMETHODES

HOOFDSTUK XXVII

Wervingsmethodes

1. Algemeen

De door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de K.G.B. toegepaste agentenwervingsmethodes komen in het algemeen overeen met die welke door de staatsveiligheidsdiensten van de andere Oostbloklanden worden toegepast. Laatstgenoemde diensten hebben deze methodes van de Sovjets overgenomen. Gesteld kan worden, dat de K.G.B.-wervers bij hun activiteiten feitelijk geen beperkingen qua toegepaste methodes zijn opgelegd. Agenten worden zowel voor binnenlands als buitenlands gebruik geworven.

2. Binnenlands gebruik

De K.G.B. werft voor binnenlands gebruik in veel gevallen agenten, door misbruik te maken van feitenkennis omtrent personen die in crimineel of veiligheidsopzicht belast zijn. Verwijzing naar de bekende feiten, vergezeld van een "verzoek" de fouten uit het verleden goed te maken, doet velen door de knieën gaan en beloven als verklikker op te zullen treden. Indien de betreffende personen nog gedetineerd zijn, wordt hen straftijdverkortung toegezegd. Zijn zij op vrije voeten, doch nog strafbaar, dan volgt in geval van medewerking met de staatsveiligheidsorganen de belofte dat geen strafvervolgning zal plaatsvinden.

Indien gewenst, worden door de staatsveiligheidsdienst ook strafbare feiten gefabriceerd teneinde vat op een potentiële agent te kunnen krijgen. Het weigeren van medewerking met de staatsveiligheidsorganen kan ook het verlies van een moeilijk verworven positie tot gevolg hebben.

Partijleden kunnen als verklikkers worden geworven door inschakeling van de partij-organisatie. Op die manier ontstaat de agentenactiviteit als gevolg van een partij-opdracht.

Er bestaan talrijke andere wervingsmogelijkheden voor binnenlands gebruik, die ook door de K.G.B. worden toegepast.

3. Buitenlands gebruik (Enige voorbeelden)

CONFIDENTIEEL

Middel: Chantage en uitoefening van druk

Op wie toegepast:

- Russische emigranten of andere personen met familieleden in de Sovjet Unie of in andere Oostbloklanden, die van belang zijn voor inlichtingendoeleinden.

Vorm:

- Dreiging met represailles tegen familieleden die zijn gevestigd in de Sovjet Unie of in andere Oostbloklanden. Soms worden de betreffende familieleden vooaf benaderd en gedwongen brieven van bepaalde strekking aan de potentiële agent te schrijven.

-
- Homosexuelen en personen betrokken bij buitenechtelijke seksuele verhoudingen.

Opmerking:

Dikwijls worden bepaalde situaties door de K.G.B. gefabriceerd.

- Chantagepogingen door middel van op conspiratieve wijze gemaakte foto's en geluidsbandopnamen of door middel van compromitterende brieven.

-
- Personen die misdaden of andere vergrijpen hebben te verbergen en die bruikbaar zijn voor inlichtingendoeleinden.

Opmerking:

Soms brengt de K.G.B. een potentiële agent tot een strafbaar feit teneinde de gewenste situatie te scheppen.

- Dreiging met bekendmaking van deze strafbare feiten, zodat deze ter kennis komen van de Westelijke justitie.

-
- Personeel van Westelijke inlichtingendiensten, dat in Sovjet handen is gevallen en geschikt wordt geacht als dubbelagent op te treden.

- Chantage met de door deze tijdens verhoren afgelegde verklaringen gepaard met beloften tot vervroegde invrijheidstelling. Indien de agent uit een Oostblokland afkomstig is, kan betrokkene gechanteed worden door dreiging met strafmaatregelen tegen eventueel in het Oostblok levende familieleden.

CONFIDENTIEEL

- Voor de K.G.B. interessante personen in het Westen waarvan familieleden in gevangenschappen van het Oostblok verblijven.
- Het verlenen van toestemming tot het afleggen van bezoeken, belofte van bevoorrechte behandeling en vervroegde vrijlating. Een en ander wordt afhankelijk gesteld van de mate van coöperatie van de aspirantagent.

=====

Middel: Verlening van stoffelijke en andere voordelen

Aan wie verleend:

- Russische emigranten met familieleden in de Sovjet Unie, die in staat worden geacht inlichtingen teverschaffen die voor de K.G.B. van waarde zijn.

Vormt:

- Het verlenen van een vergunning tot het bezoeken van familieleden in de Sovjet Unie en het geven van een terugreisgarantie.

-
- Personen met geldgebrek, geldzucht en schulden die functies vervullen welke toegang geven tot voor de K.G.B. belangrijke inlichtingen. Tot deze categorie behoren personen met geldbehoefte tengevolge van "vriendinnen", drankzucht of kostbare liefhebberijen.

- Het regelmatig verstrekken van soms belangrijke geldbedragen en het geven van geschenken.

-
- Westelijke avonturiers en misdadigers die geschikt zijn voor het uitvoeren van gelegenheidsopdrachten zoals het verlenen van assistentie bij ontvoeringsacties, inbraken en dergelijke.

- Voornamelijk door toezegging van sommen geld.

Opmerking:

Diverse categorieën agenten ontvangen kleinere geldelijke beloningen teneinde deze vaster aan de K.G.B. te binden (kwitanties!) en om deze op de duur afhankelijk van dit geld te maken.

CONFIDENTIEEL

Middel: Directe misleiding

Van wie:

- Personen op voor de K.G.B. interessante plaatsen, die tot het plegen van strafbare feiten gebracht worden (bijvoorbeeld door deze te verleiden tot narcotica-smokkel)

Vorm:

- Optreden van K.G.B.-medewerkers als douane -of politiefunctionarissen die het strafbare feit "ontdekken". Belofte tot strafvrijheid, indien voor de inlichtingendienst van het betreffende Westelijke land (lees: K.G.B.) wordt gewerkt.

-
- Niet communistisch gezinde potentiële inlichtingenbronnen

- De werver wendt voor, dat hij voor een officiële Westelijke instantie of voor de pers, de industrie, een enquêtedienst of voor een nationale beweging werkt.

-
- Als voren

- Door plaatsing van advertenties waarin lucratieve posities worden aangeboden.

-
- Als voren

- Door het scheppen van vriendschappelijke betrekkingen met de potentiële agent, welke moeten leiden tot het tragsgewijze verkrijgen van inlichtingen.
Door betaling van "onkostenvergoedingen" en dergelijke wordt de prooi geketend.

Middel: Uitbuiting van liefde, sympathie of dankbaarheid

Van wie:

- Ongehuwde personen, zowel mannen als vrouwen die werkzaam zijn op voor de K.G.B. interessante plaatsen in het Westen.

Vorm:

- Toespeling van een partner van tegengesteld geslacht met de bedoeling intieme verhoudingen te scheppen, waardoor een situatie van vertrouwen ontstaat, welke kan worden uitgebuit om de po-

CONFIDENTIEEL

tentiële bron over te halen tot het verschaffen van inlichtingen.

- Personen met communistische sympathieën die voor K.G.B.-doeleinden bruikbaar zijn.

- De potentiële bron wordt overtuigd een goede zaak te dienen. Soms wordt deze een studiebeurs aangeboden teneinde diens dankbaarheid uit te kunnen buiten.

- Russische emigranten die behoeftige familieleden in de Sovjet Unie hebben en die bijvoorbeeld inlichtingen uit emigrantenkringen kunnen leveren.

- Belofte tot het verlenen van financiële steun en voorrechten aan deze familieleden. Het geven van uitreisvisa aan deze.

=====

Middel: Partij-opdracht

Aan wie:

- Personeel van officiële Sovjet vertegenwoordigingen in het buitenland, dat geschikt wordt geacht het daar aanwezige vaste K.G.B.-personeel (kaderwerkers) te assisteren bij inlichtingen- en veiligheidsactiviteiten.

Vorm:

- Het geven van een partij-opdracht tot medewerking. De medewerking kan bepaalde persoonlijke voordelen en gunsten opleveren.

- Het Sovjet regime gunstig gezinde en betrouwbaar geachte Sovjet burgers die in aanmerking komen om dienstreizen naar het Westen te maken.

Als voren.

HOOFDSTUK XXVIII

COMINTERN EN COMINFORM

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXVIII

Comintern en Cominform

1. Algemeen

Aangezien de Comintern in het verleden een belangrijke rol heeft gespeeld bij de door de Sovjet Unie geleide subversieve activiteiten en verwijzingen naar deze organisatie in vakliteratuur op inlichtingen- en veiligheidsgebied voorkomen, is een korte beschouwing hieraan gewijd. Bovenstaande geldt ook voor de opvolgster van de Comintern, de Cominform, doch in mindere mate.

2. Comintern

De Comintern, afkorting voor Communistische (III). Internationale, werd in Maart 1919 op initiatief van Lenin gevormd. Ze hield in de aaneensluiting van alle bestaande communistische partijen, met als doel de vestiging van de communistische macht in alle landen der aarde.

De activiteiten van de Comintern waren gebaseerd op de zogenaamde "Een en twintig voorwaarden van Lenin". Vooral de volgende punten hieruit zijn van interesse:

Punt 3 : Iedere communistische partij is verplicht naast het officiële partij-apparaat een ondergrondse organisatie te vormen.

Punt 4 : Het is de plicht van iedere communist de strijdkrachten van zijn land te ondermijnen.

Punt 9 : De communisten moeten niet-communistische vakverenigingsleiders verwijderen.

Punt 13 : Periodieke zuiveringen zijn verplicht voor alle communistische partijen.

Ofschoon in principe alle deelnemende communistische partijen gelijkwaardig zouden zijn, nam de Russische communistische partij al gauw een dominerende positie in. Zij beheerste in feite het machtige Uitvoerend Comité van de Comintern (E.K.K.I.).

Onder het bewind van Stalin werd de Comintern de generale staf van de wereldrevolutie. Ze beschikte over afdelingen welke vooral inlichtingen-, sabotage- en propaganda-activiteiten leidden.

Aanvankelijk was het hoofdkwartier gevestigd in Leningrad; later in Moskou. Financieel was de organisatie afhankelijk van de Sovjet Unie. Mede als gevolg van deze omstandigheden kon de Comintern een hulporganisatie van Sovjet inlichtingendiensten worden.

Reeds in de twintiger jaren gebruikte de Sovjet militaire inlichtingendienst de Cominternsecties bij haar activiteiten tegen buitenlandse mogendheden. De Sovjet staatsveiligheidsdienst, destijds O.G.P.U., ging veel verder en drong door tot het inwendige van de organisatie en ging deze beheersen.

Zo is het ook verklaarbaar dat een figuur als de vroegere Illegale Resident van de G.R.U. in het Verre Oosten, Richard Sorge, in 1929 als agent van de Comintern kon worden overgeheveld naar de Sovjet militaire inlichtingendienst (4e Afdeling Generale Staf).

Het Westeuropese Bureau van de Komintern (W.E.B.) was tot 1933 gevestigd in Berlijn. De staf was gecamoufleerd als uitgeversmaatschappij. Het bureau had in verband met zijn activiteiten de beschikking over enige conspiratieve woningen.

Tijdens de oorlog, in 1941, verhuisde de Comintern-centrale van Moskou naar Ufa. In Mei 1943, toe Georgi Dimitrov secretaris generaal van de Comintern was, werd deze organisatie officieel ontbonden. Dit geschiedde in het belang van de militaire samenwerking met de Westerse mogendheden. Deze moesten de indruk krijgen dat de Sovjet Unie definitief had afgezien van alle revolutionaire plannen.

De archieven van de Comintern-organisatie bleven echter bestaan, zoals ondermeer tijdens de Canadese spionagezaak Gouzenko (1945) bleek, en staan ook nu nog ter beschikking van de Sovjet inlichtingendiensten.

Opgemerkt kan worden dat de huidige (1970) chef van de buitenlandse inlichtingendienst H.V.A. van het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid, Markus Wolf, in 1943 cursist was van de in dat jaar ontbonden Cominternschool.

3. Cominform

In September 1947 werd in Szklarska-Poreba, een plaatsje dat enkele tientallen kilometer van Wroclaw (Breslau) in Polen ligt, de Cominform (Communistische Informatieve) opgericht.

Ze werd beschouwd als de opvolgster van de Comintern, doch ze heeft nimmer subversieve activiteiten ontplooid die qua omvang vergelijkbaar waren met die van de vroegere Comintern-organisatie.

Officieel had de oprichting van de Cominform tot doel de bevordering van de samenwerking van de communistische partijen van de verschillende landen.

CONFIDENTIEEL

De Cominformstaf werd gevestigd in Belgrado. Deelnemers aan de Cominform waren de Sovjet Unie, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, Polen, Joego-Slavie, Bulgarije, Roemenie, Frankrijk en Italie.

Oost-Duitsland en Albanie werden niet opgenomen.

In juni 1948 werd Joego-Slavie, na politieke en ideologische geschillen, uit de Cominform gestoten. In verband hiermede werd de zetel van de organisatie overgebracht naar Boekarest.

Op 17 April 1956 werd de Cominform in het kader van de Destalinisatie, op initiatief van de communistische partij van de Sovjet Unie, te Boedapest ontbonden.

De ontbinding geschiedde, nadat het jaar daarvóór Bulganin en Chrustsjov een bezoek aan Tito hadden gebracht, waarbij een soort verzoening tot stand kwam.

In 1957 en 1959 waren er geruchten betreffende een heroprichting van de Cominform. Diverse taken van de ontbonden Cominform-organisatie zijn overgenomen door de zogenaamde Internationale Mantelorganisaties (zie: hoofdstuk XXIX) welke, gedekt door een neutrale naam, in feite communistische doeleinden nastreven.

Zij vormen tevens recruteringssterreinen voor de inlichtingendiensten van het Oostblok.

HOOFDSTUK XXIX

INTERNATIONALE MANTELORGANISATIES
(FRONTORGANISATIES)

Internationale Mantelorganisaties (Frontorganisaties)1. Aard en doelstelling

De Internationale Mantelorganisaties, ook wel aangeduid als Communistische Frontorganisaties, hebben vertakkingen in de verschillende Westelijke landen. Zij streven, gedekt door een neutrale naam, in feite communistische doeleinden na.

De Mantelorganisaties werden na de Tweede Wereldoorlog in de Sovjet Unie georganiseerd. Ofschoon voor de buitenwereld niet-communistisch van aard, ligt de leiding ervan geheel in communistische handen. Grote bevolkingsgroepen in het Westen, die voor een belangrijk deel uit niet-communisten bestaan, worden min of meer argeloos voor de communistische kar gespannen. Het uiterlijk streven van de Mantelorganisaties is dan ook schijnbaar gericht tegen misstanden in de wereld en op bevordering van het algemeen belang. Voor alles hebben zij echter tot doel de bevordering van het wereldcommunisme en als zodanig hebben zij de taak overgenomen van de vroegere Cominform (zie Hoofdstuk XXVIII). Zonder dat de Sovjet regering, de C.P. van de Sovjet Unie of andere communistische partijen openlijk en rechtstreeks naar voren komen, moeten de door deze nagestreefde doeleinden door de Mantelorganisaties worden verwezenlijkt. Er wordt door de leiding van deze organisaties steeds gestreefd prominente niet-communisten te recruteren, omdat een enkele naam van internationale bekendheid meer kan bijdragen tot verwezenlijking van de beoogde doeleinden dan grote aantallen meelopers.

De Mantelorganisaties hebben met succes massademonstraties, propaganda-acties, stakingen en andere ongeregelde heden op touw gezet met als doel de beïnvloeding c.q. ontwrichting van de sociale, economische en politieke structuur van de Westelijke landen.

De communisten die de Mantelorganisaties leiden organiseren, geïnstrueerd door de partijleiding in Moskou, alle acties. Zij maken uit wie op welke massabetoging wat zegt, wie de vertegenwoordigers van individuele groepen zijn, wie bij verkiezingen de kandidaten zijn en hoe gekozen wordt.

De massa passieve niet-communisten binnen de Mantelorganisaties zijn dikwijls blij dat al dit werk voor hen gedaan wordt en aldus worden zij meegezogen naar het beoogde communistische doel. Ontwapening is een van de stokpaardjes van bijvoorbeeld de Wereldvrede Raad (WPC). De opzet is negatieve beïnvloeding van de weerbaarheid en de verdedigingswil van de be-

volking in de Westelijke landen en streven naar uittreding uit de NAVO van de betreffende landen. De Mantelorganisaties vormen uiteraard een bijzonder geschikt recruteringssterrein voor de diverse inlichtingendiensten van het Oostblok, in het bijzonder van de K.G.B. en G.R.U. De gevraagde spionagediensten kunnen voorgesteld worden als dienst aan de vrede en als een bijdrage in de strijd tegen het internationale imperialisme. Wanneer men de lijst van Mantelorganisaties beschouwt, zal het duidelijk zijn welke mogelijkheden hier bestaan voor Oostblok inlichtingendiensten.

2. Belangrijkste organisaties

- World Peace Council (WPC)
(Wereldvredeesraad)
- World Federation of Trade Unions (WFTU)
(Wereldvakverbond)
- World Federation of Democratic Youth (WFDY)
(Wereldfederatie van Democratische Jeugd)
- International Union of Students (IUS)
(Internationale Studentenbond)
- Women's International Democratic Federation (WIDF)
(Internationale Democratische Vrouwenfederatie)
- World Federation of Scientific Workers (WFSW)
(Wereldfederatie van Wetenschappelijk Werkers)
- International Association of Democratic Lawyers (IADL)
(Internationale Vereniging van Democratische Juristen)
- World Federation of Teachers' Unions (FISE)
(Internationale Federatie van Leraren)
- International Organization of Journalists (IOJ)
(Internationale Organisatie van Journalisten)
- International Radio and Television Organization (OIRT)
(Internationale Radio en Televisie Organisatie)
- International Federation of Resistance Fighters (FIR)
(Internationale Organisatie van Verzetstrijders)
- International Medical Association (IMA)
(Internationale Vereniging van Medici)
- Friendship Societies
(Vriendschapsverenigingen)

CONFIDENTIEEL

Er bestaat nog een groot aantal minder belangrijke Mantelorganisaties, die ten dele tot bepaalde landen beperkt blijven.

Door de leiding van de hierboven genoemde WFTU en de WIDF wordt beweerd dat deze organisaties respectievelijk 120 en 200 miljoen leden tellen.

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXX

HET SOVJET TELEGRAAFAGENTSCHAP TASS.

Het Sovjet Telegraafagentschap TASS

1. Algemeen

Het Sovjet Telegraafagentschap TASS (Telegrafnoye Agentstvo Sovjetskogo Soyuza) kreeg in Juli 1925 zijn huidige naam.

Vanaf 1918 was het bekend als Russisch Telegraafagentschap (ROSTA). Dit telegraafagentschap was in 1918 ontstaan door samensmelting van het in December 1917 door de revolutionaire regering van Lenin opgerichte Telegraafagentschap van Petrograd (PTA) en een persbureau dat was verbonden aan het Alrussisch Centraal Uitvoerend Comité.

TASS is verantwoordelijk aan de Ministerraad van de U.S.S.R., welke de directeur-generaal en diens plaatsvervangers benoemt.

Een gevolmachtigde van TASS in geplaatst bij de Ministerraad van de R.S.F.S.R.

Volgens een decreet van 1935 is TASS het centrale informatieorgaan van de U.S.S.R.

2. Organisatie

Bij de TASS-organisatie bestaat een collectief leiderschap.

Het besturend college bestaat uit de directeur-generaal, diens plaatsvervangers en verschillende sectiehoofden (hoofdredacteurs). Het college komt gewoonlijk een maal per week bijeen, teneinde de te volgen beleidslijn te bespreken. Het college is rechtstreeks ondergeschikt aan de ministerraad van de U.S.S.R.

De staf van de TASS-organisatie in Moskou is georganiseerd als volgt:

a. Buitenlandse Afdeling (onder leiding van 1. Plv. Directeur) (INOTASS)

Hieraan zijn ondergeschikt de buitenlandse redactiesecties:

- West-Europa
- Centraal Europa (Duitsland en de Scandinavische landen)
- Oost-Europa (Volksdemocratieën)
- Amerikaanse Staten
- Midden-Oosten
- Verre Oosten
- Afrika

Het bij de INOTASS ingaande nieuws uit het buitenland, onder andere afkomstig van Westelijke persagentschappen als AFP, UPI en Reuter, van eigen correspondenten en bevriende agentschappen, wordt hier ge-

selecteerd, geëvalueerd en na propagandistisch te zijn aangevuld in een nieuwe vorm gegoten, zodat het klaar is voor binnenlands gebruik. De expeditie geschiedt via de Sectie Nieuwsexpeditie van de Buitenlandse Afdeling.

b. Binnenlandse Afdeling (onder leiding van Plv. Directeur)
(RSI)

De Binnenlandse Afdeling zorgt voor de verzameling, de redactie en de verspreiding van unienieuws ten behoeve van de nationale Sovjet persagentschappen en het buitenland. Onder deze afdeling ressorteren de secties:

- Binnenlands nieuws bestemd voor het buitenland.
- Nieuwsdienst regionale bladen.
- Fotodienst.

c. Technische Dienst (onder leiding van Plv. Directeur)

3. Inlichtingenactiviteiten

Bij de staf van TASS in Moskou zijn permanente vertegenwoordigers van de Sovjet inlichtingendiensten G.R.U. en K.G.B. geplaatst welke onder meer zijn belast met coördinatie-aangelegenheden, dat wil zeggen met alle problemen welke voortvloeien uit het middels de TASS-organisatie op conspiratieve wijze verwerven van inlichtingen in het buitenland.

De K.G.B. verricht bovendien via TASS bepaalde subversieve activiteiten in het buitenland. Ook de Afdeling Censuur van de K.G.B. werkt met TASS samen.

Tot de vorming van het nieuwe Sovjet persagentschap "Nieuws" (Novosti) op 21.2.1961 had TASS in de Sovjet Unie feitelijk het monopolie voor wat betreft gedrukt nieuws, want de nationale persagentschappen in het binnenland zijn slechts sub-bureau's van TASS. Het aantal buitenlandse vertegenwoordigingen van TASS steeg van ongeveer 40 in 1955 tot meer dan 90 in 1965. De belangrijkste TASS-bureau's in het buitenland zijn in Londen, Parijs, New-York, Helsinki en Tokio gevestigd. Al deze vertegenwoordigingen hebben permanente telexverbindingen met Moskou.

In Juni 1949 werd door de Sovjet ambassadeur te Londen aan een Brits gerechtshof aldaar een certificaat voorgelegd, waaruit blijkt dat TASS een Sovjet staatsinstelling is. Met de eis tot erkenning van TASS als instantie die de bijzondere rechtspositie dient te hebben welke diplomatieke vertegenwoordigers in het buitenland genieten, werd bij die gelegen-

CONFIDENTIEEL

heid ingestemd! In het buitenland heeft men zich echter terecht niet veel aangetrokken van deze uitspraak.

Het streven naar diplomatieke immuniteit van TASS wordt duidelijk, wanneer men de activiteiten van TASS-vertegenwoordigers in het buitenland beschouwt.

Naast het verzamelen en rapporteren van nieuws houden TASS-correspondenten in het buitenland zich bezig met de verwerving van inlichtingen op militair, politiek, economisch, technisch en wetenschappelijk gebied en met subversieve activiteiten.

Officieren van de Sovjet militaire inlichtingendienst (G.R.U.) en van het Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.) werken gecamoufleerd als TASS-vertegenwoordigers in het buitenland. In veel gevallen treden zij niet onder

hun ware naam op. De meeste werkelijke TASS-mensen staan op part-time basis als medewerkers in dienst van de officieren van de genoemde inlichtingendiensten. Zij vervullen onder meer functies als koerier en go-between voor de door inlichtingen-officieren in of buiten de Sovjet Unie geworven agenten.

Voor wat betreft de door TASS op conspiratieve wijze in het buitenland verkregen inlichtingen, wordt gebruik gemaakt van de diplomatieke berichtenkanalen van de officiële Sovjet vertegenwoordigingen.

In 1957 is in de V.S. het Sub-Comité voor Binnenlandse Veiligheid van de Senaat al tot de conclusie gekomen, dat TASS een belangrijk wapen is van de Sovjet inlichtingendiensten in het buitenland.

Aanbevolen werd aan TASS-vertegenwoordigers voorrechten te ontfangen die buitenlandse persvertegenwoordigers in de Sovjet Unie ook niet hebben.

De activiteiten van TASS in de V.S. dateren al van 1922 toen deze de Sovjet Unie nog niet officieel erkend hadden.

De als Sovjet diplomaat gecamoufleerde staatsveiligheidsfunctionaris V.Petrov, die in 1954 in Australië politiek asyl vroeg, verklaarde dat TASS-journalisten in het buitenland, wanneer zijn niet permanente functionarissen van de staatsveiligheidsdienst zijn, diensten voor deze verrichten.

Hier volgt een niet volledige lijst van TASS-vertegenwoordigers die in het buitenland werden uitgewezen wegens het verrichten van spionage-activiteiten of waarvan achteraf is gebleken dat zij zich hiermee bezighielden:

- N. Zhveinov Canada 1945

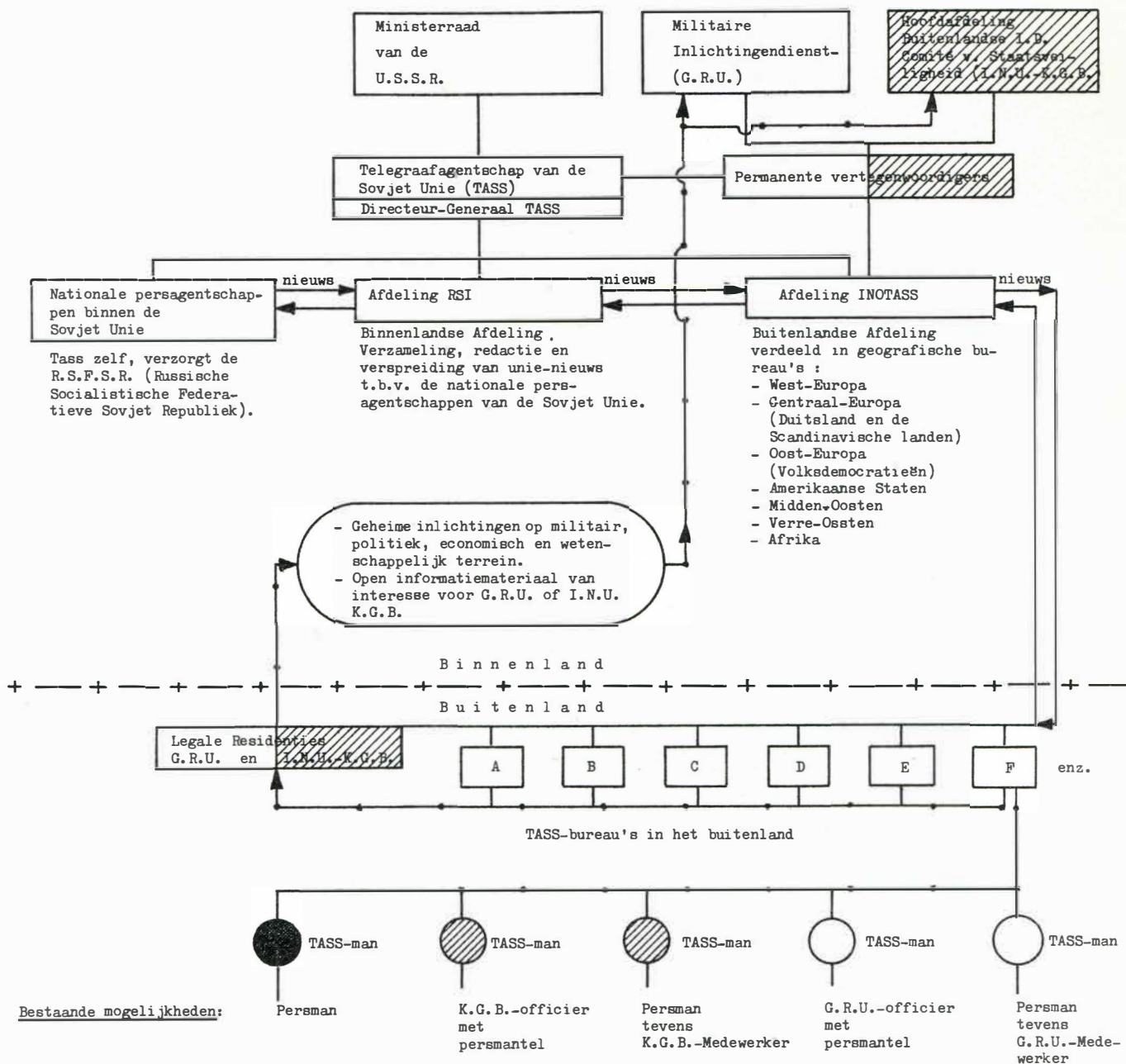
CONFIDENTIEEL

- Nosov Australie 1950 en dienst opvolgers
- Pakhomov en
- Antonov in Australie
- V.Anissimov Zweden 1951
- L.K.Pissarev Nederland 12/1952
- Trushin Thailand 1958
- Vavilov Noorwegen 1963
- A.Ogorodnokiv België 1967
- L.Schegalov Ver.Staten 1970

Gebleken is dat in 1941 de G.R.U.-kolonel I. Akhmedov gedurende zes weken, tot de Duitse inval in de Sovjet Unie in Juni, optrad als Vice-President van TASS in Berlijn. Als President van TASS in Berlijn was daar toen werkzaam de staatsveiligheidsofficier Tarasov. Een van de agenten van Akhmedov was de Vice-President van de Skoda-fabrieken in Tsjecho-Slowakije, die hem belangrijke inlichtingen verschafte betreffende de ophanden zijnde Duitse aanval op de Sovjet Unie.

CONFIDENTIEEL

4. Het Sovjet Telegraafagentschap TASS in dienst van de Sovjet Inlichtingendiensten K.G.B. en G.R.U.

- Subordinatie en verbindingsen
- Illegale berichtgeving
- Legale berichtgeving

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXXI

HET SOVJET PERSAGENTSCHAP NOVOSTI (APN)

Het Sovjet Persagentschap NOVOSTI (APN)1. Algemeen

Op 21 Februari 1961 werd in Moskou tijdens een conferentie van vertegenwoordigers van de Unie van Journalisten van de U.S.S.R., de Unie van Schrijvers van de U.S.S.R., de Unie van Sovjet Verenigingen voor Vriendschap en Culturele Verbindingen met vreemde landen en de Al-Unie-Vereniging voor de Verspreiding van Politieke en Wetenschappelijke Kennis, een nieuw Sovjet persagentschap gesticht. Het persagentschap kreeg de naam Novosti (Nieuws), voluit Agentstvo Pechati Novosti (APN).

De gedelegeerden kozen tijdens deze conferentie een raad van 21 leden, welke als uitvoerend orgaan zou optreden. Tot deze raad behoorden onder andere de hoofdacteurs van de bladen Pravda en Izvestia.

De directeur van Novosti is president van de raad.

De bewering van Novosti dat het een van de partij en regering onafhankelijk orgaan is, wordt, gezien de in het buitenland opgedane ervaringen, niet serieus genomen.

Als reden voor de oprichting van het nieuwe persagentschap werd genoemd de groeiende belangstelling in het buitenland voor het leven van het Sovjet volk. Buitenlandse bladen, tijdschriften radio- en televisie-stichtingen zouden veel verzoeken om inlichtingen aan Sovjet organisaties hebben gericht betreffende het politieke, economische en culturele leven in de Sovjet Unie. Novosti zou ook het Sovjet volk moeten inlichten omtrent het leven van vreemde volkeren.

Volgens informaties uit Westelijke bronnen echter zou de taak van TASS, voor wat betreft het publicistisch aspect, bestaan uit de bevordering van de communistische beginselen, terwijl Novosti door middel van publicaties in het buitenland propaganda moet maken voor de Sovjet Unie. Gezien de later vastgestelde overname door Novosti van TASS-taken in het buitenland, is het echter waarschijnlijk dat tengevolge van de spionage-activiteiten van TASS-correspondenten dit persorgaan in discrediet is geraakt. Reeds in 1965 verspreidde Novosti artikelen, essays, T.V.-films en foto's onder 4000 kranten, tijdschriften, radio- en T.V.-studio's in 102 landen! Er bestonden contracten tussen Novosti en circa 80 buitenlandse uitgeverijen. Toch wordt aan de financiële zelfstandigheid van Novosti sterk getwijfeld. De Novosti-staf omvat ongeveer 1500 correspondenten en schrijvers in 56 landen en nog eens duizenden gelegenheidsmedewerkers.

Volgens Sovjet beweringen verschijnt materiaal afkomstig van Novosti-correspondenten in de unierepublieken en in het buitenland, in 700 Sovjet kranten.

Novosti ontplooit opvallend veel activiteiten in de Zuid-Amerikaanse staten en in andere ontwikkelingslanden zoals India, Kenya, Uganda, Tanzania en Zambia.

Novosti schijnt meer en meer de taak van de TASS-correspondenten in het buitenland, voor wat betreft de levering van buitenlands nieuws, over te nemen. Verwacht wordt dat Novosti in de toekomst een belangrijk instrument van de Sovjet politiek zal worden.

Vastgesteld is dat Novosti nauw verbonden is met de Sovjet diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland en dat het gebruik maakt van de Pers- en Informatiediensten en van de vertaalbureau's die daartoe behoren.

2. Inlichtingenactiviteiten

Dat Novosti-correspondenten, evenals die welke tot de TASS-organisatie behoren, spionage-activiteiten in het buitenland verrichten, bleek onder andere toen de chef van het Novosti-bureau te Washington, B. Karpovich, samen met een lid van de Sovjet ambassadestaf, in Januari 1965 werd uitgewezen in verband met deze activiteiten.

In Juli van hetzelfde jaar werd in Rio de Janeiro de Novosti-correspondent Y. Gvozdoz en in Maart 1966 in Kenya de Novosti-vertegenwoordiger Y. Kuritsin, samen met een aantal andere communistische diplomaten, uitgewezen in verband met ongeoorloofde politieke (lees: subversieve) activiteiten.

Opgemerkt wordt dat momenteel (1970) in Nederland zowel TASS-als Novosti-vertegenwoordigers zijn gevestigd.

HOOFDSTUK XXXII

OVERZICHT BENAMINGEN EN SUBORGANISATIE VAN IN-
LICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN
VAN HET OOSTBLOK

HOOFDSTUK XXXII

Overzicht benamingen en subordinatie van inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het Oostblok

Land	Staatsveiligheidsdienst			Militaire Inlichtingendienst		
Sovjet Unie	K.G.B. I.N.U.	Komitet Gosudarstvennoi Bezopasnosti Inostrannoye Upravleniye (Verouderde aanduiding. Momenteel waarschijnlijk G.I.N.U.)	Comité voor Staatsveiligheid bij de Ministerraad van de U.S.S.R. Hoofdafdeling Buitenlandse Inlichtingendienst van de K.G.B.	G.R.U.	Glavnoye Razvedyvatelnoye Upravleniye	Hoofddirectoraat Inlichtingen van de Generale Staf
Oost-Duitsland	M.f.S. H.V.A.	Ministerium für Staatssicherheit Hauptverwaltung für Aufklärung	Ministerie voor Staatsveiligheid Buitenlandse Inlichtingendienst van het M.f.S.	V.f.K.	Verwaltung für Koordinierung	Militaire Inlichtingendienst van het Ministerie voor Nationale Verdediging (M.f.N.V.)
Polen	S.B. (ex. U.B.)	Sluzba Bezpieczenstwa	Inlichtingen- en veiligheidsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.S.W.)	Z - II (ex. O - II)	Zarząd (Directoraat) - II	Militaire Inlichtingendienst van de Generale Staf
Tsjecho-Slowakije	M.V. (ex. St.B.) V.K.R.	Ministerstvo Vnitřní nog wel gebruikt Vojenská Kontra Razvedka	Ministerie van Binnenlandse Zaken- 1e Directoraat is: Staatsveiligheidsdienst Militaire Contra - Inl. Dienst	Z.S.	Zpravodajská Služba Druhé Oddělení	Militair Inlichtingendirectoraat van de Generale Staf. Ook wel aangeduid als: Tweede Sectie.
Hongarije	A.V.H. B.B.O. en B.A.V.O.	Allamvédelmi Hatoság Sedert 1961 ook bekend als: Beleugye-minisztérium Belbiztonsági Osztály	Staatsveiligheidsbestuur. Is IIe Hoofdafdeling van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (B.M.). Afdeling Binnenlandse Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.	V.K.F./2		Militaire Inlichtingendienst (2e Afdeling Generale Staf)
Roemenie	D.G.S.S.	Directia Generala a Securitatii Statului. Kort : Securitate	Directoraat-Generaal voor Staatsveiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.A.I.) (1e Directoraat- Buitenlandse Inlichtingendienst)	S.I.A.		Inlichtingendirectoraat van de Generale Staf
Bulgarije	D.S.	Durzhavna Sigurnost	Staatsveiligheidsdienst. Tot 8/1965 1e Directoraat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.V.R.), daarna als Comité voor Staatsveiligheid o.l.v. minister ondergeschikt aan premier.	R.O.	Razunavatelni Otdel	Inlichtingendienst van de Generale Staf
Joego-Slavie	U.D.B.(A) (ex. O.Z.N.A.) S.U.P. O.K.	Uprava Držarne Bezbednosti (Ook aangeduid als S.D.B.) Sekretarijat za Unutrašnje Poslova O.K.	Staatsveiligheidsdienst van het Secretariaat (Ministerie) van Binnenlandse Zaken (S.U.P.) Als voren. Aanduiding voor Staatsveiligheidsdienst in de verschillende landen van J.S. Afdeling voor Coördinatie d.i. U.D.B. vertegenwoordiging bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken (spionage via officiële vertegenwoordigingen i.h. btld)	--		IIe Afdeling Generale Staf (Inlichtingendienst) K.O.S. is contra-inlichtingendienst in de strijdkrachten ondergeschikt aan U.D.B.
Albanie	SIGURIMI (ex. S.S.S.)	Drejtorija e Sigurimit te Shtetit.	Directoraat voor Staatsveiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (Ministria e Puneve te Mbrendeshme).	--		Directoraat Militaire Inlichtingendienst van de Generale Staf.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXXIII

ALGEMEEN ORIENTERENDE GEGEVENS BETREFFENDE GEOGRAFIE,
POPULATIE, STAATSINDELING, PARTIJ EN
REGERING VAN DE SOVJET UNIE

Algemeen oriënterende gegevens betreffende geografie, populatie, staatkundige indeling, partij en regering van de U.S.S.R.

1. Algemeen

Ter verduidelijking van de positie en de betekenis van in de tekst van dit boekwerk genoemde instanties, zoals C.P.-S.U., C.C.C.P., P.K.K., Ministerraad, Staatscomité's, Unierepublieken, Grensbewaking en vele andere, zijn de hierna behandelde algemeen oriënterende gegevens opgenomen.

2. Geografische gegevens en populatie

De oppervlakte van de U.S.S.R. bedraagt 22.554.000 Km² (bijna 700 maal Nederland). De grootste Unierepubliek, de R.S.F.S.R., omvat circa 78% van de totale oppervlakte. De uitgestrektheid van de U.S.S.R. kan blijken uit de volgende getallen:

- Oost-West afstand : 9.000 km
- Noord-Zuid afstand : 4.500 km
- Totale grenslengte : 60.000 km (kusten inbegrepen).

De totale bevolking van de U.S.S.R. bedraagt ongeveer 235 miljoen, waarvan 55% Russen. In de R.S.F.S.R. woont 70% van de totale bevolking.

3. Staatkundige indeling

De U.S.S.R. wordt gevormd door de volgende vijftien Unierepublieken:

- Russische Socialistische Federatieve Sovjet Republiek (R.S.F.S.R.)
 - met 16 Autonome Republieken
 - 5 Autonome Gebieden
 - 10 Autonome Districten
- Oekraïense Socialistische Sovjet Republiek
- Wit-Russische Socialistische Sovjet Republiek
- Oezbekistanse Socialistische Sovjet Republiek
 - met 1 Autonome Republiek
- Kazakstanse Socialistische Sovjet Republiek
- Georgische Socialistische Sovjet Republiek
 - met 2 Autonome Republieken
 - 1 Autonoom Gebied
- Azerbajdzjanse Socialistische Sovjet Republiek
 - met 1 Autonome Republiek
 - 1 Autonoom Gebied

CONFIDENTIEEL

- Litouwse Socialistische Sovjet Republiek
- Moldavische Socialistische Sovjet Republiek
- Letlandse Socialistische Sovjet Republiek
- Kirgizische Socialistische Sovjet Republiek
- Tadsjikistanse Socialistische Sovjet Republiek
met 1 Autonoom Gebied
- Armeense Socialistische Sovjet Republiek
- Turkmeense Socialistische Sovjet Republiek
- Estlandse Socialistische Sovjet Republiek.

4. Communistische Partij

Het aantal leden van de Communistische Partij van de Sovjet Unie bedraagt 5 à 6% van de bevolking. (Volgens officiële Russische berichten van November 1970 circa 14 miljoen).

Het Centraal Comité (C.C.-C.P.S.U.), het op een na hoogste orgaan van de partij (hoogste is het Partijcongres),^{x)} telt 195 leden en kandidaat-leden. Het komt twee maal per jaar voltallig bijeen (Plenum). Beoordeling van het gevoerde beleid en bepaling van de grote lijn van de te voeren politiek in het komende half jaar, zijn telkens aan de orde. Tussen de zittingsperiodes van het C.C.-C.P.S.U. wordt het beleid bepaald door het Politbureau.

Vroeger werd dit, na al eens Politbureau te zijn genoemd, aangeduid als Presidium van het Centraal Comité. Het Politbureau geldt als het machtigste orgaan van de C.P.S.U. en dus van de Sovjet Unie.

Het Politbureau controleert via de afdelingen en secties van het C.C.-C.P.S.U. alle partij- en staatsorganen en benoemt de hoogste functionarissen van partij en staat.

De G.P.U.V.S., de Centrale Politeke Administratie van de Sovjet Strijdkrachten, is bijvoorbeeld een Sectie van het C.C.-C.P.S.U.

Ze stond (1970) onder leiding van Generaal A.A. Yepishev. Deze Administratie wordt in diverse publicaties terzake wel verward met de Hoofdafdeling Beveiliging Strijdkrachten (U.O.O.) van de K.G.B., doch is een geheel verschillend orgaan.

De communistische jeugbeweging Komsomol telt ruim 23 miljoen leden, dat wil zeggen circa 10% van de bevolking van de U.S.S.R.

x) Het 24. Partijcongres zal op 30.3.1971 plaatsvinden.

5. Regering

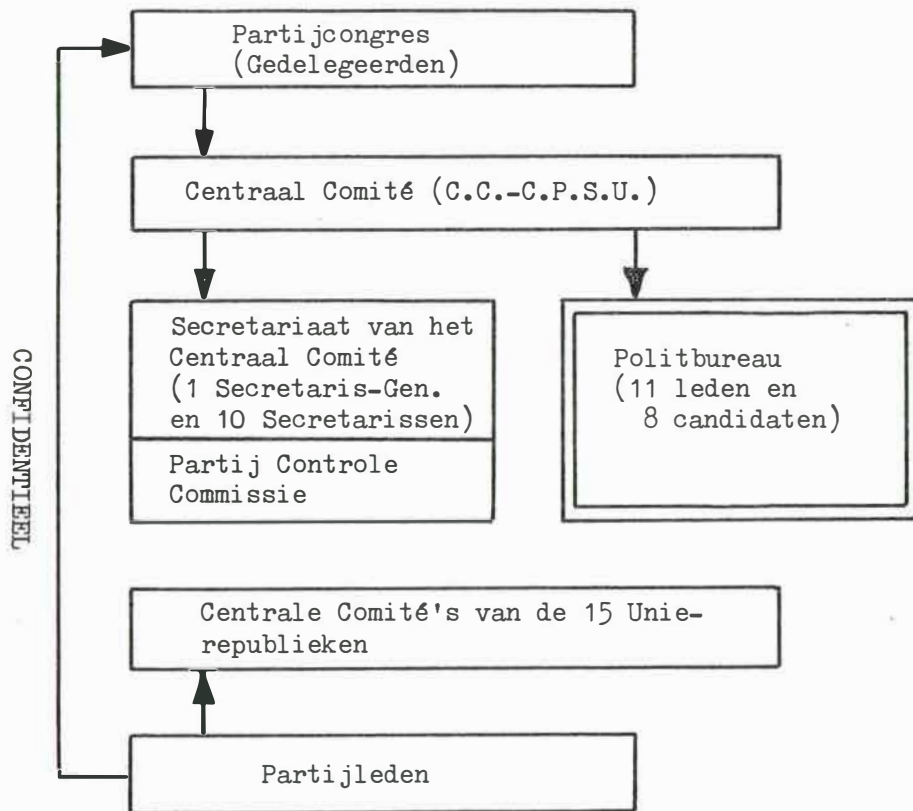
De Sovjet regering omvat 57 Ministeries en 12 Staatscomité's. Een van laatstgenoemde is het Comité voor Staatsveiligheid (K.G.B.) bij de Ministerraad van de U.S.S.R.

De voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet, het Sovjet parlement is te beschouwen als Staatspresident. Deze functionaris (Podgorny) is momenteel een van de elf leden van het Politbureau.

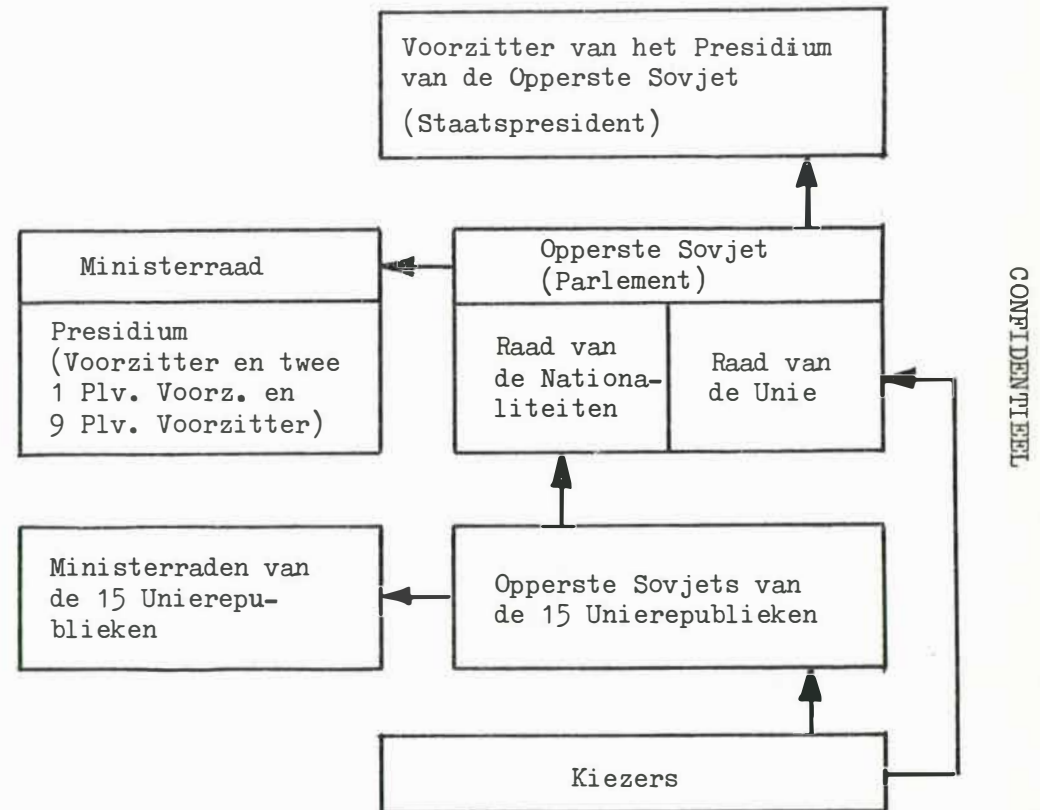
De Opperste Sovjet is verdeeld in de Raad van de Nationaliteiten en de Raad van de Unie. Eerstgenoemde wordt gekozen door de Opperste Sovjets van de Unierepublieken en laatstgenoemde rechtstreeks door de kiezers. Voor verdere bijzonderheden wordt naar het tot dit hoofdstuk behorend schema verwezen.

6. PARTIJ EN REGERING IN DE SOVJET UNIE

PARTIJ

REGERING

— kiesprocessen
 — feitelijke macht

Secretaris-Generaal (van het Secretariaat) van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sovjet Unie (C.C.-C.P.S.U.) is de Partijchef (Breschnev) en is een van de leden van het Politbureau.

HOOFDSTUK XXXIV

LIJST VAN RUSSISCHE AFKORTINGEN OP HET GEBIED
VAN INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXXIV

Lijst van Russische afkortingen op I. en V. - gebied

Opmerking:

Diverse afkortingen zijn niet in deze lijst opgenomen, daar deze reeds zijn verklaard op de plaatsen waar ze in het boekwerk voorkomen.

A.O.	AGENTURNY OTDEL Agentensectie
A.P.N.	AGENSTVO PECHATI I NOVOSTI Persagentschap Nieuws
Ch.P.	CHREZVYCHAINYE PROISSHESTVIYE Buitengewone gebeurtenissen
D DESINFORM	DESINFORMATSIA Desinformatie
D.T.U.	DOROZHNOYE TRANSPORTNOYE UPRAVLENIYE Afdeling (Beveiliging) Transportwezen
E.K.U.	EKONOMICHESKOYE UPRAVLENIYE Afdeling (Beveiliging) Economie
EM	EMIGRANTY Emigranten
G.K.K.N.R.	GOSUDARSTVENNY KOMITET KOORDINATII NAUCHNOGO RASSLEDOVANIYA Staatscomité voor Coördinatie van het Wetenschappelijk Onderzoek
G.K.N.T.	GOSUDARSTVENNY KOMITET NAUKI I TEHNIKI Staatscomité voor Wetenschap en Techniek
G.P.U.	GOSUDARSTVENNOYE POLITICHESKOYE UPRAVLENIYE Staats Politiek Bestuur
G.R.U.	GLAVNOYE RAZVEDYVATELNOYE UPRAVLENIYE Hoofddirectoraat Inlichtingen (van de Generale Staf)
G.S.V.G.	GRUPPA SOVETSKIKH VOISK V GERMANII Sovjet Legergroep in Duitsland
G.U.G.B.	GLAVNOYE UPRAVLENIYE GOSUDARSTVENNOI BEZOPASNOSTI Hoofdafdeling voor Staatsveiligheid
G.U.K.R.-SHMERSH	GLAVNOYE UPRAVLENIYE KONTR RAZVYEDKI -SHMERT SHPIONAM Hoofdafdeling Contra-Inlichtingen-Dood aan de Spionnen
G.U.L.A.G.	GLAVNOYE UPRAVLENIYE ISPRAVITYELNO TRUDOVYKH LAGEREI Hoofdafdeling Correctieve Werkkampen

CONFIDENTIEEL

G.U.P.V.	GLAVNOYE UPRAVLENIYE POGRANICHNYKH VOISK Hoofdafdeling Grenstroepen
I.N.U.	INOSTRANNOYE UPRAVLENIYE Afdeling Buitenland. Ook wel vertaal als Bestuur Buitenland en Directoraat Buitenland. Verouderde afkorting voor de huidige Hoofdafdeling Buitenland van de K.G.B.
K.G.B.	KOMITET GOSUDARSTVENNOI BEZOPASNOSTI Comité voor Staatsveiligheid
K.I.	KOMITET INFORMATSII Inlichtingencomité
K.R.O.	KONTR-RAZVEDYVATELNYI OTDEL Sectie Contra-Inlichtingen
K.R.U.	KONTR-RAZVEDYVATELNOYE UPRAVLENIYE Afdeling Contra-Inlichtingen
M.G.B.	MINISTERSTVO GOSUDARSTVENNOI BEZOPASNOSTI Ministerie voor Staatsveiligheid
M.I.D.	MINISTERSTVO INOSTRANNYKH DEL Ministerie van Buitenlandse Zaken
M.O.O.P.	MINISTERSTVO OKHRANY OBSHCHESTVENNOGO PORYADKA Ministerie voor Handhaving van de Openbare Orde
M.O.P.	MINISTERSTVO OBORONNOI PROMYSHLENNOSTI Minister voor de Defensie Industrie
M.P.O.	MORSKAYA POGRANICHNAYA OKHRANA Marine Grenswacht (van de K.G.B.)
M.V.D.	MINISTERSTVO VNUTRENNIKH DEL Ministerie van Binnenlandse Zaken
N.K.G.B.	NARODNY KOMMISSARIAT GOSUDARSTVENNOI BEZOPASNOSTI Volkscommissariaat voor Staatsveiligheid
N.K.V.D.	NARODNY KOMMISSARIAT VNUTRENNIKH DEL Volkscommissariaat van Binnenlandse Zaken
N.T.S.	NARODNO TRUDOVOI SOYUS Nationaal Verbond van Russische Solidaristen Letterlijk vertaald: Volksbond van de Werkenden
O.G.P.U.	OBYEDINYONNOYE GOSUDARSTVENNOYE POLITICHESKOYE UPRAVLENIYE Verenigd Staats Politiek Bestuur
O.O.	OSOBYI OTDEL Speciale Sectie

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

O.U.N.	ORGANISATSIA UKRAINSKIKH NATSIONALISTOV Organisatie van Oekraïense Nationalisten
O.V.S.	OTDEL VNYESHNIKHI NOSHENII Sectie Buitenlandse Betrekkingen
R.O.	RAZVEDYVATELNY OTDEL Inlichtingensectie
R.P.	RAZVEDYVATELNY PUNKT Inlichtingenpost
R.U.	RAZVEDYVATELNOYE UPRAVLENIYE Inlichtingendirectoraat
SEKSOT	SEKRETNY SOTRUDNIK Geheime Medewerker
S.K.	SOVIETSKAYA KOLONIA Sovjet Kolonie
S.P.U.	SEKRETNOYE POLITICHESKOYE UPRAVLENIYE Afdeling Binnenlandse Veiligheid Letterlijk: Geheim Politiek Bestuur
TASS	TELEGRAFNOYE AGENSTVO SOVIETSKOGO SOYUZA Sovjet Telegraafagentschap
T.O.S.	TAJNY OPERATIVNY SOVIET Geheime Operatieve Raad
TSJEKA (CHEKA)	CHRESVYCHAYNAYA KOMISSIYA Bijzondere Commissie
U.O.O.	UPRAVLENIYE OSOBYKH OTDEL OV Afdeling Speciale Secties Verouderde afkorting voor de huidige H.A. Beveiliging Strijdkrachten.
U.O.R.	UPRAVLENIYE OPERATIVNOI RAZVEDKI Directoraat Operationele Inlichtingendienst
Up.D.K.	UPRAVLENIYE PO OBSLUZHIVANIYU DIPLOMATICHESKOGO KORPUSA Afdeling voor Dienstverlening aan het Diplomatieke Corps
V.D.A.	VOYENNO DIPLOMATICHESKAYA AKADEMIYA Militaire Diplomatieke Academie
V.K.O.	VNUTRENNYAYA KREMLYOVSKAYA OKHRANA Kremlinwacht
V.R.Sh.	VYSSHAYA RAZVEDYVATELNAYA SHKOLA Hogere Inlichtingenschool
ZAMPOLIT	ZAMESTITEL KOMANDIRA PO POLITICHESKOI CHASTI Plv. Cdt. voor Politieke Zaken

CONFIDENTIEEL

HOOFDSTUK XXXV

ENIGE DOOR DE SOVJET INLICHTINGDIENSTEN TOE-
GEPASTE CONSPIRATIEVE HULPMIDDELEN

CONFIDENTIEEL

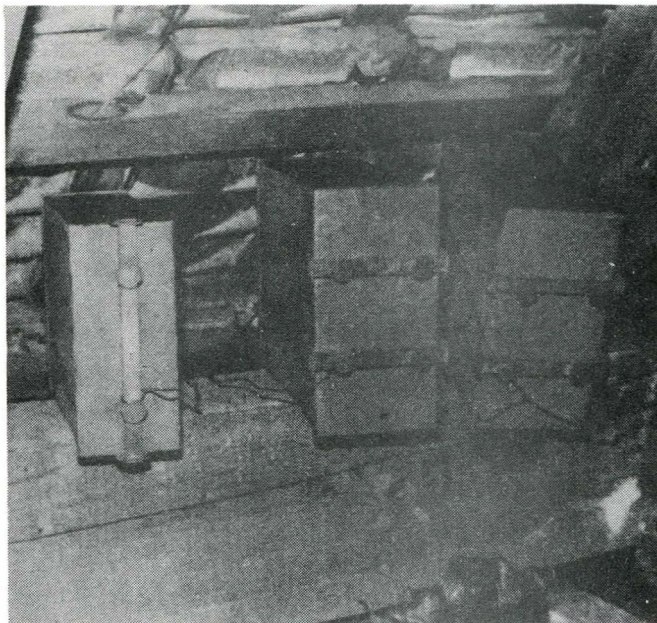
HOOFDSTUK XXXV

Enkele door de Sovjet Inlichtingendiensten
toegepaste conspiratieve hulpmiddelen

(De hierna behandelde hulpmiddelen vormen een aanvulling op de reeds in diverse andere publicaties van de Militaire Inlichtingendienst opgenomen afbeeldingen).

1. Radio-verbindingsapparatuur voor conspiratieve doeleinden Blz 149
2. Chiffre-materiaal Blz 152
3. Conspiratieve hulpmiddelen voornamelijk m.b.t. het P.T.T.-
verkeer tussen leden van Sovjet inlichtingendiensten Blz 156
4. Fotografische apparatuur met daartoe behorende conspiratieve
containers Blz 157
5. Containers voor conspiratief transport van inlichtingen,
instructies, chiffre-materiaal, filmmateriaal, geld e.d.
in de vorm van tassen en koffers Blz 161
6. Containers voor conspiratief transport van inlichtingen,
instructies, chiffre-materiaal, filmmateriaal, geld, pas-
poorten e.d. in de vorm van gereedschappen e.a. gebruiks-
voorwerpen Blz 163
7. Mini-Spionage-apparatuur voor verplaatsingscontrole Blz 167
8. Liquidatiewapens Blz 168
9. Spionageschepen (Inlichtingenschepen) Blz 172

1. RADIO-VERBINDINGSAPPARATUUR VOOR CONSPIRATIEVE DOELEINDEN

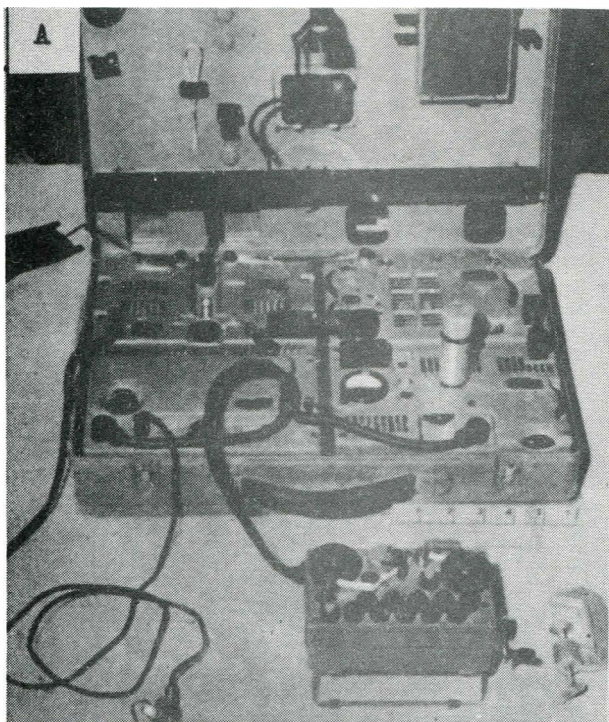

Radiozenders verstrekt aan Slapende Inlichtingennetten

De foto toont verpakte radiozenders welke werden verstrekt aan de leiding van een Slapend Inlichtingennet. De door de inlichtingencentrale verstrekte zenders werden herhaaldelijk geruild tegen modernere types. Vergezeld van speciale instructies en chiffré-materiaal moeten zij in actie treden na oproep door de inlichtingencentrale.

Reeds enige jaren geleden werd uit het Oostblok afkomstige radio-zendapparatuur, welke in een bos in een Westelijk land was begraven, aangetroffen. De apparatuur was zorgvuldig geïsoleerd en verborgen in houtblokken.

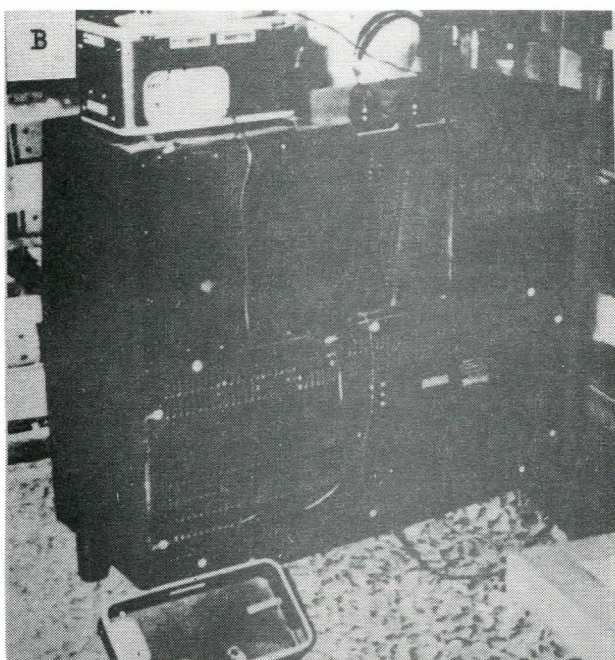
De afbeelding van deze apparatuur is dezerzijds gepubliceerd in het in 1968. verschenen boekwerk "Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de D.D.R.", bladzijde 90.

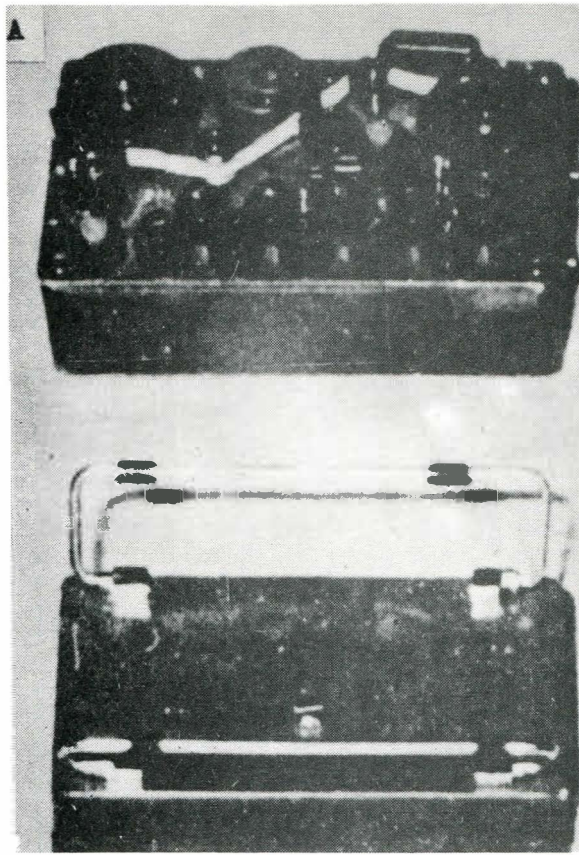

Sovjet agentenzender met ap-
paraat voor versnelde uitzen-
ding

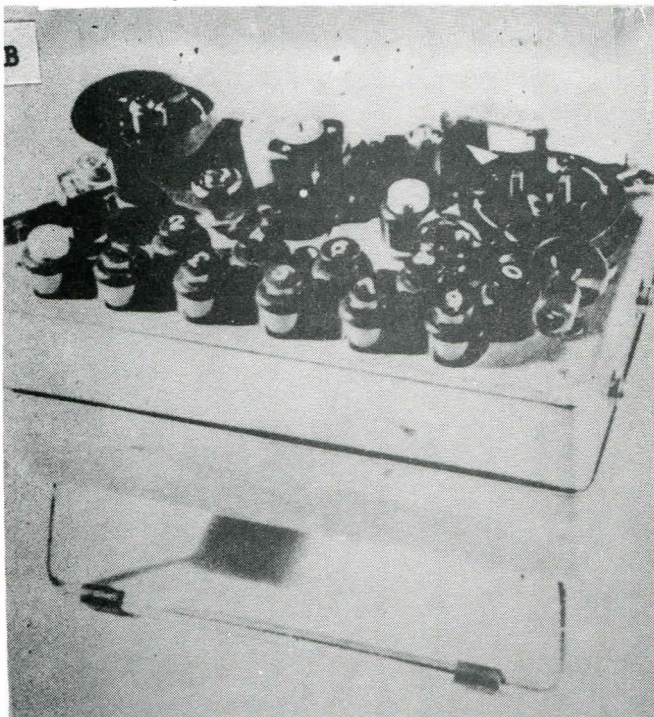
De radiozender (capaciteit 150 W) is opgeborgen in een meta-
len koffertje ter grootte van
een kofferschrijfmachine (foto
A).

Het apparaat is gekoppeld met
een zogenaamd "high-speed-
transmission device", een ap-
paraat voor versnelde uitzen-
ding van op een band opgenomen
morsetekens. De interceptie-
mogelijkheden en localisering
door een peildienst worden
hierdoor sterk gereduceerd.
Foto B toont een radio-ont-
vanger met een daarmee ver-
bonden koptelefoon, bestemd
voor het afluisteren van door
- Moskou gegeven instructies.

De foto's A en B tonen apparatuur voor versnelde uitzending van radioberichten (High-speed-transmission) welke vooraf op een band zijn opgenomen. Het apparaat behoort bij de radiozender welke is afgebeeld op bladzijde 150.

2. CHIFFRE-MATERIAAL

CONFIDENTIEEL

Tabel voor het ontvangen van gecijfreerde radiotelegrammen, aangetroffen bij de liquidatie van een Illegale K.G.B.-Residentie
(Betreft éénzijdige verbinding)

№№	Дни недели	1-я передача		2-я передача		3-я передача		Сигналы
		Время ГМТ	Частота МГц	Время ГМТ	Частота МГц	Время ГМТ	Частота МГц	
I	Среда	0528	5325	0538	5829	0628	6487	3-8-2
II	Понедельник	0515	5266	0545	5778	0615	6562	9-0-5
III	Вторник	0504	5508	0534	6386	0604	6935	6-4-7
IV	Понедельник	0520	6822	0550	7548	0620	8129	1-0-8
V	Вторник	0509	6947	0539	8073	0609	8815	4-9-2
VI	Четверг	0501	7451	0531	8546	0601	9832	5-8-6
VII	Четверг	0531	7827	0601	8864	0631	10081	7-2-9
VIII	Вторник	0517	6643	0547	7666	0617	8711	2-4-8
IX	Вторник	0533	6473	0603	7483	0633	8172	8-0-6
X	Понедельник	0526	5147	0556	5812	0626	6764	9-2-7
XI	Пятница	0529	5656	0559	6366	0629	6807	6-5-1
XII	Вторник	0415	5221	0445	5744	0515	6351	8-3-9

Vertaling van Russische teksten

Horizontaal (kop van de tabel) :

Maanden	Dagen	1. Uitzending		2. Uitzending	3. Uitzending	Oproepteken
		Tijd	Frequentie			
		GMT	KCS	Idem	Idem	

(Opmerking: Hetzelfde bericht wordt driemaal uitgezonden)

Verticaal (eerste en tweede kolom):

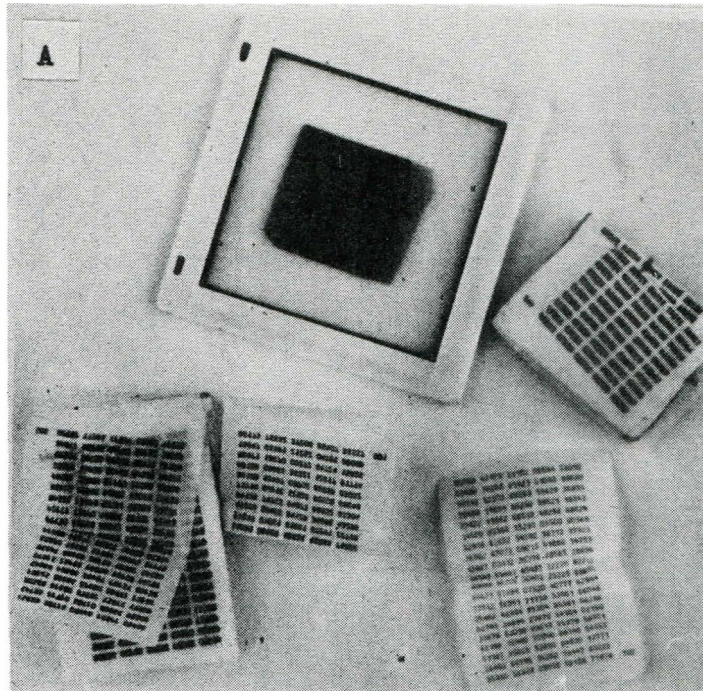
Eerste kolom : Romeinse cijfers I t/m XII.

Tweede kolom : Dagen van de week achtereenvolgens

Woensdag, Maandag, Dinsdag, Maandag, Dinsdag, Donderdag,
Donderdag, Dinsdag, Dinsdag, Maandag, Vrijdag en Dinsdag.

(Opmerking: Let op voortdurende wisseling van dagen, zendtijden, frequenties en oproeptekens).

Foto's behorende bij tekst op blz 154.

B

10508	31539	68703	10858	58015	25412	97148	27979
80362	59763	56968	15610	24958	66159	77962	48887
59827	93755	22334	67766	19899	36366	98053	41319
24765	30434	26765	61392	58307	40149	96606	63855
99249	74496	47086	74654	86392	35107	98748	40562
61706	64622	15991	68376	39833	34778	00021	95145
60878	22467	73129	66874	19514	74018	57451	83481
00585	71878	99254	42554	43282	24612	03921	77300
10862	10580	23581	39835	66013	88327	07547	27792
30276	20892	16400	42970	96844	28501	64687	87780

CONFIDENTIEEL

Tekst behorende bij foto's A en B op bladzijde 153.

Radio-ontvangsttabel en chiffreerblokjes

Foto A toont een dia-raampje met filmnegatief van de in de Russische taal gestelde radio-ontvangsttabel (zie foto bladzijde 152), en chiffreerblokjes (on-time-pads, Schlüsselblocks) met rode en zwarte cijfergroepen voor het dechiffreeren en chiffreren van de door de centrale en door de illegale resident verzonden en ontvangen radio-boodschappen.

Foto B toont de vergroting van een chiffreertabel van een andere resident.

CONFIDENTIEEL

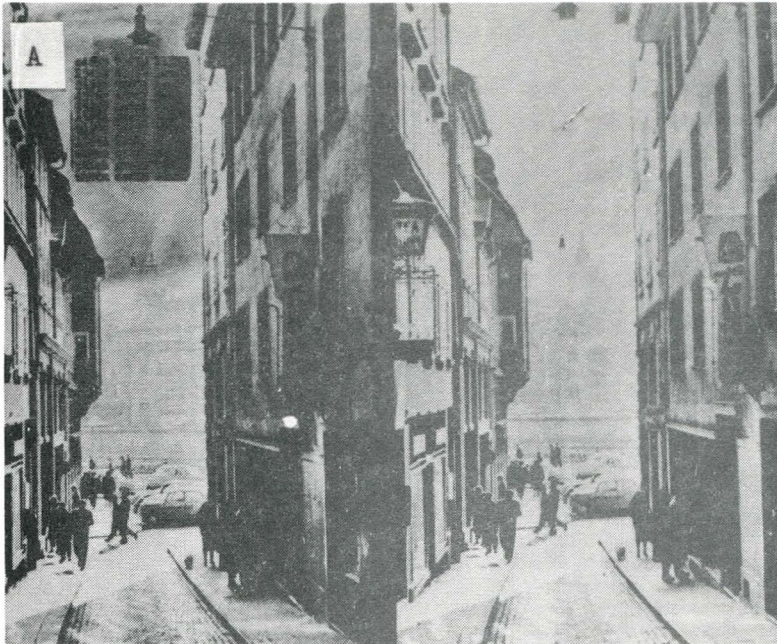
000 = abgesandt	253 = Deckadresse
019 = Adresse	262 = Dokument
028 = Ander-n/ung	271 = dringend
037 = Anleg-en/ung	280 = Einsatz, einsetzen
040 = Antwort-en	299 = Einschätz-en/ung
055 = Anweis-en/ung	307 = einverstanden (mit)
064 = Arbeit-en	310 = Empfang-en
073 = Arbeitsatelle	325 = Entleer-en/ung
082 = Aufenthalt	334 = entleert
091 = Aufgabe, aufgeben	343 = Ergebnis
109 = Aufklar-en/ung	352 = Erhalt-en/ung
118 = Aufnahme, aufnehm.	361 = Ermittel-n/ung
127 = Auftrag	370 = Erwart-en/ung
136 = ausführlich	389 = Feststell-en/ung
145 = Bahnhof	398 = Frequenz
154 = Beginn-en	406 = Funk
163 = Beleg-en/ung	415 = Geheimschreibmittel
172 = belegt	424 = Grenzübergang
181 = benötigen	433 = Information, inform.
190 = Beobacht-en/ung	442 = Instrukteur
208 = Bericht-en	451 = Interesse, interess.
217 = Berlin	460 = Karte
226 = Bestätig-en/ung	479 = Kontakt
235 = Brief	488 = Kontroll-e/ieren
244 = Chiffre	497 = Kurier

Codeblok

De foto toont een bladzijde van een codeblok van een Oostblokagent.

Met behulp hiervan kunnen een aantal belangrijke of veel voorkomende woorden in de te chiffreren tekst van berichten telkens door drie cijfers worden vervangen.

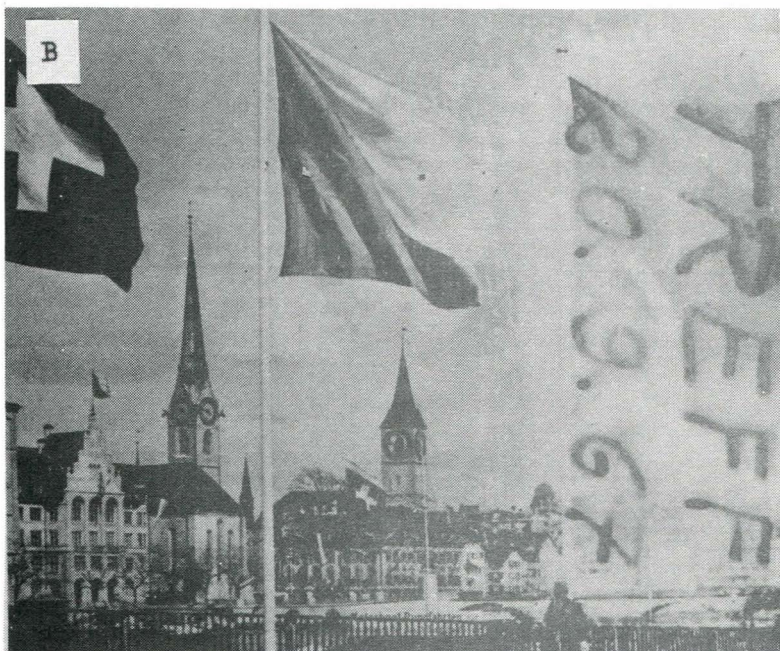
3. CONSPIRATIEVE HULPMIDDELEN VOORNAMELIJK M.B.T. HET P.T.T.-
VERKEER TUSSEN LEDEN VAN SOVJET INLICHTINGENDIENSTEN

Ansichtkaarten met ge-
heime boodschappen

De foto's A en B tonen aan Oostblokagenten gezonden Ansichtkaarten welke door de inlichtingencentrale zijn voorzien van geheime boodschappen, die na speciale bewerking van de kaarten zichtbaar worden.

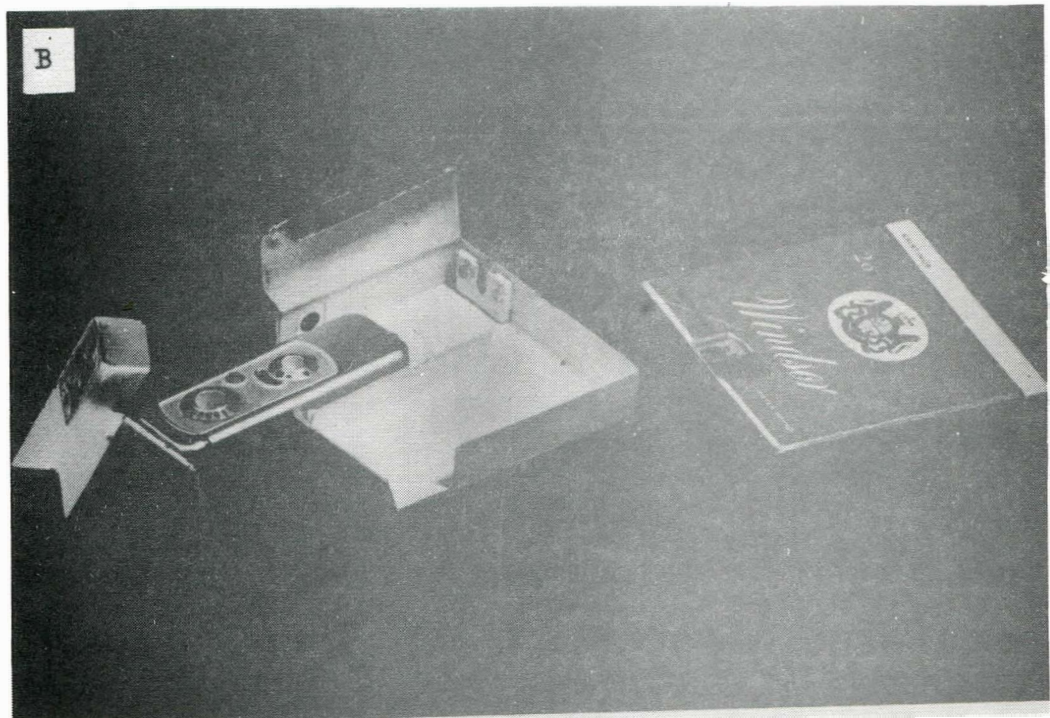
De Ansichtkaarten lijken in dergelijke gevallen qua beeld en postzegel afkomstig te zijn uit een Westelijk land. In feite zijn ze slechts in het betreffende land gepost.

4. FOTOGRAFISCHE APPARATUUR MET DAARTOE BEHORENDE CONSPIRATIEVE
CONTAINERS

CONFIDENTIEEL

Foto's behorende bij tekst op blz 158

CONFIDENTIEEL

Tekst behorende bij foto's A en B op bladzijde 157.

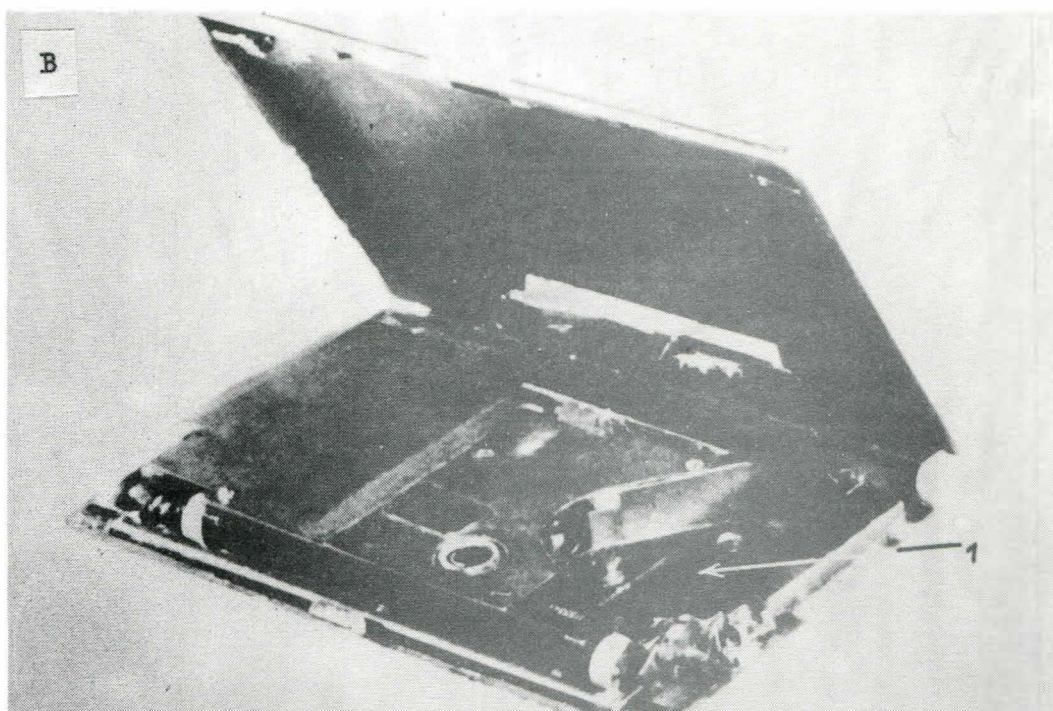
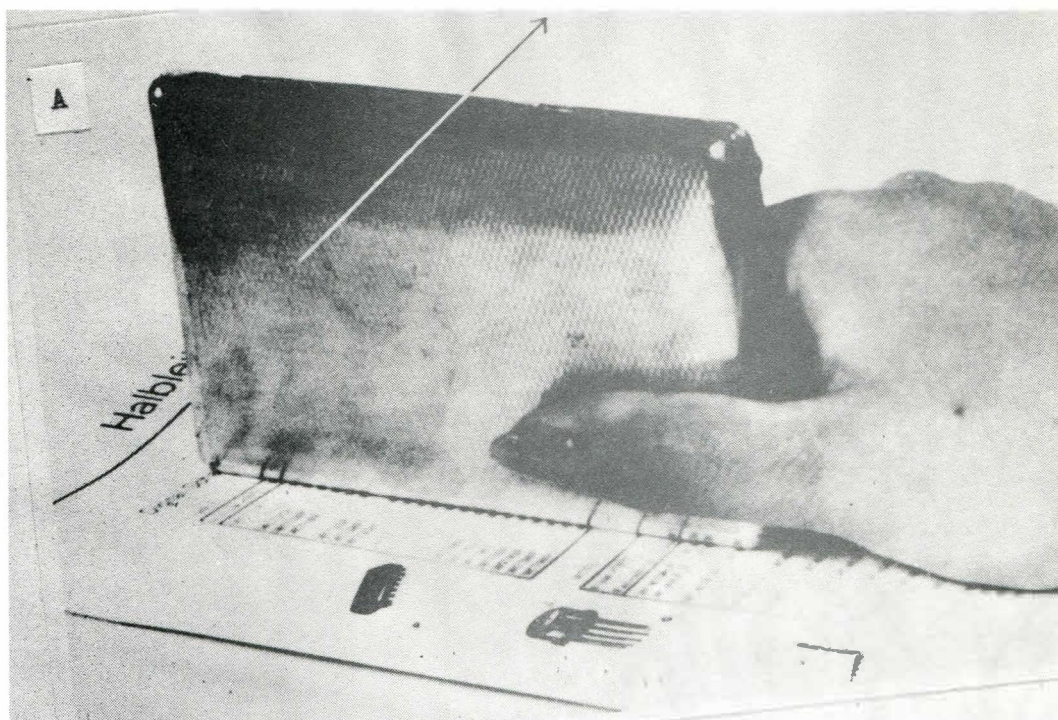
Containers voor Minox-apparatuur

Het blikje heeft een afschroefbare bodem (foto A) welke toegang geeft tot een afzonderlijke ruimte voor het verbergen van de camera en de daarbij behorende filmspoeltjes.

Foto B toont een geprepareerd sigarettendoosje waarin een Minox-camera is verborgen. Door uitschuiven van het doosje wordt de camera gespannen. Het objectief ligt dan vóór de opening in de zijkant van het doosje (zie foto B). Door op het doosje te drukken, op de plaats waar zich de ontspanner bevindt, kan de camera opnemen.

CONFIDENTIEEL

Foto's behorende bij tekst op blz 160.

CONFIDENTIEEL

Tekst behorende bij foto's A en B op bladzijde 159.

Speciale camera voor documentenfotografie in de vorm van een sigarettenkoker

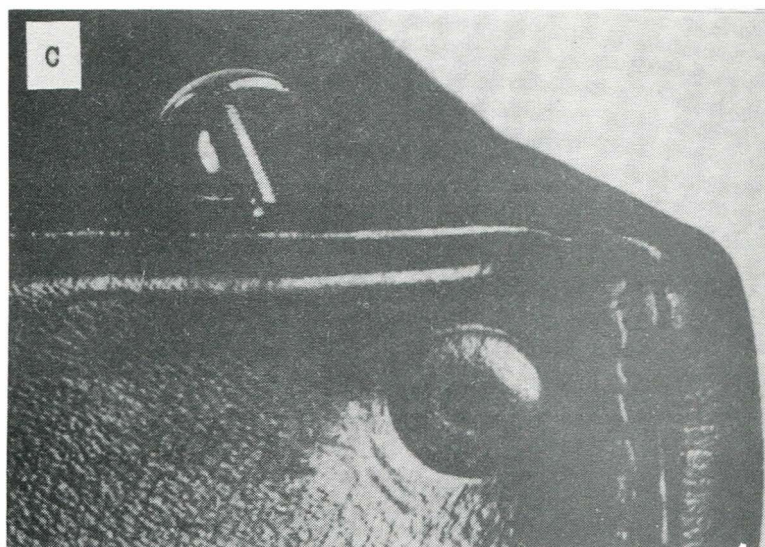
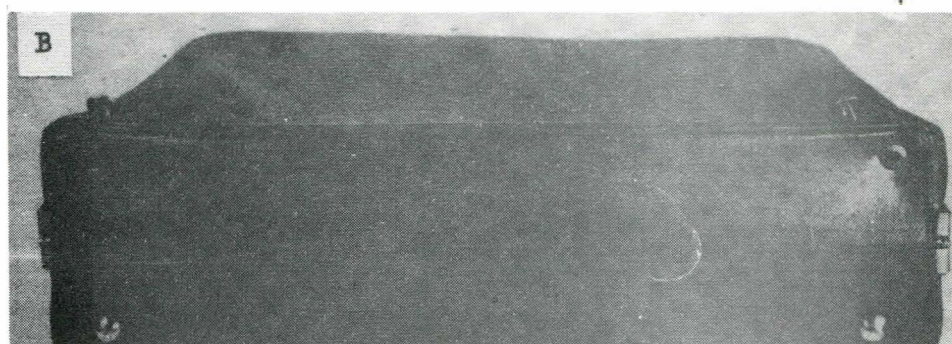
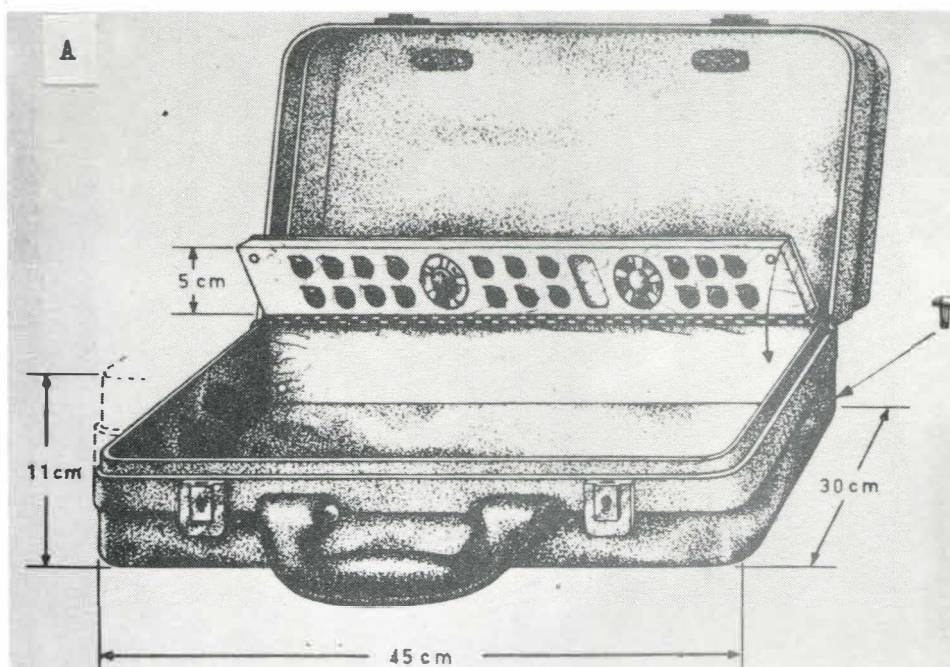
Foto A en B tonen een speciale camera waarmee Sovjet agenten zijn uitgerust. Deze camera is speciaal bestemd voor documentenfotografie. Uiterlijk heeft het apparaat de vorm van een sigarettenetui. In het etui is een kleinbeeld-camera gemonteerd, die is voorzien van een elektrische belichtingsinstallatie.

Teneinde een document te fotograferen plaatst de agent het sigarettenetui (zie foto A) met de beide rubberrolletjes (zie foto B) op het document; door een derde rolletje wordt dan de belichtings- of verlichtingsinstallatie ingeschakeld. Verlicht wordt het gedeelte van het document dat zich onder de smalle kant van het etui (foto A) bevindt. Door het etui over het document te schuiven (foto A) kan dit onopvallend worden gefotografeerd.

5. CONTAINERS VOOR CONSPIRATIEF TRANSPORT VAN INLICHTINGEN,
INSTRUCTIES, CHIFFRE-MATERIAAL, FILMMATERIAAL, GELD E.D.
IN DE VORM VAN TASSEN EN KOFFERS

CONFIDENTIEEL

Foto's behorende bij tekst op blz 162

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEEL

Tekst behorende bij foto's A, B en C op bladzijde 161.

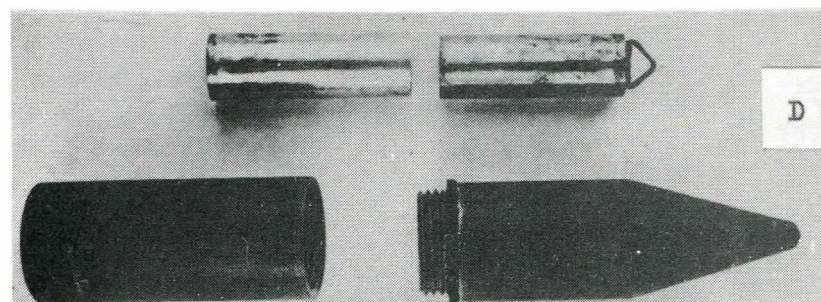
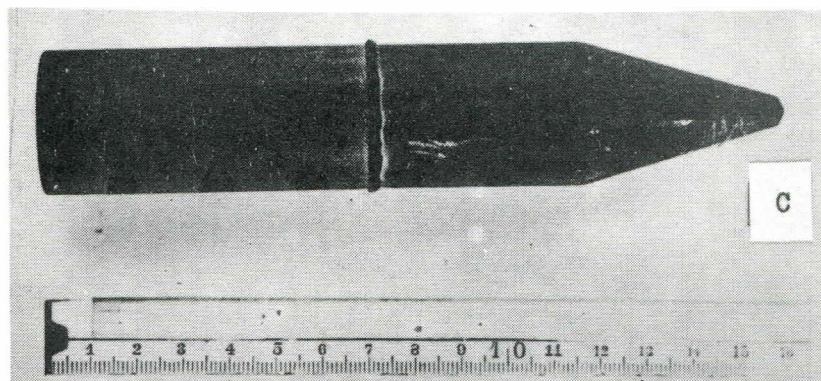
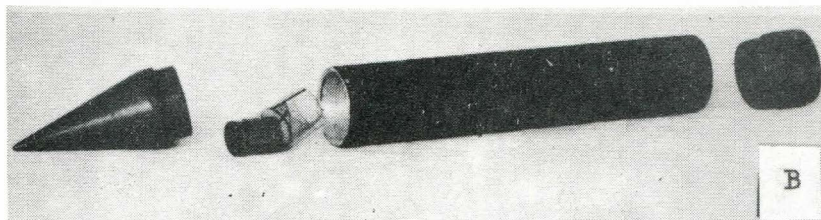
Koerierskoffer voor het transporteren van Minox-films en geluidsbanden

De speciale koffer met dubbele bodem is gebruikt door een koerier van de K.G.B. In de uitsparingen van het scharnierende bodemgedeelte (zie foto A) kunnen 20 Minox-films en twee geluidsbandjes verborgen worden.

De foto's B en C tonen de bodem van de koffer met de uitschroefbare nieten die het plankje met de films en geluidsbandjes vasthouden en aldus de inhoud aan het oog onttrekken.

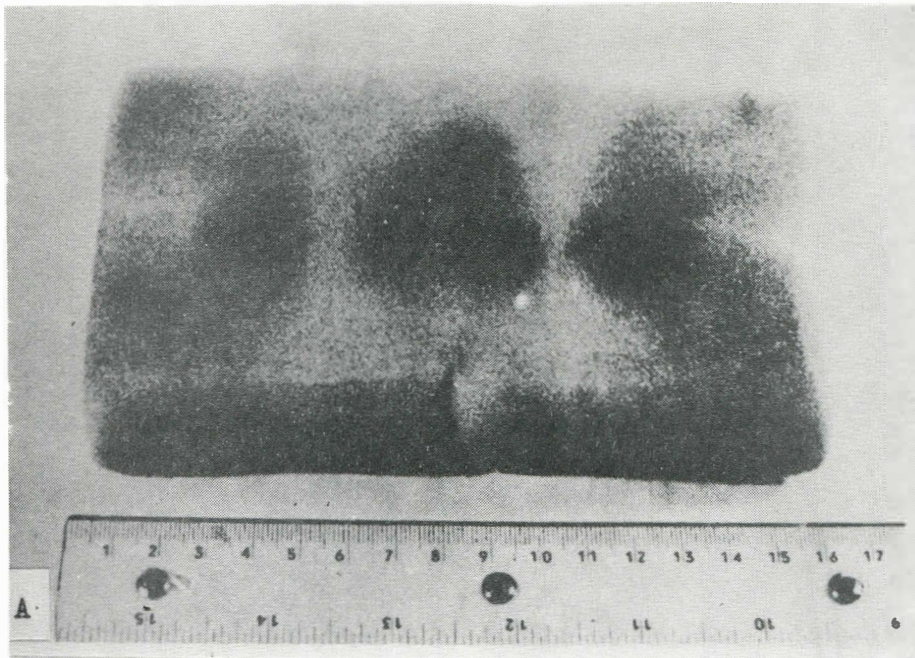
CONFIDENTIEEL

6. CONTAINERS VOOR CONSPIRATIEF TRANSPORT VAN INLICHTINGEN, INSTRUCTIES, CHIFFRE-MATERIAAL, FILMMATERIAAL, GELD, PAS-POORTEN E.D. IN DE VORM VAN GEREEDSCHAPPEN E.A. GEBRUIKS-VOORWERPEN

Containers in de vorm van schietlood

De foto's A t/m D tonen metalen containers welke lijken op schietlood. Ze zijn waterdicht af te sluiten. Er bestaan diverse vormen en dimensies. Deze containers worden door Oostblokagenten gebruikt voor het verbergen van berichten, films, geld en Minox-camera's (zie afbeelding in het dezerzijds gepubliceerde boekwerk betreffende de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten van de D.D.R.). De containers doen vooral dienst als Dode Brievenbussen wanneer het aanleggen daarvan met moeilijkheden gepaard gaat of niet goed goed mogelijk is. De pen- nen kunnen met de voet in de grond gedrukt worden. Ook in geval van nood, zoals een dreigende arrestatie, kan in de container verborgen compromitterend materiaal op die manier snel verstopt worden.

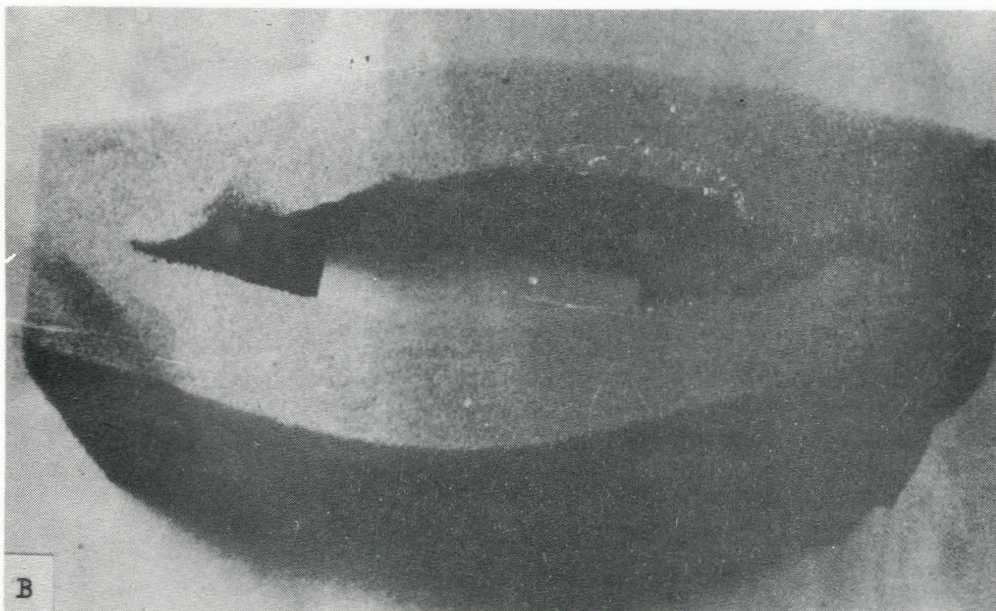

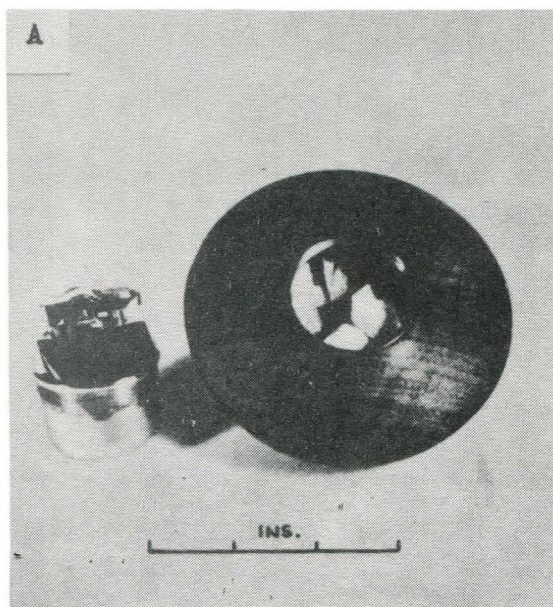
Als contai-
ner gebruik-
te spons

De foto's A
B tonen een
opengesneden
spons welke
als Dode
Brievenbus
werd gebruikt.

De vuile
spons werd in
het toilet
van een trein
achter de
spoelbak van
de W.C. ver-
borgen en is
dus ook te
beschouwen
als een Mo-
biele DBB of
een Onper-
soonlijke
Koerier.

Op dezelfde
wijze is ook
al gebruik
gemaakt van
een prop kauw-
gum die op
een onopval-
lende plaats
in het toilet
werd aange-
bracht.

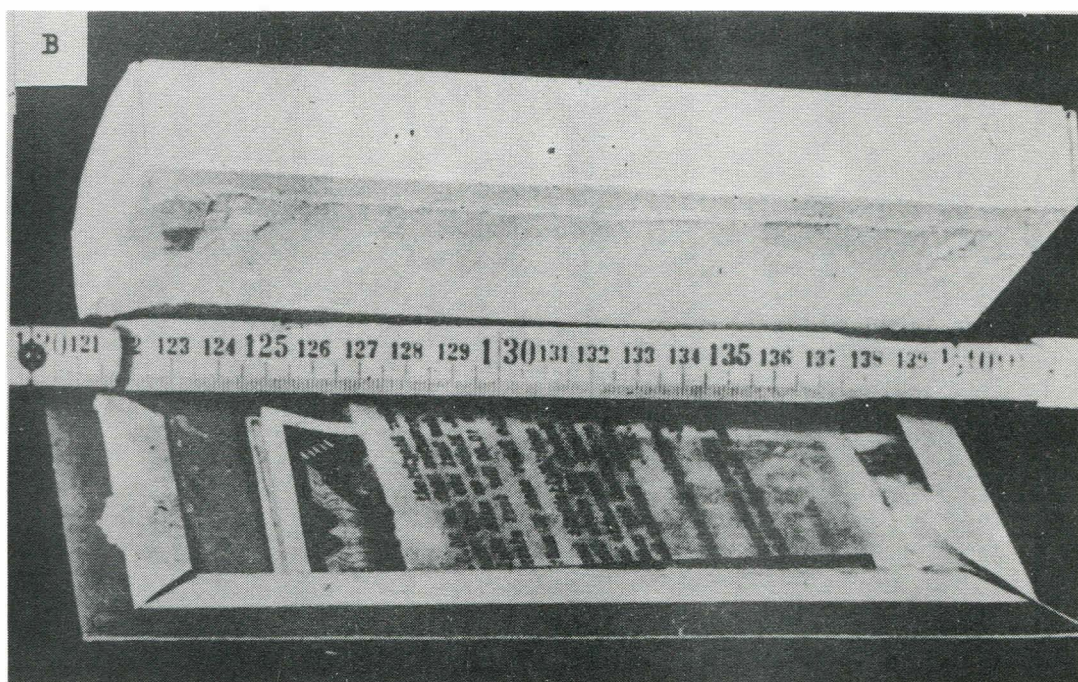

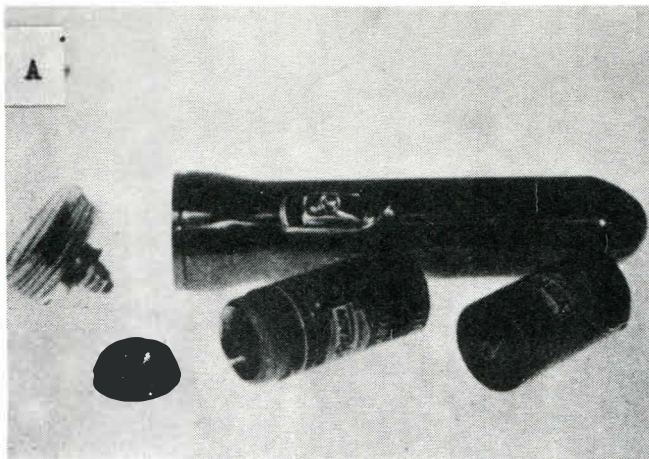

Tafelaansteker en bonbondoos als containers

De Ronson-tafelaansteker (foto A) heeft een geheime bergplaats waarin zendschema's voor radioverkeer met Moskou waren verborgen.

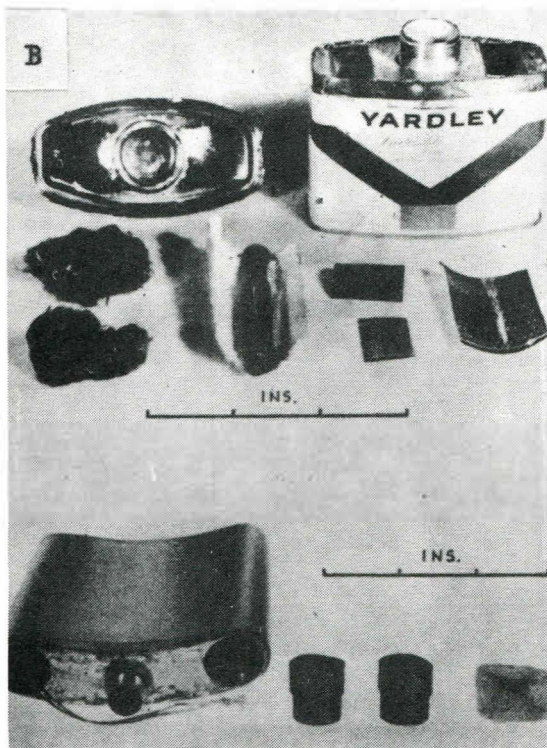
In de bodem van de bonbondoos (foto B) werden bankbiljetten en instructies voor een Oostblok-agent verborgen.

Containers in de vorm van een
batterij, een talkpoederbus
en een heupflesje

De zaklamp op foto A heeft een echte en een onechte (holle) batterij, welke dienst deed als bergplaats voor spionagefilms.

De talkpoederbus op foto B heeft geheime bergruimten waarin onder andere een microscoop voor het lezen van fotografische punten (microdots) was verborgen. Foto B toont verder een als container geprepareerd heupflesje, dat in twee compartimenten magnetisch ijzeroxyde ter bestuiving van geluidsbanden bevatte en bovendien, in een middenvak, echte Scotch.

7. MINI-SPIONAGE-APPARATUUR VOOR VERPLAATSINGSCONTROLE

Mini-spionage-apparatuur voor verplaatsingscontrole

Toeristen en andere personen uit het Westen die met een motorvoertuig de Sovjet Unie bezoeken, worden onder meer als volgt gecontroleerd.

Langs de belangrijkste reisroutes zoals Moskou-Brest, Moskou-Leningrad en Moskou-Kiev e.v. zijn waarnemingsposten van de K.G.B. gestationeerd.

Deze worden geassisteerd door informanten die behoren tot het personeel van tankstations, garages en campings. Bovendien heeft onder andere op zijwegen controle door de Militia (Algemene politie) plaats. Elke afwijking van de voorgeschreven reisroute wordt aan een centrale post gemeld.

Teneinde de bestaande controlemaatregelen te verbeteren, wordt echter voortdurend naar nieuwe hulpmiddelen gezocht. Er is zeer kleine zendapparatuur ontwikkeld welke, wanneer de K.G.B. dit wenselijk acht, op een onopvallende plaats aan het motorvoertuig van een Westelijke bezoeker kan worden aangebracht. Dit geschiedt meestal tijdens een controle bij grenspassing. Een radiosignaal dat door het aangebrachte apparaatje wordt uitgezonden, maakt controle op positie en verplaatsing van het betreffende voertuig mogelijk. Een officiële Amerikaanse instantie gaf in een instructie, enkele jaren geleden al, aan functionarissen die moesten reizen of verblijven in Oostbloklanden, de raad geen schoenen aldaar te laten repareren.

Het is namelijk voorgekomen dat op last van de K.G.B. een zendertje in de schoenhak werd gemonteerd in verband met verplaatsingscontrole.

Deze controle wordt uiteraard alleen dan toegepast wanneer daaraan naar het oordeel van de K.G.B. behoefte bestaat; het vaststellen van bepaalde contacten bijvoorbeeld.

Zendapparatuur in de vorm van een knoop is eveneens door de K.G.B. toegepast. Een functionaris van de Special Branch van Scotland Yard (Harwood) die Macmillan, destijds Brits premier, tijdens een bezoek aan de Sovjet Unie vergezelde, was onder meer belast met geregelde controle van de overjas en andere kledingstukken van de premier op dergelijke apparatuur.

Een van de nieuwste versies van de hiervoor beschreven mini-spionage-apparatuur, is de "radiopil", welke na toediening als "spion in de maag" gedurende een bepaalde periode vaststelling van de verblijfplaats van een te schaduwen persoon mogelijk maakt.

Meldingen betreffende door de Oostblok inlichtingen- en veiligheidsdiensten toegepaste technische en wetenschappelijke hulpmiddelen worden door ondeskundigen soms als James Bond verhalen gekwalificeerd.

Talrijke praktijkvoorbeelden bevestigen echter de juistheid van deze berichten.

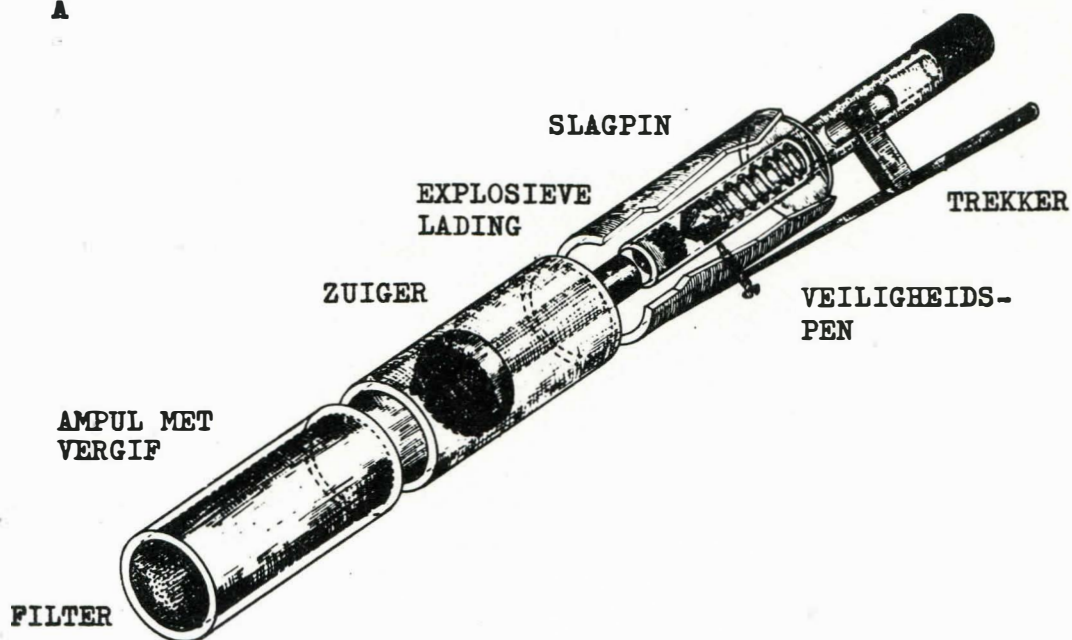
(Geen foto's).

8. LIQUIDATIEWAPENS

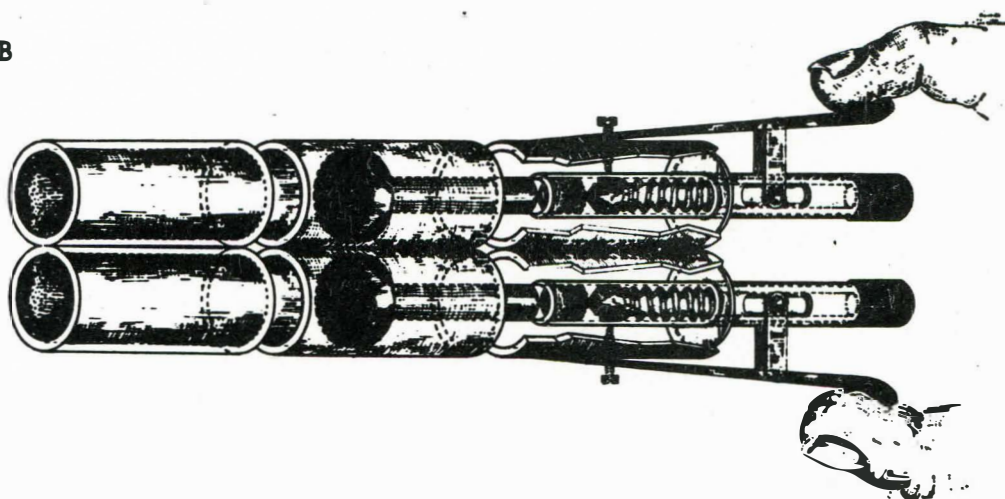
CONFIDENTIEEL

Foto's behorende bij tekst op blz 169.

A

B

CONFIDENTIEEL

Tekst behorende bij foto's A en B op blz. 168.

Liquidatiewapens met gifverstuiwingsinrichting

De wapens bestaan in twee uitvoeringen namelijk met één (foto A) en met twee lopen (foto B). De wapens zijn door K.G.B.-agenten met volledig succes toegepast.

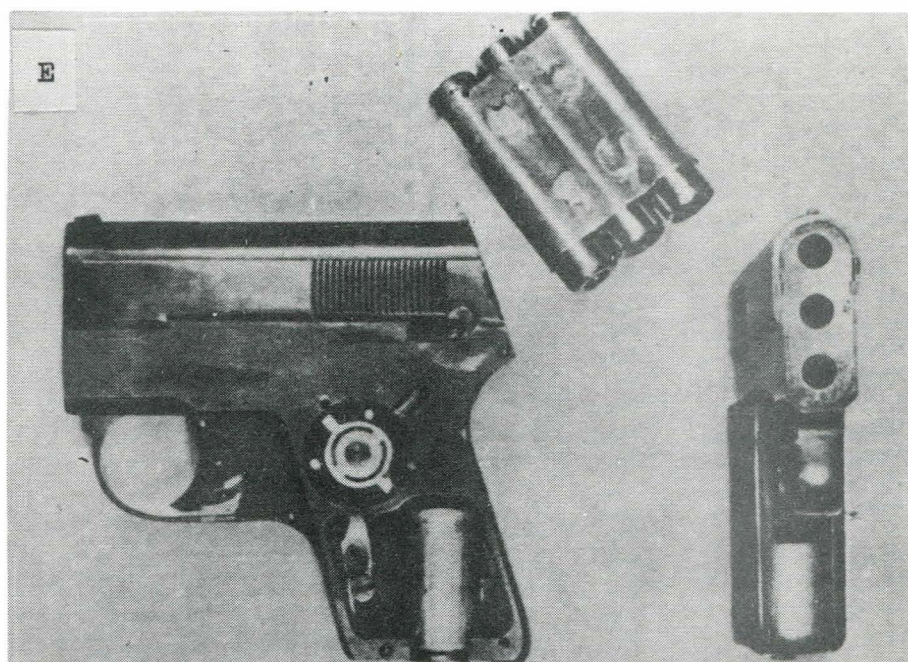
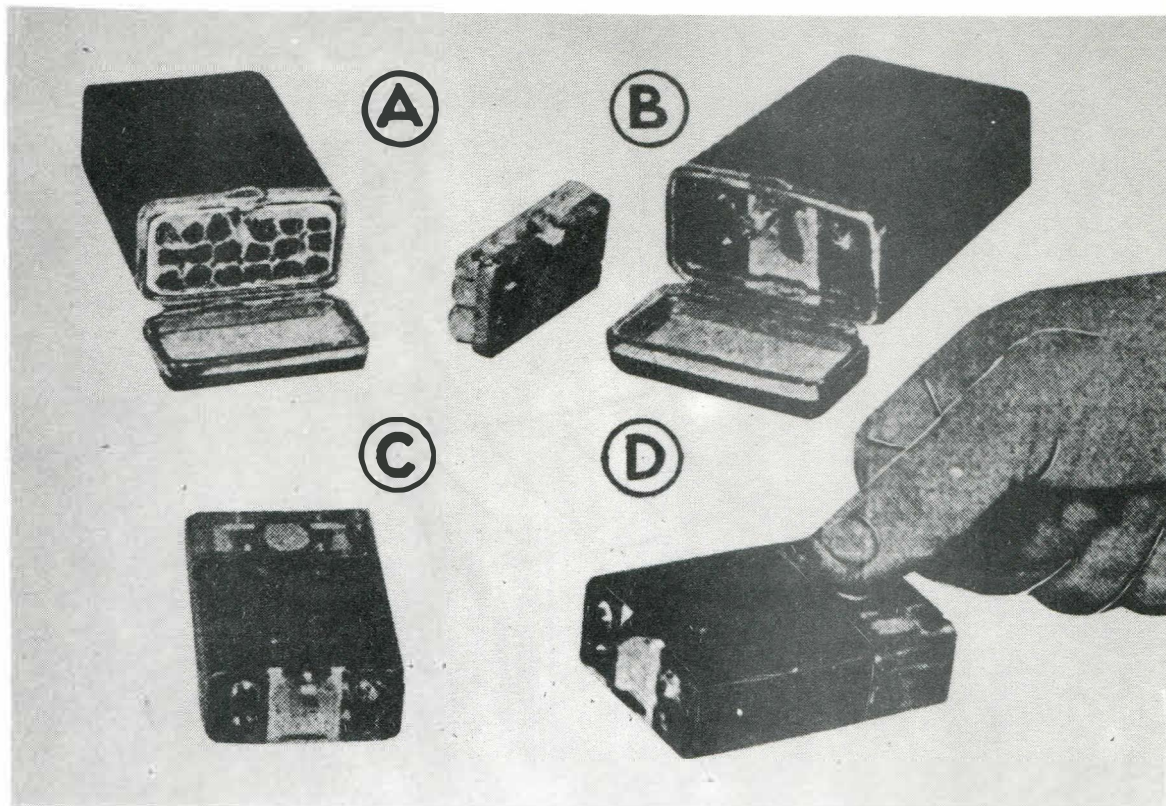
Het vloeibare gif wordt door een filter gedreven en aldus fijn verstoven. Door inademing van van het gif (afvuurafstand 40-50 cm van het gezicht van het slachtoffer) worden de bloedvaten vernauwd en wordt een hartverlamming veroorzaakt. Het wapen dat 15-18 cm lang en een doorsnede (enkelloops) van 2 cm heeft weegt circa 200 gram en kan kort vóór de aanslag gemakkelijk in een krant verborgen worden.

Na uitschroefing van een veiligheidspen kan het wapen middels de trekker worden afgevuurd.

(Zie ook: Hoofdstuk Afdeling Speciale Operaties en Sabotagevoorbereiding van de K.G.B.-I.N.U. - pt. Toegepaste Liquidatiemethodes).

CONFIDENTIEEL

Foto's behorende bij tekst op blz 171.

CONFIDENTIEEL

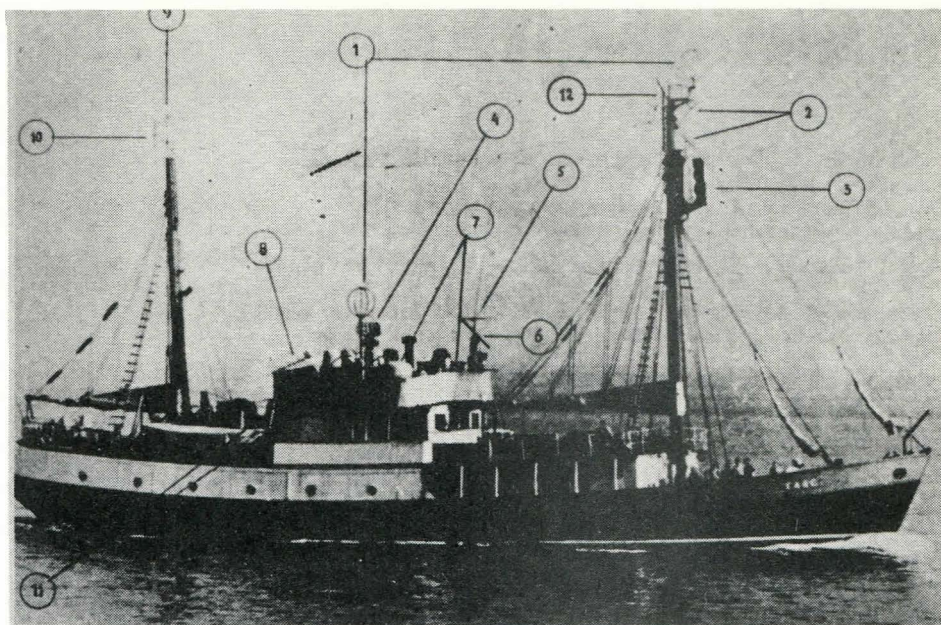
Tekst behorende bij foto's A t/m E op bladzijde 170.

Met cyaankalikogels geladen liquidatiewapens

De afbeeldingen A tot en met D tonen een als sigarettenkoker gecamoufleerd en met cyaankalipatronen (6,3 mm) geladen vierloops wapen, dat door druk op een knop electrisch wordt afgevuurd; telkens twee schoten tegelijk. Het wapen is praktisch geluidloos. De fabricage vond plaats in een speciale K.G.B.-werkplaats te Kutsjino bij Moskou.

De afbeelding E toont een electrisch drieloopspistool (batterij 1,5 V) geladen met cyaankalipatronen (6,3 mm). Er bestaan drie typen munitie voor dit wapen; onder andere een soort dum-dum patronen. Het wapen bevat een houder met drie patronen en vuurt praktisch geluidloos doordat het gas wordt verhinderd uit de loop te ontsnappen (speciale afsluitingsinrichting). Een proefschot met dit wapen doorboorde drie planken van elk 1,9 cm op een afstand van 7,5 meter. De cyaankalivulling van één kogel is, indien deze zou worden ingeslikt, voldoende om tien mensen te doden.

9. SPIONAGESCHEPEN (INLICHTINGENSCHEPEN)

Sovjet spionageschip (Luister- en kijkschip) van de "Seksstan"-klasse

1. Radiopeiler (richtingzoeker) voor localisering van zenders.
2. Radio-ontvangantennes.
3. Ontvangantenne geschikt voor verschillende frequenties.
4. Navigatie-radar.
5. Jagi-radio-ontvangantenne.
6. Ontvanger voor zeer hoge frequenties.
7. Dome waarvan het gebruik niet bekend is.
8. Jagi-radio-ontvangantenne.
9. Radiopeiler (richtingzoeker).
10. Radio-ontvanger voor zeer hoge frequenties.
11. Dome waarvan het gebruik niet bekend is.
12. Radio-ontvanger voor zeer hoge frequenties.